



Valgamaa  
aastaraamat  
2010

Valgamaa  
aastaraamat  
2010

Valga Maavalitsus  
Kesk 12, 68203 Valga  
Telefon 766 6111, faks 766 6157  
e-post info@valgamv.ee  
www.valgamv.ee

Koostanud Valga Maavalitsus

Kui ei ole tegemist Valga Maavalitsuse andmetega,  
siis on tabelitele lisatud vastav viide.

Valga Maavalitsus 2011

Keeleline korrektuur Avatar Tõlkebüroo

Kujundus ja trükk Ecoprint AS

300 eksemplari, 160 lk

Käesolevas väljaandes toodud andmete kasutamisel või tsiteerimisel  
palume viidata allikale.

Kaane kujunduses on kasutatud Jurijs Simonovski fotot „Sangaste loss“,  
mis pärineb Valgamaa fotopangast.

Hea Valgamaa aastaraamatu lugeja,

Sinu käes on raamat, milles kirjasõnasse pandud faktid annavad ülevaate Valgamaa tegemistest aastal 2010. Tegemist on juba seitsmeteistkümnendat korda väljaantava raamatuga.

2010 oli Valgamaa juubeliaasta. Septembris tähistas Valgamaa oma moodustamise 90. aastapäeva, juubeliüritused toimusid aastaringselt erinevates Valgamaa paikades. Turismipiirkonnana tuntud maakonnale suurepärasest aastaringset ilma pakkunud aasta soojendas üles ka vahepeal tugevasti jahtunud majanduse. Paljud märgid majanduses viitavad sellele, et olukord hakkab vaikselt paremaks muutuma. Ettevõtteid, kes viimasel paaril aastal muretsevad oma toodangu või teenuse vähese müügi pärast, tunnevad juba vajadust uute töökäte järele. Omavalitsuste tulubaas, mis on otseselt seotud inimeste sissetulekutega, on 2010. aasta teisel poolel näidanud tõusutrendi. Kahtlemata pole positiivsed noodid jõudnud veel kõigini – töötuse näitajad on endiselt kõrged.

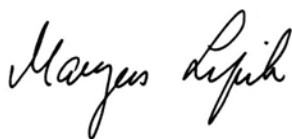
Lihtsaid lahendusi olukorra parandamiseks pole. Elu Eestis ei arene kõikides piirkondades võrdse tempoga. Valgamaal on palju investeeritud nii maakonna mainesse kui töökohtade loomisse. 2010. aastal avasime uue Tehvandi suusastaadioni. Maailmatasemel suusakeskus suudab pakkuda nii kohalikele elanikele kui külalistele kõrgetasemelisi võimalusi mitmete alade harrastamiseks, näiteks saab siin tegeleda kergejõustiku ja jalgpalliga. Ka rahvusvaheline autoralli Rally Estonia, mis on kujunemas Valgamaa rahvarohkeimaks spordisündmuseks, on leidnud tugipunkti Tehvandil. Samuti on panustatud hariduse edendamisse. 2011. aastal valmib Valgamaa kutseõppekeskuse uus hoone, Valga linn renoveerib gümnaasiumi ja kaasajastab koolikorraldust. Kaasaegse õpikeskkonna loomine innustab noori loodetavasti jätkama haridusteed kodumaakonnas ja tihendab sidet jätkamaks eluteed siin.

Valgamaal läbiviidud rahuolu-uuringust nähtub, et 70% valgamaalastest peab oma kodukohta heaks elamispaigaks. Samas hindab 67% valgamaalastest siinseid töövõimalusi kehvaks. Rõõmu teeb see, et elanikkond väärtustab head haridust ja vaba aja veetmise võimalusi. Võrreldes eelmise aasta esimese kvartaliga näitab sündivus Valgamaal tõusutendentsi.

Arvan, et iga meie maakonda külastav inimene näeb arengut. Turismisihtkohana on Valgamaa Eestis seitsmendal kohal. Suurt tänu väärrib kultuurivaldkonda arendavate inimeste ja asutuste igapäevane töö. Elukeskkond on kaunis ja seda enamasti ühiskondlikel alustel tehtud töö varal. Kenad maakultuurimajad, külaplatsid, seltsimajad ja toredad üritused annavad Valgamaa arengusse oma panuse. 2010. aastal alustasime arengustrateegia „Valgamaa 2018“ väljatöötamist. Sissejuhatuse lõpetuseks tahan välja tuua esialgse visiooni, milleni tahame jõuda – **Valgamaa on kergesti ligipääsetav, tugeva identiteediga ja atraktiivne Liivimaa keskus, kus on hea elada.**

Edu kõigile selle teostamisel.

Tänan kõiki, kes andsid oma panuse selle raamatu ilmumisele.



Margus Lepik  
maavanem

## Sisukord

<b>2. Valgamaa 100 aastat tagasi</b>	7
<b>3. Valik 2010. aasta tähtsamatest sündmustest</b>	8
<b>4. Juhtimine ja regionaalhaldus</b>	14
4.1 Valga maakond	14
Joonis 1 Asend	14
Joonis 2 Haldusjaotus	14
4.1.1 Üldist	14
4.1.2 Maakonna kujunemine	15
4.1.3 Lipp ja vapp	16
4.1.4 Haldusjaotus	17
4.1.5 Rahvastik	17
Rahvastikusündmused	19
4.2 Valgamaa elanike rahulolu-uuring 2010	21
4.3 Riiklikud institutsioonid	22
4.3.1 Valga Maavalitsus	22
Valga maakonna arengunõukogu	24
Valgamaa Vapimärgi ja Teenetemärgi saajad	24
Teenetemärkide saajad 2010. aastal	25
Europe Direct Valgamaa infopunkt	25
Regionaalarengu programmid	25
Valga Maavalitsuse välissuhted	28
4.3.2 Kaitseliidu Valgamaa Malev	30
4.3.3 Keeleinspektiooni Lõuna-Eesti järelevalvetalitus	31
4.3.4 Lõuna-Eesti Päästkeskuse Valgamaa päästeosakond	32
4.3.5 Lõuna Prefektuuri Kodakondsus- ja Migratsioonibüroo Valga teenindus	34
4.3.6 Lõuna Prefektuuri piirivalvebüroo	35
4.3.7 Lõuna Prefektuuri Valga politseijaoskond	35
4.3.8 Lõuna Ringkonnaprokuratuuri Valga prokurörid	37
4.3.9 Maksu- ja Tolliameti Lõuna maksu- ja tollikeskus	38
4.3.10 Muinsuskaitseameti Lõuna-Eesti järelevalveosakond	38
4.3.11 Rahvusarhiivi Valga maa-arhiiv	38
4.3.12 Tarbijakaitseamet	39
4.3.13 Tööinspektiooni Lõuna inspeksioon	39
4.3.14 Tartu Maakohtu Valga kohtumaja	40
4.3.15 Tartu Vangla kriminaalhooldusosakonna Valga talitus	41
4.4 Kohalikud omavalitsused	41
4.4.1 Kohalike omavalitsuste eelarve	41
4.4.2 Valgamaa Omavalitsuste Liit	45
4.4.3 Helme vald	49
4.4.4 Hummuli vald	51
4.4.5 Karula vald	53
4.4.6 Otepää vald	54
4.4.7 Palupera vald	55
4.4.8 Puka vald	57
4.4.9 Põdrala vald	59
4.4.10 Sangaste vald	60
4.4.11 Taheva vald	61
4.4.12 Tõlliste vald	63
4.4.13 Tõrva linn	65
4.4.14 Valga linn	67
4.4.15 Öru vald	69



<b>5. Looduskeskkond ja keskkonnakaitse</b>	71
5.1 Valgamaa looduse üldiseloostus	71
5.2 Meteoroloogiline ülevaade	72
5.3 Keskkonnaameti Põlva-Valga-Võru regioon	73
5.4 Maavarad	74
5.5 Vesi	74
5.6 Metsandus	75
5.7 Jahindus	77
5.8 Kalandus	77
5.9 Jäätmed	78
5.10 Välisõhk	78
5.11 Looduskaitsealad	79
5.12 SA Keskkonnainvesteeringute Keskuse Valgamaa esindus	80
5.13 SA Valga Piirkonna Keskkonnakeskus	81
5.14 Keskkonnainspeksiooni Lõuna regiooni Valgamaa büroo	82
<b>6. Haridus ja noorsootöö</b>	84
6.1 Koolivõrk ja õpilased	84
6.1.1 Õpilased ja koolide lõpetamine	85
6.1.2 Õpetajad	87
Valgamaa Aasta Õpetaja 2010	89
6.2 Koolieelsed lasteasutused	90
6.3 Valgamaa Kutseõppekeskus	90
6.4 Noorsootöö	92
6.4.1 Noorteühendused ja -organisatsioonid	92
6.4.2 Avatud noortekeskused	96
6.4.3 Huvikoolid	97
6.4.4 Valga Maavalitsuse Teavitamis- ja Nõustamiskeskus	97
6.5 Erinoorsootöö	99
6.5.1 Alaealiste komisjonide tegevus	99
6.5.2 Nõustamiskomisjoni tegevus	100
<b>7. Majandus ja tehniline infrastruktuur</b>	101
7.1 Tööhõive	101
7.1.1 Eesti Töötukassa Valgamaa osakond	101
7.2 Sissetulek ja tarbimine	105
7.3 Pangandus	106
7.3.1 AS SEB Valga kontor	106
7.3.2 Swedbank AS Valgamaa kontorid	106
7.4 Maa- ja omandireform	107
Maa-ameti Valga katastribüroo	107
Maareformi tulemused Valgamaal	107
7.5 Ettevõtlus	109
7.5.1 Edukamad ettevõtted maakonnas	110
Konkurss Valgamaa ettevõtluse auhind	110
7.5.2 Ettevõtluse tugisüsteemid maakonnas – SA Valgamaa Arenguagentuur	111
7.5.3 Valgamaa Äriklubi	114
7.5.4 Turism	114
7.5.5 Põllumajandus	120
Põllumajanduse Registre ja Informatsiooni Ameti Viljandimaa-Valgamaa büroo	120
Valgamaa Põllumeeste Liit ja Valgamaa Nõuandekeskus	122
Põllumajandusameti Valga keskus	124
Valgamaa Veterinaarikeskus	125
7.6 Elekter	127
7.7 Planeeringud	128

7.8 Heakord	129
7.9 Transport ja kommunikatsioonid	130
7.9.1 Maanteeameti Lõuna regioon	130
Teed	131
Maanteeameti Lõuna regiooni Valga liiklusregistri büroo	132
7.9.2 Transport	133
7.9.3 Perioodika	135
7.9.4 Televisioon ja ringhääling	136
7.9.5 Telefoniside	136
Elion Ettevõtted AS	136
7.9.6 Avatud internetipunktid ja traadita interneti (WiFi) alad	137
7.9.7 AS Eesti Post Lõuna regioon	138
<b>8. Sotsiaalhoolekanne ja tervishoid</b>	139
8.1 Sotsiaalkindlustus ja -hoolekanne	139
Sotsiaalkindlustusameti Tartu Pensioniameti pensionide ja toetuste osakonna Valga klienditeenindus	139
8.2 Tervishoid	143
Terviseameti Lõuna talituse Valgamaa esindus	145
8.3 Terviseedendus	147
8.4 Eesti Punase Risti Valgamaa Selts	148
<b>9. Kultuur</b>	150
9.1 Raamatukogud	150
9.2 Muuseumid	151
9.3 Kultuuri- ja rahvamajad	152
9.4 Kultuurkapitali Valgamaa ekspertgrupp	153
9.5 Sport	154
9.5.1 Valga maakonna edukamateks valitud sportlased	154
9.5.2 2010. aasta rahvusvaheliste tiitli- ja karikavõistluste edukamad Valgamaa sportlased	155
9.5.3 Valgamaa spordiklubide sportlaste poolt 2010. aasta Eesti meistrivõistlustelt võidetud medalid	155
9.5.4 Harrastusspordile eraldatud toetus	159

## 2. Valgamaa 100 aastat tagasi

### Omaaegse ajakirjanduse põhjal

**Valga maakonna praegune ala jaotus tol ajal nelja maakonna vahel. Maalt saadetud ajalehesõnumitest puudutab suur osa kohalikku seltsielu.** Sangastes toimus 31. jaanuaril haridusseltsi üldkoosolek, kus esimeheks valiti õigusteaduse üliõpilane, hilisem Eesti riigitegelane Anton Palvadre. Ühel hilisematest koosolekutest otsustas selts alustada kihelkonnas raamatukogude rajamist. Otepää karskusselts „Edasi“ pidas aga 23. mail vägeva juubelpöepäeva Otepää linnamäel. Tõsi, üks otepäälane nurises, et muus osas olnud karskusseltsi tegevus täiesti soiku jäänud ja liikmete arv kokku kuivanud, samal ajal kui joomine ümbruskonnas eriti noorte seas maad võtvat.

Lisaks leiavad äramärkimist sõnumid näiteks laenu-hoiu ühisuste, põllumeeste seltside jmt koosolekutest eri paigus.

Kirjutati ka üldisest eluolust.

Näiteks Sangastes oli palju taludeostjaid, seda vaatamata kõrgetele ostuhindadele. Nuriseti sellegi üle, et Sangaste ja Laatre mõisnikud laiendasid mõisamaid ümbritsevate talumaade omandamise teel, mis seejärel aga sööti jäävat.

Otepää alevikust oli selleks ajaks kujunenud tähelepanuväärne ärikeskus, kus asus 53 poekest ja kaks teemaja. Mõnes turu ümbruse majas olivat isegi 4 äri. Suure konkurentsi ja madalate hindade tõttu aga ei saavat poodnikud suurt kasu.

Optimistlik oli kirjasaatja Karulast, kes märkis Postimehele, et laste arv koolis olevat märksa tõusnud. Lapsevanemad nimelt vabanevat eksiarvamusest, et „kooli tõttu lääva hukka, nakasõ hobõsid vargile, ei viitsi ämp` tüüd tetä“. Tänu paremale haridusele olevat hakatud rohkem ajalehti lugema, mis aga omakorda on mitmeid ajendanud joomist vähendama või maha jätma.

**Valga linnale oli iseloomulik eestlaste osakaalu tõus rahvastikus ja nende mõjuvõimu kasv linnaelus. Aprillis võitsid eestlased juba kolmandat korda järjest linnavolikogu valimistel.**

Üle-eestiline ajakirjandus kajastas põhjalikult augustis Valgas toimunud Eesti karskusseltside kongressi. Eestlaste poolt sellise suurürituse korraldamine polevat Postimehe sõnul aga sugugi meeltemööda olnud kohalikele lätlastele, kes olid harjunud Valgat ennekõike Läti linnaks pidama. Igatahes peeti karskuskongressiga samadel päevadel toimunud kohaliku Läti seltsi 25. aastapäeva koosolekutel tuliseid kõnesid, mis kutsusid üles lätlust Valgas tugevdama.

Palju kirjutati ka turuprobleemidest. Nimelt ei kuulunud praeguse Valka linna alad tollal veel linna koosseisu ja kohalik mõisnik oli seal linnaisade meelehärmiks turu avanud. Linna turg, mis asus tollal juba praegusel asukohal, olevat konkurentsi tõttu kaubast üsna lage olnud.

Mainida tasub ka seda, et sügisel avas Valga Eesti Nooresookasvatuse Selts linnas oma eestikeelse algkooli. Kuigi avaldati ka kahtlust, et linnas valitseva kadakliku vaimu tõttu ei taha rikkamad linnakodanikud oma lapsi eestikeelses kooli panna, vaestel aga pole raha õppemaksu tasumiseks, tulnud õpilasi rohkem kui vastu võtta suudeti.

Koostas: Valga Muuseum

Artikli kirjutamisel oli abi Eesti Kirjandusmuuseumi bibliograafiaosakonna kohakartoteegist.



### 3. Valik 2010. aasta tähtsamatest sündmustest

#### Jaanuar

- 08.01 Eesti Kultuurkapitali Valgamaa ekspertgrupi 2009. aasta preemiate üleandmine Tõrva Kirik-Kammersaalis
- 09.01 Stúdio Joy talvekontsert
- 09.-10.01 Otepääl Tehvandi spordikeskuses FIS kontinentaalkarikasarja kahevõistlus
- 10.-14.01 JaVaSha projekti juhtrühma kohtumine Östersundis
- 12.01 Kohtumine draamakirjaniku ja luuletaja Kauksi Üllega Sangaste vallas
- 14.-17.01 EcoCycle maja projekti Rootsi delegatsioon Valgamaal
- 16.-17.01 FIS World Cup Cross Country – murdmaasuusatamise maailmakarikavõistluste Otepää etapp
- 20.01 Pannakse nurgakivi Valgamaa Kutseõppekeskuse uuele õppekompleksile
- 20.01 Avatakse Tõrva valgustatud suusarada
- 15.01 Valga - Valmiera koolinoorte lahtised sisekergejõustiku võistlused Valga Spordihallis
- 26.01 Sangaste valla V mälumängu I voor
- 27.01 Üleriigiline sõjaajalookonverents „90 aastat Eesti Vabadussõja lõpust“
- 29.01 Valga Muuseumi juubeliüritus
- 29.01 Põhjamaade Ministrite Nõukogu infopäev Valga Maavalitsuses
- 30.01 15. Paul Kerese mälestusturniir kiirmales ja Valga - Valka malematš 10 laual
- 30.01 Valgamaa õpilasesinduste talvelaager
- 31.01 Paju lahingu 91. aastapäeva tähistamine

#### Veebruar

- 02.-21.02 Otepää talvefestival
- 06.02 Helme kutseõppe 85. aastapäeva tähistamine
- 06.-07.02 Tehvandil EOK Viessmann karikaetapp biatlonis
- 10.02 Avatakse Otepää Gümnaasiumi rekonstrueeritud õppekorpus
- 12.-21.02 Otepää Talvefestival 2010
- 13.02 Pühajärve kalapidu „Kuldkala 2010“. Valga maakonna 90. juubeli auks valmistati 90 lumememme
- 14.02 Tartu Maratoni avatud raja sõit
- 14.02 Pühajärve uisumaraton
- 16.02 Krahv Bergi sünniaastapäeva tähistamine Sangaste vallas
- 18.02 „Koolitants 2010“ Valgamaa voor Valga Kultuuri- ja Huvialakeskuses
- 21.02 39. Tartu suusamaraton
- 22.02 Eesti Vabariigi 92. aastapäevale pühendatud pidulik maavanema vastuvõtt Tõrva Gümnaasiumis
- 24.02 Eesti Vabariigi iseseisvuspäevale pühendatud Tõrva suusa - jalgsimatš „Eesti terviseradadel ümber maakera“
- 26.02 Valgamaa koolinoorte meistrivõistlused I ja II liiga murdmaasuusatamises Tõrvas
- 26.02 Sangaste valla V mälumängu II voor
- 28.02 Valgamaa Rahvakunsti ja Käsitöö Kesksele annab Otepää Kultuurikeskuses üle pärandihoidja sõled

#### Märts

- 01.03 Hummuli Rahvamajas kultuuritöötajatele infopäev
- 02.-07.03 Otepää Tehvandi suusastaadionil IBU U26 Euroopa meistrivõistlused laskesuusatamises
- 02.03 TV10 olümpiastarti Valgamaa II etapp
- 04.03 Valga Maavalitsuse haridus- ja kultuuritalituse delegatsioon tutvumas Valka kihelkonna hariduse valdkonna korraldusega
- 06.-07.03 IBU U26 Euroopa meistrivõistlused laskesuusatamises Otepääl
- 07.03 Valgamaa Poistelaulu konkurs Valga Kultuuri- ja Huvialakeskuses
- 08.03 Vabariigi President Toomas Hendrik Ilvese visiit Valga linna
- 09.03 Valgamaa 2010. aasta valdade-linnade talimängude murdmaasuusatamise võistlused klassikalises sõiduviisis
- 11.03 Valgamaa 2010. aasta valdade ja linnade talimängude murdmaasuusatamise võistlused vabas tehnikas
- 13.03 Puka meesansambli plaadiesitlus
- 13.03 Valgamaa valdade ja linnade talimängude finaalvõistlused Valga Spordihallis
- 14.03 Valgamaa kooride päev Valga Kultuuri- ja Huvialakeskuses

- 15.03 Interaktiivne emakeelepäeva viktoriin
- 18.03 Euroopa Komisjoni Eesti Esinduse juht Toivo Klaar külastab Europe Direct Valgamaa infopunkti
- 18.03 Valgamaa Kooliteatrite festival Valga Kultuuri- ja Huvialakeskuses
- 19.03 Valgamaa abiturientide ball Valga Kultuuri- ja Huvialakeskuses
- 19.03 Sangaste valla V mälumängu kolmas voor ja võitjate autasustamine
- 27.03 Lõuna-Eesti regilaulupäev. Raamatu „Vanaema laulud“ esitlus Sangaste vallas

#### **Aprill**

- 07.04 Jakob ja Juhan Liivi maakondlik luulevõistlus Sangaste Seltsimajas
- 09.04 Staarijäljendus konkurss „Mini Playback Show 2010“ Valga Kultuuri- ja Huvialakeskuses
- 09.04 Valgamaa pensionäride liidu 10. aastapäev Valga Kultuuri- ja Huvialakeskuses
- 10.04 Konkurss „Valgamaa laululaps 2010“ Valga Kultuuri- ja Huvialakeskuses
- 14.04 Valgamaa huvijuhtide ümarlaud
- 16.04 Koostööalane teabepäev „Koostöö – tark valik“ ja Valgamaa ettevõtlusauhinna konkursi auhindade kätteandmine Puka Rahvamajas
- 16.04 Tõrva neidudekooori kontsert Sangaste lossis
- 17.04 Kalev 100 suurpeo kontsertetenduse „Pidu läheb käima“ Valgamaa võimlemiskollektiivide eelproov Otepää Gümnaasiumi võimlas
- 17.04 Stuudio „JOY“ 15. tegevusaastale pühendatud juubelikontsert Tallinnas Vene teatris
- 17.04 51. jüriöö jooks - orienteerujate öine teatejooks Tõrvas
- 18.04 Memmede tantsupäev Otepää Kultuurikeskuses
- 22.04 Juturing ajakirjanik Valve Raudnaskiga Sangaste vallas
- 22.04 Valgamaa koolinoorte individuaalsed meistrivõistlused murdmaajooksus
- 23.04 I üleriigiline rahvamajade mess Salme Kultuurikeskuses
- 23.04 Kohtumine Pihkva rajooni juhiga Valga Maavalitsuses
- 27.04 Projekti „Mehed liikuma“ Valgamaa tervisekonverents ja liikumispäev Tõrva Gümnaasiumis
- 28.04 Valgamaa koolinoorte 2009/2010. õa individuaal-võistkondlikud karikavõistlused orienteerumises Madsal
- 30.04 Rahvusvahelisele tantsupäevale ja Kai Leete 100. sünniaastapäevale pühendatud tantsupäev Sangaste lossis

#### **Mai**

- 01.05 Üle-eestiline talgupäev
- 02.05 Sangaste valla talgupäev ja noorte etenduse „Süütaja“ esmaettekannet
- 03.05 Valga Põhikooli konverents „Elluminempäev“
- 05.05 Valgamaa turismiettevõtjate ümarlaud Valgamaa Puuetega Inimeste Kojas
- 06.05 Heategevuslik teatejooks 5. – 9. klasside võistkondadele Valgas ja Otepääl
- 07.05 Üleriigiline metsameeste kokkutulek Tõlliste vallas Kaara talus
- 07.05 Emadepäevale pühendatud lilleseadekonkurss „Kassikäpp 2010“ Valga Kultuuri- ja Huvialakeskuses
- 07.05 Europe Direct Valgamaa infopunkti projekti raames Euroopa päeva tähistamine üritusega „Euroopa Liidu infojaht“ Valga Maavalitsuses
- 08.05 Valgamaa jooksuseriaali I etapp – Hummuli pargijooks
- 08.05 VIII Valga – Valka piirilaat
- 08.05 Valgamaa harrastusteatrite festival Valga Kultuuri- ja Huvialakeskuses
- 09.05 SEB 28. Tartu Jooksumaraton
- 14.05 TV10 olümpiastarti Valgamaa III ja IV etapp
- 14.05 Emadepäevale pühendatud Sangaste valla tantsupäev, Etema Emme ja Vahva Vanaema valimine
- 16.05 Valgamaa liigub – Palupera valla Nõuni matk
- 16.05 Valgamaa jooksuseriaali II etapp – Sooru Järvejooks
- 17.05 Eesti Muuseumiühingu aastakonverents Valga Kultuuri- ja Huvialakeskuses
- 18.05 Euroopa Komisjoni infovõrgustike esindajate töönoupidamine Pühajärve Puhkekeskuses
- 19.-20.05 Valgamaa koolinoorte meistrivõistlused kergejõustikus J, A, B, C vanuseklassidele Valga keskstaadionil
- 20.05 Eesti - Läti piiriülese koostöö tõhustamise valitsuskomisjonide poolt moodustatud nelja töörühma istungid Valga Maavalitsuses
- 21.05 Kooliekskursioon „Euroopa Liit selgeks ühe päevaga“ Hummuli Põhikooli õpilastele
- 22.05 Valgamaa tantsupidu Valgas

- 22.05 Valgamaa grillimisvõistlused
- 23.05 Tõrva Sõpruse pargis mulgipäev „Mulk Helme Kihelkonnas“
- 26.05 Valgamaa koolinoorte meistrivõistlused kergejõustikus D ja E vanuseklassile Valga keskstaadionil
- 26.05 Kohtumine Peterburi oblasti delegatsiooniga Otepääl
- 27.05 Põlva – Valga – Võru omavalitsusjuhtide nõupäev Nakatu turismitalus
- 27.05 Valga Gümnaasiumi laulu- ja tantsupidu
- 27.-30.05 8. Tõrva – Helme harrastusmaletajate vabariiklik turniir Tõrva spordihoones
- 29.05 Puka vallapäevad ja kevadlaat
- 29.05 15. Bruno Junki mälestusvõistlused käimises Valga keskstaadionil
- 30.05 SEB 29. Tartu Rattaralli

### Juuni

- 02.06 Maavanema ja omavalitsuste liidu esimehe vastuvõtt parimatele aineolümpiaade võitnud õpilastele ja nende juhendajatele
- 03.06 Kohtumine Pihkva rajooni juhtkonnaga Pihkvas
- 04.06 Eesti lipu 126. sünnipäeva tähistamine Otepääl kirikumõisas
- 04.06 Maavanema ja omavalitsuste liidu esimehe vastuvõtt parimatele abiturientidele
- 06.06 Lõuna-Eesti memme-taadi suvepidu „Krahvile külla“ Olustvere lossihoovis
- 07.-08.06 Valgamaa koolinoorte võistlusemäng „KEAT“ (KAITSE END JA AITA TEISI)
- 07.-10.06 Rootsi Kuningriigi Jämtlandi lääni Bräcke kommuuni sotsiaaltöötajate delegatsioon Valgamaal
- 09.06 Euroteemaline infopäev Valga Kultuuri- ja Huvialakeskuses
- 09.-10.06 Valgamaa ja Valka kihelkonna meistrivõistlused kergejõustikus Valga keskstaadionil
- 11.06 Valgamaa Suvemängude jalgrattakross ja orienteerumine Tõrvas
- 11.-12.06 Valga linna 426. sünnipäevale pühendatud üritused
- 11.-13.06 Rahvusvaheline mootorratturite kokkutulek Otepääl Tour 2010
- 12.06 VIII ülevabariiklik endiste naismehhanisaatorite kokkutulek Palupera mõisas
- 12.06 Valgamaa valdade ja linnade suvemängude finaali võistlused Tõrvas
- 14.06 Karjäärispetsialistide suvekool Kloogaranna noortelaagris
- 15.06 Valgamaa liigub Hummuli valla Valgjärve matk
- 18.06 Maakonna arengunõukogu seminar Sooru Rahvamajas
- 18.06 Valgamaa aastaraamatu esitlus ja konkursi „Kaunis Eesti kodu 2010“ osalejate tänuüritus Sooru Rahvamajas
- 19.06 Otepääl triatlon
- 19.06 XI Otepääl Rattamaraton
- 22.-23.06 Pühajärve Jaanituli
- 22.06 Valgamaa jooksuseriaali III etapp Palupera valla Hellenurme jooks
- 23.06 Võidupüha mälestusüritus Valga Metsa tänava kalmistul Vabadussõja monumendi juures
- 23.06 Maakaitsepäeva pidustused Alal
- 25.06 Kagu-Eesti maateatri päev Valga Kultuuri- ja Huvialakeskuses
- 25.06 Valga maakonna delegatsiooni kohtumine Vene Föderatsiooni Pihkva oblasti ja Pihkva rajooni administratsiooni juhtidega
- 27.06 Valgamaa jooksuseriaali 4. etapp – Karula valla Tollari järvejooks
- 29.06.-01.07 Eesti noorte ja noorsoo meistrivõistlused kergejõustikus Valga keskstaadionil

### Juuli

- 02.-04.07 XVII Tõrva Linna Päevad
- 02.07 Valgamaa jooksuseriaali 5. etapp – III jooks üle Tõrva linna kuue silla
- 03.07 Rammumehe võistlus „Tõrva Tõnis 2010“ tiitlile
- 03.07 Tõrva linna lahtine sumoturniir
- 03.07 Ooperisolist Aarne Viisimaa mälestustahvli avamine Sangaste vallas
- 05.-08.07 Valga maakonna noored kergejõustiklased võistlussõidul Seinäjoel Soomes
- 10.07 Eesti Rukki suvepäev „Sangaste rukis 135“, „Eesti Rukki Selts 10“. Lavastuse „Rott rukkis“ esietendus
- 10.07 29. jooks ümber Pühajärve
- 12.07 Sangaste kihelkonna regilauluansambel „Koidu Tähed“ rahvusvahelisel folkloorifestivalil „Baltica“ Estonia Kontserdisaalis

- 13.07 Eesti-Läti rattamaratoni avamine
- 14.07 Eesti Töötukassa juhatuse esimees Meelis Paaveli külastab Valgamaad
- 16.-18.07 Lõuna-Eesti teedel Mad-Croc Rally Estonia 2010
- 23.07 Rahandusminister Jürgen Ligi külastab Valgamaad
- 23.07 Glamurbändi „Kasemahlake“ kontsert Sangaste Seltsimajas
- 24.07 Valga Triatlon, Eesti KV IV etapp
- 25.07 Valgamaa jooksuseriaali 6. etapp – Tõlliste valla ligaste jooks
- 25.07 Valga Rullisõit
- 25.07 Kihelkonnapäev ja kolme valla eakate päev Sangaste lossis
- 29.07 WAF koori kontsert Sangaste lossis
- 31.07 V Järvekantri 2010 Riiska järve ääres

### August

- 01.08 Pähklilinna 14. käsitöö- ja rahvakunstpäev
- 02.08 Valgamaa noortekeskuste suvekool Kakulaane turismitalus
- 03.08 IV üleriigiline rahvamajade suvekool Voorel
- 03.-04.08 Eestimaa Spordiliit Jõud suveseminar Silmačis - korraldas Valgamaa Spordiliit
- 05.08 Tõrva linna lahtised meistrivõistlused kergejõustikus Tõrva Gümnaasiumi staadionil
- 06.-07.08 Leigo Järvemuusika Festival
- 07.08 Pühajärve triatlon „TriStar111 Estonia“
- 13.-14.08 „Suverull 2010“ Tehvandi Spordikeskuses Otepääl
- 14.08 Sangastes Rukkimaarjapäev ja laat. III Rukkihundi Rahvajooks
- 14.08 Vanamõisa järve kontsert „Tõrva Loits“
- 15.08 Valgamaa individuaalsed petangi meistrivõistlused Valgas
- 20.08 Ühtelaulmine Puka Rahvamaja pargis
- 20.-21.08 II rahvusvahelised sõjaajaloo päevad Valgas
- 21.08 Tõrva – Valga 30 km maanteejooks
- 22.08 Valgamaa rannavolle meistrivõistlused Tõrvas
- 22.08 Valgamaa meistrivõistlused petangis (duodele) Riidajas
- 23.-24.08 Valgamaa koolide karjäärikoordinaatorite suvekool Alal
- 27.-29.08 Rahvusvaheline maasturite osavus- ja kehvussõit „Klaperjaht“
- 29.08 Valgamaa meistrivõistlused petangis (triodele) Otepääl

### September

- 01.09 Kogupereüritus „Tere Kool“ Valga Kultuuri- ja Huvialakeskuses
- 01.09 Valgamaa orienteerumispäevak Käärikul
- 03.09 Valga maakonna 90. juubeliaastale pühendatud mänguline jalgratta-orienteerumine „Leia Valgamaa ...“
- 05.09 Valgamaa Liigub – Otepää matk
- 06.09 Valga maakonna 90. aastapäeva tähistamise raames avatud uste päev Valga Maavalitsuses
- 06.09 Valga Muuseumis kõikide maakonnamuuseumite ühisnäitus
- 07.09 ENPI Eesti-Läti-Vene piiriülese koostöö programmi 2007-2013 infoseminar Valga Kultuuri- ja Huvialakeskuses
- 08.09 Valgamaa orienteerumispäevak Tõrvas
- 10.09 XIII Valga-Valka Rahvajooksu III lastejooks
- 10.09 XIII Valga-Valka Rahvajooks ja kepikõnd
- 10.09 Valga maakonna 90. aasta juubelikontsert Valga Kultuuri- ja Huvialakeskuses
- 11.09 Otepää valla spordipäev
- 11.-12.09 Eesti meistrivõistlused suvebiathlonis Tehvandil
- 12.09 Valgamaa meistrivõistlused orienteerumises Kuutsemäel
- 15.09 Maakonna õpilasesinduste ümarlaud
- 15.-18.09 Valga maakonna delegatsioon Ungaris Somogy maakonnas
- 17.09 Otepää Kultuurikeskuses raamatu „Teatrimaagia kütkes“ esitlus
- 17.09 Valga – Smiltene rahvusvaheline võistlus odaviskes Valga keskstaadionil

- 17.09 28. jooks ümber Tõrva linna kolme järve – Valgamaa jooksusarja 7. etapp
- 18.09 III Tõrva-Helme kergejõustikupäev olümpialastega Tõrva Gümnaasiumi staadionil
- 19.09 SEB 13. Tartu Rattamaraton
- 21.09 Valgamaa koolinoorte võistkondlikud karikavõistlused maastikuteatejooksus
- 24.09 Eesti ja Läti ministeeriumite vahelise piiriülese koostöö tõhustamise komisjoni sotsiaal-, tervishoiu ja kiirabi ning päästeteenistuse töörühma koosolek Valga Maavalitsuses
- 24.09 Valga Keskraamatukogus maakondlik infootsingu võistlus
- 26.09 Valgamaa Liigub – Otepää valla matk
- 26.-30.09 Valgamaal rahvusvaheline demokraatiaprojekt „You Are The King“
- 29.09 Tõrva Gümnaasiumi pargis Valgamaa koolinoorte 2010. aasta individuaal-võistkondlikud karikavõistlused murdmaajooksus
- 30.09 SA Valga Isamaalise Kasvatuse Püsiekspositsiooni 10. aastapäevale pühendatud isamaalise kasvatuse konverents

### Oktoober

- 01.10 Maavanema vastuvõtt „Valgamaa Aasta Õpetaja 2010“ tiitli pälvinud õpetajatele
- 01.10 Pärimuskursuse „Nimene ja loodus“ koolituspäev Sangaste vallas
- 01.10 Tehvandi Spordikeskuse staadionikompleksi avamine
- 02.10 EOK Viesmann V etapp biatlonis Tehvandil
- 02.10 Mihklipäeva laot Valga kesklinnas
- 03.10 Valgamaa Liigub – Öru valla matk
- 03.10 Eakate päev Boris Lehtlaanega Sangaste vallas
- 03.10 Hellenurme matk
- 06.10 Otepää ettevõtluspäev
- 07.10 Kagu-Eesti ettevõtluspäev Kanepi Seltsimajas
- 08.10 Liivimaa kutseõppekeskuse koostöölepe allkirjastamine maavanemate poolt
- 09.10 Tartumaa noortekeskused külas Keeni Noortekeskuses
- 09.10 Sügislaot Pukas
- 10.10 Valgamaa Liigub – Põdrala valla Pikasilla matk
- 11.10 Täiskasvanud õppija nädala Valgamaa tunnustusüritus Sangaste lossis
- 11.10 Sõlmiti koostööleping Valka kihelkonnaduuma, Valga Maavalitsuse ja Valgamaa Omavalitsuste Liidu vahel eesmärgiga tihendada Valka kihelkonna ja Valga maakonna jätkuvat koostööd ja sidemeid
- 14.10 Valga Maavalitsuse ja Valgamaa Omavalitsuste Liidu omavalitsusjuhtide õppekülastus Valka linna
- 17.10 Sügisjooksukross „Künkajooks 2010“ Tehvandi spordikeskuse hüppetorni juures
- 17.10 Valgamaa Liigub – Taheva valla matk
- 17.10 Valgamaa Liigub – Tõrva linna matk
- 19.10 Kaitseminister Jaak Aaviksoo külastus Valgamaale
- 19.-20.10 Valga maakonna kultuuritöötajad õppereisil Raplamaale
- 22.10 Eesti-Läti programmi projekt „ViSoEst by bike“ projekti lõppkonverents Taagepera lossis
- 23.10 Folklooriõhtu naabritega – Läti Valka, Puka ja Otepää kollektiivid külas Sangaste vallal
- 26.10 Kagu-Eesti omavalitsusjuhtide ja Riigikogu korvpalliturniir Värskas
- 29.10 Pärimuskursuse „Nimene ja loodus“ teine koolituspäev Sangaste Seltsimajas
- 30.11-02.12 Pimedate Ööde Filmifestivali filmiprogramm „Valga Pöff“

### November

- 02.11 Valga 20. Kunstikuu ja Valgamaa kunstnike ühisnäituse avamine
- 05.11 Noorte tööturukonverents „Olen ettevõtlik Valgamaa noor“
- 05.11 Valga Muuseumi kodu-uurimispäev 2010
- 06.11 Keeni kooli 170. aastapäevale pühendatud kontsertaktus
- 06.11 Folklooriansambel „Koidu Tähed“ proua Ingrid Rüütli juubelikontserdil Rahvusraamatukogus
- 07.11 Valga Rahvamatka I etapp
- 07.11 Valgamaa Liigub – Valga Rahvamatka I etapp
- 07.11 Valgamaa Liigub – Tõrva terviseraja matk
- 11.11 Europe Direct Valgamaa infopunkti korraldatud õppeekskursioon Valga Gümnaasiumi õpilastele Euro rändnäitusele Tartusse

- 12.11 „Koolimood 2010“ Valga Kultuuri- ja Huvialakeskuses
- 12.11 Puka Keskkooli renoveeritud sisespordikompleksi pidulik avamine
- 13.11 XI Alfred Neulandi mälestusvõistlused tõstmises Valga Spordihallis
- 13.11 Valgamaa noortebändide festival Sangaste Seltsimajas
- 14.11 Valga linna isadepäeva sportlik perepäev
- 14.11 Pikasilla-Riidaja matk
- 15.-19.11 Europe Direct Valgamaa infopunkti korraldatud Euroopa Liidu teemaline internetiviktoriin Valga ja Tartu maakonna üldhariduskoolide õpilastele
- 17.11 Reisikirjad – „Jõulud Havail“ juturing Sangaste vallas
- 17.11 Valgamaa koolide 4.-5. klasside poiste võistkondade rahvastepalli maakondlik turniir „Dumle“ Otepää Gümnaasiumis ja Pühajärve Põhikoolis
- 18.11 VIII kohanimepäev Valga muuseumis
- 18.11 Euroopa Parlamendi noortefoorum Valga Kultuuri- ja Huvialakeskuses
- 18.11 Euroopa Parlamendi sotsiaalforum Valgamaa Puuetega Inimeste Kojas
- 19.11 Pärimuskursuse „Inimene ja loodus“ kolmas koolituspäev ja kursuse lõpetamine
- 19.11 Kaitseliidu Valgamaa Maleva 92. aastapäev pidulik vastuvõtt
- 21.11 Valgamaa Liigub – Pikasilla - Riidaja matk
- 23.11 Europe Direct Valgamaa infopunkti korraldatud üritus „Saame tuttavaks Euroopa Liiduga“
- 24.11 Noorte ettevõtluspäev „Noored võtavad ette“ Valga Vene Gümnaasiumis
- 25.11 Lühiseminar ettevõtjatele „Uued suunad-võimalused alates 2011“
- 25.11 Etlusvõistluse „Koidulauliku valgel“ Valgamaa voor Hummuli Põhikoolis
- 25.11 Maaparandusühistute piirkondlik infopäev Tartumaa, Põlvamaa, Võrumaa ja Valgamaa piirkonnale Waide motellis
- 25.-26.11 Siseministeeriumi ja maavalitsuste arengujuhtide seminar-nõupidamine Udumäe puhketalus
- 26.11 Interaktiivne kodanikupäeva viktoriin
- 26.11 Kadri-kantri-karneval Sangaste Seltsimajas
- 26.11 AS Eesti Raudtee juhatuse esimees Kaido Simmermanni külastus Valka
- 26.11 Tõrva Gümnaasiumis Europarlamendi simulatsioonimäng
- 27.11 Sangaste valla noortekeskuse SVANK esimene sünnipäev
- 30.11 Reet Heinla esimene personaalnäitus „Ajal on Tiivad“

### **Detsember**

- 02.12 Rahvusvaheline konverents „LEADER – kas rahastaja või tark arendaja?“ Otepääl
- 08.12 Valgamaa noortekonverents Valga Kultuuri- ja Huvialakeskuses
- 10.12 Valgamaa koolinoorte sisekergejõustiku meistrivõistlused Valga Spordihallis
- 12.12 Sangaste valla jõulupuu ehtimine küünalde, laulude ja tantsudega; eakate jõulupidu Sangaste lossis
- 16.12 Valgamaa edukamate sportlaste ja aktivistide autasustamine Tehvandi Spordikeskuses
- 17.12 Viies viie- ja enamalapseliste perede jõulupidu Valga Kultuuri- ja Huvialakeskuses
- 22.-23.12 Talvepealinna pidustused Otepääl
- 23.12 Talvepealinna tiitli vastuvõtt öisel Tehvandil suusahüpete saatel
- 26.-30.12 Valgamaa noored kergejõustiklased talvise koolivaheaja treeninglaagris Limbažis
- 28.12 Kaitseliidu Valgamaa Maleva koostööseminar
- 31.12 Sangaste valla vana-aasta üritus „Tantsuga uude aastasse“



## 4. Juhtimine ja regionaalhaldus

### 4.1 Valga maakond

Joonis 1 Asend



Joonis 2 Haldusjaotus



#### 4.1.1 Üldist

Valga maakond asub Eesti lõunaosas. Maakonna pindala on 2046,49 km<sup>2</sup> (koos Võrtsjärve osaga), ulatus põhjast lõunasse 65 ja idast läände 59 kilomeetrit. Maakond kuulub majandusgeograafilise ja regionaalpoliitilise liigestuse järgi koos Põlva ja Võru maakonnaga Kagu-Eesti piirkonda, lisaks Viljandi, Tartu ning ka Jõgeva maakonnaga aga Lõuna-Eesti regiooni, mida seovad tihedad ajaloolised sidemed ja maastikuline kuulumine Kõrg-Eestisse. Valgamaad läbivad olulised rahvusvahelised liiklusteed lõunasse ja itta.

Maakonna keskusest ehk Valga linnast on kaugus Tallinnasse 267, Tartusse 86, Viljandisse 88, Võrru 73, Põlvasse 96, Pärnusse 141, Narva 264 km (kaugus kesklinnast sihtpunkti linnakeskuse; allikas Maanteeameti koduleht [www.mnt.ee](http://www.mnt.ee)).

Riia asub 157 km kaugusel. Maakond piirneb lõunas ja edelas Läti Vabariigiga (102,4 km), idas Võru maakonna, põhjas ja kirdes Põlva ja Tartu maakonna ning loodes Viljandi maakonnaga.

#### 4.1.2 Maakonna kujunemine

Muinasajal kuulus Valgamaa läänepoolne osa Sakala ja idaosa Ugandi maakonda. 3. juulil 1783. aastal andis keiserinna Katariina II välja Balti provintside uue halduskorralduse, millega moodustati Riia ja Võnnu maakonna kirdeosadest toonane Valga maakond (ehk Valga kreis).

Suures osas tänapäeva Läti alale moodustatud Valga maakond koosnes 11 kihelkonnast:

Luke, Härgmäe, Volfahrth, Trikata, Smiltene, Palzmar, Tirska, Oppekaln, Schwaneburg ehk Gulbene, Marienburg, Adsel ehk Koivalinn ehk Gaujiena. Maakonna 11 kihelkonnast 9 asusid Lätimaal ja vaid 2 ehk Luke ja Härgmäe ulatusid ka Eesti alale. 19. sajandi II poolel kuulus Valgamaa Liivimaa kubermangu koosseisu.

Valga ja suurem osa Eesti-poolsest ümbruskonnast vabastati punavägedest Vabadussõja käigus Eesti vägede poolt 1. veebruariks 1919. 12. veebruaril andis Eesti Vabariigi Valitsus välja määruse Valga maakonna moodustamise kohta.

Lõuna väerinde rekvisitsioonikomisjonile, mille asukoht ja laod paiknesid Valgas, allutati sõjaväe parema varustamise eesmärgil peale Valga maakonna Eesti-osa veel ka järgmised vallad: Viljandi maakonnast Hummuli, Helme, Patküla, Koorküla, Taagepera, Leebiku, Jõgeveste; Tartu maakonnast Sangaste, Tõlliste, Keeni, Laatre; Võru maakonnast Kaagjärve, Karula, Laanemetsa, Taheva, Saru, Mõniste. Sõjaolukord, kus rinne vajas operatiivset varustamist toiduainete ja küüdihobustega, nõudis aga Valga kui tähtsa keskuse eraldamist eemalasuvatest maakondadest. Tekkis vajadus luua Valka iseseisev administratiivne keskus maakonnaavalitsuse näol, kes võtaks lõuna väerinde rekvisitsioonikomisjonilt üle varustus- ja toitluslaod ning asjaajamise. 19. aprillil 1919 seati ametisse Valga maakonnaavalitsuse esimees, endine Maapäeva liige Johann (Jaan) Kurvits. 27. mail sai ta ettekirjutuse koostada 3 päeva jooksul maakonnaavalitsus 4 osakonnaga: administratiiv-, toitlustus-, põllumajandus- ja haridusosakond. Maakonnaavalitsusele eraldati ruumid Pihkva tänaval ning uus maakonnaavalitsus hakkas tööle 29. mail. Esimeheks valitud Johann (Jaan) Kurvits oli administratiivosakonna juhataja, toitlustusosakonna juhatajaks nimetati Timofei Ristkok, kes oli varem olnud Võru maakonnaavalitsuses sama osakonna juhataja, haridusosakonna juhatajaks valiti algselt Karl Kirp, kes aga loobus sellest aust ja tema asemel sai ametikoha August Kõiv. Põllumajandusosakonna juhatajaks sai Karl Unt, kes siirdus 1920. aastal Tallinna. Tema asemele valiti Johannes Täht Sarust. Sekretärina töötas Jaan Lõhmus. Eesti Vabariigi valitsus oli huvitatud iseseisva maakonna olemasolust riigi lõunapiiril ja Valga linna arenemisest ning andis seetõttu 6. septembril 1920 välja ajutise valitsemiskorra, mille kohaselt asutati Valga linnast ja selle ümbruskonnast iseseisev Valga maakond. Territoriaalselt moodustus see põhiliselt Tartu, Viljandi ja Võrumaale kuulunud Helme, Hargla, Karula ja Sangaste kihelkonnast. Valga linn jagati Eesti ja Läti vahel pooleks. 11. veebruaril 1921 kinnitati maakonna piirid, mille kohaselt kuulusid Valga maakonna koosseisu:

Võru maakonnast Kaagjärve, Karula, Laanemetsa, Taheva vald;

Tartu maakonnast Laatre, Keeni, Kuigatsi, Sangaste, Tõlliste vald;

Viljandi maakonnast Helme, Hummuli, Jõgeveste, Koorküla, Leebiku, Löve, Taagepera vald.

Lisaks loeti Valga maakonda kuuluvaks juba olemasolevad Valga maakonna vallad: Omuli, Paju (18. oktoobril 1920 Valga ja Paju vald liideti Paju vallaks), Sooru ja Valga linn.

1921. aasta juulis toimusid maakonnaavalitsuse valimised. Esimeheks valiti August Sild, abiesimeheks ja põllumajandusosakonna juhatajaks Hans Hiiop, administratiivosakonna juhatajaks Jaan Mõttus ja töö- ja hoolekandeosakonna juhatajaks ja sekretäriks Jaan Lõhmus, haridusosakonna juhatajaks Aleksander Vibo. Revisjonikomisjoni koosseisu kuulusid Printsman, Tuvikene, Orgusaar, Kolk ja Pommer.

1921. aastast alates toimus haldusterritoriaalses korralduses veel rida muutusi:

1921. aastal eraldati Patküla vallast Holdre vald ja Tõrva alev;

1922. aastal liideti Paju valla koosseisus olev Puraküla Valga linnaga;

1924. aastal liideti Paju vald Sooru vallaga;

2. juulil 1926 kuulutati Tõrva linnaks.

1920ndate aastate teisest poolest kuni 1939. aasta haldusreformini oli Valga maakonnas 19 valda: Helme, Holdre, Hummuli, Jõgeveste, Kaagjärve, Karula, Keeni, Koorküla, Kuigatsi, Laanemetsa, Laatre, Leebiku, Löve, Paju, Patküla, Sangaste, Taagepera, Taheva ja Tõlliste.

1939. aasta valdade reformi käigus ühendati paljud väikesed vallad elujulisematega. Valdade arv Valga maakonnas vähenes 19-lt 10-le: Helme, Hummuli, Kaagjärve, Karula, Kuigatsi, Pödrala, Sangaste, Taheva, Tõlliste ja Vaoküla. Taoline valdade arv ja piirid püsisid 26. septembrini 1950, mil toonase ENSV Ülemnõukogu Presiidiumi seadlusega likvideeriti ajalooliselt väljakujunenud administratiiv-territoriaalne jaotus. Eestis moodustati senise 13 maakonna ja 233 valla asemele 39 maarajooni, mis jagunesid 636 külanõukoguks. Praegune Valga maakonna territoorium jagunes kolmeks rajooniks:

Valga rajoon: Valga linn ja Kaagjärve, Paju, ligaste, Karula, Lüllemäe, Kuigatsi, Priipalu, Puka, Keeni, Tagula, Hargla, Koikküla, Laatre, Tõlliste ja Restu külanõukogud (va Restu I ja Restu II, mis kuulusid Antsla rajooni);

Tõrva rajoon: Tõrva linn ja Helme, Jõgeveste, Koorküla, Leebiku, Riidaja, Holdre, Taagepera, Unametsa, Vooru, Pikri, Hummuli, Puide, Aruküla ja Kärstna külanõukogud;

Otepää rajoon: Otepää linn ja Krüüdneri, Vana-Prangli, Otepää, Päidla, Vidrike, Voki, Kaagvere, Kooraste, Pikajärve ja Valgjärve külanõukogud.

3. mail 1952 moodustati ENSV Ülemnõukogu Presiidiumi seadlusega Eesti NSV koosseisus Tallinna, Tartu ja Pärnu oblast. Tartu oblasti koosseisu arvati Tartu linn, Antsla, Valga, Vastseliina, Võru, Jõgeva, Kallaste, Mustvee, Otepää, Põlva, Põltsamaa, Röpina, Tartu ja Elva rajoonid.

25. aprillil 1953 likvideeriti oblastid. 24. jaanuaril 1959 likvideeriti teiste väikeste rajoonide seas ka Valgamaad puudutavad Antsla, Otepää ja Tõrva rajoonid. Valga rajooniga liideti Tõrva linn ning Haabsaare, Helme, Koorküla, Mõniste, Riidaja ja Taagepera külanõukogud.

Elva rajooniga liideti Otepää linn ning Otepää ja Pühajärve külanõukogud. 1961. aastal likvideeriti Haabsaare, Karula ja Koorküla külanõukogud, Mõniste läks Võru rajooni koosseisu.

21. detsembril 1962 arvati Valga rajooni koosseisu endisest Elva rajoonist Otepää linn ning Aakre, Otepää ja Paluperä (va Tamme sovhoosi maakasutus) külanõukogud. 1963. aastal saadi rajoonile lisa Põlva rajoonist, 1966. aastal lisandus Valtina ümbrus Võru rajoonist. Valga rajooni piirid kujunesid lõplikult välja 1966. aastal.

25. veebruaril 1977 ENSV Ülemnõukogu Presiidiumi seadluse kohaselt koosnes Valga rajoon 3 linna- ja 11 külanõukogust 154 külaga.

1. jaanuaril 2011 on Valgamaal 2 linnavalitsust: Valga ja Tõrva ning 11 vallavalitsust: Helme, Hummuli, Karula, Otepää, Paluperä, Puka, Pödrala, Sangaste, Taheva, Tõlliste, Öru, hõlmates kokku ühe vallasisese linna, 7 alevikku ja 150 küla.

### 4.1.3 Lipp ja vapp

Pärast riigivapi kinnitamist 1925. aastal tõstus ka maakondade vappide loomise küsimus. 17. detsembril 1925 moodustati vastav komisjon.

17. juunil 1926 kiitis komisjon heaks esialgsed variandid, mille oli välja töötatud ajaloolane Paul Johansen. Valgamaa vapi kavandil oli kilbi ülemine pool hõbedane ja alumine must ning sellel punane-kuldne-sinine vikerkaar sümboliseerimaks kahte rahvast ühendavat silda.

Valga Maavolikogu polnud aga kavandiga rahul ning pärast mitmete uute kavandite läbivaatamist 1931. aasta märtsis kinnitas maavolikogu kohaliku inseneri Saare vapikavandi. Vapi kilp koosnes neljast väljast: ülemisel paremal valgel väljal oli kuldne „V” täht ja vasakul sinisel neli kuldtähte, mis sümboliseerisid nelja maakonda, millest Valgamaa moodustati. Alumisel parempoolsel sinisel väljal oli heinakuhi ja vasakul valgel Vabadusristi kujutis. Vappi ümbritses tammeokstest pärg ja ülal asetsesid ristatud mõõgad. 15. septembril 1931 kinnitas vapi lõpliku kuju (Siseministeeriumi nõudmisel kõrvaldati Vabadusrist) maavolikogu ja 4. märtsil 1932 ilmus see „Riigi Teatajas”.

1934. aastal vaatas Riigi Kunsttööstuskoolis moodustatud toimkond läbi kõikide linnade ja maakondade vapid. Tehti ettepanek vapid ühtlustada, jättes ära neid ümbritsevad kaunistused.

1936. aastal töötas kunstnik G. Reindorff välja maakondade uued vapikavandid, mis olid tunduvalt lihtsustatud. Riigivanema otsusega 5. märtsist 1936 kinnitati uued maakondade vapid ja lipud, mille kirjeldused Valgamaa osas on alljärgnevad:

- Valga maakonna vapi väli on lõigatud diagonaalselt kaheks väljaks. Ülemisel sinisel väljal on neli viieharulist hõbedast tähte, sümboliseerides maakondade arvu, millest Valgamaa moodustati. Alumine hõbedane väli on vaba.

- Valga maakonna lipp koosneb kahest võrdse laiussega horisontaalsest värvilaiust: ülemine laid on valge, alumine roheline. Lipu laiuse ja pikkuse vaherkord on 7:11, lipu normaalsuurus on 1050 x 1650 millimeetrit. Lipu valge lai keskosas asetseb maakondliku eritunnusena maakonna vapp.

#### 4.1.4 Haldusjaotus

Maakonnas on kaks linna- ja 11 vallavalitsust. Linnu on kaks: Tõrva ja Valga ning üks vallasisene linn – Otepää. Maa-asulaid on kokku 157, neist seitse alevikku ja 150 küla. Valga maakonna keskus on Valga linn.

Tabel 4-3 Kohalike omavalitsusüksuste rahvaarv, pindala ja asustustihedus 1. jaanuari seisuga

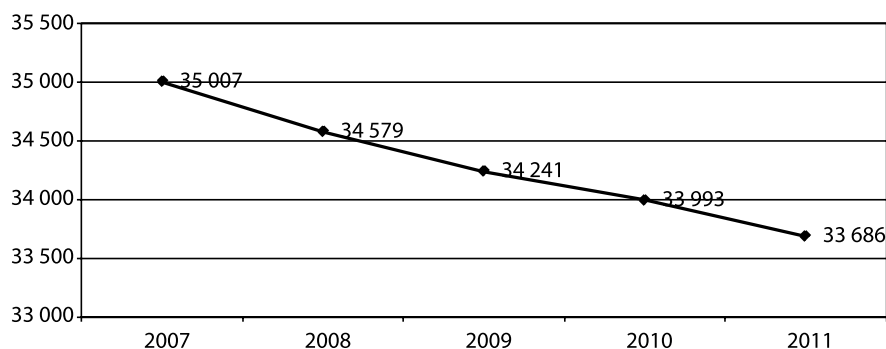
Linn/vald	Alevikke 1.01.2011	Külasid 1.01.2011	Elanikke 1.01.2010	Elanikke 1.01.2011	Pindala km <sup>2</sup>	Asustustihedus in/ km <sup>2</sup> 1.01.2011
Helme vald	1	14	2269	2254	312,7	7,2
Hummuli vald	1	8	942	925	162,7	5,7
Karula vald	-	14	1039	1025	229,9	4,5
Otepää vald	-	21	4154	4162	217,4	19,1
Palupera vald	-	14	1141	1129	123,5	9,1
Puka vald	1	18	1786	1761	200,9	8,8
Põdrala vald	-	14	890	873	127,2	6,9
Sangaste vald	1	13	1433	1396	144,7	9,6
Taheva vald	-	13	878	854	204,7	4,2
Tõlliste vald	2	13	1800	1782	193,8	9,2
Tõrva linn	-	-	3077	3039	4,8	633,1
Valga linn	-	-	14 086	13 997	16,5	848,3
Õru vald	1	8	498	489	104,6	4,7
Kokku	7	150	33 993	33 686	2043,5	16,5

Märkused: Rahvaarv Rahvastikuregistri andmetel;

Pindala Statistikaameti „Eesti piirkondlik areng 2010“ andmetel (ei sisalda Võrtsjärve osa)

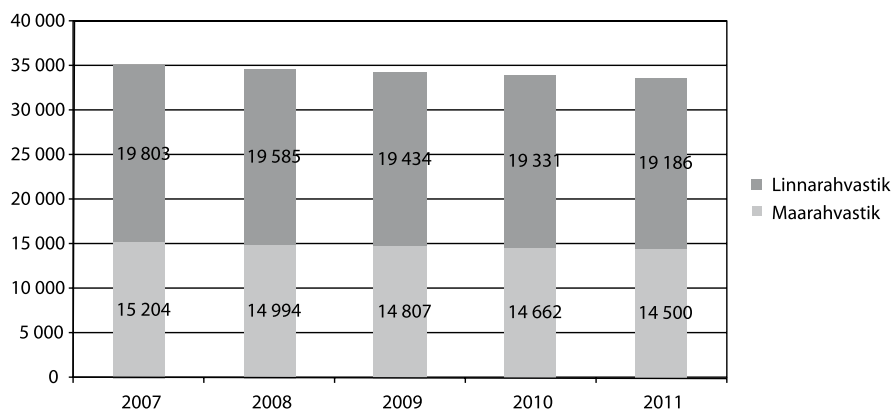
#### 4.1.5 Rahvastik

Joonis 4-4 Rahvaarvu dünaamika 1. jaanuari seisuga



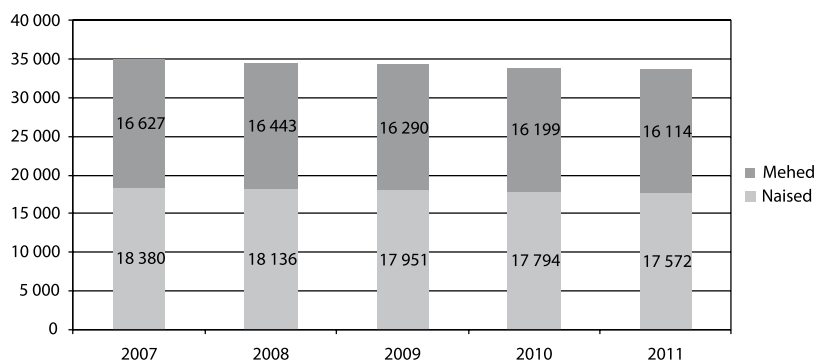
Allikas: Rahvastikuregister

Joonis 4-5 Rahvastiku jaotus elukoha järgi 1. jaanuari seisuga



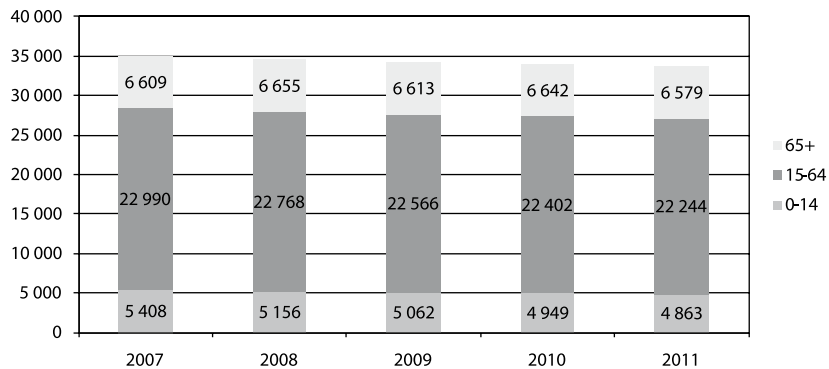
Allikas: Rahvastikuregister

Joonis 4-6 Rahvastiku jaotus soo järgi 1. jaanuari seisuga



Allikas: Rahvastikuregister

Joonis 4-7 Rahvastiku vanuseline koosseis 1. jaanuari seisuga



Allikas: Rahvastikuregister

Tabel 4-8 Rahvastikuregistris registreeritud Valgamaa elanike liikumine

	Saabus 2009. aastal	Lahkus 2009. aastal	Saabus 2010. aastal	Lahkus 2010. aastal
Harjumaa	125	239	110	147
Hiiumaa	6	-	1	8
Ida-Virumaa	6	8	10	5
Jõgevamaa	18	19	6	6
Järvamaa	15	7	8	9
Läänemaa	19	5	1	7
Lääne-Virumaa	17	23	11	16
Põlvamaa	17	14	14	9
Pärnumaa	27	39	10	14
Raplamaa	14	8	3	13
Saaremaa	4	5	-	2
Tartumaa	130	174	107	97
Valgamaa	1893	1893	939	939
Viljandimaa	44	39	31	25
Võrumaa	48	39	29	33
Aadressita	55	10	55	14
Välisriik	113	166	50	77
KOKKU	2551	2688	1385	1421

Allikas: Rahvastikuregister

## Rahvastikusündmused

Valga Maavalitsuses ja kohalikes omavalitsustes registreeriti 2010. aastal 293 lapse sünd, nendest 165 olid poisid ja 128 tüdrukud. Kaksikuid sündis 4 paari – kaks paari poisse ja kaks tüdrukuid.

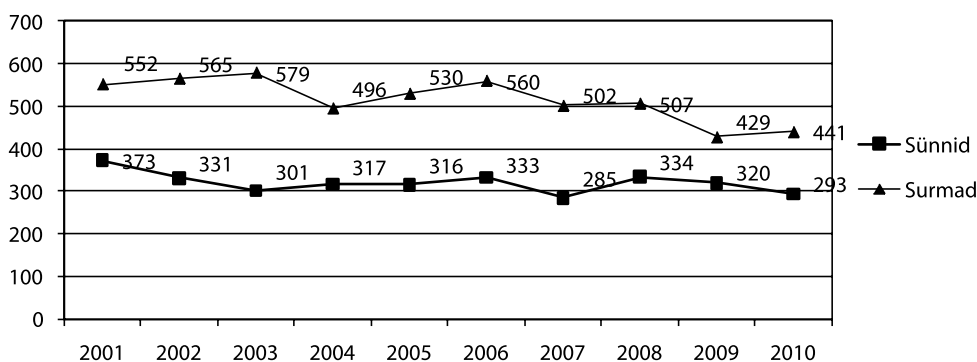
2009. aastal oli sündide arv mõnevõrra suurem – toona registreeriti 320 sündi.

Emal esimese lapsena sündis 97 last (2009. aastal 124 last). 104 vastsündinu vanemad olid seaduslikus abielus, isast põlvnemine tuvastati 146 korral ning üksikemasid oli 43.

Populaarseim nimi poistel oli Karl, mis esines variantides Karl-Markus, Karl-Marten, Karl August, Karl Gustav ja Karl-Toomas. Tüdrukunimedest oli kõige populaarsem Sandra. Mitmel erineval kujul esines nimesid Anette ja Mia.

2010. aastal registreeriti Valgamaal 441 surmaakti (2009. aastal 429), suri 207 naist ja 234 meest.

Joonis 4-9 Registreeritud sündid ja surmad



Allikas: Rahvastikuregister



Tabel 4-10 Valga Maavalitsuses ja kohalikes omavalitsustes registreeritud sünnid ja surmad

Registreerimise koht	Sünnid 2009	Surmad 2009	Sünnid 2010	Surmad 2010	Loomulik iive 2010
Valga linn	146	249	138	219	-81
Tõrva linn	29	28	26	37	-11
Helme vald	30	18	24	29	-5
Hummuli vald	14	9	6	6	0
Karula vald	5	6	5	7	-2
Otepää vald	37	33	47	48	-1
Palupera vald	9	28	10	16	-5
Puka vald	19	15	12	24	-12
Põdrala vald	6	5	2	16	-13
Sangaste vald	9	13	8	13	-5
Taheva vald	3	11	2	10	-8
Tõlliste vald	5	8	7	12	-5
Õru vald	8	6	6	4	2
KOKKU	320	429	293	441	-146

### Abielud, abielulahutused ning uue ees- ja/või perekonnanime andmine

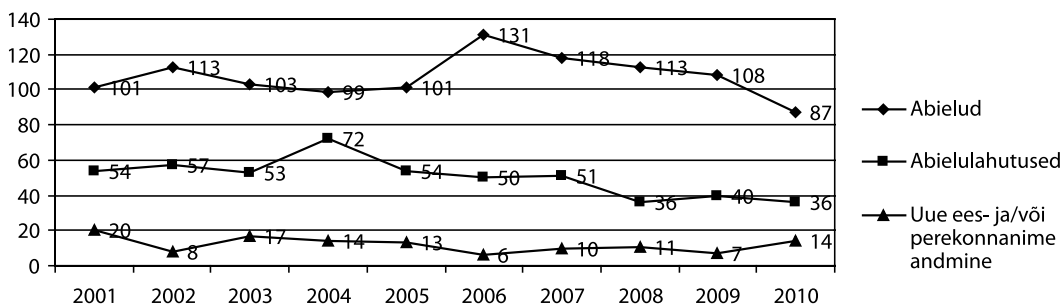
Valgamaal registreeriti 2010. aasta jooksul kokku 87 abielu (2009. aastal 108), sealhulgas üks vastava õiguse saanud vaimuliku poolt. Kõige noorem pruut oli 20aastane, kõige vanem 64-aastane. Kõige noorem peigmees oli 20aastane ja kõige vanem 74-aastane.

2010. aasta 1. juulist jõustunud uue perekonnaseaduse kohaselt saavad abiellujad abiellumisavaldust esitades valida varasuhte, milleks on kas ühisvara, lahusvara või vara juurdekasvu tasaarvestus. Möödunud aasta teisel poolel Valgamaal sõlmitud 54 abielust valiti varasuhteks ühisvara 43, lahusvara seitsmel ja vara juurdekasvu tasaarvestus neljal korral.

2010. aastal koostati maakonnas 36 lahutusakti. Üks abielu oli kestnud vähem kui aasta, kaks veidi üle aasta. Seitse abielu olid kestnud 30-39 aastat.

Avaldusi nime vahetamiseks laekus 14. 12 isikule anti regionaalministri käskkirjaga uus perekonnanimi ja kahele isikule uus eesnimi. Perekonnanime muutjad soovisid kanda vanavanemate või vanemate nime. Eesnime muutmisel sooviti kas uut nime või ühele eesnimel teist juurde.

Joonis 4-11 Abielud, abielulahutused ning uue ees- ja/või perekonnanime andmine



Allikas: Rahvastikuregister

## 4.2 Valgamaa elanike rahulolu-uuring 2010

**2010. aasta oktoobris-novembris viis Turu-uuringute AS Valga Maavalitsuse tellimusel läbi Valgamaa elanike rahulolu-uuringu.** Valimi suurus oli 300 vastajat vanuses 15-74 aastat. Analoogseid uuringuid on Valgamaal varem viidud läbi ka 2006. ja 2008. aastal.

### Valgamaa maine

Valgamaa maine on elanike seas jätkuvalt kõrge, kuid majanduslangusega seoses on langenud hinnang maakonna töövõimalustele, arengu kiirusele ja elanikkonna aktiivsusele. Valgamaal peab **pigem heaks elupaigaks 70% elanikest**. 67% valgamaalastest peab töövõimalusi Valgamaal pigem kehvaks ning see näitaja on märgatavalt kehvem eelmise uuringu näitajast (2008 oli 53%). Sarnaselt varasematele uuringutele on kõige levinum põhjus töökoha vahetamiseks soov leida parema palgaga töö. Seda põhjust mainis 64% töökohta vahetada soovivatest palgatöötajatest. Töövõimaluste suhtes on positiivsemalt meelestatud noored ning pessimistlikumalt üle 55-aastased inimesed.

Valgamaal pigem kiiresti arenevaks piirkonnaks hindavate valgamaalaste osakaal on samuti vähenenud – kui 2006. aastal oli neid 42% ja 2008. aastal 32%, siis 2010. aastal vaid 21%. Pigem turvaliseks peab Valgamaal 72% elanikest ning vaid 4% hindab maakonda pigem ebaturvaliseks.

Võrreldes 2008. aastaga on vähenenud oma kodumaakonda pigem huvitavaks pidavate valgamaalaste osakaal ja suurenenud pigem igavaks pidavate osakaal. Pigem igavaks peab maakonda nüüd 17% ja pigem huvitavaks 34% vastanutest.

Kahe aasta jooksul on valgamaalased ise hakanud end pidama pigem passiivseks kui aktiivseks. Pigem aktiivseks peab elanikkonda nüüd 21% elanikest, pigem passiivseks aga 29%. Noored (vanuses 15-24 a) peavad elanikkonda aktiivsemaks kui muud vanuserühmad.

### Perearstiabi ja tervislikud eluviisid

Perearsti on viimase aasta jooksul külastanud 75% valgamaalastest (viimase uuringu ajal 78%).

Perearstiabi kvaliteediga on täiesti rahul 24% elanikest ja pigem rahul 47%. Perearstiabi kättesaadavusega on rahul 31% ning pigem rahul 46%. Nelja aastaga, mil uuringut on korraldatud, pole elanike hinnangud perearstiabi oluliselt muutunud. Uuringust selgub, et rahulolu perearstisüsteemiga on küllaltki kõrge, kuigi osalt tekitab muret arstiabi kättesaadavus. Sama probleemiga seoses toodi välja, et perearst asub elukohast kaugel ning transporti arsti juurde ei ole. Suhteliselt sagedamini käivad arsti juures naised (41%), 55-64-aastased (52%) ning 65-74-aastased (58%), alg- või põhiharidusega inimesed (51%) ning madalama sissetulekuga elanikud.

Oma eluviise peab tervislikuks 47% Valgamaa elanikest (2008. aastal 41% ja 2006 aastal 31%). Seega võib öelda, et elanike hinnang oma eluviiside tervislikkusele on aastatega järjest paranenud. Kõige nooremast vanuserühmast peab oma eluviise tervislikuks tervelt 70%.

Meeldiv on tõdeda, et noorte seas on üha enam levimas tervislike eluviiside järgi elamine. Uuringust nähtub, et poolte küsitletud noorte (vanuses 15-24) eluviisid on viimase aasta jooksul muutunud tervislikumaks.

### Haridus

Valga maakonnas pakutava põhihariduse kvaliteediga on rahul 62% valgamaalastest, keskharidusega 50% ja kutsehariduse kvaliteetiga vaid 23% elanikest. Sarnaselt 2006. ja 2008. aastale põhjendasid Valga maakonnas pakutava kutsehariduse kvaliteediga rahulolematud inimesed oma arvamust kõige sagedamini sellega, et õpetatavate erialade valik on liiga piiratud (48%). Kõigi haridusastmetega on enam rahul pered, kelle lapsed õpivad vastaval tasemel. Sellest johtuvalt võib järeldada, et madal on eelkõige hariduse maine.

## Ühistransport

Bussitranspordi kasutamine elanike seas on kahe aasta jooksul langenud, kuid rahulolu nii busi- kui rongiliiklusega on suurenenud – rongidega on rahul 68% kasutajatest, üleriigiliste bussidega 82% ja maakonnabussidega 75% nende kasutajatest.

Võrreldes 2008. aastaga on kõigi transpordiliikide osas elanike rahulolu märgatavalt kasvanud. Väga kõrge on rahulolu koolibussidega – kõigist valgamaalastest, kelle peres kasutatakse koolibussi, on sellega väga rahul 67% ja pigem rahul 33%.

## Kultuur ja vaba aeg

Valgamaal pakutavate kultuuriürituste võimalustega on väga/pigem rahul 67% elanikest. Rahulolu on kõige kõrgem vastajatel, kes külastavad kultuuriüritusi vähemalt kord kuus (80% täiesti/pigem rahul).

Valgamaal pakutavate sporditegemise võimalustega (sh harrastussport) on väga rahul 26% elanikest, pigem rahul 47% ning pigem ei ole rahul 8%. Valgamaal pakutavate huvitegevuse võimalustega on väga rahul 17% vastanutest, pigem rahul on 45% ning pigem/üldse pole rahul 11%.

Rahulolu (hinnangud „väga“ või „pigem rahul“) sporditegemise ning huvitegevuse võimalustega on nende tegevuste harrastajate seas võrreldes 2008. aastaga oluliselt suurenenud.

## Töö ja ettevõtlus

15-74-aastastest Valgamaa elanikest 6% on ettevõtjad (sh vabakutselised), 46% palgatöötajad (sh 19% avalikus sektoris, 27% erasektoris, 1% mittetulundussektoris), 22% pensionärid, 14% (üli)õpilased ning 10% kas kodused, lapsehoolduspuhkusel või töötud.

Töökoha vahetamisele on viimasel ajal mõelnud 30% palgatöötajatest (2008. aastal 32%). Seda on kõige sagedamini planeerinud keskealised palgatöötajad, samuti kahe või enama alla 18-aastase lapsega perede esindajad ja kõige madalama sissetulekuga vastajad. Sarnaselt varasematele uuringutele on kõige levinum põhjus töökoha vahetamiseks soov leida parema palgaga töö. Seda põhjust mainis 64% töökohta vahetada soovivatest palgatöötajatest. Peamiseks takistuseks ettevõtlusega alustamisel on praegune halb majanduse seis ja suurem ebakindlus võrreldes palgatööga.

## Suhtumine kohalike omavalitsuste ühinemisse

Praegust omavalitsuste süsteemi pooldab 42% Valgamaa 15-74-aastastest elanikest. 19% pooldab olukorda, kus maakonnas oleks 3 kohalikku omavalitsust (keskustega Valgas, Tõrvas ja Otepääl). 6% valgamaalastest soovib, et kogu maakond oleks tervikuna üks omavalitsus.

*Valgamaal läbiviidud uuringute tulemustega on võimalik tutvuda maavalitsuse kodulehel [www.valgamv.ee](http://www.valgamv.ee) või maakonna infoportaalil [www.valgamaa.ee](http://www.valgamaa.ee).*

## 4.3 Riiklikud institutsioonid

Riiklike institutsioonide tegevust on kajastatud nii alljärgnevates alapunktides kui ka temaatiliselt vastavates aasta-araamatute peatükkides.

### 4.3.1 Valga Maavalitsus

Address Kesk 12, 68203 Valga

Telefon 766 6111, faks 766 6157, e-post info@valgamv.ee

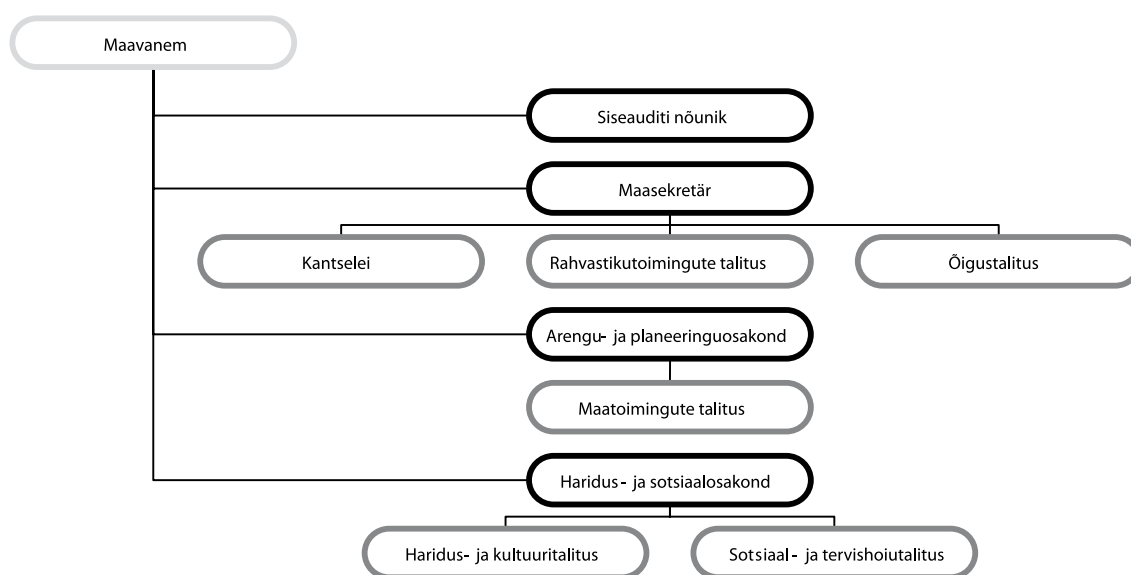
Veeb www.valgamv.ee

Maavanem – alates 1.07.2010 Margus Lepik

kuni 30.06.2010 maavanema ülesannetes Kalev Härk

### Koosseis ja struktuur

Joonis 4-12 Valga Maavalitsuse struktuur 2010. aasta lõpus



Tabel 4-13 Valga Maavalitsuse ametnike jaotus soo ja vanuse järgi 2010. aasta lõpus

	21-30	31-40	41-50	51-60	61-65	Üle 65	Teenistujad
<b>Kõrgemad ametnikud</b>							
Mehed	-	1	2	1	-	-	4
Naised	-	3	3	2	-	-	8
KOKKU	-	4	5	3	-	-	12
<b>Vanemametnikud</b>							
Mehed	-	-	2	1	-	-	3
Naised	2	3	4	3	1	-	13
KOKKU	2	3	6	4	1	-	16
<b>Kõik ametnikud</b>							
Mehed	-	1	4	2	-	-	7
Naised	2	6	7	5	1	-	21
KOKKU	2	7	11	7	1	-	28
<b>Abiteenistujad</b>							
Mehed	-	-	-	-	-	-	-
Naised	-	-	-	-	1	1	2
KOKKU	-	-	-	-	1	1	2

## Valga maakonna arengunõukogu

Valga maakonna arengunõukogu on Valga Maavalitsuse juures asuv nõuandev ja maakonna arenguküsimusi koordineeriv kogu. Nõukogu koosneb maavalitsuse, kohalike omavalitsuste ja teiste asutuste, ettevõtete ning organisatsioonide esindajatest.

Arengunõukogu juurde on moodustatud kaheksa töökomisjoni: hariduse komisjon; juhtimise ja regionaalhalduse komisjon; kultuuri, spordi ja vaba aja komisjon; looduskeskkonna ja keskkonnakaitse komisjon; majandusarengu komisjon; sotsiaalhoolekande, tervishoiu ja turvalisuse komisjon ning noorsootöö komisjon. Komisjonide tööd koordineerib arengunõukogu juhtrühm.

**18. juunil 2010 kinnitas maakonna arengunõukogu Sooru Rahvamajas maakonna arengustrateegia „Valgamaa 2013“ lisadena „Valgamaa noorsootöö arengustrateegia 2009-2020“, „Valga maakonna hooldus- ja õendusabi võrgu arengukava 2009-2015“ ning „Valgamaa terviseprofiil ja terviseedenduse tegevuskava 2010-2013“.**

**Valgamaa noorsootöö arengustrateegia** on esimene noorsootööd põhjalikult eraldiseisva valdkonnana käsitlev arengudokument maakonnas, mis sisaldab laiapõhjalist kokkulepet noorsootöö prioriteetide osas. Valgamaa noorsootöö üldeesmärgiks on seatud saavutada keskkond, mis tagab noorte aktiivse eluhoiaku, koostöövalmiduse ning edu tööelus, motiveerides noori siduma oma tulevikku Valgamaaga.

**Valga maakonna hooldus- ja õendusabi võrgu arengukava** on jätkuks „Valga maakonna hooldusravivõrgustiku arengukavale 2005–2015“, mis oli koostatud 2004. aastal. Nimetatud arengukava eesmärgiks on, lähtudes hetkeolukorrast Valga maakonna hoolekande- ja tervishoiuvaldkondades, pakkuda lahendusi hooldus- ja õendusabiteenuste paremaks korraldamiseks ning nende senisest sujuvamaks koostöömiseks.

**Maakonna terviseprofiil** on dokument, mis aitab kaardistada Valgamaa elanike tervise olukorda ja seda mõjutavaid tegureid. Terviseprofiili abil on võimalik määratleda regiooni peamised probleemid, sekkumist nõudvad valdkonnad ja vajalikud tegevused. Terviseprofiili koostamise eesmärgiks on suurendada elanikkonna heaolu ja tösta inimeste elukvaliteeti parema tervise kaudu ning juhtida tähelepanu maakondlikul ja riiklikul tasandil tehtavate otsuste tervisemõjudele.

*Kinnitatud dokumentidega on võimalik tutvuda maavalitsuse kodulehel [www.valgamv.ee](http://www.valgamv.ee) ja maakonna infoportaalis [www.valgamaa.ee](http://www.valgamaa.ee).*

## Valgamaa Vapimärgi ja Teenetemärgi saajad

**Valga Maavalitsus ja Valgamaa Omavalitsuste Liit asutasid 2007. aastal kaks uut teenetemärki Valgamaale osutatud teenete äramärgimiseks.**

Seoses uue autasustamissüsteemi loomisega loobus sihtasutus Valgamaa Fond oma seniste elutöö- ja aasta-preemiate väljaandmisest. Valgamaa Vapimärk ja Valgamaa Teenetemärk on kaks täiesti uut tunnustamise vormi. Maakonna kõrgeim autasu on Valgamaa Vapimärk – hõbedast kaheksaharuline stiliseeritud rukkilill, mille peal on hõbedast rukkipeadest pärg. Pärga keskel on Valgamaa vapp. Seda autasu antakse elutöö eest ja neile, kes oma töö ja tegevusega on kaasa aidanud Valgamaa arengule. Sellega koos kaasneb rahaline preemia, mille suuruse otsustab vastav nõukogu. Valgamaa Vapimärki antakse välja kord aastas.

Teine autasu – Valgamaa Teenetemärk – on samuti hõbedast, see kujutab endast rukkipeadest pärga, mis ümbritseb Valgamaa Vappi. Autasu antakse neile, kes on silma paistnud märkimisväärse, maakonna jaoks olulise saavutusega. Teenetemärki võib korraga välja anda mitmele isikule ning siin on silmas peetud nn aasta tegu. Teenetemärgiga kaasneb samuti rahaline preemia, mille suuruse otsustab vastav nõukogu.

Vapi- ja Teenetemärgi Nõukogu on moodustatud Valga maavanema korraldusega. Nõukogu on seitsmeliikmeline ja sinna kuuluvad: Valga maavanem, Valgamaa Omavalitsuste Liidu esimees, üks Valgamaa ettevõtjate esindaja, üks Otepää, Valga ja Tõrva piirkonna esindaja ja maavalitsuse avalike suhete juht.

Valgamaa Vapi- ja Teenetemärgide kavandite autor on heraldikaekspert Priit Herodes, metallitööd teostas OÜ Sporrong.

Teenetemärkide andmise taotlusi on õigus esitada Valga maakonna valla- ja linnavalitsustel ja volikogudel, Valgamaal tegutsevatel juriidilistel isikutel, erakondadel, liitudel, ühingutel, seltsidel, klubidel ja eraisikutel. Teenetemärgid antakse kätte Eesti Vabariigi iseseisvuspäeva pidulikul kontsertaktusel.

## Teenetemärkide saajad 2010. aastal

### Valgamaa Vapimärk

**Johannes Metsar** – Valgamaa Puuetega Inimeste Koja endine juhataja, maakonna puuetega inimeste ja eakate tegevuse koordineerimise eest

### Valgamaa Teenetemärk

**Esti Kittus** – Puka Kunstikooli direktor, Puka valla ning Valgamaa kunsti- ja kultuurielu edendamise eest

Valgamaa Vapimärk



Valgamaa Teenetemärk



## Europe Direct Valgamaa infopunkt

Aadress Kesk 12, Valga 68203. Telefon 766 6137, e-post [euroinfo@valgamaa.ee](mailto:euroinfo@valgamaa.ee)

Infopunkt on loodud selleks, et inimesed saaksid rohkem infot Euroopa Liidu kohta. Avatud infopunktis saab kasutada arvutit, et hankida internetist infot Euroopa Liidu kohta, tutvuda kohapeal trükistega ning kaasa võtta erinevaid Euroopa Liidu alaseid materjale. Infopunkti töötajad aitavad leida vastuseid Euroopa Liitu puudutavatele küsimustele. Infopunkti tegevust rahastab Euroopa Komisjon.

## Regionaalarengu programmid

2010. aastal menetles Valga Maavalitsus kaht regionaalarengu programmi: kohaliku omaalgatuse programmi ja maakondliku arendustegevuse programmi. Regionaalsete investeringutoetuste andmise programmi osas oli maavalitsuse ülesandeks esitatud taotluste hindamine. Lisaks koordineeris maavalitsus hajaasustuse veeprogrammi elluviimist ja teostas järelevalvet programmi vahendite sihipärase kasutamise üle.



Tabel 4-14 Esitatud ja toetatud regionaalarengu projektid Valgemaal

Programm	2008			2009			2010		
	Esitati (tk)	Rahastati (tk)	Summas (kr)	Esitati (tk)	Rahastati (tk)	Summas (kr)	Esitati (tk)	Rahastati (tk)	Summas (kr)
Regionaalsete investeringu- toetuste andmise programm	15	8	3 198 420	8	5	1 618 166	13	6	1 992 647
Kohaliku oma- algatuse programm	81	49	866 259	69	51	763 607	90	44	714 127
Maakondliku arendustegevuse programm	16	16	470 000	12	12	263 000	9	9	262 999
Hajaasustuse veeprogramm	101	85	2 206 129	49	36	823 927	34	24	603 611
KOKKU	213	158	6 740 808	138	104	3 468 700	146	83	3 573 384

Märkus: Hajaasustuse veeprogrammi toetus koosneb riigi ja kohalike omavalitsuste vahenditest, kuid antud tabelis on näidatud vaid riigi vahendite rahastamisotsuse saanud projektides.

Tabel 4-15 Regionaalsete investeringutoetuste andmise programmi kaudu toetatud valdkonnad

	2008		2009		2010	
	Projekte (tk)	Summa (kr)	Projekte (tk)	Summa (kr)	Projekte (tk)	Summa (kr)
Haridus	7	2 698 420	2	557 544	4	1 164 072
Sotsiaal			1	500 000	1	328 575
Kultuur	1	500 000	2	560 622	1	500 000
KOKKU	8	3 198 420	5	1 618 166	6	1 992 647

Tabel 4-16 Regionaalsete investeringutoetuste andmise programmist toetust saanud

	2006	2007	2008	2009	2010
Toetuse saajad	toetus kr	toetus kr	toetus kr	toetus kr	toetus kr
Hummuli vald	348 495	-	-	57 544	-
Karula vald	85 396	389 566	-	-	-
MTÜ Erivajadustega Laste Tugikeskus Sinilill	-	-	-	-	328 575
MTÜ Hellenurme Mõis	55 000	-	-	-	-
MTÜ Otepää Aianduse ja Mesinduse Selts	61 132	-	-	-	-
MTÜ Paju Pansionaadid	250 604	-	-	-	-
MTÜ Tõlliste Avatud Noortekeskus	105 224	-	-	-	-
Otepää vald	-	-	303 865	-	96 458
Palupera vald	-	-	500 000	164 000	-
Puka vald	60 000	395 581	300 000	396 622	1 000 000
Põdrala vald	-	500 000	-	-	-
SA Taheva Sanatoorium	68 735	-	-	-	-
Sangaste vald	350 000	-	-	-	-
Taheva vald	350 000	500 000	178 781	500 000	-
Tõlliste vald	-	499 094	418 692	-	-
Tõrva linn	330 000		1 000 000	-	500 000
Valga linn	136 172	455 566	497 082	500 000	-
Õru vald	-	-	-	-	67 614
KOKKU	2 200 758	2 739 807	3 198 420	1 618 166	1 992 647

Tabel 4-17 Kohaliku omaalgatuse programmist toetust saanud

	2008	2009	2010
Toetuse saajad	toetus kr	toetus kr	toetus kr
MTÜ Ala Küla Arendusselts	25 000	-	-
MTÜ Avatud Hellenurme Noortekeskus	10 541	-	-
MTÜ Bossanova	-	5841	-
MTÜ Domus Petri Kogu	-	25 000	-
MTÜ Heategevusühistu Antva	-	21 314	-
MTÜ Hellenurme Ümarait	-	-	20 870
MTÜ HSL Consultancy	-	-	15 075
MTÜ Hugo Lepnurme Muusikaühing	-	18 000	-
MTÜ Hummuli Noortekeskus	4100	-	23 000
MTÜ Jeti Küla	15 400	-	-
MTÜ Karukäpp	21 990	-	-
MTÜ Karula Naisselts	-	7696	-
MTÜ Keeni Tantsuselts	-	8068	-
MTÜ Kodukant Sangaste	9500	46 900	42 830
MTÜ Kodupaiga Külaselts	16 504	19 740	-
MTÜ Kungla	50 000	-	33 000
MTÜ Laulu-mängu-tantsustuudio Naeratus	15 000	18 500	-
MTÜ Lotamõisa Arendus	25 000	25 000	39 600
MTÜ Lüllemäe Rahvaõpistu	33 870	11 750	21 000
MTÜ Neeruti Külaselts	-	-	8020
MTÜ Noorte huvi- ja spordiklubi MX	-	15 200	-
MTÜ Otepää Naisselts	13 000	8200	14 900
MTÜ Otepää Pensionäride Ühendus	41 120	25 800	11 330
MTÜ Otepää Teater	-	-	25 000
MTÜ Parmu Ökoküla	17 500	-	-
MTÜ Partnerlus	10 500	39 200	-
MTÜ P-Rühm	18 000	24 420	-
MTÜ Puka Avatud Noortekeskus	-	37 500	-
MTÜ Puka Naisselts	-	8910	-
MTÜ Põdrala Külade Ühendus	12 340	-	24 831
MTÜ Ritsu Külaselts	22 300	-	25 000
MTÜ Sangaste Seltsilised	-	25 000	-
MTÜ Sangaste Spordiklubi	-	-	25 000
MTÜ Sebra Koolitus	31 730	-	-
MTÜ Segakoor Rõõm	26 610	13 580	-
MTÜ Sooru Arendus	24 000	10 108	-
MTÜ Sooru Naisselts	38 153	-	13 000
MTÜ Spordiklubi Raudsõrmus	-	-	9450
MTÜ Spordiklubi Viraaž	-	-	7253
MTÜ Stuudio Joy	6600	10 841	-
MTÜ Sõsarad	-	13 000	-
MTÜ Taagepera Külaselts	36 183	49 983	24 437
MTÜ Tantsuklubi CRIS	8500	-	5500
MTÜ Tantsuklubi Mathilda	20 969	2000	-
MTÜ Tasakaal	-	-	11 270
MTÜ Tõlliste avatud noortekeskus TANK	-	10 850	-
MTÜ Tõlliste Noorte Tehnikakeskus	-	-	12 850
MTÜ Tõlliste valla pensionäride ühendus „Elurada“	-	8960	-

MTÜ Tõrva Kunsti- ja Käsitöö Koda	-	-	22 216
MTÜ Tõrva Puuetega Inimeste Liit	15 000	-	-
MTÜ Valga Country Dancers	25 000	-	14 100
MTÜ Valga Koerteklubi	18 748	12 150	6515
MTÜ Valga Piljardiklubi	-	-	5154
MTÜ Valga Petanque Klubi	-	-	24 682
MTÜ Valga Rattaklubi	-	-	25 000
MTÜ Valga Saalihoki Klubi	-	19 639	25 000
MTÜ Valgamaa Kodukandi Ühendus	29 220	27 890	23 200
MTÜ Valgamaa Lasterikaste Perede Ühing	-	-	3915
MTÜ Valgamaa Pensionäride Ühendus	-	18 560	-
MTÜ Valgamaa Puuetega Inimeste Koda	-	12 295	-
MTÜ Valgamaa Rahvakunsti- ja Käsitöö Keskseits	-	-	24 636
MTÜ Valgamaa Reumaliit	-	5525	-
MTÜ Valgamaa Spordiliit	65 000	-	-
SA EELK Misjonikeskus	25 000	-	-
Seltsing Hargla Maanaiste Klubi	-	-	3258
Seltsing Hargla Külaselts	20 731	38 222	16 420
Seltsing Karula Külaseltsing	-	49 460	41 364
Seltsing Koikküla Külaselts	16 343	12 242	-
Seltsing Lüllemäe Külaselts	-	10 300	-
Seltsing Makita Külaseltsing	12 390	-	-
Seltsing Neeruti Külaselts	18 410	6000	-
Seltsing Nõuni Külaselts	-	-	9900
Seltsing Priipalu Külaseltsing	13 505	-	-
Seltsing Pori Küla Seltsing	-	-	5250
Seltsing Restu Külaseltsing Restulased	25 000	25 000	-
Seltsing Sangaste Pensionär	-	-	17 490
Seltsing Tagula Külaselts	19 539	6422	-
Seltsing Tsirgumäe Sooblase külaselts	7963	5177	11 060
Seltsing Uniküla selts	-	-	21 751
Seltsing Vana-Otepää Külaseltsing	-	3864	-
KOKKU	866 259	764 107	714 127

## Valga Maavalitsuse välissuhted

2010. aasta välissuhtlust mõjutas suurel määral ebakindel majandusolukord, mistõttu oli vähem vahendeid välissuhtluse korraldamiseks. Siiski püüti anda parim seniste välissuhete jätkamiseks.

**Läti Vabariigi Valka Kihelkond.** Suhted Läti-Valkaga on vahetu naabruse ja lahendamist vajavate küsimuste sarnasuse tõttu olnud läbi aegade erilisel kohal võrreldes teiste välispartneritega. Pärast Läti Vabariigi kohalike omavalitsuste valimisi 2009. aasta juunis likvideeriti Valga Maavalitsuse senine koostööpartner Valka rajoon. Selle asemele loodi kolm uut omavalitsusüksust Valka, Smiltene ja Strenči kihelkonnad (novads), kaks endise Valka rajooni valda liitusid aga teiste uute omavalitsusüksustega.

18. novembril 2010 kirjutatigi alla uuele koostöölepingule Valga Maavalitsuse, Valgamaa Omavalitsuste Liidu ja Valka Kihelkonnaduuma vahel. Tegemist on raamlepinguga, mis hõlmab peaaegu kõiki elualasid, sealhulgas koostööd hariduse, kultuuri, spordi, turismi, sotsiaal- ja tervishoiu, majandus- ja regionaalarengu, päästeteenistuse ja korrakaitse ning rahvusvahelise ühistegevuse vallas. Peale selle toimusid 2010. aastal regulaarselt igakuised Valga ja Valka juhtide informatiivsed koosolekud. Koostöös Valgamaa Omavalitsuste Liiduga jätkusid mõlema piirkonna omavalitsustöötajatele mõeldud õppekülastused teineteise juurde.

2010. aastal hoogustus ka riikide regionaalministrite eestvedamisel Eesti-Läti ministeeriumite vahelise piiriülese koostöö tõhustamise valitsuskomisjoni tegevus. Kuigi nimetatud komisjoni tegevus on suunatud kogu Eesti-Läti

piiriala koostööle, jääb enamuse küsimustest siiski Valga-Valka piirkonda, sest siin on omavaheline suhtlemine tihedaim. Nimetatud komisjoni toel õnnestuski lahendada mitu olulist küsimust, nt kiirabiteenuse piiriülene rakendamine, Valka elanike teenindamise laienemine Valga haiglas, ühistranspordi parem kajastamine teisel pool riigipiiri jne. Kui 2010. aastal oli komisjoni ja selle töörühmade vedamise vastutus Valga Maavalitsusel, siis 2011. aastal võtab selle rolli üle Valka pool.

Valga Maavalitsus ja Valka Kihelkonnaduuma esinesid koos mitmel olulisel rahvusvahelisel üritusel, näiteks Läti-Eesti tulevikukonverentsil Riias, Eesti-Läti-Vene piiriülese koostööprogrammi avakonverentsil jms. 2010. aastal Valga Maavalitsus ja Valka Kihelkonnaduuma siiski ei osalenud ühistes Euroopa territoriaalse koostööprogrammide projektides. Küll aga tehti koostööd vastavate projektitaotluste ettevalmistamisel, nt lätikeelse kutseõppe käivitamine Valgamaa Kutseõppekeskuses, Valga-Valka ühise külustuskeskuse ettevalmistamine jt. Koostöö positiivsele poolele jääb ka reisirongiühenduse loomine 2010. aasta alguses Tallinna ja Riia vahel, ehkki see on võimalik ainult ümberistumisel Valga jaamas ja reis kestab ligi 9 tundi.

**Saksamaa Liitvabariigi Mecklenburg-Vorpommerni Liidumaa Parchimi Ringkond.** Lepingupartner Parchimi Ringkonna Administratsioon. Sõprussidemed on välja arenenud omaaegsete ENSV ja SDV sidemetest 1980ndate aastate alguses. Koostöö hõlmab kultuuri ja noorsoovahetust. Viimastel aastatel on see koostöö olnud loid ja omavahelist suhtlemist piirkondade juhtorganite tasemel ei ole sisuliselt toimunud.

**Soome Vabariigi Ylistaro Vald.** Ylistaro Valla liitumisel Seinäjoki Linna ja Nurmo Vallaga 2009. aastal ei ole enam seda koostööpartnerit iseseisva administratiivüksusena, millel oli Valgamaaga tihe koostöö alates 1988. aastast. Koostöö jätkamise alaseid läbirääkimisi peeti Seinäjoki linnaga, kuid konkreetse lepingu sõlmimiseni 2010. aastal ei jõutud, samuti ei toimunud ametlike delegatsioonide vahetust. Küll aga säilisid sidemed mitmel elualal. Nii osalesid Valgamaa ja Ylistaro noorsportlased ühistel võistlustel, Soome pool vahendas oma administratiivreformi alast teavet ja saadud kogemusi jne. Läbirääkimised Seinäjoki linnaga jätkuvad 2011. aastal.

**Rootsi Kuningriigi Jämtlandi lään.** Lepingupartneriteks olid Jämtlandi Lääni Volikogu, Jämtlandi Lääni Valitsus ning Jämtlandi Lääni Omavalitsuste Liit. 2010. aasta lõpul lõpetas oma tegevuse Jämtlandi Lääni Omavalitsuste Liit ja selle asemel kutsuti ellu majandusarengu eest vastutav Jämtlandi Lääni Regiooniliit, mis võttis üle kõik omavalitsuste liidu lepinguga seotud kohustused alates 2011. aasta algusest. Sõprussidemed Jämtlandi lääniga algasid 1991. aastal vahetult pärast Eesti iseseisvumist ning esimene koostööleping sõlmiti 1992. aastal. Koostöös osaleb aktiivselt ka Valgamaa Omavalitsuste Liit. 2008. aasta jaanuaris sõlmiti neljas viieaastane sõpruse ja koostöö raamleping kuni aastani 2012, mis näeb ette koostööd sellistel aladel nagu haridus, kultuur, tervishoid, sotsiaalpoliitika, keskkond, demokraatia areng, ettevõtlus, luterlike koguduste vaheline koostöö jne.

Aktiivne koostöö toimus 2010. aastal Euroopa omavalitsuspoliitika tutvustamisel, mille käigus viidi aprillis ja juunis viidi Ukraina Šatski rajooni omavalitsustöötajatele läbi kaks JaVaSha projekti seminari (vt allpool).

Jätkus Valgamaa ja Jämtlandi koostöö Rootsi energiasäästliku tehnoloogia baasil energiasäästliku hoone (EcoHouse) ehitamiseks Valga linnas, mille rahastamise küsimused siiski ei lahenenud 2010. aastal.

Tihenesid suhted sotsiaaltöö alal. Valgamaad külastasid Jämtlandi lääni sotsiaal- ja vanurite hoolekande töötajad, kes esinesid Valgamaa kolleegidele ettekandega Rootsi sotsiaalhoolekande arengutest.

Uueks momendiks oli koostöö laienemine hariduse valdkonda. Nii toimus videosild Östersundis asuva MittUniversiteti keskkonna ja planeeringu eriala üliõpilastega, mille käigus tutvustati Valgamaad ja selle arenguvõimalusi. Hiljem toimus üliõpilaste külaskäik Valgamaale ning MittUniversitet üliõpilased esitasid oma nägemuse Valgamaa arenguvõimalustest.

Tegevust jätkas 1998. aastal loodud Valgamaa-Jämtlandi Lääni Majandusühistu, mis kandis piirkondade vahelise koostöölepingu elluviimise põhiraskust.

**Vene Föderatsiooni Novgorodi Oblasti Staraja Russa Rajoon.** Lepingupartneriks on Staraja Russa Munitsipaalrajooni Administratsioon. Ametlikud sõprussidemed toimivad alates 1998. aastast, kui sõlmiti koostöö raamleping, mis näeb ette ühistegevust kultuuri, noorsootöö, hariduse jms vallas. 2010. aastal ei olnud koostöö väga tihe, mis oli tingitud Staraja Russa tippjuhtkonna vahetusest.

2002. aastal alanud kontaktid **Ungari Somogy komitaadiga** arenesid koostöölepinguks, mis allkirjastati 2005. aastal. Koostöö puudutab kultuuri, noorsootöö, turismi ja teisi valdkondi. 2010. aastal külastas Somogy maakonda Valgamaa ametlik delegatsioon. Uueks suunaks ühistegevuses on püüd laiendada maakondadevahelisi sidemeid ka omavalitsuste tasemele. Tõenäoliselt sõlmitakse sõprussuhted ka Tõrva linna ja Somogy maakonna Fonyodi omavalitsuse vahel.

Koos Võru ja Põlva maakondadega jätkusid **Poola Lublini vojevoodkonnaga** kontaktid ka 2010. aastal. Delegatsioonide vahetuseni siiski ei jõutud.

2003. aastal lisandus Ukraina Tallinna saatkonna initsiatiivil ka koostöö **Ukraina Vabariigi Volõõnia oblasti Šatski rajooniga**. 2010. aastal käivitati kolmepoolses koostöös, milles osaleb ka Rootsi Jämtlandi lään, JaVaSha projekt, mille eesmärgiks on tutvustada kaasaegset Euroopa omavalitsussüsteemi arengut, osutada abi Šatski rajooni arengukava koostamisel ja elluviimisel, maaelu arendamisel jne. Aasta jooksul viidi läbi ühine külastus Jämtlandi lääni, kaks seminari Šatskis ja Valgamaal ning neli projekti juhtkomitee koosolekut.

2004. aastal kujundati Eesti, Läti ja Vene Föderatsiooni Piirialade Koostöönõukogu (kuhu peale Valgamaa kuuluvad Eestist veel Võru ja Põlva maakonnad) ümber **euroregiooniks Euregio „Pskov-Livonia“**. Selles koostöös osalevad Valga Maavalitsus ja Valgamaa Omavalitsuste Liit koos. Valga MV osales Euregio Pskov-Livonia juhtkonna töös. 2010. aastal lõpetas Euregio Pskov-Livonia Eesti-Läti piiriülese koostöö programmi projekti „Crossborder Song and Dance Festivals“, mille raames viidi Valga-Valka piirkonnas läbi eesti-läti ühised kohalikud laulu- ja tantsupeod. Euregio Pskov-Livonias osalemine on maavalitsusele oluline hoidmaks sidemeid Venemaa Föderatsiooni lähipiirkonna omavalitsuste ja regionaalsete partneritega.

Alates 2003. aastast on Valga Maavalitsus iga-aastaselt sõlminud koostöölepingu **Põhjamaade Ministrite Nõukogu esindusega Eestis**. Eesmärgiks on tuua Põhjamaid Valgamaale lähemale. See tegevus jätkus ka 2010. aastal, mil põhitähelepanu all olid koolinoored, kellele koostöös Valga Keskraamatukoguga viidi läbi mitu Põhjamaade kirjan- dust tutvustavat üritust.

### 4.3.2 Kaitseliidu Valgamaa Malev

Staap Võru 12, 68205 Valga

Telefon 717 9400, faks 717 9448, e-post valga@kaitseliit.ee

Malevapealik kapten Rein Luhaväli

Staabiülem kapten Tõnis Org

#### Liikmeskond

Kaitseliitlasi 383

Noorkotkaid 217

Kodutütred 217

Naiskodukaitse 68

#### Olulisemad sündmused malevas 2010. aastal

- Paju lahingu 91. aastapäev
- Eesti Vabariigi 92. aastapäeva tähistamine
- Maakaitsepäev Alal Helme vallas
- Osalemine sõjalis-sportlikul retkel „Eel-Erna“
- Osalemine sõjalis-sportlikul retkel „Erna retk“
- Osalemine Naiskodukaitse koormusmatkal
- Osalemine Naiskodukaitse vabariiklikul meditsiinieriala võistlusel
- Kaitseliidu aastapäeva ja Maleva aastapäeva tähistamine
- Naiskodukaitse Valga Ringkonna Otepää jaoskonna avamine

#### Kodutütarde üritused

- Võistlusmatk „Väle Jänes“
- Võistlusmatk „Kuperjanovlaste Rada“
- Osalemine kodutütarde vabariiklikul võistlusmatkal „Ernake“
- Osalemine kodutütarde vabariiklikul Naiskodukaitse esmaabivõistlusel

- Osalemine kodutütarde vabariiklikul oskustevõistlusel
- Kodutütarde vabariiklik suvelaager
- Nooremate Kodutütarde vabariikliku matkamängu läbiviimine
- Suvelaager
- Sügislaager
- Talilaager

#### Noorte Kotkaste üritused

- Võistlusmatk „Väle Jänes“
- Võistlusmatk „Kuperjanovlaste Rada“
- Osalemine Noorte Kotkaste vabariiklikul oskuste võistlusel
- Noorte Kotkaste vabariiklik suvelaager
- Osalemine vabariiklikul võistlusmatkal „Mini-Erna“
- Suvelaager
- Sügislaager
- Talilaager

#### Naiskodukaitse Valgamaa ringkonna üritused

- Praktiliste esmaabiharjutuste läbiviimine koostöös naabermalevatega
- Naistepäeva laskevõistluse läbiviimine

#### Spordi- ja seltskonnaüritused

- Kaitseliidu, Piirivalve ja Politsei vaheline laskevõistlus
- Laskevõistlus „Koloneli laskmine“
- Osalemine „Valga ujukirallil“
- Osalemine Valgamaa meistrivõistlustel korvpallis
- Osalemine Valga linna päevadel

#### Koostöö teiste ametkondadega

- Kaitseliitlastest abipolitseinikud toetasid Valga politseijaoskonda korra tagamisel
- Avaliku korra tagamine mitmetel üritustel Valgamaal

### 4.3.3 Keeleinspeksiooni Lõuna-Eesti järelevalvetalitus

Peainspektor Helgi Treimuth

Aia 17, 68203 Valga

Kontakt Helgi.Treimuth@keeleinsp.ee, telefon 5559 4802

Keeleinspeksioon on Haridus- ja Teadusministeeriumi valitsemisalas tegutsev valitsusasutus, mis teostab riiklikku järelevalvet keeleseaduse ning teiste keeleoskust ja keelekasutust reguleerivate õigusaktide täitmise üle. Piirkondlikud järelevalvetalitused teostavad järelevalvet oma piirkonnas. Valgas asuva Lõuna-Eesti järelevalvetalituse pädevuses on ka Viljandi-, Põlva-, Võru- ja Tartumaa keeleolukorra jälgimine.

Töö on järjepidev ja esmakontrolli ajal koostatud ettekirjutust jälgitakse kuni täitmiseni, ettekirjutuse korduva täitmata jätmise korral kohaldatakse aga väärteomenetlust.

Keeleinspeksiooni prioriteetsed järelevalvevaldkonnad 2010. aastal olid avalike teenistujate ja töötajate (muukeelse kooli õpetajad, riigi- ja kohaliku omavalitsuse ametnikud, meditsiinitöötajad ning teised avalikes huvides tegutsevad töötajad, samuti erasektoris – kaubanduses ja teeninduses – tööalaselt isikutega suhtlevad töötajad) tööalase eesti keele oskuse kontrollimine, samuti avaliku teabe (avalikud sildid, viidad, kuulutused, teadaanded, reklaam, tarbijateave) keelsuse ja ametliku keelekasutuse kirjakeele normile vastavuse kontrollimine.

**Olulisemad järelevalvetulemused ja probleemid 2010. aastal Valgamaal:**

- keeleseaduse rikkumiste kohta koostati 50 esmakontrolli- või järelkontrolliakti;
- väärtemenetlus algatati 11 juhul ja keeleseaduse rikkujaid trahviti kiirmenetluse või hoiatusmenetluse korras;
- puudusi on endiselt tervishoiutöötajate keelenõuetele vastavuse osas;
- jätkuvalt on pedagooge, kes ei ole suutnud sooritada nõutaval B2 tasemel eesti keele eksamit;
- paranenud on kohanimede, reklaami ja avaliku teabe vastavus keelsusnõuetele ning ametliku keelekasutuse kirjakeele normile vastavus;
- reageeritud on ettekirjutustele hoolekandeesutustes ja sealsete töötajate keeleoskus on paranenud, osaletakse keeleõppes ja on sooritatud nõutavaid tasemeeksameid;
- aktiivne oli osalemine Valgamaa Kutseõppekeskuses korraldatud eesti keele kursustel ja heameel on tõdeda, et seetõttu paranes müügi- ja teenindustöötajate keeleoskus.

Keeleinspeksioon täitis Lõuna-Eestis tervikuna, sealhulgas Valga maakonnas 2010. aastaks seatud eesmärgid. Eesmärgi täitmise peamiseks meetmeks oli regulaarne järelevalve keeleseadusega määratud valdkondades.

**4.3.4 Lõuna-Eesti Päästkeskuse Valgamaa päästeosakond**

Aadress Jaama pst 16, 68204 Valga

Telefon 766 9711, faks 766 9739, e-post valga@rescue.ee

Juhataja Alar Roop, telefon 766 9711, e-post alar.roop@rescue.ee

Valgamaa päästeosakond on Lõuna-Eesti Päästkeskuse territoriaalne struktuuriüksus Valgamaal. Päästeosakond koosneb neljast allstruktuuriüksusest (komandost):

Valga päästekomando – pealik Raivo Pavlovitš, telefon 766 9741, e-post raivo.pavlovitsh@rescue.ee

Tõrva päästekomando – pealik Alor Kasepõld, telefon 763 2155, e-post alor.kasepold@rescue.ee

Otepää päästekomando ja Puka päästekomando – pealik Heikki Must, telefon 765 5102, e-post heikki.must@rescue.ee

Maakonnas paiknevad sellele lisaks veel kaks tuleohutusbüroo vaneminspektorit, ennetustöö vanemspetsialist, koolituse juhtivspetsialist ja korrapidamisbüroo Valga grupp.

**Päästetöödeks valmistumisest**

Valgamaa päästjad ja meeskonnavanemad läbisid komandosise õppe, sooritasid edukalt füüsilised kontrollkatsed ja läbisid päästetöötajate hindamise. Jätkus päästetöötajate vaksineerimine. 2010. aastal lahkus töölt neli päästetöötajat, tööle võeti kolm uut päästetöötajat. Kõikidele katsetust ja hooldust vajavatele päästevahenditele viidi läbi korraline katsetamine. 2010. aasta lõpus sõlmiti uus kollektiivleping, mille kohaselt hakkasid 2011. aasta alguses kõik päästjad käima tööl 24-tunnistes valv vahetustes.

**Kriisireguleerimisest**

1.01.2010. aastal jõustunud hädaolukorra seadusest tulenevalt moodustasid Lõuna-Eesti kohalikud omavalitsused kriisikomisjonid ja kinnitasid nende põhimäärused. Valgamaa 13 kohalikust omavalitsusest moodustasid Tõrva linn, Helme vald ja Põdrala vald ühiskomisjoni. Hädaolukorra seaduse rakendamise ja sellest tulenevate kohalike omavalitsuste ülesannete selgitamise eesmärgil viis Lõuna-Eesti Päästkeskus 2010. aastal Valgamaa kohalikele omavalitsustele läbi koolitusseminari. Lisaks käsitlesid Lõuna-Eesti Päästkeskuse esindajad kriisireguleerimise alaseid küsimusi ka Valgamaa Omavalitsuste Liidus ja Valga Maavalitsuses toimunud kohtumistel. 26.11.2010. a toimunud Lõuna-Eesti regionaalse kriisireguleerimise õppusele South-Evac 2010 olid Valgamaalt kaasatud Valga linna esindajad, kellel tuli õppuse stsenaariumi järgi koostöös päästeosakonna, politsei, kaitseliidu ja teiste asutustega rinda pista oma territooriumil kiirgushädaolukorrast põhjustatud ulatusliku evakuatsiooni läbiviimises, millega saadi hästi hakkama.

2010. aastal Eestit räsitud tormid (Monika jt) ja kevadperioodil lumesulamisest põhjustatud üleujutused Valgamaal märkimisväärseid tagajärgi ei põhjustanud. Esines elektrikatkkestusi ja probleeme teede läbitavusega, kuid need olid lühiajalised ning inimeste elu ja tervis ei sattunud ohtu. Samas suhtusid kohalikud omavalitsused EMHI ja Lõuna-Eesti Päästkeskuse poolt antud eelhoiatustesse tõsiselt, hinnati olukorda ning vahetati vajadusel teavet maavalitsuse, Lõuna-Eesti Päästkeskuse kriisimeeskonna ja Lõuna-Eesti regionaalse kriisikomisjoniga.

## Päästeala ennetustööst

Valgamaal toimunud erinevatel info- ja ohutuspäevadel jagati tuleohutusala infot ligikaudu 4500 inimesele. Koolitatud inimeste arv kasvas Valgamaal 1557 võrra ning lisaks tavapärasele tuleohutusala koolitusele lisandusid 2010. a. veeohutusala koolitused gümnaasistidele. Tuleohutusala koolitusprogrammid olid suunatud erinevate vanusegruppide lastele, sotsiaalhooldustöötajatele, korteriühistutele, külavanematele, puuetega inimestele ning väärikas eas inimestele. Veeohutuse vallas paigaldati erinevate veekogude äärde märke, mille sõnum oli „Kui võtad - võta kuivalt“, mis teavitas joobes vette mineku ohtlikkusest. Haridusasutuste esindajaid nõustati teemal „Tuleohutusala kompleksõppus“ ning anti hindajana oma panus sellesse õppusesse. Eelmisel aastal viidi Lõuna-Eesti Päästkeskuse eestvedamisel ka Valgamaal läbi esmakordselt projekt „Kaitse end ja aita teist“, mis on suunatud koolide 6. klasside õpilastele. Projekti eesmärk oli õpetada noortele eluks vajalikke ohutusala teadmisi ning propageerida Valgamaa noorte seas eluterveid mõtteid ning tervislikku ja ohutut elustiili. Projekti koostööpartnereks olid Eesti Haigekassa, Maanteeamet, Politsei, Punane Rist ja Kaitseliit. Koolitustest võttis osa kuus Valgamaa kooli ning saadud teadmised pandi proovile projekti lõppedes kahe päevases ohutuslaagris. Ohutusalaselt koolitati Valgamaal 187 õpilast.

## Tuleohutusjärelvalvest

Tabel 4-18 Riiklik tuleohutusjärelvalve ja menetlused 2010. aastal

Viidi läbi riiklik tuleohutusjärelvalve	170 objektile
Anti koormisega haldusakte	52
Läbiviidud väärtemenetlusi tuleohutusnõuete rikkumise korral	41 korral (neist kiirmenetlusi 13 summas 13 340 kr)
Nõuti välja sunnivahendina sunniraha haldusakti täitmata jätmise tõttu	9 korral summas 44 000 kr
Lõuna-Eesti Päästkeskuse poolt alustatud kriminaalmenetlusi tulekahju korral	4 tulekahju korral

Allikas: Valgamaa päästeosakond

Tabel 4-19 Ehituslik tuleohutus 2010. aastal

Heakskiidu saanud ehitusprojekte	205
Kooskõlastatud detailplaneeringud	12
Väljastatud teatise ehitiste kasutusloa väljastamiseks	55

Allikas: Valgamaa päästeosakond

Tabel 4-20 Valgamaa päästeosakonna poolt registreeritud sündmused

	2006	2007	2008	2009	2010
Tulekahju	341	205	176	185	193
Radioaktiivne saastumine	-	-	-	-	2
Kemikaalidega saastumine	-	-	-	-	1
Naftasaadustega saastumine	6	9	14	10	6
Loodusjõududest põhjustatud sündmus	23	11	41	33	69
Lõhkekeha plahvatus	-	-	-	-	-
Muu plahvatus	-	-	-	-	2
Pommiähvardus	-	-	2	1	-
Väljasõit liiklusõnnetuse paika	40	30	39	31	16
Lennuõnnetus	-	-	1	-	-
Raudteeavarii	-	-	-	-	-



Õnnetus veekogul	-	5	2	5	5
Gaasiavarii	4	-	-	-	4
Kommunaalavarii	-	-	-	-	-
Elektrivõrgu avarii	-	-	4	-	7
Töö- või olmetrauma	-	2	1	-	-
Tootmisavarii	-	-	-	-	-
Teadlikult vale väljakutse	1	-	-	1	1
Ekslik väljakutse	9	23	83	167	213
Teenus	19	-	2	-	-

Allikas: Valgamaa päästeosakond. Tabelis kajastuvad olulisemad sündmused.

**Tabel 4-21 Tulekahjud 2010. aastal**

Tulekahjud	Valga	Tõrva	Otepää	Tõlliste	Taheva	Karula	Hummuli	Helme	Põdrala	Puka	Sangaste	Palupera	Õru	Kokku
Hoonetes	27	4	12	3	1	2	3	1	1	2	4	3	2	65
Maastik (kulu)	11	1	2	6	3	2	-	5	1	3	2	1	-	37
Mets	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Transpordivahend	7	-	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	9
Löke/praht, muu tulekahju, tahma põlemine korstnas	28	7	15	3	1	2	-	3	4	4	3	1	2	73
Prügikast	9	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	10
Valeväljakutse, ekslik väljakutse	109	3	57	4	-	-	-	33	-	-	-	7	-	213
Kokku väljasõite	289	33	155	41	15	15	25	77	23	31	20	16	14	754
Tulekahjusid	82	12	30	12	5	7	3	9	6	9	9	5	4	193
Hukkunuid	1	-	-	1	-	-	1	-	-	1	-	-	1	5
Vigastatuid	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

Allikas: Valgamaa päästeosakond

#### 4.3.5 Lõuna Prefektuuri Kodakondsus- ja Migratsioonibüroo Valga teenindus

Address Aia 17 68203 Valga. Infotelefon 612 3000, fax 766 6311

e-post louna.valga-td@list.politsei.ee

Teeninduse vanem Silvi Norman

Valga teeninduses töötab 4 teenistujat.

#### Olulisemad sündmused:

Alates 1.10.2010 alustati digitaalse isikutunnistuse (digi-ID) väljaandmist.

**Tabel 4-22 Tegevusnäitajad**

	2006	2007	2008	2009	2010
Välismaalaste elamislubadega seonduvad toimingud	455	155	248	130	218
Eesti passi ja ID-kaardi taotlused	2623	2191	1959	1666	1968
Eesti kodakondsuse taotlused	75	30	16	37	9
Välismaalase passi ja ID-kaardi taotlused	551	423	276	543	540
Väärteomenetlused	40	14	13	12	11
Kinnitatud viisakutsed	563	603	564	244	-
ID-kaardi sertifikaatide järelteenindus	...	...	183	364	367
ID-kaardi PIN- ja PUK-koodi ümbrike väljastus	...	62	164	395	477

Allikas: Lõuna Prefektuuri Kodakondsus- ja Migratsioonibüroo Valga teenindus

Tabel 4-23 Väljastatud dokumendid (tk)

	2008	2009	2010
Eesti kodaniku passid	1002	891	929
Isikutunnistused (ID-kaart)	1791	1708	2124
Välismaalase passid	151	399	302
Euroopa Liidu kodanike taotlused	4	31	52
Digitaalne isikutunnistus (digi-ID)	-	-	3

Allikas: Lõuna Prefektuuri Kodakondsus- ja Migratsioonibüroo Valga teenindus

### 4.3.6 Lõuna Prefektuuri piirivalvebüroo

#### Lõuna prefektuuri piirivalvebüroo valmidusüksus

Aadress Pikk 16, Valga, telefon 786 1861, e-post kaguvalmiduskp@politsei.ee

Juht piirivalvekapten Rain Kuus, telefon 786 1860, e-post rain.kuus.1@politsei.ee

Valmidusüksus on Lõuna Prefektuuri piirivalvebüroo struktuuriüksus – reservüksus, mis toetab teenistust Lõuna Prefektuuri tegevuspiirkonnas, tagab operatiivvõimekuse, annab tasendusõpet ja teostab õigusrikkujate konvoeerimist.

Valmidusüksuse põhieesmärgiks on kordonite ja piirpunktide isikkoosseisu tegevussuutlikkuse tõstmine erinevates kiiret ja tõhusat reageerimist nõudvate sündmuste lahendamisel. Lisaks professionaalsuse tõstmisele kasutatakse piirivalvebüroo valmidusüksust piiripunktides ekspertidena, operatiivinfo realiseerimiseks ning kompensatsioonimeetmete rakendamiseks prefektuuri tegevuspiirkonnas.

#### Lõuna Prefektuuri piirivalvebüroo Luhamaa maanteepiiripunkti kontaktpunkt

Aadress Seminara 1, Valka, Läti Vabariik, telefon 7861827, e-post valga.kontaktpunkt@politsei.ee

Kontaktpunkt on Luhamaa maanteepiiripunkti allasutus, kus naaberriikide ametnikud töötavad ühistes teenistusruumides ning tegelevad operatiivselt info vahetamisega riikide vahel. Eesti Vabariigi ja Läti Vabariigi vahelised päringud on peamiselt seotud nende riikide poolt tuvastamiseks kinni peetud reisidokumentideta isikutega ning kolmandate riikide kodanike piiriületuste päringutega Schengeni välispiiril.

Samuti teostatakse päringuid viisade, elamislubade, juhilubade ja sõidukite (tehnoülevaatus, liikluskindlustus, omanik ja kasutajad) kontrolliks.

Kontaktpunkti kaasabil on avastatud võltsitud või kehtetuks tunnistatud dokumente, tagaotsitavaid isikuid ja sisse-sõidukeeluregistrisse kantud isikuid. Samuti on tabatud juhtimisõiguseta sõidukijuhte, liikluskindlustuseta ja tehnilise ülevaatuseta sõidukeid. Kontaktpunktis on osutatud abi teise riigi territooriumilt leitud dokumentide omani-kele tagastamisel.

Sageli pöörduvad kontaktpunkti poole eraisikud piiriületuse küsimustes nii Euroopa sise- kui ka välispiiri kohta, tegevusest piiri lähialadel, samuti turistid informatsiooni saamiseks marsruudi valikul sihtkohta jõudmiseks ja majutuskohdade leidmiseks.

### 4.3.7 Lõuna Prefektuuri Valga politseijaoskond

Puiestee 4, 68203 Valga. Telefon 766 8111, e-post valga-pj@politsei.ee

Politseimajor Tõnu Kürsa, telefon 766 8101, e-post tonu.kyrsa@politsei.ee

Valga politseijaoskond on Valgemaal asuv Lõuna Prefektuuri territoriaalne struktuuriüksus. Valga politseijaoskond koosneb neljast struktuuriüksusest, jaoskonna tööd korraldab politseijaoskonna juht.

Politseijaoskonna koosseisu kuuluvad:

- Patrullteenistus (politseileitnant Robert Kõvask, Puiestee 4, Valga, telefon 766 8130)
- Valga konstaablijaoskond (komissar Marek Käis, Puiestee 4, Valga, telefon 766 8132)
- Otepää konstaablijaoskond (komissar Jaanus Kokkonen, Lipuväljak 13, Otepää, telefon 765 5809)
- Tõrva konstaablijaoskond (politseileitnant Aleksander Zemskov, Veski 5, Tõrva, telefon 763 3367)

Valga politseijaoskonnas töötab 47 politseiametnikku ja 8 teenistajat. Lisaks töötab Valgamaal veel 21 politseiametnikku ja 13 teenistajat, kes alluvad Lõuna Politseiprefektuuri funktsionaalsetele struktuuriüksustele. Kokku töötab Valgamaal 1.01.2011 seisuga 68 politseiametnikku ja 21 teenistajat.

#### Lõuna Prefektuuri funktsionaalsed talitused Valgamaal on alljärgnevad:

- kriminaalbüroo – Valga kriminaalteenistus, narkokuritegude talitus; majanduskuritegude talitus; kriminalistika-teenistus
- korrakaitsebüroo – lubadeteenistus; piirkondliku politseitöö talitus; arestimajade talitus (Valga arestimaja)
- tugiteenused – asjaajamistalitus; infosüsteemide talitus; majandustalitus

Tabel 4-24 Politseiametnike jaotus Valgamaal 31.12.2010

Ametnik	Valga politseijaoskond	Lõuna Prefektuuri alluvuses
Kriminaalpolitseinikud	-	14
Korrakaitsepolitseinikud	47	7
Kokku	47	21

Allikas: Lõuna Prefektuuri Valga politseijaoskond

#### Prioriteetseteks töösuundadeks Lõuna Prefektuuris olid:

- inimeste ja vara suurem turvalisus;
- riigi suurem julgeolek;
- keskkonnakahjuga seotud õnnetustele reageerimise suurem võimekus.

Seatud prioriteetide täitmiseks allkirjastasid peadirektor Raivo Kүүt ja prefekt Tarmo Kohv 2010. aasta veebruaris Lõuna Prefektuuri tegevuskava, mis sisaldas üksikasjalikku plaani püstitatud eesmärkide saavutamiseks.

Jätakuvalt pöörati suurt tähelepanu ennetustööle ning eelkõige alaealistega seotud õiguserikkumiste ennetamisele. Piirkonnakonstaablite ja ennetusteenistuse poolt ning koostöös erinevate ametkondade viidi maakonnas läbi 6 süüteoennetusprojekti:

„Integratsioonilaager“, „Uued võimalused“, „Seikluslaager“, „Rong on alati peateel“, „Märka ja aita“ ning „Tõrva kõurikud“. Projektide kogumaksumus oli 177 000 krooni.

Jätkati traditsiooniliste politsei teabepäevadega Valgamaal, mis toimusid suvel Valgas, Tõrvas ja Otepääl. Valgas toimus teabepäev koos Läti Vabariigi Valka kihelkonna politseiga.

#### 2010. aasta tublide töötulemuste eest autasustas Lõuna prefekt Tarmo Kohv teeneteplaatidega ka parimaid Valga politseiametnikke:

„Aasta 2010 parim korrakaitsepolitseinik“ – Valga politseijaoskonna patrullteenistuse vanemkonstaabel **Toomas Eelsaar**.

Turvalisuse tagamisel teeb Valga politseijaoskond tihedat koostööd Kaitseliidu Valgamaa Maleva, Maksu- ja Tolliameti, Tarbijakaitseameti, Töötukassa ning Keskkonnainspeksiooniga.

Valga politseijaoskond jätkab tihedat koostööd Läti Vabariigi Valka kihelkonna politseiga. 2010. aasta jooksul on teostatud ühispatrulli 7 päeval, ühisoperatsioone on läbi viidud 11.

Tabel 4-25 Õigusrikkumiste struktuur

	2006	2007	2008	2009	2010
Kuritegusid kokku	1016	969	911	851	1080
I astme (raskeid) kuritegusid	30	60	66	80	31
sh tapmised	1	-	2	-	3
raske tervisekahjustuse tekitamine	2	4	1	3	3
narkokuriteod	2	42	48	59	13
röövimised	11	14	11	16	7
Varavastaseid kuritegusid	629	399	403	376	639

sh	vargused	564	302	331	284	400
	kelmused	19	32	25	36	172
	Avaliku korra raskeid rikkumisi	33	50	46	32	12
	Alaealiste kuriteod	101	58	81	39	44
	Väärtegsid	5489	6817	9905	5796	4811
sh	LE rikkumisi	3234	4684	7339	4634	3259
	neist joobes juhid	381	394	294	209	199

Allikas: Lõuna Prefektuuri Valga politseijaoskond

**Tabel 4-26 Registreeritud kuriteod**

Linn/vald	2006	2007	2008	2009	2010
Helme vald	57	60	63	43	58
Hummuli vald	26	29	21	25	26
Karula vald	18	36	23	25	32
Otepää vald	74	92	106	89	83
Palupera vald	20	17	28	19	168
Puka vald	41	33	42	31	89
Pödrala vald	17	15	27	14	22
Sangaste vald	28	36	37	19	23
Taheva vald	17	14	14	25	37
Tõlliste vald	41	38	34	35	34
Tõrva linn	68	61	36	50	53
Valga linn	599	527	443	468	444
Õru vald	10	11	37	8	11
KOKKU	1016	969	911	851	1080

Allikas: Lõuna Prefektuuri Valga politseijaoskond

**Tabel 4-27 Liiklusõnnetused**

	2006	2007	2008	2009	2010
Inimvigastustega	49	58	54	34	31
neist joobes juhi süül	14	12	16	5	8
jalakäija/ jalgratturiga	11	16	18	8	8
lastega	8	8	11	4	3
vigastatuid	71	72	69	50	46
sh joobes juhi süül	21	16	24	8	13
hukkus	4	4	3	4	4
sh joobes juhi süül	-	2	-	-	3
Varalise kahjuga	71	58	29	15	19
neist joobes juhi süül	31	16	7	8	2
Liiklusõnnetusi kokku	120	116	83	49	50
sh joobes juhi süül	45	28	23	13	10

Allikas: Lõuna Prefektuuri Valga politseijaoskond

### 4.3.8 Lõuna Ringkonnaprokuratuuri Valga prokurörid

Address Vabaduse 10, 68204 Valga

Telefon 766 1623, faks 766 1138, e-post valga.info@prokuratuur.ee

Lõuna Ringkonnaprokuratuuri Valga prokuröride poolt lahendati 2010. aastal tõendatud kuriteokoosseisuga 644 kuritegu 393 isiku suhtes (2009. aastal 503 kuritegu 362 isiku suhtes).

### 4.3.9 Maksu- ja Tolliameti Lõuna maksu- ja tollikeskus

Maksu-ja Tolliameti Lõuna maksu-ja tollikeskus asub Valgas aadressidel:

**Viljandi mnt 23, Valga 68206 ( maksud ja toll)**

Telefon 676 4375, 676 4376 (klienditeenindus); 676 4378 (toll)

Faks 676 4371, e-post valga@emta.ee

**Viljandi mnt 27 A, Valga 68206 (Tollikorralduse osakond Liikuvkontrollitalitus)**

Telefon 676 4386, faks 676 4386

Valga teeninduskohtades töötab kokku 24 maksu- ja tolliametnikku sh 6 klienditeeninduses.

### 4.3.10 Muinsuskaitseameti Lõuna-Eesti järelevalveosakond

Aadress Aia 17, 68203 Valga. Telefon/faks 766 6326, e-post mariliis.paris@muinas.ee

Valgamaa vaneminspektor Mari-Liis Paris

#### Suuremad Valgamaa mälestistel tehtud tööd Muinsuskaitseameti rahastamisel 2010. aastal

- Otepää pastoraadi peahoone fassaadi restaureerimine (13 akent, 1 uks) - 230 000 krooni;
- Helme linnusevaremete kagumüüri sisekülje avarii-konserveerimine - 70 000 krooni;
- Kuigatsi mõisa sõiduhobuste talli avariiremont ning sisetööde II järk - 50 000 krooni;
- Kuigatsi mõisa tuuleveski katuse (laast) ja seinte avariiremont - 20 000 krooni;
- Ramsi vesiveski avariiremont (maakividest sokkel ja tellistest välissein) - 60 000 krooni;
- Taheva mõisa härjatalli avariiremont - 45 000 krooni;
- Otepää uue kalmistu piirdemüüri restaureerimine;
- Otepää vana kalmistu restaureerimistööd;
- Hargla kalmistu piirdemüüri restaureerimine.

Lisaks eraldati toetust ettenägemata avariitöödeks ja muinsuskaitse eritingimuste ning restaureerimisprojektide koostamiseks.

2010. aasta mahukam töö oli jätkuvalt Otepää pastoraadi fassaadi restaureerimine. Töid teostas restaureerimisfirma TEVO AS.

Muinsuskaitseamet tunnustas 2010. aasta parimaid koostööpartnereid, kelleks osutusid Monika Rogenbaum ja Ilmar Köverik.

Väga oluliseks peetakse muinsuskaitsekuu raames korraldatud üritusi, talguid ning teabepäevi. Märkimist väärib 20. sajandi arhitektuuri teabepäeva üritus Valgamaal, kus esinesid Mart Kalm ja Oliver Orro. Nüüdseks on maakonnad inventeeritud ja valmis on saanud andmebaas kogu 20. sajandi väärtuslikematest ehitistest. Valgamaa 20. sajandi arhitektuuri inventeerimine toimus 2008. aastal, koostajaks Eesti Kunstiakadeemia professor Mart Kalm.

Huvitav õppepäev toimus Otepää vanal kalmistul, mis oli mõeldud kalmistuvahtidele ning huvilistele.

Peamine muinsuskaitsekuu üritus heakorralgute näol toimus Valkas Luke kalmistul ning lisaks veel suuremad talgud Taheva, Karula ning Puka vallas.

### 4.3.11 Rahvusarhiivi Valga maa-arhiiv

Aadress Vabaduse 6, 68204 Valga

Telefon 766 8870, faks 766 8875, e-post [valga@ra.ee](mailto:valga@ra.ee), kodulehekülg <http://www.ra.ee/valga>

Maa-arhivaar Riina Virks

Valga maa-arhiivi töötajate arv 8.

Valga maa-arhiivis säilitatakse 7508,4 riiulimeetril 721 683 säilikut.

Aasta jooksul võeti vastu 254 arhiiviväärtusega arhivaali, mis lisandusid Helme Kutsekeskkooli arhiivifondi ja mille üleandmist taotles Valgamaa Kutseõppekeskus, ning 250 säilikut personalidokumente. Viimased lisandusid AS Eesti Kütus fondi, sest tegemist oli nelja endise naftabaasi personalidokumentidega, mis olid AS VOPAK E.O.S valduses. 2011. aastasse jääb Erastvere Erihooldekodu arhiivi vastuvõtmine.

Hindamisotsuseid vormistati kokku 35. Hindamisotsuste arvu vähenemise põhjused on ilmselt samad mis 2009. aastal, st vahendite piiratusest tingitud väiksem panustamine arhiivihaldusesse ja nende toimingute edasilükkamine paremate aegade ootuses ning dokumentide hävitamise lihtsamaks muutmine mittekogutavates asutustes.

Kogutavate ja arhiivijärelevalve all olevate asutuste arv oli 368. Aasta tööplaanis järelevalvet tegevusena ei planeeritud.

Valga maa-arhiivi külastas 82 uurijat 149 korral. Uurijad tellisid kokku 2077 säilikut ja 190 koopiat. Aastale oli iseloomulik huvi suurenemine valdade ja külade ajaloo ning ka perekonnaloos uurimise vastu. Jätakuvalt uuriti ka nõukogudeaegsete asutuste ja kolhooside-sovhooside tegevust. Rahvusarhiivi-siseseid kauglaenutuse tellimusi tehti 8 korral, kokku laenutati Valga arhiivist 53 säilikut. Juurdepääsupiiranguga arhivaalide kasutamise taotlusi tuli täita 5 uurijal.

17. novembril 2010. a täitus 10 aastat Valga maa-arhiivi tegutsemisest praeguses arhiivihoones, selle puhul koostati huvilistele näitus „Valga maa-arhiivi ajaloo sõnas ja pildis“. Näitus kajastas Valgas ja Valga maakonnas 1920ndatel ja 1930ndatel valitsenud olukorda linna- ja vallavalitsuste ning asutuste arhiivides, samuti Valga maakonna arhiivi elukäiku alates 1940ndatest kuni tänapäevani.

Lahendatud päringute arv oli 2010. aastal 1410, millest tööstaaži tõestamisega seotud päringuid oli jätkuvalt enim ehk 1205.

### 4.3.12 Tarbijakaitseamet

Aadress Aia 17, kabinet 203, 68203 Valga, telefon 766 6330 (esmaspäeviti),  
e-post [leini.kirsimae@tarbijakaitseamet.ee](mailto:leini.kirsimae@tarbijakaitseamet.ee)

Valgamaal töötab Tarbijakaitseameti turujärelevalve osakonna kaubandustalituse peainspektor Leini Kirsimäe

#### 2010. aastal Valgamaal:

- kauplejate osas teostati turujärelevalvet 384 korral;
- menetleti 43 väärtegu;
- tarbijaid nõustati 714 korral, neist telefoni teel 494 korral;
- ohtlike kaupade infosüsteem RAPEX ohuteadetest kontrolliti 563 toodet, edastatud ohutooteid Valgamaal müügilt ei leitud.

### 4.3.13 Tööinspektsiooni Lõuna inspektsioon

Aadress Kesk 12, 68203 Valga

Valgamaa tööinspektor-jurist Larissa Tihhonova, telefon 764 0962, e-post Larissa.Tihhonova@ti.ee

Valgamaa töövaidlusküsimusi lahendab Võru Töövaidluskomisjon, mille juhataja on Merike Kalda, telefon 782 3016.

Tabel 4-28 Tööinspektsiooni tegevusnäitajad Valgamaal

	2008	2009	2010
Külastusi kokku	255	91	128
Külastatud ettevõtteid kokku	183	80	97
Töotervishoid ja tööohutus (külastatud ettevõtete arv)	109	68	77
Töösuhted (külastatud ettevõtete arv)	64	6	20
Töotervishoiu ja tööohutuse külastusi kokku	154	75	108
Töösuhete külastusi kokku	96	7	20
Töötajate arv üldkontrollitud ettevõtetes (arvestatud on külastusega hõlmatud töötajate arvu)	9120	1619	2250
sh ettevõtetes, kus kontrolliti töotervishoidu ja tööohutust	5663	1099	1492
sh ettevõtetes, kus kontrolliti töösuhteid	3457	520	758

Allikas: Tööinspektsiooni Lõuna inspektsioon

Tabel 4-29 Töövaidluskomisjoni tegevusnäitajad Valgamaal

	2010
Esitatud avalduste arv	46
neist töötaja poolt	42
Lahendatud avalduste arv	46
Avaldus rahuldatud	26
Avaldus osaliselt rahuldatud	2
Avaldus rahuldamata jäetud	10
Keeldutud avalduse vastuvõtmisest või menetlus lõpetatud	8
Töötajate nõuded/uued nõudeliigid	
Töölepingu vaidlustamise nõuded	17
Töötamise ajal maksmata töötasu nõue	17
Töölepingu lõppemisega sissenõutavaks muutunud summade nõuded (lõpparve)	15
Maksmata haigushüvitise nõue	1
Maksmata puhkusetasu nõue	4
Muud nõuded	15

Allikas: Tööinspektsiooni Lõuna inspektsioon

### 4.3.14 Tartu Maakohtu Valga kohtumaja

Aadress Vabaduse 10, Valga

Telefon 764 3738, faks 764 0394

Kohtumaja juht Annemarie Gerassimov, telefon 764 2745

Kohtunik Hele Ilisson

Tabel 4-30 Tegevusnäitajad

	2008	2009	2010
Kriminaalasjad			
Saabunud kriminaalasjade arv	364	232	452
Lahendatud kriminaalasjad	381	223	630
Lahendamata kriminaalasjade arv aasta lõpus	25	28	36
Tsiviilasjad			
Saabunud tsiviilasjade arv	586	521	747
Lahendatud tsiviilasjade arv	515	495	661
Lahendamata tsiviilasjade arv aasta lõpus	114	248	180

Väärteoasjad			
Saabunud väärteoasjade arv	417	875	111
sh füüsilise ja juriidilise isiku kaebused	40	23	13
Lahendatud väärteoasjade koguarv	331	596	405
Lahendamata väärteoasjade arv aasta lõpus	89	306	4

Allikas: Tartu Maakohtu Valga kohtumaja

#### 4.3.15 Tartu Vangla kriminaalhooldusosakonna Valga talitus

Aadress Vabaduse 10, 68204 Valga

Talituse juhataja Maila Sarap, telefon 766 3718, faks 766 1632, e-post maila.sarap@just.ee

**Tõrva esindus** Tartu mnt 6, 68605 Tõrva; **Otepää esindus** Lipuväljak 13, 67405 Otepää

##### Seisuga 1.01.2011 oli kriminaalhooldusel 299 aktiivset kriminaalhoolduse toimikut:

1) Üldkasulikul tööl – kliente	35
2) Käitumiskontrollil – kliente	264
sellest:	
käitumiskontrolli – kliente	225
alaealiste mõjutusvahend – kliente	3
šokivangistus (osa vangistust ära kantud) kliente	18
vanglast ennetähtaegselt vabanenud – kliente	18

##### 2010. aastal suleti kokku 344 kriminaalhooldusaluse toimikut:

1) Üldkasuliku töö – kliente	95
2) Käitumiskontroll – kliente	249
sellest:	
käitumiskontroll	203
alaealiste mõjutusvahend – kliente	9
šokivangistus (osa vangistust ära kantud) kliente	12
vanglast ennetähtaegselt vabanenud – kliente	25

#### 4.4 Kohalikud omavalitsused

##### 4.4.1 Kohalike omavalitsuste eelarve

Tabel 4-31 Tulud ühe elaniku kohta (kr)

Linn/vald	2006	2007	2008	2009	2010
Helme	9 922	12 842	14 608	11 691	12 083
Hummuli	12 375	16 141	18 410	16 118	14 906
Karula	12 067	14 689	17 668	15 040	14 254
Otepää	16 645	17 689	19 039	17 135	18 051
Palupera	10 293	15 188	17 333	17 393	13 553
Puka	11 617	14 346	20 658	13 798	13 047
Põdrala	15 486	16 115	17 641	19 879	13 654
Sangaste	16 373	16 032	18 587	15 720	19 782
Taheva	12 166	16 273	18 435	26 732	16 989
Tõlliste	12 589	14 351	17 765	14 060	20 136
Tõrva	14 911	16 904	20 477	20 861	22 489
Valga	12 179	13 631	15 632	15 801	14 480
Õru	9 871	12 612	14 543	12 793	17 225
Keskmine	12 975	14 822	17 230	16 328	15 987



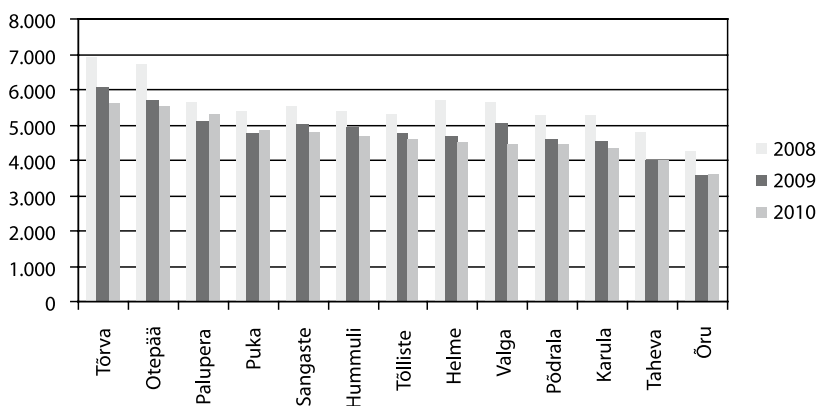
Tabel 4-32 Kulud ühe elaniku kohta (kr)

Linn/vald	2006	2007	2008	2009	2010
Helme	9 227	12 596	14 045	11 514	11 990
Hummuli	10 650	13 993	15 776	14 502	13 972
Karula	10 955	12 991	15 429	13 692	13 480
Otepää	15 537	15 404	17 391	15 810	17 001
Palupera	10 260	14 811	16 750	16 155	11 907
Puka	11 190	13 321	19 228	13 060	12 664
Pödrala	14 780	13 878	16 291	19 028	12 608
Sangaste	16 080	15 886	18 548	15 358	19 613
Taheva	11 008	15 000	16 545	24 960	14 679
Tõlliste	11 740	13 461	16 251	13 270	19 758
Tõrva	13 405	14 543	17 908	17 449	20 167
Valga	11 499	12 281	14 237	15 784	13 918
Õru	9 151	11 416	12 592	11 230	15 395
Keskmine	12 152	13 412	15 747	15 523	15 143

Tabel 4-33 Üksikisiku tulumaksu laekumine ühe elaniku kohta (kr)

Linn/vald	2006	2007	2008	2009	2010
Helme	3 955	4 780	5 695	4 698	4 530
Hummuli	3 457	4 556	5 418	4 956	4 688
Karula	3 129	4 298	5 295	4 533	4 359
Otepää	4 500	5 638	6 727	5 693	5 515
Palupera	3 316	5 119	5 680	5 113	5 313
Puka	3 685	4 768	5 419	4 762	4 858
Pödrala	3 555	5 003	5 290	4 578	4 452
Sangaste	3 693	4 783	5 525	5 019	4 824
Taheva	2 932	3 991	4 799	4 016	4 019
Tõlliste	3 374	4 487	5 310	4 784	4 617
Tõrva	4 719	6 079	6 915	6 071	5 600
Valga	3 836	4 930	5 661	5 057	4 487
Õru	2 788	3 844	4 259	3 569	3 623
Keskmine	3 868	5 009	5 798	5 091	4 760

Joonis 4-34 Üksikisiku tulumaksu laekumine ühe elaniku kohta (kr)



Tabel 4-35 Kohalike omavalitsuste tulude laekumine (tuh kr)

Vald/ linn	Üksik- isiku tulumaks	Maa- maks	Loodus- vara maks	Majandus- tegevus, varad, muud maksud	Muud tulud ja trahvid	Finant- seerimis- tehingud (sh laenu)	Sihtots- tarbelsed laekumised riigieelarvest	Inves- teeringud riigi- eelarvest	Eraldised haridus- kuludeks riigieelarvest	Toetus riigi- eelarvest	Kulude katteks eelmise aasta jääk	KOKKU TULUD
Helme	10 264,3	1 927,7	155,6	2 185,9	38,5	1 794,7	1 096,9	3 235,8	6 276,0	405,7	27 381,1	
Hummuli	4 416,1	851,2	10,5	1 000,7	14,1	504,6	321,6	2 822,5	2 528,0	1 572,1	14 041,4	
Karula	4 529,1	820,2	7,6	2 066,4	20,5	1 032,1	430,4	1 460,6	2 870,0	1 492,1	14 810,0	
Otepää	22 909,4	1 622,9	90,2	5 343,7	138,0	3 970,5	8 150,6	13 462,0	7 463,0	6 143,3	74 984,8	
Palupera	6 062,6	627,7	65,2	700,4	20,0	297,5	1 299,4	2 488,2	2 416,0	1 486,8	15 463,8	
Puka	8 675,9	1 339,9	20,5	1 231,6	24,7	270,9	1 078,4	4 735,8	4 704,0	1 220,4	23 302,1	
Pödrala	3 962,4	763,1	2,1	315,3	9,4	720,2	681,5	2 486,9	2 444,0	766,9	12 151,8	
Sangaste	6 912,6	764,8	16,6	3 309,9	22,6	1 083,2	6 721,8	3 647,7	4 140,0	506,0	28 347,0	
Taheva	3 524,4	1 244,0	4,3	1 919,7	28,0	799,0	359,8	2 650,5	2 798,0	1 571,9	14 899,6	
Tõlliste	8 309,8	797,3	370,7	1 358,6	133,2	1 277,7	10 974,2	4 783,4	4 775,0	1 465,3	36 245,2	
Tõrva	17 229,7	280,0	28,7	9 210,3	67,2	2 102,4	12 591,8	10 040,0	4 823,0	10 148,6	69 199,5	
Valga	63 179,7	1 499,6	32,1	10 615,0	693,4	13 882,5	17 285,9	33 573,0	37 205,0	252,7	203 902,4	
Õru	1 804,5	593,6	4,5	909,1	5,3	1 582,1	575,7	656,7	1 619,0	827,5	8 578,0	
<b>Kokku</b>	<b>161 780,5</b>	<b>13 132,0</b>	<b>808,6</b>	<b>40 166,6</b>	<b>1 214,9</b>	<b>25 554,3</b>	<b>61 568,0</b>	<b>86 043,1</b>	<b>84 061,0</b>	<b>27 859,3</b>	<b>543 306,7</b>	

Tabel 4-36 Kohalike omavalitsuste kulud (tuh kr)

Vald/ linn	Valitsemine	Korralduse	Haridus	Kultuur	Sport	Tervishoid	Sotsiaal- hoolekanne	Majandus ja keskkond	Finantseerimis- tehingud (sh laenude tagastamine)	KOKKU KULUD
Helme	3 198,8	0,0	12 832,9	1 794,5	418,4	49,8	4 787,8	3346	742,1	27 170,3
Hummuli	1 745,2	0,5	6 850,7	611,7	27,7	130,1	1 900,8	1865,7	29,6	13 162,0
Karula	1 755,9	30,0	6 489,0	1 229,4	17,3	12,0	2 767,6	1472,6	231,7	14 005,5
Otepää	4 524,7	194,6	35 860,0	433,2	1 642,2	149,8	3 594,1	10 021,8	10 301,9	70 621,1
Palupera	1 242,5	0,0	7 420,5	1 267,4	76,8	0,0	1 289,2	2182,7	107,2	13 586,3
Puka	1 508,2	2,8	13 642,1	2 351,5	0,0	10,0	1 683,4	2 770,3	649,7	22 618,0
Pödrala	1 438,8	0,0	5 553,9	1 001,4	242,2	62,3	1 343,6	1 353,7	225,1	11 221,0
Sangaste	2 377,0	4,0	9 610,4	3 166,8	26,7	0,0	9 171,2	3 008,9	740,4	28 105,4
Taheva	1 455,7	0,0	5 336,2	1 361,6	1,1	16,8	3 633,4	986,7	82,3	12 873,8
Tõlliste	2 554,9	1,8	26 786,7	2 043,0	8,1	84,1	2 183,3	1 866,8	35,9	35 564,6
Tõrva	3 652,7	126,0	26 300,5	6 200,3	1 241,8	100,5	2 829,4	19 727,1	1 875,3	62 053,6
Valga	21 273,5	96,9	82 339,3	18 395,7	5 855,7	198,8	25 545,3	36 143,4	6 145,0	195 993,6
Õru	884,5	0,0	2 676,4	796,5	0,0	0,0	802,0	2 507,4	0,0	7 666,8
<b>KOKKU</b>	<b>47 612,4</b>	<b>456,6</b>	<b>241 698,6</b>	<b>44 551,8</b>	<b>9 558,0</b>	<b>814,2</b>	<b>61 531,1</b>	<b>87 253,1</b>	<b>21 166,2</b>	<b>514 642,0</b>

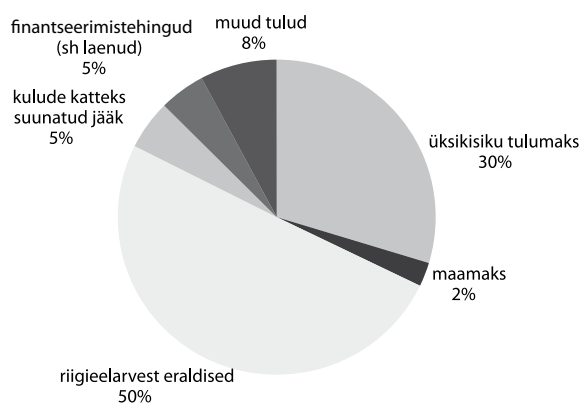
Tabel 4-37 Tulud ja kulud aastate lõikes (tuh kr)

Tulud	2006	2007	2008	2009	2010
Üksikisiku tulumaks	135 423	173 208	200 476	174 320	161 781
Maamaks	12 474	12 539	12 721	12 081	13 132
Loodusvarade maks	1045	1219	1726	1033	810
Majandustegevusest, varadest ja maksudest	27 878	38 020	35 994	37 860	40 166
Muud tulud ja trahvid	2330	3270	3561	2164	1215
Finantseerimistehingud (sh laenud)	16 599	1321	9695	7012	25 554
Sihtotstarbeliselt riigieelarvest	47 578	37 645	42 717	35 254	41 118
Investeeringud riigieelarvest	45 471	46 155	54 047	70 914	61 568
Tasandusfond riigieelarvest	72 631	89 267	95 570	85 660	84 061
Eraldised riigieelarvest hariduskuludeks	70 607	81 029	90 459	82 439	86 043
Kulude katteks suunatud eelmise aasta jääk	22 216	28 847	48 759	50 320	27 859
<b>Kokku tulud</b>	<b>454 252</b>	<b>512 520</b>	<b>595 723</b>	<b>559 057</b>	<b>543 307</b>

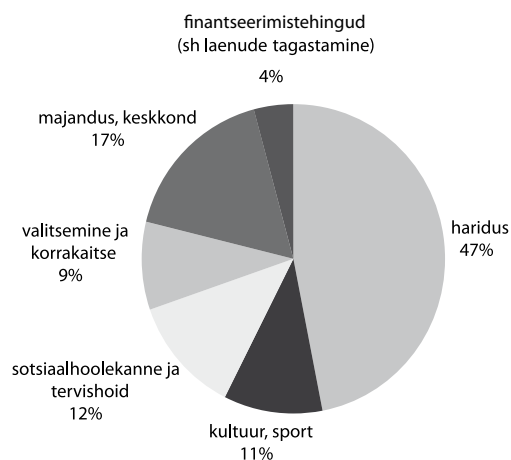
  

Kulud	2006	2007	2008	2009	2010
Valitsemine	39 966	46 130	50 849	63 522	47 612
Korrakaitse	497	556	806	713	457
Haridus	180 777	203 892	234 750	261 695	241 699
Kultuur	40 652	45 258	61 812	50 317	44 552
Sport	12 983	10 670	14 243	12 827	9558
Tervishoid	878	2661	2939	884	814
Sotsiaalhoolekanne	43 417	49 109	50 880	67 289	61 531
Majandus ja keskkond	86 858	88 996	114 903	61 615	87 253
Finantseerimistehingud (sh laenude tagastamine)	19 420	16 507	13 284	12 619	21 166
<b>Kokku kulud</b>	<b>425 447</b>	<b>463 779</b>	<b>544 466</b>	<b>531 479</b>	<b>514 642</b>

Joonis 4-38 Tulude jaotus kohalike omavalitsuste eelarves (%)



Joonis 4-39 Kulude jaotus kohalike omavalitsuste eelarves (%)



#### 4.4.2 Valgamaa Omavalitsuste Liit

Kantselei Kesk 12, Valga, tel 766 6164

Esimees, juhatuse liige Madis Gross

Juhatus liikmed: Ivar Unt, alates 8. jaanuarist Rain Ruusa

Agu Kabrits, alates 8. jaanuarist Aivar Uibu

Terje Korss, alates 8. jaanuarist Aivar Pärli, alates 25. novembrist Andres Visnapuu

Sekretär Ellen Eglit

Valgamaa Omavalitsuste Liit on asutatud 2. oktoobril 1992 ning kantud mittetulundusühingute registrisse 15. detsembrist 2003.

Liitu kuuluvad kõik 13 maakonna omavalitsusüksust. Ajavahemikus 1. juulist kuni 25. novembrini olid liikmeteks 12 maakonna omavalitsusüksust, kuna Otepää vald oli liidust välja astunud.

Liidu kõrgeimaks juhtorganiks ja esinduskoguks on üldkoosolek, kuhu kuuluvad kõikide liidu liikmete kaks hääleõiguslikku esindajat: volikogu esimees ja vallavanem / linnapea, igal esindajal on asendaja. Erandlikult on Otepää vald nimetanud kuni 24. novembrini volikogu esimehe asemel liitu volitatud esindaja.

**Tabel 4-40 Esindajad**

Vald/linn	Valla-/linnavolikogu volitatud esindaja volikogu esimees	vallavanem/linnapea
Helme	Toivo Põldma	Tarmo Tamm
Hummuli	Enn Mihailov	Valter Kaar
Karula	Mart Vanags	Rain Ruusa
Otepää vald Välja astunud 01.07.2010 Liikmeks astunud 25.11.2010	Volitatud esindaja Miia Pallase Jaanus Raidal  Aivar Nigol (alates 25.11)	Aivar Pärli  Andres Visnapuu (25.11 alates)
Palupera	Vambola Sipelgas	Terje Korss
Puka	Heldur Vaht	Heikki Kadaja
Põdrala	René Rahnu	Aivar Uibu
Sangaste	Rando Undrus	Kaido Tamberg
Taheva	Hille Tamman	Monika Rogenbaum
Tõlliste	Rein Randver	Madis Gross
Tõrva	Kalle Vister	Agu Kabrits
Valga	Külliki Siilak	Ivar Unt
Õru	Kalmer Sarv	Andres Palloson

Üldkoosolekute vahelisel perioodil juhib liidu tegevust 4-liikmeline juhatus, kuid 1. juulist kuni 25. novembrini tegutses juhatus 3-liikmelisena.

Liidu revident on Monika Rogenbaum, alates 8. jaanuarist Terje Korss.

Valgamaa Omavalitsuste Liit kuulub Eesti Omavalitsusliitude Ühendusse. EOÜ volikogus on liidu esindajaks Madis Gross.

Tõrva ja Valga linn kuuluvad Eesti Linnade Liitu.

Helme, Hummuli, Palupera, Puka, Põdrala ja Tõlliste vald kuuluvad Eesti Maaomavalitsuste Liitu. EMOLi volikogus on Valgamaa esindajateks Madis Gross ja Tarmo Tamm.

Vabariigi Presidendi juurde moodustatud kohaliku omavalitsuse ja regionaalarengu ümarlauas võivad rotatsiooni korras esindajateks olla kõik maakonna omavalitsusjuhid.

**Tähtsamad arutatud küsimused ja tehtud otsused:**

- 2009. aasta oktoobris toimunud kohalike omavalitsuste volikogude valimiste järgselt formeerunud uuest liikme-esindajate koosseisust valiti uued juhatuse liikmed: Rain Ruusa, Aivar Uibu ja Aivar Pärli ning revidendiks Terje Korss. Liidu esimeheks valiti taas Madis Gross;
- võeti vastu liidu 2010. aasta eelarve ja kinnitati 2009. aasta majandusaasta aruanne;
- kinnitati Otepää Vallavolikogu otsus ja soov välja astuda Valgamaa Omavalitsuste Liidust ning sellega seonduvalt kutsuti juhatuse liikme kohalt tagasi Aivar Pärli (01.07);
- viidi sisse liidu põhikirja muudatus (28.10);
- otsustati erandlikult maavanema kandidaadi kohta arvamuse andmisest loobuda põhjusel, et maakonna omavalitsusjuhtide arvamusega maavanema kandidaadi osas sisuliselt ei arvestata (11.06);
- rahuldati Otepää Vallavolikogu taotlus taasastuda Valgamaa Omavalitsuste Liidu liikmeks ning valiti uueks liidu juhatuse liikmeks Andres Visnapuu (24.11);
- arutati Otepää valla taotlust ja toetati võimaluste otsimist Otepää Turismiinfokeskuse töö jätkamiseks ja lisarahastuse taotlemiseks (24.11);
- langetati otsus SA Valga Piirkonna Keskkonnakeskuse tegevuse ületoomiseks 1. jaanuarist 2011 omavalitsuste liidud haldusalasse (24.11);
- võeti osa maakonna arengunõukogu komisjonide tööst maakonna arengustrateegia Valgamaa 2018 väljatöötamiseks ning võeti plaani liidu strateegia koostamise algatamine;
- kiideti heaks SA Valgamaa Arenguagentuuri strateegia aastateks 2010-2013 (11.06);
- otsustati täiendavalt rahastada SA Valgamaa Arenguagentuuri arendustegevust 115,0 tuh krooni ulatuses;
- toetati SA Valga Isamaalise Kasvatuse Püsiekspositsiooni sõjaajalooüritust 15 000 krooniga 1944. a. Sinimägede näidislahingu korraldamiseks (09.08);
- esitati maakonnast konkursile „EHE Lõuna-Eesti” parimaks turismiobjektiks „GMP Clubhotel Pühajärve Restoran” ja parimaks turismisündmuseks „Otepää talvefestival” (17.11);
- tehti kokkuvõtteid Valga linna ja ümberkaudsete valdade liitumiste kavandamisest ja ettevalmistamise senisest käigust;
- arutati ja avaldati toetust kohalike omavalitsuste üksuste liitude seaduse muutmise seaduseelnõule;
- vaagiti maakondlike haridus- ja kultuuriürituste korraldamist vähendatud eelarve tingimustes;
- analüüsiti külma ja lumerohke talve raskete ilmaolude tõttu ülisuureks paisunud teede talihoolde ja lumelükkamiskulude katmist ning kohalike omavalitsuste napp rahalisi vahendeid selleks;
- võeti vastu liidu esimehe, juhatuse liikmete ja revidendi valimise kord ning liidu eelarve menetlemise kord (28.10) ja liidu 2011. aasta eelarve (24.11);
- viidi ellu KOIT kava investeringute kava;
- nimetati liidu uued esindajad mitmetesse nõukogudesse, komisjonidesse ja töögruppidesse:
  - SA Valgamaa Arenguagentuuri nõukogusse Ivar Unt ja Aivar Uibu (11.02);
  - Valgamaa Kutseõppekeskuse nõukogusse Ivar Unt (11.02);
  - MTÜ Valgamaa Partnerluskogusse Monika Rogenbaum (11.02);
  - Kohaliku omaalgatuse programmi maakondlikku komisjoni Kalmer Sarv (11.02);
  - Regionaalsete investeringutoetuste programmi maakondlikku komisjoni Andres Palloson (11.02);
  - Külade taastamise ja arendamise investeringutoetuse taotluste hindamise maakondlikku komisjoni Aivar Uibu ja Heikki Kadaja (11.02);
  - Maakondliku arendustegevuse programmi komisjoni Madis Gross (11.02);
  - Valgamaa ettevõtlusahinna preemiate välja andmiseks moodustatud komisjoni Agu Kabrits (11.02);
  - SA Valgamaa Arenguagentuuri poolt Valgamaa 90. juubeliaasta raames välja kuulutatud esseekonkursi teemal: „Olla ettevõtlik või ettevõtja Valgamaal” võistlustööde hindamiskomisjoni Kaido Tamberg;
  - nimetati Valgamaa Arengunõukogu töökomisjonidesse uued esindajad (30.09);

## Olulisemad kohtumised, üritused ja sündmused omavalitsuste liidu raames

### Liidu üldkoosolekute raames kohtuti:

- Sotsiaalministeeriumi asekancleri Riho Rahuojaga teemal: sotsiaalhoolekande seaduse muudatused kohalike omavalitsuste poolt osutatavate teenuste osas ja puuetega inimeste toetuste üleandmisest kohalikele omavalitsustele (11.02);
- Valga Politseijaoskonna juhi Tõnu Kürsaga regulaarse ülevaate saamiseks õiguskaitsealasest olukorrast maakonnas (28.10);
- Lõuna-Eesti Päästkeskuse direktori Margo Klaosega, kes rääkis uuest hädaolukorra seadusest ja kriisikomisjonide moodustamisest kohalikes omavalitsustes (11.02);
- Kaitseliidu Valgamaa Maleva pealiku kapten Rein Luhaväljaga, kellega arutati maakonna omavalitsuste ja kaitseliidu vahelise koostöö ja infovahetuse tõhustamise võimalusi (11.02);
- Eesti Energia Jaotusvõrgu juhtimiskeskuse lõuna piirkonna juhi Aivar Sõõru, Andres Zirku ja Heiki Jalasega, kes tutvustasid ettevõtte tegevust ja tööpiirkondi;
- Lõuna Regionaalse Maanteeameti spetsialisti Janar Taali ja juhtivinsener Vello Lepikuga, kes rääkisid teedeehitusest ja kavas olevatest remondiobjektidest Valgamaal (11.03);
- Elioni esindaja Ain Kruusmaga, kes informeeris uuendustest kõnesidevaldkonnas, arengutest IT alal ning projektist EstWin (30.09);
- EMOL-i tegevdirektori Ott Kasuriga, saamaks ülevaadet organisatsiooni viimastest arengutest ja EMOL-i seisukohtadest kohalikele omavalitsustele olulistest küsimustest (11.02);
- MTÜ Euregio-Pskov Livonia tegevjuhi Ain Jõesaluga, kes tutvustas organisatsiooni tegevust eesmärgi ja saavutusi Eesti-Läti-Vene piirialade koostöö arendamisel (11.03);
- Täiskasvanute Koolituskeskuse juhataja Mare Visnapuuga, kes rääkis Liivimaa kutseõppekeskuste vahel sõlmitavast koostöölepingust;
- „Õppenõustamissüsteemi arendamise“ programmi juhi Riina Ottiga, kes andis ülevaate programmi senisest käigust ja programmi lõppeesmärgist välja arendada maakondlikud õppenõustamiskeskused (11.03);
- programmi „Õppenõustamissüsteemi arendamine“ Valgamaa eripedagoogide Maret Lille, psühholoog Endla Lõkova, logopeed Carmen Kruška ja sotsiaalpedagoog Öne Naarisega ning kuulati programmi maakondliku koordinaatori Anne Arraku ülevaadet nõustamistegevuse käivitumisest. Arutati erinevate nõustamistegevuste ühise katuse alla viimist ja ühtse arengukava väljatöötamist (11.03);
- Valga Maavalitsuse spetsialisti Pille Paberitsiga, kellega arutati projekti „Õppenõustamissüsteemi arendamine“ jätkusuutlikkust ning sellega seonduvalt võimalikku ühitamist karjäärinõustamistegevusega;
- Valga Maavalitsuse peaspetsialistiga transpordi alal Liia Rätsepaga, kes informeeris omavalitsusjuhte uuest ühistranspordikorraldusest maakonnast ning kutsus valdade, linnade esindajaid veofirma AS MTG uute busside presentatsioonile ning sellele järgnevale teemakohasele arutelule hotellis „Metsis“;
- SA Valgamaa Arenguagentuuri juhataja Ülle Juhi ja turismiarenduskonsultant Sille Roometsaga, kes andsid ülevaate aastaks 2010 seatud olulisematest eesmärkidest ja tegevustest turismivaldkonnas ning Via Hanseatica projekti kavast aastateks 2012-2014.

### Korraldatud suuremad üritused ja ettevõtmised:

- korraldati pika traditsiooniga Valga-, Võru- ja Põlvamaa omavalitsustöötajate nõupäev Valgamaal Taheva vallas Nakatu turismitalus (27.05);
- viidi läbi omavalitsusjuhtidele koolitus teemal: „KOV haldusvõimekuse tõstmine, omavalitsusüksuste koostöös“ 23.-24.11 hotellis Bernhard, Otepääl;
- peeti Eesti Kodukaunistamisühenduse Valga piirkonna liikmete töökoosolekuid ja osaleti Vabariiklikul nõupäeval Tallinna Tehnikakõrgkoolis (11.05)
- tehti kahepäevane ringsõit maakonnas, et tutvuda konkursile „Kaunis Eesti Kodu 2010“ esitatud objektidega (2.-3.06);
- autasustati maakondliku konkursi „Kaunis Eesti Kodu 2010“ võitjaid Sooru Rahvamajas (18.06) ning osaleti vabariikliku konkursi võitjatele korraldatud Vabariigi Presidendi vastuvõtul Pärnus (22.08);

- võeti ette koos MTÜ Euregio Pskov Livoniaga õppereis Ukrainasse Tsernigovisse 2.-6. juuli;
- korraldati aasta viimane üldkoosolek 16.12 Taheva Sanatooriumis, kus veedeti koos südamligid ja meeldejäädav jõuluootusehetked koos sanatooriumiperega.

#### **Osaletud üritustel, visiitidel, tähtpäevadel:**

- tutvuti Läti Valka kolleegide poolt korraldatud õppekõlastusel Valka kihelkonda Lätis ellu viidud haldusreformi tulemustega (14.10);
- käidi õnnitlemas läti kolleege, meie pikaajaseid koostööpartnereid, Läti Vabariigi aastapäeva puhul;
- tähistati ühiselt Valga -Valka 426. sünnipäeva kontsert-aktusega Valga Kultuuri- ja Huvialakeskuses (11.06);
- võeti osa maakonna delegatsiooni koosseisus Rootsi Kuningriigis Jämtlandi läänis projekti Ja-Va-Sha (Jämtland – Valga – Shatsk) juhrühma koosolekust ning VJEF (Valga Jämtlandi Majandusühistu) juhatuse koosolekust (10.-14.01);
- osaleti VJEF majandusühistu liikmena ühistu aastakoosolekul Nakatu turismitalus (29.06);
- käidi maakonna delegatsiooni koosseisus Ukraina Vabariigis Volõõnia oblastis Šatskis Rootsi-Eesti-Ukraina ühisprojekti „JA-VA-SHA“ seminaril (11.-18.04);
- võeti osa maakonna delegatsiooni koosseisus visiidist Ungari Vabariigi Somogy maakonda, kus arutati edasisi koostöövõimalusi ja kavandatavaid ühisprojekte (15.-18.09);
- osaleti Vene Föderatsiooni Pihkva oblastis Pihkvas toimunud nõupidamisel Pihkva oblasti ja Pihkva rajooni administratsiooni juhtidega (25.06) ning Euregio Pskov Livonia Eesti poole esindajana Eesti-Läti-Vene programmi esitatavate projektide arutelul (26.08);
- võeti osa Vene Föderatsioonis Pihkvas peetud Euregio Pskov-Livonia Presiidiumi istungist (8.-9.02);
- osaleti rotatsiooni korras Vabariigi Presidendi kohaliku omavalitsuse ja regionaalarengu ümarlaua töökoosolekul;
- käidi riigikaitseõpetuse päeval 8.-9. aprillil Jõgevamaal Kirnal, kus võeti osa riigikaitse erikursusest, mille korraldas Valgamaa kohalike omavalitsuste juhtidele Kaitseliidu Peastaap ja Valgamaa Maleva juhtkond;
- käidi regulaarsetel Eesti Omavalitsusliitude Ühenduse (EOÜ) töökoosolekul ja Eesti Maavalitsuste Liidu (EMOL) volikogu koosolekul ning osaleti EMOLi Maapäeval Tallinnas (16.02);
- käidi üleriigilisel metsameeste kokkutulekul Tõlliste vallas Kaare talus tunnustamas metsamehi (07.05);
- osaleti koos Tartumaa omavalitsustöötajatega teabepäeval „Eurole üleminek“;
- liidu esimees ja maavanem tunnustasid ühiselt kooli olümpiaadide võitjaid ja neid juhendanud õpetajaid Valga Kultuuri- ja Huvialakeskuses (20.06) ning tänasid oma vastuvõtul parimaid koolilõpetajaid (04.06) ja austasid „Valgamaa Aasta Õpetaja 2010“ aunimetuse saajad (01.10) Valga Maavalitsuses;
- tehti kokkuvõtteid ja osaleti „Valgamaa Aastaraamatu 2009“ presentatsioonil Sooru Rahvamajas (18.06)
- jätkati maakonna silmapaistvate inimeste tunnustamist koos Valgamaa Teenetemärgi ja Vapimärgi väljaandmise ning selle juurde kuuluva preemiarahaga (22.02);
- tähistati pidulikult Eesti Vabariigi 92. aastapäeva Tõrva Gümnaasiumis (22.02);
- peeti ühiselt Võidupüha ja võeti osa Maakaitsepäevast Alal (23.06);
- osaleti koos maavalitsusega Valga maakonna 90. aastapäeva tähistamisel Valga Kultuuri- ja Huvialakeskuses (10.09);
- võeti osa traditsioonilistest „Linnade ja Valdade Päevadest“ Tallinnas, Hotellis Sokos (16.-17.02);
- tehti kokkuvõtteid lõppevast aastast Valga maavanema poolt omavalitsusjuhtidele antud traditsioonilisel jõululõunal Otepääl, GMP Hotelli Pühajärve restoranis (22.12).

#### **Peamised koostööpartnerid, lõpuleviidud ja käsilolevad projektid ning uued algatused:**

- jätkati koostööd ning pikendati 2010. aastaks Valga maavanema ja Valgamaa Omavalitsuste Liidu vahelist koostöölepingut maakondliku ühistegevuse elluviimiseks (11.03);
- pikendati Valga Maavalitsuse, Valgamaa Arenguagentuuri ja Valgamaa Omavalitsuste Liidu vahelist kolmepoolset koostöölepingut maakondliku meedia-, turismi- ja arendustegevuse ühiseks korraldamiseks (03.04);
- korraldati jätkuvalt maakondlikke kultuuri-, noorsoo- ja õpilasüritusi ning haridustöötajate koolitusi koostöös Valga Maavalitsuse haridusosakonnaga ning kodukaunistusalase tegevuse elluviimist maavalitsusega sõlmitud kätunduslepingu alusel;

- alustati lepingulist koostööd kultuuriürituste korraldamiseks 3. sektoriga - MTÜ Valgamaa Käsitöö ja Rahvakunsti Keskseitsiga;
- jätkati maakondlike koolinoorte ja täiskasvanute spordiürituste korraldamist hästi toimivas koostöös MTÜ Valgamaa Spordiliiduga;
- pikendati koostöölepingut Sihtasutusega Lõuna Eesti Turism ja eraldati tegevustoetuseks 45 000 krooni (11.03);
- sõlmiti koostööleping Jõgeva, Põlva, Tartu, Valga, Viljandi ja Võru maakondade omavalitsusliitude ja maavalitsuste vahel SA Lõuna-Eesti Turism juhtimiseks ja majandamiseks ning nimetati Sille Roomets SA LET nõukogusse Valgamaa Omavalitsuste Liidu ja Valga Maavalitsuse ühiseks esindajaks;
- peeti oluliseks jätkata Eesti Vabariigi, Läti Vabariigi ja Vene Föderatsiooni vahelist piirialade koostööd ja MTÜ Euregio Pskov-Livonia tegevuse kaasrahastamist 25 000 krooniga;
- sõlmiti koostööleping Valka kihelkonnaduuma, Valga Maavalitsuse ja Valgamaa Omavalitsuste Liidu vahel eesmärgiga arendada ja tihendada Valka kihelkonna ja Valga maakonna jätkuvat koostööd ja sidemeid (19.11);
- sõlmiti koostööleping Rootsi Kuningriigi Jämtlandi Lääni Omavalitsuste Liidu, Ukraina Vabariigi Šatski rajooni ja Valgamaa Omavalitsuste Liidu vahel koostöö arendamiseks erinevatel elualadel aastatel 2010-2013;
- jätkati kolmeaastase 2008-2011 ESFi projekti „Õppenõustamissüsteemi arendamine“ elluviimist maakondliku keskuse väljaarendamiseks ning projekti sihtgruppidele suunatud nõustamistegevust Valga Jaanikese Kooli baasil;
- osaleti MTÜ Partnerluse kolme Kagu-Eesti maakonda hõlmavas kaheaastases (2009/2010) projektis „E-töö tugi-teenusega töötust tööandjaks“ omaosalussummaga 15 000 krooni;
- toetati järjepidevat Valgamaa Spordiliidu koolispordiprojekti „Sportivad Valgamaa koolinoored 2010“ 120 000 krooniga;
- avaldati toetust tervislikke ja sportlikke eluviise propageerivale MTÜ ABC Arendus projektile „Mehed Liikuma 2010“;
- kiideti heaks ja esitati taotlus SA Keskkonnainvesteeringute Keskusele kaheaastase 2010/2011 projekti „Harrastuskalapüügi populariseerimine Valgamaa 6.-7. klasside õpilaste seas“ rahastamiseks summas 150,0 tuh kr. Projekti I etapi sildfinantseerimiseks eraldati eelarve reservist 70,0 tuh krooni;
- viidi ellu Valgamaa Arenguagentuuri poolt algatatud projekt „Kagu Eesti omavalitsuste haldusvõimekuse suurendamine“, mille raames toimusid koolitused Pukas ja Otepääl ning (21.-23.09) õppereis Lätti-Leetu.

#### 4.4.3 Helme vald

---

Elanike arv 2254 (1. jaanuari 2011 seisuga)  
Pindala 312,73 km<sup>2</sup>  
Külased 14: Ala, Holdre, Jõgeveste, Kalme, Karjatnurme,  
Kirikuküla, Kähü, Linna, Möldre, Patküla, Pilpa,  
Roobe, Taagepera, Koorküla  
Alevikke 1: Helme alevik  
Valla keskus Tõrva linnas, kaugus maakonnakeskusest 28 km



##### **Vallavolikogu**

Liikmeid 13, esimees Toivo Pöldma

##### **Vallavalitsus**

Töötajaid 10, vallavanem Tarmo Tamm

Vallasekretär Tiina Öunpuu

##### **Sotsiaalne infrastruktuur**

Ala Põhikool, Ritsu Lasteaed-Algkool, Helme Sanatoorne Internaatkool, Valgamaa Kutseõppekeskuse Helme osakond,



Helme Raamatukogu, Taagepera Raamatukogu, Ala Rahvamaja, Koorküla Rahvamaja, Ritsu Spordibaas, Kalme Päevakeskus, Karjatnurme Päevakeskus, Ala Päevakeskus, Jõgeveste Peabetuba, Helme Pearingstikeskus Tõrva linnas, Taagepera Hooldekodu, sotsiaalkorterid: Ala külas 2, Helme alevikus 1.

### **Olulisemad kultuuri- ja spordisündmused**

#### **Kultuurisündmused**

- Toimus järjekordne vallapäev Helmes
- Toimus järjekordne vallasisene heakorra konkurss
- Osaleti Eesti Kodukaunistamise Ühenduse konkursi „Kaunis Eesti kodu 2010“ Valga maakondlikul konkursil
- Jaanipäeva tähistamine külades koostöös külaseltsidega
- Toimus vabaõhuüritus Helme laululaval. Esines ansambel „Singer Vinger“
- Osaleti Läti Vabariigi aastapäeva tähistamisel naaberomavalitsuses Naukšenis
- Traditsiooniline Helme valla eakate jõulupeo tähistamine Ala rahvamajas
- Jõulude tähistamine külades koostöös külaseltsidega
- Piiriülese Eesti- Läti projekti „Still Active“ kaheaastase projekti käivitumine Helme ja Naukšeni omavalitsuste maa- piirkonnas elavate inimeste aktiveerimiseks

#### **Spordiüritused**

- IX kevadine Helme rattavõistlus ja jalgsi- ning rattamatk
- 1. juuni – Lastekaitsepäeva tähistamine (sportlik kogupereüritus)
- Laste talve- ja suvespordipäev (iga-aastane)
- Osalemine vabariiklikul valdade spartakiaadil (maaspordimängudel)
- Osalemine Valgamaa tali- ja suvemängudel
- Helme valla külade spordipäev
- Toimus järjekorras viies kahepäevane sügisene rahvusvaheline motosportiüritus maastikumasinatetele Jõgeveste külas „Klaperjaht 2010“
- Valla koolide juures lumelinnade ehitus / Helme, Linna küla, Ala /

#### **Vaatamisväärsused**

Barclay de Tolly Mausoleum, Helme Koduloomuuseum, Helme Ordulinnuse varemed, Helme koopad, Helme ohvri- allikas, Helme arstiaallikas, maailmakuulsaks luuletaja ja kirjaniku Schilleri mälestuskivi Helme mõisapargis, Orjakivi, Taagepera loss, Mats Erdelli kabel Taagepera kalmistul, Taagepera kirik Ala külas, Hella Wouljoki (Murrik) sünnikoht (praegune Ala Põhikool), kindral Jaan Sootsi mälestuskivi, Koorküla koopad

#### **Tähtsamad majandusvaldkonnad**

Puidutööstus, metsamajandus, põllumajandus, turism

#### **Olulisemad ettevõtted ja nende tegevusalad**

- AS Ritsu – palkmajade tootmine (Linna küla)
- AS Helme Graanul – graanulite tootmine (Patküla küla)
- AS Skan Holz Helme – aiamaajade tootmine (Linna küla)
- Combiwood OÜ – puitliistude tootmine (Möldre küla)
- Paidu Taavet OÜ – kirstutööstus (Patküla küla)
- FIE Vao Suurtalu – teravili, piima tootmine (Karjatnurme küla)
- OÜ Tulevik – teravili, liha, piim (Kalme küla)
- Mentor Agro OÜ – teravili (Patküla küla)
- Tsentrum Agro OÜ – teravili (Patküla küla)
- FIE Upruse talu – teravili, piim (Möldre küla)

FIE Jaan Kõressaar – piim (Patküla küla)  
Helme Maasikakasvatuse OÜ – maasikakasvatus (Roobe küla)  
Tõrva Astelpaju OÜ – astelpaju kasvatus (Kirikuküla küla)  
OÜ Vanavardi talu – mesindus, aiandus (Ala küla)  
OÜ Taagepera Loss – konverentsid, majutus, toitlustus (Taagepera küla)  
OÜ Marja talu – majutus, toitlustus (Kirikuküla küla)  
OÜ Kivimäe hostel – majutus, toitlustus (Taagepera küla)  
Udumäe Puhketalu OÜ – majutus, toitlustus (Kirikuküla küla)  
OÜ Kalme-Veski – kalakasvatuse puhkekompleks (Jõgeveste küla)  
AS Valmap Grupp – kaeve-, biopuhastussüsteemide- ja maaparanduslikud tööd ning kruusakattega teede hooldus- ja remonditööd, turba tootmine (Linna küla)  
OÜ Ala Talutehnika – põllumajandustehnika müük (Ala küla)

#### **Olulisemad investeeringud valla infrastruktuuri**

Alustati Helme – Linna küla 3,7 km pikkuse kõnnitee ehitamist – 4,0 mln kr (Maanteeameti liiklusohutlike teelõikude likvideerimise projekt koostöös Helme vallaga), Ala Põhikooli õpperuumide remont – 0,13 mln kr, Ritsu Lasteaed-Algkooli õpperuumide remont – 0,07 mln kr

#### **Aktiivselt tegutsevad mittetulundusühendused**

Helme Külaselts, Karjatnurme Külaselts, Taagepera Külaselts, Kalme Külaselts, Ritsu Külaselts

#### **Valla poolt toetatavad teised aktiivsemad MTÜ-d ja koostööpartnerid**

Helme valla pensionäride ühendus, Helme käsitööseltsing, MTÜ Valgamaa Partnerluskogu, MTÜ Sinilill, MTÜ Mulgi Kultuuri Instituut, Tõrva Puuetega Inimeste Liit

#### **Sõprussuhted välisriikides**

Naukšeni omavalitsus Läti Vabariigis

#### **Infoväljaanded**

Ajaleht Helme-Tõrva Elu, ilmub kord kuus. Ajalehte annab välja MTÜ Helme-Tõrva Elu Ühendus. Helme valla koduleht [www.helme.ee](http://www.helme.ee). Ajaleht Üitsainus Mulgimaa, ilmub kord kvartalis. Ajalehte annab välja MTÜ Mulgi Kultuuri Instituut (ajalooline Mulgimaa koosneb täna 11 vallast, millest 4 omavalitsust asuvad Valga maakonnas, sh Helme vald)

### **4.4.4 Hummuli vald**

---

Elanike arv 925 (1. jaanuari 2011 seisuga)  
Pindala 162,70 km<sup>2</sup>  
Külased 8: Alamõisa, Ransi, Piiri, Soe, Jeti, Aitsra, Puide, Kulli  
Alevikke 1: Hummuli alevik  
Valla keskus Hummuli alevik, kaugus maakonnakeskusest 15 km  
Hummuli vald jääb Eesti Vabariigi lõunapiirile, kahe linna - Valga ja Tõrva vahele. Lõunaosas piirneb vald Läti Vabariigiga, idas Tõlliste ja Öru vallaga suuremas osas piki Väikest Emajõge, põhjas ja läänes Helme vallaga.



#### **Vallavolikogu**

Liikmeid 9, volikogu esimees Enn Mihailov

#### **Vallavalitsus**

Vallavalitsus on 5-liikmeline. Vallavanem Valter Kaar  
Vallasekretär Anastasija Nääme

**Sotsiaalne infrastruktuur**

Hummuli Põhikool, Hummuli valla Lasteaed Sipsik, Hummuli Hoolekandekeskus, Jeti Päevakeskus, Hummuli Raamatukogu, Hummuli Rahvamaja

**Olulisemad ettevõtted ja nende tegevusalad**

Hummuli Agro OÜ – piimakarja kasvatus

AS Vallai – rehvide taastamine ja müük

AS Astra – õmblustööstus

OÜ Valga Puu – metsa- ja põllumaade ost üle kogu vabariigi ning soetatud maade ja metsade väärtustamine ning heaperemehelik ja jätkusuutlik majandamine.

AS Estplant – köögiviljade jm aiasaaduste seemnete ja istikute kasvatus

**Aktiivselt tegutsevad mittetulundusühendused**

MTÜ Hummuli Noortekeskus, MTÜ Hummuli Arendus, MTÜ Jeti Küla, MTÜ Puide Külaselts

**Olulisemad kultuuri- ja spordisündmused**

Mulgikultuuri päev (õpitoad)

Vabariigi aastapäeva tähistamine

Austame tublisid naisi (külalisesinejad „Tõrvatilgad“ ja meesansambel)

Luule, muusika ja tantsuga kevadesse

Teatripäev. Milvi Andreste näidendi „Pulmad Käredal“ esietendus.

Sulle kallis ema

Hummuli 27. pargijooks

Perepäev. Lastekaitsepäev

Memme-taadi suvepidu

Jaaniõhtu

Hummuli valla külade suvepäevad

Vabaõhuetendus Pallo talus

Suvelõpupidu

Eakate päeva tähistamine koos ansambliga „Lycil“

Memmede rahvatantsurühma 15. aastapäeva tähistamine

Isadepäeva tähistamine

Lugemisaasta lõpetamine „Luule ja muusikaga läbi elu“. Kohtumine kirjanik Vello Jaskaga

Eakate ja puuetega inimeste jõuluõhtu. Näidend „Pulmad Käredal“

Jõuluõhtu ansambliga „Svips“

**Vaatamisväärsused**

Hummuli mõis, tuhandeaastane kalmistu, Põhjasõja Hummuli lahingukoht, Põhjasõjaaegne mänd, Kalmetimägi, Kirjanik Herta Laipaiga sünnikodu Kapranil (hävinenud), Valgjärv,

Udsu järv (sügavuselt vabariigi kolmas), Koorküla koopad Ohne jõe ääres

**Infoväljaanded**

Vallaleht Hummuli Uudised ilmub neli korda aastas. Hummuli valla koduleht [www.hummulivv.ee](http://www.hummulivv.ee)

#### 4.4.5 Karula vald

---

Elanike arv 1025 (1. jaanuari 2011 seisuga)  
Pindala 229,92 km<sup>2</sup>  
Külased 14: Kaagjärve, Karula, Kirbu, Koobassaare, Käärikmäe,  
Londi, Lusti, Lüllemäe, Pikkjärve, Pugritsa, Raavitsa,  
Rebasemõisa, Valtina, Väheru  
Valla keskus Lüllemäe küla, kaugus maakonnakeskusest 22 km



##### **Vallavolikogu**

Liikmeid 9, volikogu esimees Mart Vanags

##### **Vallavalitsus**

Töötajaid 8, vallavanem Rain Ruusa

Vallasekretär Marys Piller

##### **Sotsiaalne infrastruktuur**

Lüllemäe Põhikool, Lüllemäe Kultuurimaja, Lüllemäe Raamatukogu, Karula Hooldemaja, Kaagjärve Raamatukogu, Lüllemäe kalmistu, Vissi kalmistu

##### **Olulisemad ettevõtted ja nende tegevusalad**

OÜ Nodimäe – kaubandus

OÜ ANP – metallitööd

##### **Olulisemad investeeringud valla infrastruktuuri**

Lüllemäe Põhikooli lasteaiarühma mänguväljaku rekonstrueerimine

##### **Aktiivselt tegutsevad mittetulundusühendused**

MTÜ Karula-Lüllemäe Tervise- ja Spordikeskus, Lüllemäe Rahvaõpistu, Karula Naisselts, SK Karula, Karula Muinsuskaitseelts, MTÜ Karula Vabatahtlik Tuletõrjeselts, MTÜ Kaagjärve Mõis, MTÜ Karula Hoiu Ühing

##### **Olulisemad kultuuri- ja spordisündmused**

- Kaagjärve mõisapäev
- Vallapäev
- Vabariigi aastapäeva tähistamine
- Jaan Lattiku mälestuspäev
- Lüllemäe rattareeded
- Karula-Kaika triatlon

##### **Vaatamisväärsused**

Karula ja Kaagjärve mõisakompleksid, Karula kirik, Karula Rahvusparki loodusobjektid ja Pikkjärve maastikukaitseala loodusobjektid

##### **Kirikud ja kogudused**

EELK Karula kogudus, EAÕK Vissi kogudus

##### **Koostööpartnerid Eestis**

Valgamaa Omavalitsuste Liit, naaberomavalitsused

##### **Infoväljaanded**

Karula Kuller ilmub neli korda aastas. Karula valla koduleht [www.karula.ee](http://www.karula.ee)

#### 4.4.6 Otepää vald

Elanike arv 4162 (1. jaanuari 2011 seisuga)  
 Pindala 217,36 km<sup>2</sup>  
 Külasid 21: Arula, Ilmjärve, Kassiratta, Kaurutootsi, Kääriku, Mäha, Märdi, Pühajärve, Raudsepa, Sihva, Tõutsi, Vidrike, Otepää, Nüpli, Vana-Otepää, Pilkuse, Koigu, Kastolatsi, Mägestiku, Truuta, Pedajamäe  
 Valla keskus Otepää (vallasisene linn), kaugus maakonnakeskusest 49 km



##### **Volikogu**

Liikmeid 19. Volikogu esimees kuni 25.05.2010 Jaanus Raidal, alates 25.05.2010 Aivar Nigol

##### **Vallavalitsus**

Vallavanem Aivar Pärli kuni 25.05.2010; 25.05.2010 - 24.09.2010 Aare Matt, alates 24.09.2010 Andres Visnapuu.  
 Töötajaid 2010. aasta lõpus 19.

**Vallasekretär** kuni 24.09.2010 Urmas Jaagusoo, alates 30.11.2010 Neeme Sild

##### **Sotsiaalne infrastruktuur**

Otepää Gümnaasium, Pühajärve Põhikool, Otepää Muusikakool, lasteaed Pähklike, lasteaed Võrukael, Otepää Linnaraamatukogu, Pühajärve Raamatukogu, Otepää Kultuurikeskus, Otepää Tervisekeskus, Otepää Turismiinfokeskus, Tehvandi Spordikeskus, Lipumuuseum, Talispordimuuseum, Gustav Wulff-Õie Memoriaalmuuseum, Jakob Hurda tuba, Otepää Gümnaasiumi Koduloomuuseum

**Muuseumid:** Eesti Lipu Muuseum, Otepää Suusamuuseum, Gustav Wulff-Õie Memoriaalmuuseum, Jakob Hurda tuba, Otepää Gümnaasiumi Koduloomuuseum.

##### **Olulisemad ettevõtted ja nende tegevusalad**

AS UPM-Kymmene Otepää vineeritehas – puidutööstus  
 Pühajärve SPA & Puhkekeskus – majutus, toitlustus, spaa  
 OÜ Otepää Oskar – lihatööstus  
 Otepää Lihatotööstus Edgar – toiduainetööstus  
 AS Parmet – metallitööd (katuseplekk ja ripplaed)  
 AS Techne Töökoda – erinevad metallitooted ja teenustööd  
 Otepää Metall AS – metallitööd  
 AS Oteks – vaibatööstus  
 Kuutsemäe Puhkekeskus – vaba aeg ja majutus  
 Hotell Bernhard – puhkemajandus  
 Karupesa hotell – puhkemajandus

##### **Olulisemad investeeringud valla infrastruktuuri**

Otepää Gümnaasiumi õppekorpuse rekonstrueerimine (18 mln krooni)  
 Teede remont (515 000 krooni)  
 Külaviitade paigaldamine (79 740 krooni)  
 Tänavavalgustuse paigaldamine (320 000 krooni)  
 Otepää linna torustike ja roovepuhastite renoveerimine ja ehituse lõpetamine (kokku üle 40 mln krooni)  
 Lasteaed Võrukael mänguväljak (60 000 krooni)

##### **Aktiivselt tegutsevad mittetulundusühendused**

Kappermäe Selts, Otepää Naisselts, MTÜ Karukäpp, Otepää Aiandus-mesindusselts, Oti Spordiklubi, FC Otepää, Otepää Õhujõud

**Olulisemad kultuuri- ja spordisündmused**

- FIS maailmakarika etapp murdmaasuusatamises
- Kalapüügivõistlus Pühajärve Kuldkala
- Rahvusvaheline võistlus lumelauahüpetes Otepää BIG AIR
- Talvefestival
- Tartu maratoni üritused – suusamaraton, rattamaraton, jooksumaraton
- IBU U26 Euroopa Meistrivõistlused laskesuusatamises
- Tristar 111
- 14. käsitöö- ja rahvakunstipäev
- Pühajärve jaanituli
- Estonian Rally
- Pühajärve puhk pillipäevad
- Talvepealinna tiitli vastuvõtmine

**Vaatamisväärsused**

Otepää linnamägi, Hobustemägi, Väike Munamägi, Apteekrimägi, Armuallikas, Pühajärv ja selle ümbrus – Pühajärve park, rand ja matkarajad, Otepää Maarja Luteri kirikuhoone, Vabadussõjas langenute mälestussammas, Tehvandi spordikeskus, Märdi veskitamm, „energiasammas“, Pühajärve sõjatamm

**Kirikud ja kogudused**

EELK Otepää Maarja kogudus, Jehoova Tunnistajate Otepää kogudus, Otepää Evangeelne Vabakogudus Palverändur

**Koostööpartnerid Eestis**

SA Tehvandi Spordikeskus, SA Otepää Tervisekeskus, SA Valgamaa Arenguagentuur, MTÜ Valgamaa Partnerluskogu, Valgamaa Omavalitsuste Liit, Kaitseliidu Valgamaa Malev, Keskkonnaameti Valga-Põlva-Võru regioon

Teemapealinnad: Pärnu, Türi, Narva, Tallinn

Orissaare vald, Eesti Merevägi – miinijahtija Ugandi

**Koostööpartnerid välismaal**

Sõprusomavalitsused, kellega on tihedamalt koostööd tehtud: Rootsis Ekerö, Soomes Vihti, Saksamaal Tarp, Venemaa Toksovo omavalitsus (Leningradi oblast), Ostrovi rajoon (Pihkva oblast)

**Infoväljaanded**

Sangaste, Puka, Palupera, Otepää valla häälekandja Otepää Teataja, mis ilmub 2 korda kuus. Otepää valla koduleht [www.otepaa.ee](http://www.otepaa.ee)

**4.4.7 Palupera vald**

---

Elanike arv 1129 (1. jaanuari 2011 seisuga)

Pindala 123,48 km<sup>2</sup>

Külased 14: Atra, Astuverre, Hellenurme, Lutike, Makita, Miti, Mäelooga, Neeruti, Nõuni, Palupera, Pastaku, Päidla, Räbi, Urmi.

Valla keskus - Hellenurme, kaugus maakonnakeskusest 58 km

**Vallavolikogu**

Liikmeid 11, volikogu esimees Vambola Sipelgas

**Vallavalitsus**

Töötajaid 6, vallavanem Terje Korss

Vallasekretär Imbi Parvei

### Sotsiaalne infrastruktuur

Palupera Põhikool, MTÜ Hellenurme Mõis eralasteaed, MTÜ Hellenurme Mõis Lõuna-Eesti Hooldekeskus, Hellenurme Maakultuurimaja, Nõuni Maakultuurimaja, Hellenurme Külaraamatukogu, Nõuni Külaraamatukogu, Palupera staadion, Hellenurme Avatud Noortekeskus, Palupera Külamaja, 2 WiFi ala

### Olulisemad ettevõtted ja nende tegevusalad

Põllumajandusettevõtted: Tasemix OÜ, Tsuru Talu OÜ, OÜ Palupera Agro, FIE Anti Kulasalu Märdi talu, OÜ Piimatootmise Juhtimine.

OÜ Nõuni Puit - puidutooted (aknad, ukсед, mööbel), OÜ Hiiesalu Grupp ja ELH Palkehutus OÜ (palkmajad jm).

Teenindussfääris on tuntuimaiks ettevõtteks Leigo Turismitalu. Tegutsemist jätkab SINA Kodumajutus (OÜ Kirmatsi) ning Mesilinnu Talu Agera OÜ. Internetti pakub OÜ HellNet, muusikat Best Music OÜ ja kohutäidet Lande Grillikoda OÜ.

### Olulisemad investeeringud valla infrastruktuuri

Valmis Nõuni kultuurimaja küttesüsteemide väljaehitus (197 tuhat krooni), alustati Nõuni puhkeala väljaehitamise-ga (659 tuhat krooni), osaleti projektis „Go cycling through Vidzeme and Southern Estonia“, mille raames sai inventari juurde 3 puhkeala, Hajaasustuse veeprogramm jõudis 3 majapidamiseni.

### Aktiivselt tegutsevad mittetulundusühendused

Pensionäride Ühendus Pihlakobar, MTÜ Tantsuklubi Mathilde, MTÜ P-RÜHM, MTÜ Avatud Hellenurme Noortekeskus, MTÜ Nõuni Maanaiste Selts, MTÜ Hellenurme Mõis, MTÜ Nõuni Loodus- ja Arenduskeskus, külaseltsingud. 2010. aastal asutati uus seltsing – Palupera mõisakooli vilistlaskogu.

### Olulisemad kultuuri- ja spordisündmused

- Toimus XVII mälumänguturniir Palupera valla karikale, Valgamaa meistriks tuli Tõrva linn ja karikavõistluse parimaks osutus Põlva võistkond.
- Räbi külas toimusid aprillikuus viburadade välihooja avaüritus (IFAA rahvusvaheline ring, IFAA 3 D 1-noole ring ja FITA 2x70m) ja juunikuus Klubide Karika IV etapp (IFAA jahiring).
- Palupera vallas jätkusid spordiüritused – valla suusapäev II, küladevaheline jalgpalliturniir III (võitjaks tuli Palupera küla), valla lauamängude (male-kabe) turniir.
- Valgamaa linnade ja valdade 2010. aasta talimängudel kuni 2000 elanikuga kohalike omavalitsuste hulgas võitis III koha Palupera vald.
- Toimus Nõuni triatlon VII (150 m ujumine, 7,5 km jalgrattasõit, 1,2 km jooks) ja tilluaduatlon (100 m rattasõitu ja jooksu).
- Jalgpalliklubi FC ELVA eestvedamisel toimus Palupera staadionil jalgpalliturniir Palupera Cup VI 8 võistkonnaga, kus kodumeeskond saavutas seekord IV koha. Rõngu Cup'ilt tulid Palupera noored jalgpallurid koju II kohaga.
- toimus võrkpalliturniir Põrsas Cup VI Nõunis (traditsiooniline auhind uuel kujul).
- Valgamaa 2010. aasta jooksusarja III etapp – Palupera valla Hellenurme jooks startis enne jaanipäeva Palupera staadionilt.
- Juunikuus toimus Palupera mõisas VIII üleriiklik naismehhanisaatorite kokkutulek.
- Palupera valla teid läbis autoralli Mad-Croc Rally Estonia 2010. Vaatajatele pakkus head sõitu Markko Märtin jt.
- Septembrikuus toimunud ööränak Otepäält Hellenurme pakkus osalejatele adrenaliini ning põnevust.
- MTÜ Tantsuklubi Mathilde lauluansambel Kõueõied esindas valda Valgamaa 90 juubelipeol, kus esiettekandele tuli Palupera valla laul „Palupera tants“ (sõnad Margus Möll, Eesti rahvalaulule seadis Merle Soonberg).
- Konkursi „Eesti Parim Talu 2010“ tulemustest: alternatiivset suunda arendavate talude võitjaks valiti Leigo turismitalu, mille juhtimise on enda peale võtnud peretütar Tiiu Tamm. Noortalunike kategoorias kuulus kolmas koht Räbi küla Jaanimäe talule, mille omanikud on Jaanus ja Evelin Juhkam.
- Toimusid järjekordsed Leigo järvemuusika kontserdid – „Õõ liigub läbi meist“ ja Neeme Järvi meistriklasi lõpp-kontsert. Esinesid Jaagup Kreem, Indrek Tarand, Estonian Dream Bigband, Tõnis Mägi ja bänd, Birgit Varjun, Chalice, Eesti Noorte Sümfooniaorkester ja Neeme Järvi, Segakoor Latvija jt.
- Palupera mõis osales traditsiooniliselt külastusmängus Unustatud mõisad.

- Valmis trükis „Palupera piirkonna ajaloost“ (autor Evelyn Uuemaa, finantseerijad kohaliku omaalgatuse programm ja kohalik omavalitsus).
- Palupera vallast osales Teeme Ära heakorratalgupäeval kuus objekti – Nõuni puhkeala, Nõuni külakeskus, Makita küla kiigeplats, Neeruti külalplats, Palupera puhkeala, Palupera planeeritud käsitöökoda ja Hellenurme veski järve- ja jõeveer.

#### **Vaatamisväärsused**

Palupera ja Hellenurme mõisakompleksid parkidega, Hellenurme vesiveski ja puhkeala, Nõuni puhkeala, Lustimäe puhkekoht, Middendorffide perekonnakalmistu, Elva jõe veetee matkarajad.

#### **Kirikud ja kogudused**

Tegutseb Eesti Evangeeliumi Kristlaste ja Baptistide Koguduste Liidu Hellenurme kogudus Hellenurmes. Kogudus asutati 23.05.1913.

#### **Koostööpartnerid Eestis**

Naaberomavalitsused Otepää, Puka ja Sangaste vallad (ühine ajaleht Otepää Teataja, valdkonnad: haridus, kultuur, sport, politsei, turism, meditsiin jm), naaberomavalitsused Elva linn, Rõngu, Nõo, Kambja vallad (Vapramäe-Vellavere-Vitipalu SA, valdkonnad: haridus, turism, päästekomando, meditsiin jm)

#### **Koostööpartnerid välismaal**

Soomes Vihti vald (haridus, kultuur, noorsootöö, eakad inimesed)

#### **Infoväljaanded**

Ajaleht Otepää Teataja ilmub kaks korda kuus. Palupera valla koduleht [www.palupera.ee](http://www.palupera.ee).

### **4.4.8 Puka vald**

---

Elanike arv 1761 (1. jaanuari 2011 seisuga)

Pindala 200,93 km<sup>2</sup>

Külased 18: Aakre, Kibena, Kolli, Komsu, Kuigatsi, Kähri, Meegaste, Palamuste, Pedaste, Plika, Prange, Purtsi, Põru, Pühaste, Rebaste, Ruuna, Soontaga, Vaardi

Alevikke 1- Puka alevik

Valla keskus paikneb Puka alevikus, kaugus maakonnakeskusest 36 km



#### **Volikogu**

Liikmeid 13, esimees Heldur Vaht

#### **Vallavalitsus**

Töötajad 8, vallavanem Heikki Kadaja

Vallasekretär Anita Kallis

Sotsiaalne infrastruktuur

Puka Perearstikeskus, Puka Keskkool, Aakre Lasteaed-Algkool, Puka Lastepäevakodu, Puka Kunstikool, Puka Rahvamaja, Aakre Rahvamaja, Puka Raamatukogu, Aakre Raamatukogu, Kuigatsi Raamatukogu, Kuigatsi Külamaja

#### **Olulisemad ettevõtted ja nende tegevusalad**

Jumek AS, Kiilung AS, Puitrex OÜ – mööbli valmistamine

OÜ Neiveland, OÜ Päikesepõld – põllumajanduslik tootmine

Techne Töökoda AS – ehitusmaterjalide müük ja metallitöö

Bacula AS – moosivalmistamine



**Olulisemad investeeringud valla infrastruktuuri**

Puka Keskkooli pargi rajamise alustamine, Puka Pritsumehe pargi rajamise lõpetamine, Kuigatsi külaplatsi lehtla-kiige rajamine, Komsu külaplatsi lehtla-kiige rajamine, Puka Keskkooli ja rahvamaja kvartali veetorustiku rekonstrueerimine, Puka Keskkooli sisespordikompleksi rekonstrueerimine, Puka Aianduse ja Mesinduse Seltsi leinamaja ja külmkambri ehitamine, Vooremäe randumissilla, juurdepääsutee ja parkla ehitamine, Puka Keskkooli 1939. aastal ehitatud õppekorpuse katuse rekonstrueerimine

**Vaatamisväärsused**

Jaanimäe määnd Meegaste külas, Kuigatsi mõisa park ja hooned Kuigatsi külas, Puka põlispuude grupp, Komsu puistu Puka-Otepää mnt ääres Komsu külas, Aakre mõisa hooned ja park Aakre külas, Puka aleviku keskuse hoonetus (I Eesti Vabariigi aegne pangahoone, raudteejaam, apteek), Vooremägi, Kivivare linnamägi koos kivikalmetega, Kuigatsi ehk Puka linnamägi, Ristimägi Kähri külas

**Aktiivselt tegutsevad mittetulundusühendused ja seltsingud**

MTÜ Puka Spordiklubi, MTÜ Puka Naisselts, MTÜ Puka Aianduse ja Mesinduse Selts, Puka Pensionäride Ühendus, Kuigatsi Külamaja Seltsing

Olulisemad kultuuri- ja spordisündmused

XXVI Võrtsjärve talimängude korraldamine

Aakre-Puka jooks

ülevallalised koristustalgud, osalejaid üle 200

Puka valla päevad

Puka kevadlaat

Öölaulupidu ja ühtelaulmine

Sügislaat

**Kirikud ja kogudused**

Puka Vabakogudus

**Koostööpartnerid Eestis**

Valgamaa Omavalitsused ja Valgamaa Omavalitsuste Liit

Võrtsjärve ümbruse seitse valda ja moodustatud Võrtsjärve Sihtasutus

Otepää Piirkonnanõukogu

Valga Piirkonna Keskkonnakeskus

**Koostööpartnerid välismaal**

Rootsi Jämtlandi lääni omavalitsused ja osalemine Valga maakonna ning Rootsi Jämtlandi maakonna majandusühistus

**Infoväljaanded**

Puka valla kaart

Vallas asuvaid vaatamisväärsusi tutvustavad postkaardid

Ajaleht Otepää Teataja, mis ilmub 2 korda kuus

Piirkonda tutvustav raamat „Ümber Võrtsjärve“

Infomaterjal „Võrtsjärve matkajuht“

Raamat „Puka vald läbi ajaloo tuulte“

Puka valla koduleht [www.puka.ee](http://www.puka.ee)

#### 4.4.9 Põdrala vald

---

Elanike arv 873 (1. jaanuari 2011 seisuga)  
Pindala 127,22 km<sup>2</sup>  
Külased 14: Karu, Kaubi, Kungi, Leebiku, Liva, Lõve, Pikasilla,  
Pori, Reti, Riidaja, Rulli, Uralaane, Vanamõisa, Voorbahi  
Valla keskus Riidaja külas, kaugus maakonnakeskusest 42 km



##### **Vallavolikogu**

Liikmeid 9, volikogu esimees René Rahnu

##### **Vallavalitsus**

Töötajaid 6, vallavanem Aivar Uibu

Vallasekretär Saima Ilisson

##### **Sotsiaalne infrastruktuur**

Riidaja Lasteaed-Põhikool, Pikasilla Kool, Riidaja Kultuurimaja, Pikasilla Rahvamaja, Riidaja Raamatukogu, avalik internetipunkt Riidaja Kultuurimajas

##### **Olulisemad ettevõtted ja nende tegevusalad**

Merts AM OÜ - vedelkütuse jaemüük, toitlustamine, kanuulaenus  
OÜ Ati - saematerjali tootmine ja müük, kerghaagiste tootmine ja müük  
OÜ Torupillitalu - ürituste ja koolituste korraldamine, toitlustamine, majutus  
OÜ Kalasaare - aktiivne puhkus, telkimine, majutus kämpingutes  
OÜ Forestonia - hakkepuidu tootmine, põllu- ja metsamajandus  
AS Ekseko - seakasvatus  
OÜ Loisu Agro, OÜ Vaksali Agro, OÜ Pikasilla Põllumees - taimekasvatus  
OÜ Laastukoda - katuselaastude tootmine, süütelaastude tootmine

##### **Olulisemad investeeringud valla infrastruktuuri**

Riidaja ja Leebiku külade ÜVK- rajatiste rekonstrueerimine (47 876 eurot)  
Riidaja multifunktsionaalse mänguväljaku rajamine (69 487 eurot)  
Pori silla rekonstrueerimine (5502 eurot)  
Pikasilla vabaõhulava rekonstrueerimine (4293 eurot)  
Rilli ja Oru bussiootepaviljonide püstitamise (2876 eurot)  
Riidaja treeningsaali avamine (17 574 eurot)  
Keraamikaseadmete soetamine (4967 eurot)  
Noortele vabaajategevuse loomine – 6 kajaki, sõudepaat Pikasilla puhkealale; ronimiskompleks ja väravad Riidaja Põhikooli staadionile (8090 eurot)

##### **Aktiivselt tegutsevad mittetulundusühendused ja seltsingud**

MTÜ Põdrala Külade Ühendus, MTÜ Pikasilla - Purtsi Külaselts, MTÜ Põdrala Kütt, MTÜ Liiva Vesi, Põdrala valla Pensionäride Ühendus, Riidaja Naisseltsing, Pori Küla Seltsing, Riidaja Spordiseltsing

##### **Olulisemad kultuuri - ja spordisündmused**

- Võrtsjärve suve - ja talimängudest osavõtmine
- Vastlapäeva tähistamine
- Lastekaitsepäeva tähistamine

- Põdrala valla jaanituli Pori külas
- Veespordipäev Väike-Emajõe kaldal
- Riidaja mõisapäeva tähistamine
- Eakate sügispidu

#### **Vaatamisväärsused**

Riidaja mõisahoonete kompleks koos mõisapargiga  
 Ferdinand Linnuse sünnikoht  
 Henrik Visnapuu sünnikoht  
 Johann Pauli sünnikoht  
 Pronksskulptuur „Torupillimängija“ Torupillitalus  
 Võrtsjärve suubuv Väike-Emajõgi koos Pikasilla puhkealaga

#### **Kirikud ja kogudused**

Gerdruta kabel-kirik Riidajas

#### **Koostööpartnerid Eestis**

MTÜ Valgamaa Omavalitsuste Liit, Võrtsjärve Sihtasutus, MTÜ Mulgi Kultuuri Instituut, SA Valga Piirkonna Keskkonnakeskus, MTÜ Valgamaa Partnerluskogu, SA Valgamaa Arenguagentuur, SA Tõrva Haigla

#### **Infoväljaanded**

Vallaleht Põdrala Teataja ilmub kord kvartalis. Valla koduleht [www.podrala.ee](http://www.podrala.ee).

### **4.4.10 Sangaste vald**

Elanike arv 1396 (1. jaanuari 2011 seisuga)  
 Pindala 144,72 km<sup>2</sup>  
 Külasid 13: Keeni, Kurevere, Lauküla, Lossiküla, Mäeküla,  
 Mägiste, Pringi, Restu, Ristee, Sarapuu, Tiidu, Vaalu, Ädu  
 Alevikke 1: Sangaste  
 Valla keskus Sangaste alevikus, kaugus maakonnakeskusest 30 km.



#### **Vallavolikogu**

Liikmeid 11, volikogu esimees Rando Undrus

#### **Vallavalitsus**

Ametnikke 7, vallavanem Kaido Tamberg  
 Vallasekretär Janno Sepp

#### **Sotsiaalne infrastruktuur**

Sangaste Perearstipraxis, Sangaste Postkontor, Sangaste Pansionaat, Sangaste Lasteaed, Sangaste kirik, Sangaste Raamatukogu (AIP), Sangaste Rukki Maja (AIP), Keeni Raamatukogu (AIP), Keeni Tervisepunkt, Keeni Põhikool

#### **Olulisemad ettevõtted**

AS Sanwood – mööbli tootmine  
 AS Sangaste Linnas – jahu ja tangainete tootmine  
 AS Silva-Agro – toidu- ja tööstuskaupade müük, majutus- ja toitlustusteenused  
 OÜ Landhaus – puitehitiste tootmine  
 OÜ Finlaid – saematerjali tootmine

OÜ Kesa-Agro – piimakarjakasvatus

OÜ Sanlind – kodulinnukasvatus

#### **Olulisemad investeeringud valla infrastruktuuri**

Sangaste Pansionaadi rekonstrueerimine (6 422 695 krooni)

Sangaste jalgratturite puhkeala rajamine (828 213 krooni)

Lossiküla puurkaev-pumpla rekonstrueerimine (519 840 krooni)

Keeni staadionihoone rekonstrueerimine (249 998 krooni)

Krahv Fr. von Bergi hauaplatsi korrastustööd Sangaste kalmistul (166 000 krooni)

#### **Aktiivselt tegutsevad mittetulundusühendused**

MTÜ Kodukant Sangaste, MTÜ Sangaste Seltsilised, MTÜ Keeni Tantsuselts, MTÜ Sangaste Valla Avatud Noortekeskus, Sangaste Spordiklubi

#### **Olulisemad kultuuri- ja spordisündmused**

- Kai Leete 100. sünniaastapäevale pühendatud kolme maakonna tantsupäev
- Restu spordipäev
- Sangaste rukkimaarjapäev
- Sangaste valla tantsupäev
- Etenduse „Rott Rukkis“ lavastamine
- Eesti Rukki Päev – „Sangaste rukis 135“
- Rahvusvahelise folklooriõhtu korraldamine

#### **Vaatamisväärsused**

Sangaste loss ja lossipark, Sangaste kirik, Sangaste kalmistu, Sangaste linnamägi, Harimägi, August Gailiti sünnikodu, Kirgjärv ja Presnikovi järv, küüditatute mälestuskivi Keeni raudteejaamas

#### **Kirikud ja kogudused**

Sangaste kirik, EELK Sangaste Püha Andrease kogudus, õpetaja Ivo Pill

#### **Infoväljaanded**

Ajaleht Otepää Teataja, mis ilmub kaks korda kuus

Sangaste valla koduleht [www.sangaste.ee](http://www.sangaste.ee).

### **4.4.11 Taheva vald**

---

Elanike arv 854 (1. jaanuari 2011 seisuga)

Pindala 204,70 km<sup>2</sup>

Külased 13: Hargla, Kalliküla, Koikküla, Koiva, Korkuna, Laanemetsa, Lepa, Lutsu, Ringiste, Sooblase, Taheva, Tsirgumäe ja Tõrvase

Valla keskus Laanemetsa külas, kaugus maakonnakeskusest 25 km



#### **Vallavolikogu**

Liikmeid 9, volikogu esimees Hille Tamman

#### **Vallavalitsus**

Töötajaid 8, vallavanem Monika Rogenbaum

Vallasekretär Mare Roosipuu

### Sotsiaalne infrastruktuur

SA Taheva Sanatoorium (hooldekodu- ja asenduskodu osakonnad ning osutatakse mitmesuguseid erihoolekande teenuseid), Hargla perearstikeskus, Lagle Tiku Hargla Apteek, Hargla Kool (põhikooli asukoht Harglas ja lasteaia asukoht Koikkülas), Hargla Maakultuurimaja, Hargla Maakultuurimaja struktuuriüksus Taheva valla Avatud Noortekeskus, Koikküla Raamatukogu internetipunktiga, Hargla Raamatukogu internetipunktiga, Hargla Hooldekodu, RMK Taheva rattarajad (25- ja 50 km), Taheva külakeskus internetipunktiga, Koikküla külakeskus, 3 kauplust (Harglas, Tahevas ja Koikkülas), 2 postkontorit (Harglas ja Koikkülas), Hargla Perejuuksur, sotsiaalaja.

### Olulisemad ettevõtted ja nende tegevusalad

Põllumajandus: TÜ Hargla Seemneühistu, OÜ Koivakonnu, OÜ JOKAMAA, FIE Ants Kõomägi Kõivu talu, Koikküla Farmide OÜ, Mati Küla, Voldemar Taat, Malle Lastik, Toomas Poderat, Maire Matto, Jaan Matto, Ants Kõomägi, Heinar Kaarna, Heino Kasvand ja Tiina Olgo

Teenindus: OÜ Esperance (kaubandus), Hargla Masinaühistu ja Vello Vahesaar (transport), FIE Jaanus Põldsepp (ehitus, meelelahutus), FIE Raila Künnapuu (juuksur), OÜ B&M Konsultatsioonid ja FIE Sulo Hermlin (infotehnoloogia), Lõuna Elektriprojekt OÜ (projekteerimine, elektritööd).

Metsandus: OÜ Velburg ja Helju Leosk Nõmme talu

Turism: OÜ Nakatu Turismitalu, Punda 2 talu, Matadorhitt OÜ (DIXIELAND) ja Steven Guido Lietaer

### Olulisemad investeeringud valla infrastruktuuri

KIK-i toetusega projekt „Laanemetsa ja Kalliküla ÜVK-rajatiste renoveerimise II etapp“, projekti maksumus 344 458 krooni;

PRIA projekt „Hargla mänguväljaku rajamine“, projekti maksumus 106 050 krooni;

Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumilt ja vallalt teede investeeringuks 148 300 krooni.

### Aktiivselt tegutsevad mittetulundusühendused

MTÜ Koikküla Külaselts, MTÜ Parmu Ökoküla, MTÜ Hargla Jahiselts, MTÜ Kartuli Vabariik, MTÜ Taheva Valla Külade Selts, Seltsing Koikküla Külaselts, Seltsing Hargla Külaselts, Seltsing Hargla Maanaiste Klubi, Seltsing Laanemetsa Külaselts, Seltsing Taheva Külaselts, Seltsing Tsirgumäe-Sooblase Külaselts, Seltsing Lepa Külaselts, MTÜ Taheva Valla Külade Selts

### Olulisemad kultuuri- ja spordisündmused

Noortekeskuse piljardi- ja õhuhoki turniirid koos Karula ja Kaagjärve noortega

Kunstiringi laste suvelaager koos Karula valla lastega, laagri lõpus külastati Otepää seiklusparki

Fotograafiakoolitus koos Tõlliste noortega

Seikluslaager koos Tõlliste ja Karula noortega ja õppereis Muhumaale

KIK-i projekti „Keskonnateadlikkuse tõstmise üritused Taheva valla noorsootöö- ja haridusasutustes 2010. aastal“ raames üritused läbi aasta

Eesti Vabariigi aastapäeva tähistamine

Volbripidu koos Gaujiena taidlejatega

Taheva-Karula jüriöö jooks

Hargla külapäev koos jaanitulega

Hargla Maanaiste Klubi stiilipidu „Mul meelen kuldne kodukodus“

Hargla Maanaiste Klubi orienteerumisüritus „Tunne Harglat“

Hargla Maakultuurimaja õpituba, kus naisrahvatantsurühm valmistas endale pastlad

Tsirgumäe-Sooblase külapäeva tähistamine

Koikküla kandi elanike jaanipäeva korraldamine

Täiskasvanud õppija nädala üritused

Valga maakonna käimisürituste sarjas jalgsimatkad kevadel ja sügisel

Jõulupidu

**Vaatamisväärsused**

Ristipuud Kallikülas, Hargla kirik, Hargla kabel, Püha pettai Harglas, Ohvrikivi Tsirgumäel, Ohvrimänd Tsirgumäel, RMK Tellingumäe vaatetorn, Taheva mõisa kompleks koos pargiga, Laanemetsa Apostlik-õigeusu kirik, Aheru järv, Oore männikud, Koikküla sepikoda ja magasiait, Mustajõe-Koiva maastikukaitse ala

**Kirikud ja kogudused**

EELK Hargla kogudus

**Koostööpartnerid Eestis**

Valgamaa Omavalitsuste Liit

SA Valga Piirkonna Keskkonnakeskus

SA Valgamaa Arenguagentuur

MTÜ Valgamaa Partnerluskogu

MTÜ Eesti-Läti Instituut

SA Taheva Sanatoorium

MTÜ Kartuli Vabariik

MTÜ Külateed

**Infoväljaanded**

Vallavalitsuse infoleht Taheva Häälekandja ilmub kord kvartalis. Taheva valla koduleht [www.taheva.ee](http://www.taheva.ee).

**4.4.12 Tõlliste vald**

Elanike arv 1782 (1. jaanuari 2011 seisuga)

Pindala 193,78 km<sup>2</sup>

Külased 13: ligaste, Jaanikese, Korijärve, Muhkva, Paju, Rampe,

Sooru, Supa, Tagula, Tinuküla, Tõlliste, Vilaski, Väljaküla

Alevikke 2: Tsirguliina ja Laatre

Valla keskus Tsirguliina alevik, kaugus maakonnakeskusest 15 kilomeetrit

**Valla juriidiline aadress** Laatre alevik, Kesk 6

**Vallavolikogu**

Liikmeid 13, esimees Rein Randver

**Vallavalitsus**

Töötajaid 8, vallavanem Madis Gross

Vallasekretär Eve Eisen

**Sotsiaalne infrastruktuur**

Tsirguliina Keskkool, Laatre Lasteaed, Tsirguliina Lasteaed, Sooru Lasteaed, Tsirguliina Rahvamaja, Sooru Rahvamaja, Tsirguliina Raamatukogu, Laatre Raamatukogu, Sooru Raamatukogu, Tagula Raamatukogu, Perearst Madis Tiik (Tsirguliina, Laatre), Paju Pansionaadid, Laatre Sotsiaalmaja, Tsirguliina Keskkooli võimla ja staadion, Puhkekompleks Soorus (laululava ja valgustatud terviserada), Laatre Vabaajakeskus, Kalda Puhkemaja, Tsirguliina postkontor, ligaste külamuuseum, Tõlliste Avatud Noortekeskus TANK (asukoht Tsirguliinas), FIE Lembe Raua apteek

**Tähtsamad majandusvaldkonnad on:** põllumajandus, metsa- ja puidutööstus, kaubandus ja teenindus.

**Olulisemad ettevõtted ja nende tegevusalad**

AS Laatre Piim – piima ja liha tootmine

Linnu Talu OÜ – kanaliha ja muna tootmine

Kopra Karjamõis OÜ – lambakasvatus  
 Saproneen OÜ – puidutöötlemine  
 Kevetra OÜ – puidutöötlemine, autoremont  
 Majand OÜ – puitmajade valmistamine  
 Dikstrum OÜ – autoremont  
 Otolux AS – metalltooted  
 Rahel-Puit OÜ – puidutöötlemine  
 AS Alovili – taimekasvatussaadused

**Arengueeldused:** maakonnakeskuse lähedus; puhas loodus ja hea maanteedevõrk.

**Arenguvõimalused:** ettevõtluse areng ja uute töökohtade tekkimine; vaba aja veetmise võimaluste parandamine ja mitmekesistamine; koostööle orienteeritud valla juhtimine.

#### **Olulisemad investeeringud valla infrastruktuuri**

Viidi ellu projektid: Tsirguliina Keskkooli tehnosüsteemide rekonstrueerimine (EASi toetusel), MTÜ Spordiklubi RaudSõrmus rajas Laatre rahvamaja juurde mänguväljaku

#### **Aktiivselt tegutsevad mittetulundusühendused**

MTÜ Sooru Arendus, Sooru Naisselts, Laatre Naisselts, Tagula Külaseltsing, Tõlliste Valla Pensionäride Ühendus Elurada, Tõlliste-Puka-Sangaste ühendsegakoor, MTÜ Spordiklubi RAUDSÕRMUS, MTÜ Inglise Keele Klubi, Spordiklubi Beavers

#### **Olulisemad kultuuri- ja spordisündmused**

- Vabariigi aastapäeva kontsert
- Paju lahingu aastapäev
- talispordipäev-vastlapäev
- lauamängude turniir
- emadepäeva kontsert Laatre kirikus ja aasta ema ning vanaema valimine
- isadepäeva tähistamine ja aasta isa valimine
- jaanipäeva tähistamised külakeskustes
- Sooru külapäev
- Sooru küla heakorrapäev
- ligaste jook
- ligaste külapäev
- kolme valla pensionäride suvepäevad ligastes
- laste suvepäevad (TANK)
- vallasisene võrkpalliturniir
- kergetõustikupäev
- valla autospordi huvilistele lumerajasõidud
- Tõlliste valla lahtised meistrivõistlused petangis
- autoorienteerumine Valgamaal (korraldas spordiklubi MTÜ RaudSõrmus) Linnulinna 2010 ja Nakatu 2010
- Laatre aleviku heakorrapäev
- aastavahetuspäev Tsirguliinas
- Sooru Suvesumm 2010
- Tõlliste valla külade päev Pajus
- orienteerumisvõistlused
- isetegevuslaste ja pensionäride ühine jõulupidu
- rahvusvahelise muusikapäeva tähistamine
- rahvusvahelise eakate päeva tähistamine
- kohaliku näitetrupi etendused

**Vaatamisväärsused**

Paju mõis, Paju mälestusmärk, Laatre kirikud

**Kirikud ja kogudused**

EELK Laatre Püha Laurentsiuse kirik ja kogudus

**Koostööpartnerid välismaal**

Hartola vald (Soome Vabariik) ja Holtälen vald (Norra Vabariik) – haridus ja noorsootöö

**Infoväljaanded**

Tõlliste valla koduleht [www.tolliste.ee](http://www.tolliste.ee)

**4.4.13 Tõrva linn**

---

**Elanike arv** 3039 (1. jaanuari 2011 seisuga)

**Pindala** 4,80 km<sup>2</sup>

**Kaugus maakonnakeskusest** 28 km

**Linnavolikogu**

Liikmeid 15. Volikogu esimees Kalle Vister

**Linnavalitsus**

Töötajaid 17. Linnapea Agu Kabrits

Linnasekretär Signe Kiin (alates detsembrist 2009 Juta Karpov kuni ajutiselt äraoleva linnasekretäri naasmiseni)

**Sotsiaalne infrastruktuur**

SA Tõrva Haigla, OÜ Tõrva Tervisekeskus, 3 perearsti (FIE Anne Haas, FIE Eve Rebane, OÜ Riolani), Tõrva Gümnaasium, Tõrva Muusikakool, Tõrva lasteaed Tõrvalill, Tõrva lasteaed Mõmmik, SA Tõrva-Helme Turism, hotell De Tolly, Pigiliinna hotell, Tõrva Lasteraamatukogu, Tõrva Linnaraamatukogu, Tõrva Kultuurimaja ja Noortekeskus, SA Tõrva Kirik-Kammersaal, Tõrva terviserajad

**Olulisemad ettevõtted ja nende tegevusalad**

OÜ Tõrva Apteek – ravimite jaemüük

Tõrva Tarbijate Ühistu – kaubandus

Heelix Grupp AS – ehitus, remont, rahvusvahelised ja siseriiklikud veod

AS Brick – üldehitustööd

Beetela OÜ – vedelkütuse ja määrdeainete jaemüük, toidu- ja tööstuskaupade jaemüük

AS Olerex – vedelkütuse ja määrdeainete jaemüük, toidu- ja tööstuskaupade jaemüük

Tõrva Elekter OÜ – elektrimontaažitööd

OÜ Asfalditeenus – teede, platside, katuste pindamis- ja asfalteerimistööd

Delibalt Production OÜ – toiduainetetööstus

**Olulisemad investeeringud linna infrastruktuuri**

Vee- ja kanalisatsioonitrasside osaline rajamine

Tõrva spordihoone rekonstrueerimine

Keskväljaku tänavavalgustuse ehitamine

Tõrva liikumisraja väljaehitamise jätkamine

Kirik-kammersaali osaline rekonstrueerimine



**Aktiivselt tegutsevad mittetulundusühendused**

MTÜ Helme-Tõrva Elu Ühendus, SA Tõrva Kirik-Kammersaal, MTÜ Pensionäride Selts ELURATAS, MTÜ Tõrva Võrkpalliklubi, MTÜ Spordiklubi VIRAAZ, MTÜ Orienteerumisklubi KÄBI, MTÜ ELK, BPW Estonia (EENA) Tõrva klubi, Lions Klubi Tõrva, Tõrva Puuetega Inimeste Liit, Valgamaa Vabadusvõitlejate Ühendus, MTÜ Erivajadustega Laste Tugikeskus Sinilill

**Olulisemad kultuuri- ja spordisündmused**

- Tõrva Loits
- XVII Tõrva linna päevad
- Järvekantri 2010
- Tõrva linna jaanituli
- Lastekaitsepäev
- Tõrva linna vastlapäev
- Mari Kulli kultuuripreemia välja andmine
- 51. vabariiklik jüriöö orienteerumisjooks Tõrvas
- III Tõrva-Helme kergejõustikupäev olümpialastega
- Tõrva Suusatalv 2010 – 5 suusaetappi ja 4 suusamatka

**Vaatamisväärsused**

Vabadussõja mälestussammas ja Tõrva Gümnaasiumi park, Tõrva tantsumägi, kammersaal, kõrtsihoone, dendro-park, Riiska ja Vanamõisa järve puhkealad

**Kirikud ja kogudused**

Eesti Evangeeliumi Kristlaste ja Babtistide Kogudus  
Eesti Evangeelse Luterliku Kiriku Helme Maarja Kogudus

**Koostööpartnerid Eestis**

Kultuuriministeerium  
Haridus- ja Teadusministeerium  
SA Keskkonnainvesteeringute Keskus  
Sotsiaalministeerium  
MTÜ Mulgi Kultuuri Instituut  
MTÜ Valgamaa Partnerluskogu  
Helme Vallavalitsus  
Hummuli Vallavalitsus  
Põdrala Vallavalitsus  
Ajaleht „Valgamaalane“  
Kaitseliit, politsei, tuletõrje

**Koostööpartnerid välismaal**

Timra kommuun Rootsis - keskkond, kultuur  
Laihia vald Soomes - haridus, kultuur, ettevõtlus  
Lukow'i linn Poolas - kultuur, ettevõtlus  
Grantsville'i linn USA Marylandi osariigis - haridus (kirjavahetus algklassi õpilastega)  
Essunga kommuun Rootsis - kultuur, haridus  
Hemsedal kommuun Norras - turism, haridus

**Infoväljaanded**

Tõrva ja Helme piirkonna elu kajastav ajaleht Helme-Tõrva Elu ilmub kord kuus. Tõrva linna koduleht [www.torva.ee](http://www.torva.ee).

#### 4.4.14 Valga linn

---

**Elanike arv** 13 997 (1. jaanuari 2011 seisuga)

**Pindala** 16,54 km<sup>2</sup>

Valga linn on Valga maakonna keskus



##### Linnavolikogu

Liikmeid 21, linnavolikogu esimees Külliki Siilak

##### Linnavalitsus

Ametnikke 48, abiteenistujaid 72

Linnapea Ivar Unt

Linnasekretär Diana Tipka

##### Sotsiaalne infrastruktuur

Raudtee- ja bussijaam, Valga Lasteaed Buratino, Valga Lasteaed Kaseke, Valga Lasteaed Pääsuke, Valga Lasteaed Walko, Valga Põhikool, Valga Gümnaasium (lasketiir, autokool), Valga Vene Gümnaasium, Valga Kaugõppegümnaasium, Valga Muusikakool, Valgamaa Kutseõppekeskus (täiskasvanute koolituskeskus), Valga Jaanikese Kool (nõustamiskeskus), Valga Kultuuri- ja Huvialakeskus (kino) Valga Avatud Noortekeskus, Valga Keskraamatukogu (avatud internetipunktiga), Valga Muuseum, SA Valga Isamaalise Kasvatuse Püsiekspositsiooni muuseum, AS Valga Haigla (perearstikeskus), MTÜ Valga Hoolekandekeskus, SA Valga Piirkonna Keskkonnakeskus, SA Valga Sport Valga Spordihall, Valga Keskstaadion (jõusaal, saun), Valga Ekstreemspordihall, kunstmurukattega jalgpalliväljak, terviserajad, mänguväljakud, spordiplatsid, MTÜ Valgamaa Puuetega Inimeste Koda, Lastekodu Kurepesa, MTÜ Valgamaa Tugikeskus, Valga Linna Töötute Aktiviseerimiskeskus, Valgamaa Naiste Varjupaik, SA Valgamaa Arenguagentuur, Valga saun, MTÜ Domus Petri Kogu, koerte varjupaik

##### Olulisemad ettevõtted ja nende tegevusalad

Valga Gomab Mööbel AS – mööbli tootmine

Atria Eesti AS – lihasaaduste tootmine

AS Moon – jalatsite tootmine

AS Valga Ferrum – metallitööd

AS M.A.S.I Company – rõivaste tootmine

ACLIMA Baltic AS – rõivaste tootmine

A. Karuse AS – rahvusvahelised- ja Eesti sisesed kaubaveod, mootorsõidukite müük, rent ja remont, ilu- ja isikuteenused, reisisettevõtjana tegutsemine

Wal-Bro OÜ – üldehitustööd, ehitusmaterjalide jae- ja hulgimüük

A.B. Autotrans OÜ – mootorsõidukite müük ja remont, majutusteenus

AS Moodul – muude metallkonstruktsioonide ja nende osade tootmine

AS Valga Haigla – haiglaraviteenused

Liinihoolduse Eesti OÜ – metsamajandust abistavad tegevused

OÜ Valga Teed – teede ja kiirteede ehitus

##### Olulisemad investeeringud linna infrastruktuuri

Valga Gümnaasiumi rekonstrueerimise alustamine, kutseõppekeskusele uue kompleksi ehitamine, vee- ja kanalisatsioonitrasside järjekordse etapi rekonstrueerimine, Tartu tänava tänavavalgustuse uuendamine, raudtee peateede ja ooteplatvormide ehitus ning viaduktide rekonstrueerimine ja piirdeaia ehitamine, AS Valga Haigla õendus- ja hooldusteenuste infrastruktuuri väljaarendamise alustamine, Lasteaed Buratino A korpuse välisfassaadi rekonstrueerimine, Toogipalu kalmistu sotsiaalkvartali haljastus, väliskorvpalliväljakute korrastamine

##### Aktiivselt tegutsevad mittetulundusühendused

Valga Piirilinna Bigband, Valga Rockiklubi, Valga Kammerkoor, studio Valvokaal, Valga Südamesõprade Seltsi laulu- ja tantsuring, segakoor Rõõm, ansambel Enelas, Kungla – muusikalid, legendid, Valga Koerteklubi, Roos Käsitöö, Valga Käsitöökelder, studio Joy, ansambel „Oduvantšiki, rahvatantsurühm Sõsarad, rahvatantsurühm

Karikakar, rahvatantsurühm Rukkilill, rahvatantsurühm Pilleriin, Valga Country Dancers, Valge Maja Laulukoor, Eesti Pensionäride Liidu Valga a/o tantsurühm Elujõud, studio Tiina, studio Hikaro, Underground-muusika liit Mustad Pioneerid, Valga Ukraina laupäevakool Kalõna

### Spordiklubid

Valga Korvpallikool (CK Inkasso), SK Maret-Sport, FC Valga Warrior, KK Käval, VK Viktooria, Valga Laskurklubi, Valga Maleklubi, hokiklubi Lions, poksiklubi Nahkkinna, Valga Motoklubi, Valga Petanque klubi, Valga Piljardi klubi, Valgamaa Spordiveteranide Selts, Valga Lauatennise ja Koroona klubi, Valga Turniiribridži ja Mälumänguklubi, Valga Saalihoki Klubi, Valga Maadlusklubi, MTÜ Valga Noored Tuletallajad, A.Karuse Auto-Motoklubi, MTÜ Carma Motoklubi, Valga Spordiselts Kalev

### Olulisemad kultuuri- ja spordisündmused

- II rahvusvahelised sõjaajaloopäevad
- XV rahvusvaheline klaveriansamblite festival
- Eesti Korvpalli meistriliiga mängud
- Valga linna 20. kunstikuu
- Rahvusvaheline lilleseadevõistlus Kassikäpp
- Valga-Valka 10 km tänavajooks „Loskutov Cup 2010“
- Valga Gümnaasiumi 29. laulu- ja tantsupidu
- Bruno Junki rahvusvahelised mälestusvõistlused käimises
- Valga-Valka linnapäevad
- Valga Laululaps
- Koolitants
- Eesti-Läti korvpalliturniir „Livonia Cup 2010“
- Mini Playback Show
- Pimedate ööde filmifestivali alafestival „Valga Pöff“
- Jazzkaare festivali kontserdid
- Valga koolijütsi päevad
- Mihklipäeva turg ja pidu
- Valga Triatlon
- Valga Rullisõit

### Vaatamisväärsused

Valga Raekoda, Jaani kirik, skulptuur „Nipernaadi“ mälestustahvel Eesti Vabadussõjas Lõunarindel langenud Soome Põhja poegadele, Valga Kabel, Valga Keskraamatukogu, mälestustahvel Stefan Bathorile, mälestustahvel Johannes Märtonile, Valga Muuseum, Alfred Neulandi – esimese eestlasest olümpiavõitja mälestusmärk, Apostlik-Õigeusu Issidori peakirik, Vedur – mälestusmärk, Valga raudteejaam, Rooma-Katoliku Pühavaimu kirik, Vabadussõjas langenute mälestusmärk Priimetsa kalmistul, Vene vangide matmispaik Priimetsas – Leinav ema, Pedeli virgestusala

### Kirikud ja kogudused

Eesti Evangeelse Luterliku Kiriku Valga Peetri-Luke Kogudus

Eesti Evangeeliumi Kristlaste ja Baptistide Koguduste Liidu Valga Betaania Baptistikogudus

Eesti Evangeeliumi Kristlaste ja Baptistide Koguduste Liidu Valga Evangeeliumi Kristlaste-Baptistide Kogudus Lootus

Eesti Evangeeliumi Kristlaste ja Baptistide Koguduste Liidu Valga Peeteli Evangeeliumi Kristlaste-Baptistide Kogudus

Eesti Apostlik-Õigeusu Kiriku Valga Issidori Peakiriku Kogudus

Eesti Kristliku Nelipühi Kiriku Valga Kogudus

Moskva Patriarhaadi Eesti Õigeusu Kiriku Valga Jumalaema Vladimiri Ikooni Kogudus

Rooma-Katoliku Kiriku Püha Vaimu Kogudus Valgas

Seitsmenda Päeva Adventistide Valga Kogudus

Valga Elu Sõna Kogudus

**Koostööpartnerid Eestis**

Valgamaa Omavalitsuste Liit – majanduslikud ühisprojektid  
SA Valga Arenguagentuur – ettevõtlus, turism  
Eesti Linnade Liit – infovahetus  
Tartu Ülikool – täiendõpe ning koolitus  
Tartu Ülikooli Viljandi Kultuuriakadeemia – täiendõpe  
Tallinna Tehnikaülikool – täiendõpe  
Tallinna Tehnikakõrgkool – ühisprojektid  
Eesti Maaülikool – ühisprojektid  
SA Tartu Teaduspark – regionaalse energiaagentuuri arendamine

**Koostööpartnerid välismaal**

Läti Vabariik, Valka Linnaduuma kohalike omavalitsuste piiriülene koostöö erinevates valdkondades;  
Soome Vabariik Imatra; Vene Föderatsioon Svetogorsk; Rootsi Kuningriik Haparanda; Soome Vabariik, Tornio; Vene Föderatsioon Ivangorod; Saksamaa Liitvabariik, Görlitz; Saksamaa Liitvabariik Frankfurt (Oder); Poola Vabariik, Slubice Kaksiklinnade assotsiatsiooni raames kohalike omavalitsuste piiriülene koostöö;  
Vidzeme Turismi Assotsiatsioon – Eesti-Läti piiriülese programmi projekti „Go cycling through Vidzeme and Southern Estonia” juhtpartner

**Sõpruslinnad**

Valka, Läti Vabariik; Östhammar, Rootsi Kuningriik; Durby, Belgia Kuningriik; Uusikaupunki, Soome Vabariik; Orimattila, Soome Vabariik; Kobylnica, Poola Vabariik; Košcelisko, Poola Vabariik; Oakland, Marylandi osariik Ameerika Ühendriigid; Hallsberg, Rootsi Kuningriik; Lüz, Saksa Liitvabariik; Tvordošin, Slovakkia Vabariik; Weissenburg-Gunzenhausen, Saksamaa Liitvabariik

**Infoväljaanded**

Valga linna koduleht [www.valga.ee](http://www.valga.ee)  
Valgamaa infoportaal [www.valgamaa.ee](http://www.valgamaa.ee)  
Ajaleht Valgamaalane  
Raadio Ruut FM  
Ajaleht Walk (venekeelne)

**4.4.15 Öru vald**

---

Elanikke 1. jaanuari 2011 seisuga 489, neist kuni 6-aastaseid 30,  
7-18-aastaseid 56, 19-64-aastaseid 298 ning 65-aastaseid ja vanemaid 105  
Pindala 104,63 km<sup>2</sup>  
Külasad 8: Uniküla, Öruste, Lota, Kiviküla, Killinge, Mustumetsa, Priipalu, Ölatu  
Alevikke 1: Öru  
Valla keskus Öru alevikus, kaugus maakonnakeskusest 22 km

**Volikogu**

Liikmeid 7, volikogu esimees Kalmer Sarv

**Vallavalitsus**

Ametnikke 5, töötajaid 1. Vallavanem Andres Palloson  
Vallasekretär Maiken Sikk

**Sotsiaalne infrastruktuur**

Õru Lasteaed-Algkool, Õru Rahvaraamatukogu, Õru postkontor, Õru Päevakeskus

**Olulisemad ettevõtted ja nende tegevusalad**

Õru Soojus – soojusenergia ja olmevee tootmine jms

Estiske Laftehus OÜ – puitmajade valmistamine

Metsatervenduse OÜ – metsa- ja põllumaade ost ning soetatud maade ja metsade väärtustamine ja majandamine

Kauplus „EVELIIS“ – kaubandus, toitlustamine

FIE Ljudmilla Jurjeva – kaubandus, toitlustamine

FIE Laine Liive – piima, liha ja teravilja tootmine

Lembit Papagoi Nurme talu – mesindus, mee müük

**Olulisemad investeeringud valla infrastruktuuri**

Õru aleviku ühiskanaliseerimise rajatiste renoveerimine, II etapp 467 208 krooni (põhifinantseerija Keskkonna-investeeringute Keskus, omaosalus 25%),

Õru lasteaia nõrkvoolutööd 79 614 krooni (põhifinantseerija Regionaalsete investeeringutetoetuste andmise programm, omaosalus 15%), Õru lasteaia toidu ettevalmistamise ruumide remont 44 073 krooni, Õru puhkeala väljarendamise II etapp 363 040 krooni (Valgamaa Partnerluskogu meede 2 „Väärt elukeskkond“, omaosalus 10%)

**Aktiivselt tegutsevad mittetulundusühendused**

MTÜ Lotamõisa Arendus

**Olulisemad kultuuri- ja spordisündmused**

- Kevadmatk
- Sügismatk
- Disc-golfi raja avamine ja Õru valla I karikavõistlus disc-golfis „Õru Open“
- Uniküla heakorrapäevad ja puhkekoha rajamine
- Õru kandi külapäev Lota mõisas

**Vaatamisväärsused**

EAÕK Priipalu Vassilius Suure kirik, Lota mõis Lota külas, luuletaja Friedrich Kuhlbari sünnikoht Uniküla külas, loomaarstiteadlase Elmar Rootsi sünnikoht Priipalu külas, maalikunstnik Kristjan Tedre sünnikoht Priipalu külas, Teises maailmasõjas langenute vennaskalmistu Õruste külas, Uniküla koopad Unikülas

**Kirikud ja kogudused**

EAÕK Priipalu Vassilius Suure kirik

**Koostööpartnerid Eestis**

Valgamaa Omavalitsuste Liit

SA Lõuna-Eesti Turism

MTÜ Valgamaa Partnerluskogu

**Infoväljaanded**

Õru valla koduleht [www.oeruvv.ee](http://www.oeruvv.ee)

## 5. Looduskeskkond ja keskkonnakaitse

### 5.1 Valgamaa looduse üldiseloostus

Valga maakond asub Eesti lõunaosas, moodustades Põlva ja Võru maakonnaga Kagu-Eesti piirkonna. Valgamaa kogupindala on 2046,49 km<sup>2</sup>. Maakonna pinnaehitus on väga mitmekesine. Lääneosas on valitsev ürgorgudest liigestatud lainjas moreentasandik siin-seal kerkivate kuplite ning seljakutega. Põhja pool annavad maastikule ilme põhja-lõuna suunalised väikevoored ning madalamatel niiskematel aladel niidud ja metsad. Tõrva-Helme ümbrus on tasasem, kuid liigestatud Ohne ja selle lisajõgede orgudest. Paljudes kohtades paljanduvad orgude veerudel aluspõhja liivakivid. Sellel tihedasti asustatud alal vahelduvad laialdased põllumaad niitude, lohkudes asetsevate järvede ning üksikute metsatukkadega. Hummuli ja Taagepera ümbruses leidub ka kuplistikke. Läti Vabariigi piiril esineb laialdane ala suurte metsade, nõmmede ja soodega. Maakonna keskosa hõlmab põhja- lõuna suunaline Väike-Emajõe orund ning selle jätkuks olev Valga nõgu, kus valitseb suuremalt osalt lainjas moreentasandik, mida läbivad madalad lamm- või moldorud. Orgudest on määravaim Väike-Emajõe org, millesse Tõlliste kohal suubub Pedeli ürgorg. Valga nõo keskosas esineb laialdane soostunud Korva luht.

Maakonna kõrgeim osa on Otepää kõrgustik, mille kõrgemateks tippudeks on Kuutsemägi (217 m), Meegaste mägi (214 m) ja Harimägi (212 m). Sealne ala on ka järvederohke, tuntuim neist on Pühajärv. Samuti on kaunis Karula kõrgustik, eriti selle vahelduva reljeefiga idaosa, mis jätkub ka Läti Vabariigi põhjaosas. Karula kõrgustiku rohketest järvedest on üks tuntuimaid Karula Pikkjärv.

Maakonna metsamaa pindala on ligi 114 000 ha, metsad vahelduvad niitude, nõmmede, luhtade ja soodega. Maakonna üldpindalast on 7 900 ha soode all, millest 5 400 ha on kõrgsood ehk rabad. Suuremad neist on Rubina, Korva ja Lagesoo.

Valgamaa suurimateks looduskaitseobjektideks on: Otepää looduspark, Karula rahvuspark ja Koiva-Mustjõe maastikukaitseala.

Kõrgeimaks mäeks Valgamaal on Kuutsemägi 217 m. Looduslikke järvi üle 1 ha on maakonnas ligi 180. Suurim on neist Pühajärv (286 ha), selle järgneb Aheru järv (234 ha). Maakonna sügavaim järv on Udsu (30,2 m), mis on sügavuselt kolmas järv Eestis.

Kaitsealad, mille hulka kuuluvad rahvusparkid, looduskaitsealad, maastikukaitsealad ja selle eritüübid nagu parkid, puistud, arboreetumid, on maakonnas kokku 60. Suurim neist on Otepää looduspark pindalaga 22 430 ha. Oma territooriumilt on see ühtlasi Eesti suurim maastikukaitseala. Kaitsealust territooriumi, mis lisaks kaitsealadele hõlmab ka hoiualad ja püsielupaike, on maakonnas kokku 43 431 ha. Üksikobjektidena on Valgamaal kaitse all 28 põlispuud ning 5 rändrahn. Maakonna kõrgeim kaitsealune puu ehk Tsuura kuusk on ühtlasi jämedaim harilik kuusk Eestis. Puu kõrgus küündib 29 meetrini, selle ümbermõõt on 4,32 m. Kõige jämedaim puu on aga Pühajärve Sõjatamm ümbermõöduga 6,98 m. Valgamaal asub Lõuna-Eesti suurim rändrahn – Helgikivi, mille ümbermõõt on 30,2 m ja maapealne maht 61 m<sup>3</sup>.

Allikas: „Tuntuimad looduskaitseobjektid Valgamaal“. Valga, 2007

## 5.2 Meteoroloogiline ülevaade

### Soojuslikud karakteristikud

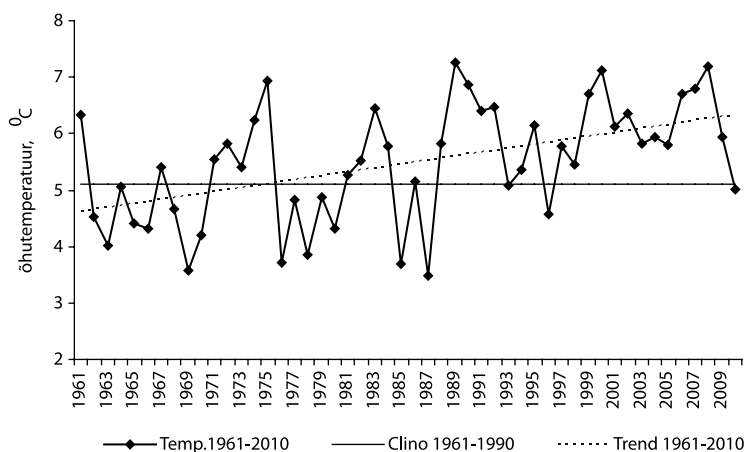
Tabel 5-1 Valga. Õhutemperatuur (°C) kuude kaupa

	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII
Keskmine 2010	-13,8	-7,4	-1,5	6,3	12,7	15,2	22,1	18,5	11,0	4,0	0,8	-7,8
Temp.Clino 1961-1990	-6,8	-6,1	-1,9	4,5	11,3	15,3	16,6	15,4	10,6	5,9	0,5	-4,1
Keskmine 2009	-2,9	-4,7	-0,6	6,6	11,5	14,1	17,1	15,3	12,8	4,2	2,6	-4,7
Absoluutne maksimum-temperatuur 1961-2010	10,1	10,9	18,9	27,4	30,7	32,1	34,4	34,3	29,5	21,7	15,2	11,9
Absoluutne miinimum-temperatuur 1961-2010	-38,5	-35,6	-30,1	-17,8	-5,6	-1,6	2,5	1,5	-6,5	-14,4	-21,9	-40,5

Allikas: EMHI

Joonisel 5-2 on kujutatud aasta keskmise õhutemperatuuri aegrida Valga meteoroloogiajaama andmetel.

Joonis 5-2 Valga. Aasta keskmise õhutemperatuuri (°C) aegrida 1961-2010

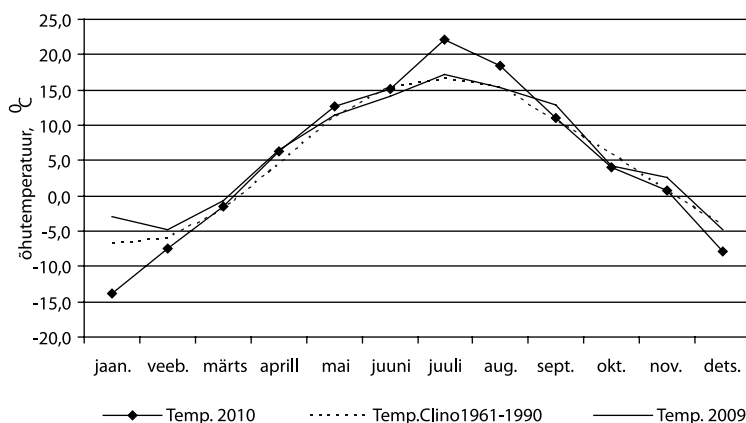


Allikas: EMHI

Joonis 5-3 iseloomustab õhutemperatuuri aastast käiku 2010. aastal Valgas kuu keskmiste tasemel võrreldes 2009. aasta ja paljuaastase keskmisega (CLINO 1961-1990) ehk normiga.

Aasta keskmise õhutemperatuur oli 2010. aastal Valgas 5,0 °C, mis on 0,1 °C normist madalam ning 0,9 °C madalam kui 2009. aastal.

Joonis 5-3 Valga. Kuu keskmine õhutemperatuur (°C)

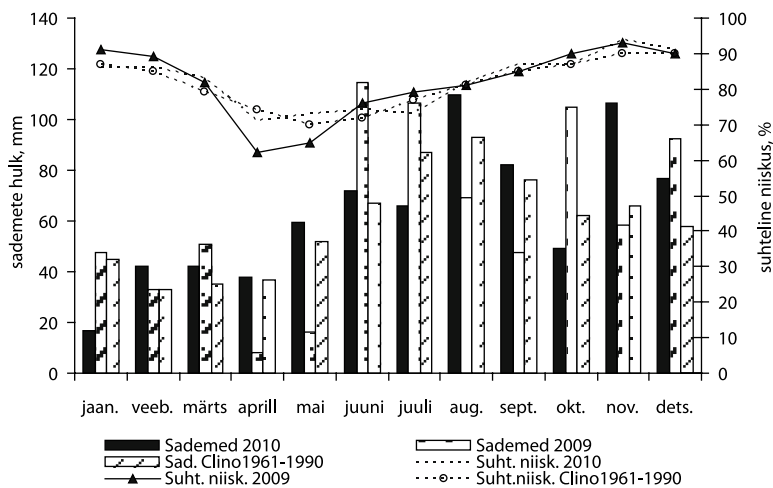


Allikas: EMHI

Kõige külmem kuu oli 2010. aastal jaanuar, mil kuu keskmine õhutemperatuur oli -13,8 °C. 2010. aasta jaanuarikuu keskmine õhutemperatuur oli 7 °C normist madalam ja 10,9 °C mullusest madalam.

Kõige soojem kuu 2010. aastal oli juuli – kuu keskmine õhutemperatuuriga 22,1 °C, mis on normist 5,5 °C kõrgem ja mullusest 5 °C kõrgem. 2009. aastal oli kõige soojem kuu samuti juuli – kuu keskmine õhutemperatuuriga 17,1 °C.

Joonis 5-4 Valga. Sademete hulk (mm) ja suhteline õhuniiskus (%)



Allikas: EMHI

Joonisel 5-4 on toodud sademete hulk ja suhteline õhuniiskus 2010. aastal kuude lõikes, mis on mõõdetud Valga meteoroloogiajaamas ning võrreldud seda 2009. aasta ja paljuaastase (CLINO 1961-1990) keskmisega.

Aasta sademete summa oli 2010. aastal Valgas 760,4 mm, 2009. aastal – 749,6 mm, norm (1961-1990) – 711 mm. Kõige sademeterohkem oli august, mil sademete kuu summa oli 109,6 mm (norm 93 mm, 2009. aastal 69,3 mm). Viimati oli augustikuu veelgi sajusem 2008. aastal, mil kuu sajuhulk oli 130,4 mm. Kõige kuivem kuu oli jaanuar – kuu sademete summaga 16,6 mm, mis on normist 28,4 mm vähem, 2009. aastal oli jaanuaris sademete kuu summa 47,7 mm. 2009. aastal oli kõige kuivem kuu aprill (8,3 mm).

Aasta suhteline niiskus oli Valgas 82%, mis vastab enam-vähem normile (norm 81%) ja on võrdne 2009. aastaga (ka 82%). Kõige kuivem kuu oli aprill, mil kuu keskmine suhteline õhuniiskus oli 71%. Kõige niiskem oli november – suhtelise õhuniiskusega 94%.

### 5.3 Keskkonnaameti Põlva-Valga-Võru regioon

**Valga kontori** aadress Kesk 12, 68 203 Valga. Telefon 766 6129, faks 766 6128, e-post valga@keskkonnaamet.ee

Keskkonnaameti Põlva-Valga-Võru regiooni juhataja on Ena Poltimäe.

1. veebruarist 2009 tegeleb keskkonna- ja looduskaitsega keskkonnateenistuste ja looduskaitsekeskuste asemel Keskkonnaamet, mille haldusüksusteks on 6 regiooni. Valga maakond kuulub Põlva - Valga - Võru regiooni koosseisu.

Keskkonnaamet tegutseb Keskkonnaministeeriumi valitsemisalas.

Keskkonnaameti ülesandeks on viia ellu riigi keskkonnakasutamise ja looduskaitsepoliitikat ning osaleda kõikvõimalike keskkonnavalitsuste õigusaktide ja muude ametlike dokumentide väljatöötamises ning täiustamises.



Keskkonnaamet suunab keskkonnakasutust, väljastades selleks erinevaid lube ja litsentse (keskkonnaloa, loodusvarade loa, kiirgustegevusloa jne). Hooldatakse, et ettevõtete ja eraisikute tegevused looduses oleks kooskõlas kehtestatud nõuetega ega ohustaks elanike elu ja tervist.

Tegeletakse looduse kaitsmisega ning osaletakse keskkonnamõtjude hindamises. Vajadusel taastatakse looduslikust, tegeletakse inimeste poolt loodusele tekitatud kahju kõrvaldamisega ning ka vastupidi - looduse poolt inimeste varale tekitatud kahju hüvitamisega. Reguleeritakse meie loodusvarade (maavarad, mets, vesi, loomad ja linnud vms) kasutamist. Tagatakse, et looduse ja elukeskkonna hüvesid saaksid nautida ka tulevased põlvkonnad.

Keskkonnaamet korraldab mitmesuguseid seiretoiminguid. Näiteks osaletakse erinevaid loodusobjekte käsitlevates teadus- ja uurimustöödes ning erinevate elupaikade olukorra ja arengute hindamises. Jälgitakse jahipiirkondades ulukite arvukust, veekogudes kalavarude piisavust, teostatakse õhu, pinnase, vee ja toiduainete radioaktiivsuse seiret. Et suurendada inimeste hoolivust ja vastutustundlikku käitumist looduse suhtes, tegeletakse elanike keskkonnavalatuse harimisega.

Püütakse igati olla toeks inimtegevuse jõudsale arengule ning kaitsta ja hoida samal ajal meie looduse mitmekesisust ja eluvõimet.

Põlva-Valga-Võru regioonis töötab 50 keskkonnaameti töötajat, keskusteks on Valga Kesk 12, Võru Karja 17a, Räpina Kalevi 1a, Otepää Kolga tee 28 ja Võrumaal Karula rahvusparki keskus Antsla vallas.

Keskkonnaameti koduleht [www.keskkonnaamet.ee](http://www.keskkonnaamet.ee).

## 5.4 Maavarad

Valga maakonnas leiduvatest maavaradest kaevandati 2010. aastal ehitusliiva, täiteliiva, ehituskruusa ja vähelagunenud turvast. Maakonnas leiduvat savi ja hästilagunenud turvast ei kaevandatud.

### Turvas

Valgamaal on neli turbatootmisala, neist kolmele (Helme, Kantsi ja Lagesoo) on väljastatud kaevandusloa. Tootmisaladelt toodeti aastast kokku 6186 m<sup>3</sup> vähelagunenud turvast. Valgamaal kaevandab turvast ainult AS Valmap Grupp.

### Liiv

Mäeeraldiste piires kaevandati 2010. aastal 206 351 m<sup>3</sup> ehitusliiva (2009. aastal 169 573 m<sup>3</sup>), 40 341 m<sup>3</sup> täiteliiva (2009. aastal 300 m<sup>3</sup>) ning 115 062 m<sup>3</sup> ehituskruusa (2009. aastal 30 413,5 m<sup>3</sup>). Kõige rohkem liiva kaevandati Puka vallas Ruusamäe liivakarjääris (PM Kaubandusgrupp OÜ - 72,861 tuh/m<sup>3</sup>), Sangaste vallas Männiku III liivakarjääris (FIE Raul Nämi - 61,542 tuh/m<sup>3</sup>) ja Puka vallas Helmi-Aakre II kruusakarjääris (Valga Teed OÜ - 21,612 tuh/m<sup>3</sup>). Täiteliiva kaevandati kõige rohkem Tinu karjääris Tõlliste vallas (PM Kaubandusgrupp - 36,446 tuh/m<sup>3</sup>) ning kruusa Helmi-Aakre II kruusakarjääris (Valga Teed OÜ - 48,209 tuh/m<sup>3</sup>).

2010. aasta jooksul andis Keskkonnaamet välja neli maavara kaevandamise luba ja neli geoloogilise uuringu luba.

## 5.5 Vesi

Valgamaa joogiveeallikaks on põhjavesi. Pinnavett kasutatakse kõige enam kunstlume tootmiseks. Veevõtt on maakonnas viimastel aastatel olnud keskmiselt 1000 tuh m<sup>3</sup>/a.

Lähiaastatel ei ole veevõtu osas ilmselt suuri muudatusi oodata, kuid vee tarbimine võib väheneda kasvava ressursitasu tõttu.

**Tabel 5-6 Veekasutus maakonnas (tuh m<sup>3</sup>/a)**

	2006	2007	2008	2009	2010
Linnades					
Valga linn	419	509	453	453	489
Tõrva linn	66	69	54	63	60
Otepää vallasine linn	186	176	150	146	134
Valdades	491	410	309	486	462
Kokku	1162	1164	966	1149	1145

Allikas: Keskkonnaamet

**Tabel 5-7 Reovee kogused aastate lõikes (tuh m<sup>3</sup>/a)**

	2006	2007	2008	2009	2010
Kokku reovett	1358	1411	1375	1457	1303

Allikas: Keskkonnaamet

Veeheide on inimese poolt mitmeks otstarbeks kasutatud vee tagasijuhtimine loodusesse puhastatud või puhastamata kujul. Selles valdkonnas kasutatakse kaht erinevat terminit: reovesi ja heitvesi. Reovesi on puhastamata veeheide ja heitvesi on reovesi, mis on läbinud spetsiaalse töötuse (mehaanilise, bioloogilise ja keemilise).

Koos veekasutuse vähenemisega on vähenenud ka loodusesse juhitava heitvee kogus. Looduslikesse veekogudesse juhitakse puhastamata heitvett vähe. Puhastamata heitvesi moodustab kogu heitveest alla 1%. Valdav enamus (üle nelja viiendiku) heitveest on bioloogiliselt puhastatud. Maa-asulatel on valdavalt väikepuhastid olemas, kuid need vajavad rekonstrueerimist.

**Tabel 5-8 Heitvee reostuskoormus (t/a)**

	2006	2007	2008	2009	2010
Fosfor	2,5	12,3	1,41	2,17	5,15
Lämmastik	17,9	17,8	12,7	16,9	36,13
BHT7	16,4	16,8	8,19	22,79	36,06

Märkus: BHT 7- biokeemiline hapnikutarve ehk hapniku hulk milligrammides, mis kulub ühes liitris vees oleva orgaanilise aine lagundamiseks adapteerunud mikroorganismide poolt 7 päeva jooksul

Allikas: Keskkonnaamet

## 5.6 Metsandus

Riigimetsi haldab Riigimetsa Majandamise Keskuse (RMK) Valgamaa metskond.

2010. aastal esitati Keskkonnaametile Valgamaal asuvate kinnistute kohta 2394 metsateatist.

Tabel 5-9 Kavandatud raied erametsades ja riigimetsades metsateatiste järgi 2010. aastal

	Ühik	Valgustus- raie	Harvendus- raie	Sanitaar- raie	Lage- raie	Turbe- raie	Trassi- raie	Raada- mine	Valik- raie	Kokku
<b>Erametsades</b>										
Helme vald	ha	317,7	260	269,7	387,9	35	4,1	14,2	-	1288,6
	tm	2965	12 214	3506	94 627	1554	270	1975	-	117 111
Hummuli vald	ha	191,1	341,5	273,2	196	19,1	1,6	10,6	-	1033,1
	tm	1622	13 879	2594	44 794	982	100	970	-	64 941
Karula vald	ha	53,1	160,1	282,3	243,8	24,7	0,4	10	-	774,4
	tm	449	6195	2711	58 967	1455	10	842	-	70 629
Otepää vald	ha	42,3	158,6	484,4	84,8	188,1	0,5	7	2,5	968,2
	tm	91	7009	7140	19 630	12 046	38	533	120	46 607
Palupera vald	ha	49,8	89,8	223,8	59,4	37	0,7	2	-	462,5
	tm	301	4090	2796	12 838	2985	60	103	-	23 173
Puka vald	ha	76,7	135,9	308,5	150,2	38,2	1,9	7,5	-	718,9
	tm	434	5026	3470	33 719	2429	21	990	-	46 089
Põdrala vald	ha	130,2	96	221,5	154,5	5,5	0,8	1,2	-	609,7
	tm	742	3801	2120	35 339	269	119	140	-	42 530
Sangaste vald	ha	28,1	209,3	221,5	100,2	123,3	-	12,2	0,7	695,3
	tm	165	9650	4873	25 183	8024	-	792	20	48 707
Taheva vald	ha	131,6	326,6	366	219,5	25,5	0,8	40	-	1110
	tm	898	14 488	3323	51 120	1693	81	4387	-	75 990
Tõlliste vald	ha	105,3	210,6	216	205,9	23,9	1,5	41,5	-	804,7
	tm	666	9153	2746	52 606	1640	150	4688	-	71 649
Õru vald	ha	146,8	232,5	376,2	220,8	12,5	2,5	11,6	-	1002,9
	tm	1120	8848	5825	51455	736	94	1122	-	69 200
Valga linn	ha	-	-	42,2	0,8	-	-	0,6	-	43,6
	tm	-	-	345	670	-	-	20	-	1035
Kokku	ha	1272,7	2220,9	3285,3	2023,8	532,8	14,8	158,4	3,2	9511,9
	tm	9453	94 353	41 449	480 948	33 813	943	16 562	140	677 661
<b>Sellest riigimetsas</b>										
RMK	ha	524,7	820,5	1181,7	642,2	10,2	3	116	-	3298,3
Valgamaa	tm	6492	43 263	13 880	187 994	944	157	12 400	-	265 130

Allikas: Keskkonnaamet

Tabel 5-10 Kavandatud metsauuendustööd metsateatiste järgi 2010. aastal

	Ühik	männi külv	kuuse istutus	kase istutus	sanglepa istutus	männi istutus	minerali- seerimine	looduslikule uuendamisele kaasaaitamine
Helme vald	ha	19,1	18,2	-	-	10,4	80,8	0,8
Hummuli vald	ha	38,9	55,1	3,1	-	2,2	48,1	-
Karula vald	ha	-	12	-	-	10	30,6	-
Otepää vald	ha	-	18,9	-	-	-	1,5	-
Palupera vald	ha	-	2,3	-	-	-	17,1	1,5
Puka vald	ha	22,8	6,4	-	-	2,9	23,9	-
Pödrala vald	ha	13,7	-	-	-	-	17,5	-
Sangaste vald	ha	-	5,8	2,3	-	-	-	-
Taheva vald	ha	37,8	18	-	0,6	30,8	41,2	2,1
Tõlliste vald	ha	18,8	40	-	-	8,7	2,8	-
Õru vald	ha	17,9	50,3	-	-	25,1	-	-
Valga linn	ha	-	-	-	-	-	-	-
Kokku	ha	169	227	5,4	0,6	90,1	263,5	4,4
Sellest riigimetsas RMK Valgamaa	ha	143,3	101,4	0,8	0,6	49,8	129,3	4,4

Allikas: Keskkonnaamet

## 5.7 Jahindus

Valgamaa jahimaade pindala on 201 020 ha, mis on jaotatud viie jahindusorganisatsiooni vahel.

Valgamaal on arvel 660 jahimeest. Jahimajasid ja õppeklasse on 9, söödasõimi ja sõim-söödahoidlaid 140, metssiigade söötiskohti 244, soolakuid 417, kõrgistmeid ja jahikantsleid 198, kütitud ulukite käitlemise kohti 1, püsivaid laskepaiku (lasketiire, laskekohti) 6.

Rajatud söödapõldude pindala on 136,4 ha. Sõlmitud lepinguid maaomanikega 823 tk (71 846,4 ha), maaomaniku nõusolekuid jahipidamiseks 374 tk (13 665 ha) ning maaomanike keelde 12 tk (142,4 ha).

### Ulukite küttimine (sulgudes kütitud isendeid):

Pöder (177), punahirv (11), metskits (350), metssiga (886), hunt (7), ilves (12), rebane (589), kährikkoer (413), metsnugis (142), kivinugis (1), tuhkur (19), mink (30), mäger (10), saarmas (2), halljänes (19), valgejänes (20), kobras (1084), metskurvits (2), kaelustuvi (5), kodutuvi (6), hallvares (31), künnivares (1), ronk (1), rabahani (1), hallhani (7), viupart (7), piilpart (5), sinikael-part (224), luitsnökkpart (1).

### Loendatud ulukeid (enim esinevad, sulgudes loendatud isendeid):

Pöder (593), punahirv (135), metskits (2354), metssiga (1109), hunt (36), ilves (163), kobras (1236).

## 5.8 Kalandus

2010. aastal püüti Valgamaa veekogudest võrguga järgmistes kogustes kala: 200,8 kg latikat, 319,05 kg koha, 190,1 kg haugi, 25 kg linaskit, 75,2 kg ahvenat, 40,3 kg särge, 6 kg kokre.

Põhjaõngejadaga saadud kalasaak oli: 86,61 kg latikat, 21,9 kg haugi, 10,6 kg ahvenat, 6,2 kg koha, 27,1 kg angerjat, 5,6 kg särge, 1kg linaskit, 1,3 kg nurgu ja 0,5 kg kiiska.

Kuuritsaga püütud kalakogus oli väga tagasihoidlik, selle püügivahendiga sai maakonna veekogudest püütud vaid 3 kg haugi, 1 kg särge ja 1,5 kg linaskit.

Vähipüük toimus viiest Valgamaa veekogust. Nendeks on Aheru, Nõuni, Tüandre, Udsu järv ning Väike-Emajõgi.

Keskkonnaametile esitatud andmete kohaselt püüti nendest veekogudest kokku 2452 vähki, neist 1481 olid alamõdulised ning need lasti loodusesse tagasi. Kõige rohkem jõevähki püüti välja Väike-Emajõest. Kokku oli selle veekogu vähisaak 1017 isendit, nendest mõõdulisi 330 ja alamõõdulisi 687 isendit.

## 5.9 Jäätmed

Seisuga 1.01.2011 oli Valgamaal 29 jäätmeluba omavat ja 3 jäätmekäitlejaks registreerunud ettevõtet. 2010. aasta uus jäätmeloa omanik Valga maakonnas on Sanwood AS ning registreeritud jäätmekäitleja AS Jumek.

Valga prügilas suleti 16.07.2009. Lähim nõuetele vastav prügilas asub Pärnumaal.

Prügilasse ladestatud jäätmete eest laekus saastetasust Valgamaa omavalitsustele jäätmekäitluse arendamiseks 2010. aastal 670 662 krooni (2009. aastal 331 245 kr, 2008. aastal 544 435 kr ja 2007. aastal 600 943 kr).

Suurim jäätmekäitleja maakonnas oli Veolia Keskkonnateenused AS, kes kogus ja vedas 2010. aastal kokku 5654 tonni jäätmeid (2009. aastal 3559 t) ning järgmine Ragn Sells AS, kes kogus ja vedas kokku 840 tonni jäätmeid (2009. aastal 4632, 2008. aastal 5167 ja 2007. aastal 6125 t). Suurim ohtlike jäätmete koguja Valga maakonnas oli 2010. aastal AS Epler & Lorenz, kes kogus ettevõtelt ja elanikkonnalt kokku 109 tonni (2009. aastal 147 t, 2008. aastal 123 ja 2007. aastal 244 t) ohtlikke jäätmeid.

Kõikides Valgamaa omavalitsustes on korraldatud olmejäätmevedu. Maakonnas on kaks jäätmeveopiirkonda ning mõlemas piirkonnas on teenusepakkuja AS Veolia Keskkonnateenused.

## 5.10 Välisõhk

Valgamaal oli 31.12.2010 seisuga välisõhu saasteluba 45 ettevõttel. Uued saasteloa omanikud on: Tulevik OÜ, Tsentrum Agro OÜ, Otepää Veevärk AS, AS Olerex ja OÜ Taagepera Loss. Oma saastelube uuendasid: Jumek AS, Combiwood OÜ ja Kääriku Puhke- ja Spordikeskus OÜ.

Välisõhu saastamise eest laekus Valgamaa ettevõtelt riigile kokku saastetasuna 1 015 096 kr (2009. aastal 850 889 kr). Saastetasu makstakse välisõhku emiteeritud saasteainete heitkogustelt, põhilised saasteained on süsinikoksiid (CO), süsinikdioksiid (CO<sub>2</sub>), lämmastikoksiidid (ümberarvutatud lämmastikdioksiidiks – NO<sub>2</sub>), vääveldioksiid (SO<sub>2</sub>), tahked osakesed (tolm, tahm) ja lenduvad orgaanilised saasteained.

Maakonna suuremad välisõhu saastajad on ka suuremad õhusaastamise eest saastetasude maksjad.

Tabel 5-12 Suuremad õhusaastamise eest tasude maksjad

Ettevõtte	2006	2007	2008	2009	2010
AS Eraküte Valga osakond	226 924	139 354	164 664	237 436	280 534
ATRIA Eesti AS	35 133	31 084	48 581	104 218	48 916
UPM-Kymmene Otepää AS	12 867	10 755	41 361	86 943	75 608
AS Helme Graanul	27 969	23 183	14 894	55 505	70 761
AS Sanwood	6 681	28 412	32 630	27 385	34 884
L-Katlamaja AS	14 448	20 476	19 794	24 001	31 925
AS Valga Gomab Mööbel	16 603	17 345	25 214	34 415	27 474
AS Otepää Veevärk	7 844	9 553	10 617	15 104	16 639

Allikas: Keskkonnaamet

## 5.11 Looduskaitsealad

### Loodushoiutööde korraldamine

2010. aastal kooskõlastati poollooduslike koosluste hooldamise taotlusi Otepää looduspargis 116 ha, Karula rahvusparkis Valga maakonnas 39 ha, Tüandre looduskaitsealal 3,11 ha, Võrtsjärve hoiualal 2,5 ha ja Koiva-Mustjõe maastikukaitsealal 654 ha ulatuses.

Keskonnaameti ja RMK koostööna hooldas RMK Valgamaal 13,5 ha vaateliselt olulisi kohti.

Loodushoiutoetuste raames taastati Valga maakonda jäävatel kaitsealadel kokku 15 ha poollooduslike kooslusi.

### Liigikaitselised tööd

2010. aastal käivitus koostöös taanlastega LIFE-Nature projekt „Suur-rabakiili ja mudakonna asurkondade kaitse ja säilitamine levila põhjapiiril Eestis ja Taanis“, mille üheks projektialaks on ka Karula rahvuspark. Suvel toimunud välitöödel inventeeriti rahvusparki väikeveekogusid eesmärgiga kirjeldada projekti sihtliikide levikut, nende arvukust ning sigimispaikade iseärasusi. Suur-rabakiil levib ühtlaselt rahvusparki liigendatud kultuurmaastikuga põhjaosas. Kokku registreeriti selle kiilliiigi leid 45 veekogus. Mudakonna kohati märksa harvem - kokku 11 tiigis. Esmakordselt leidis rahvusparkis tõestamist II kaitsekategooria kahepaikse, harivesiliku (*Triturus cristatus*) esinemine. Samuti hange oli infot teistegi kaitsealuste ja väheuuritud veeseligrootute leviku kohta. Eksperdid hindasid ka vajadust uute sigimisveekogude järele ning tegid ettepanekud koelmute kaevamiseks. Sügisel alustatigi tiikide rajamise või taastamistöödega. Kokku kaevati rahvusparkis 2010. aastal 14 tiiki.

Eestimaa Looduse Fondi korraldamisel ja Keskonnaameti juhendamisel hooldati Otepää looduspargis kokku 26 harivesiliku ja mudakonna koelmut. Lehtpuude kasvude ja hundinuia järjepideva eemaldamisega tiigi kaldalt tagatakse selle avatus päikesele ning kahepaiksete arenguks soodsad tingimused.

### Seire ja teadustöö

Riiklikult tellitud metsise inventuur hõlmas seitset Valga maakonnas asuvat metsise mängu (Lasa1, Lasa2, Möttuse, Nihu, Tüandre, Väike-Apja, Õhne). Inventuuri tulemuste põhjal võib öelda, et viimased kümme aastat on loendatud kukkede arv uuritud mängudes püsinud stabiilsena. Levinud probleemiks metsise mängupaikade kvaliteedi säilimisel on metsakuivenduse mõju ja sellest tulenev tihe metsauendus. Samuti leiti kõigis mängudes metssigade tegevusjälgi, mis viitab nende suhteliselt kõrgele arvukusele. Metssigade kõrge arvukus võib piirata metsislaste sigimisedukust.

Karula rahvusparkis korraldati 2003. ja 2004. aastal läbiviidud rukkirängu loendust. Rukkirängu summaarne arvukus ei ole esimeste loenduskordadega võrreldes oluliselt muutunud. Kui 2003. ja 2004. aastal loendati rahvusparkis pesitsuse esimesel perioodil kokku vastavalt 16 ja 19 rukkirängu, siis 2010. aastal registreeriti 15 rukkirängu isalinnu territooriumit. Olulised muutused võrreldes varasemate aastatega esinesid territooriumide paiknemises. Valga maakonnas ei kohatud seda lagealadega seotud lindu enam lõigul Madsa-Mäeküla-Kolski. Varasematel loenduskordadel oli see üks suurema rukkirängu arvukusega piirkondi rahvusparkis. Võrdlemisi suurem rukkirängu asustihedus on säilinud aga Rebasemõisas.

2010. aastal alustati SA Keskonnainvesteeringute Keskuse finantseeritava projektiga „Otepää looduspargi päevaliblikate inventuur“. Projekti eesmärgiks on päevaliblikate liigilise koosseisu ja leviku kirjeldamine, nende esinduslikumate biotoopide väljaselgitamine ning haruldaste ja ohustatud liikide leviku ja populatsioonide seisundi hindamine. Ühtlasi tehakse projekti raames ettepanek päevaliblikate seiretransektide paiknemise osas. Esimese aasta välitööd kestsid varasuvest suve lõpuni ning kokku registreeriti 50 liiki päevaliblikaid. Varasemate allikate põhjal koondatud looduspargi liblikafauna nimestik täienes nelja uue liigiga – uneliblikas (*Heteropterus morpheus*), pruun kuldtiib (*Lycaena tityrus*), siilak-sinitiib (*Cupido argiades*) ja väike-kiirgliblikas (*Apatura illia*). Otepää looduspargi päevaliblikate liiginimekirj hõlmab nüüd 72 taksonit. Inventuur jätkub 2011. aastal.

## Külastuskorraldus

2009. aastast alates korraldab kaitsealadel külastusobjektide (matkarajad, telkimis- ja lõkkekohad, vaatetornid jms) hooldust Riigimetsa Majandamise Keskus.

## Keskkonnaharidus

Keskkonnahariduse vallas on Keskkonnaameti roll õpetada meid ümbritsevat keskkonda tundma, hoidma ja kaitsma. Keskkonnahariduse osakonnas on tööl 20 spetsialisti, neist kahe tegutsemispiirkond hõlmab ka Valgamaad.

Keskkonnaameti haridus- ja teavitustegevused on suunatud laiale sihtrühmale:

- keskkonnahariduslikud õppekava toetavad õppeprogrammid lasteaedadele ja koolidele;
- koolitused ja infopäevad erinevatele sihtrühmadele (omavalitsuste ametnikud, kaitsealade maaomanikud, õpetajad jt);
- üldsusele suunatud teemapäevad, kampaaniad ja õppekäigud.

Lisaks üritustele hallatakse keskkonnahariduslikku koostöövõrgustikku maakonnas ja koostatakse teavikuid, ekspositsioone, infotahvleid keskkonna teemal.

Maakonna keskkonnahariduslik tegevus on tugineb suuresti kahe kaitseala – Otepää looduspargi ja maakonna piirile jääva Karula rahvuspargi – keskustel. Karula rahvuspargi keskuses saab tutvuda kohaliku loodust ja kultuuri tutvustava püsiekspositsiooniga, mõlemas keskuses saab vaadata kaitseala tutvustavat multimeedia- ning slaidiprogrammi ja võtta kaasa kaitseala tutvustavaid infovoldikuid. Keskuste ruume on vastavalt eelnevale kokkuleppele võimalik kasutada loodushariduslike ja pärandkultuurialaste ürituste läbiviimiseks.

2010. aastal viis Keskkonnaamet Valgamaal läbi:

- 73 õppeprogrammi, millest võttis osa 1541 lasteaialast/õpilast;
- 15 üldsusele suunatud üritust (loodusõhtud Otepää looduskeskuses, matkapäev Koiva-Mustjõe maastikukaitsealal, õpperetked), millest võttis osa 315 inimest;
- koostöös ajakirjaga Eesti Loodus üle-eestilise viktoriinisarja „Eesti looduskaitse 100“, milles osales 72 huvilist Valgamaalt (osalejate üldarv 1400).
- 8 erinevatele sihtrühmadele suunatud üritust (info- ning õppepäevad õpetajatele, maaomanikele ja omavalitsuste ametnikele, ümarlaud maakonna keskkonnahariduse asjalistele), millest võttis osa 160 inimest;
- 4 õpilastele suunatud üritust (looduslaagrid, loodushariduspäevad), osalejaid kokku 104;
- praktika 3 keskkonnakaitse eriala õpilasele Röpina Aianduskoolist ja 1 maastikukaitse ja -hoolduse eriala üliõpilasele Eesti Maaülikoolist.

Teabematerjalide osas valmis 2010. aastal looduskaitseteemaline rändnäitus „Hoiu, mida armastad!“ ja märgalade teemaline õppevahendite komplekt „Turbakohver“, mida on võimalik laenutada ka Valgamaa koolidel. Koostöös Karula Hoiu Ühinguuga valmis 4 numbrit Karula rahvuspargi infolehte „Tarupettäi“. Infolehte saab elektroonselt lugeda Keskkonnaameti kodulehelt.

Õppeprogrammide ja ürituste läbiviimist, näituste ja teavikute koostamist toetasid SA Keskkonnainvesteeringute Keskus ja Euroopa Regionaalarengu Fond Eesti-Läti programmi vahendusel.

## 5.12 SA Keskkonnainvesteeringute Keskuse Valgamaa esindus

Kesk 11, Valga

Telefon 766 1030, faks 766 1030, [www.kik.ee](http://www.kik.ee)

Valgamaa esinduses on üks töötaja – projektispetsialist Terje Puudersell

SA Keskkonnainvesteeringute Keskus on juhtiv keskkonnaabi ja -investeeringute suunaja ning keskkonnaprojektide arendaja, mis alustas tegevust 2000. aasta mais. KIK suunab keskkonnakasutusest laekuva raha keskkonna-

projektide arendamisse, täidab Euroopa Liidu Euroopa Regionaalarengu Fondi (ERDF) ja ühtekuuluvusfondi (ÜF) keskkonnaprojektide rakendusagentuuri ülesandeid ning korraldab Eesti riigi poolt välispankadelt võetud keskkonnanäenude edasilaenamist.

SA KIK toetab keskkonnaprogrammi kaudu veekaitse, looduskaitse, jäätmekäitluse, keskkonnakorralduse, keskkonnateadlikkuse, kalanduse, metsanduse ja jahinduse projekte.

2010. aastal esitati Valga maakonnast SA Keskkonnainvesteeringute Keskusele Keskkonnaprogrammist rahastamiseks 70 taotlust (taotletud summa 39,18 miljonit krooni), millest otsustati rahastada 48. Eraldatud toetuste summa on 12,6 miljonit krooni. Suurima osa eraldatud toetustest katab veemajanduse programm 9,8 miljoni krooniga, järgnevad keskkonnateadlikkuse (1,5 miljonit kr) ja looduskaitse (1,3 miljonit kr) programmid.

Toimus 2 taotlusvooru.

Taotlejatele viidi läbi koolitus „Abikõlblikud kulud“ ning SA KIK uue andmebaasi KIKAS tutvustuskoolitus. Valgamaal külastasid SA KIK Keskkonnaprogrammi üksuse maakondlikud töötajad. Tutvuti KIKi toel valminud objektidega Otepääl, Paluperas ja Valgas. Maakonda aitasid tutvustada Valga Piirkonna Keskkonnakeskuse, Keskkonnaameti, Paluperavaalla ja Otepää Veevärk ASi töötajad. Koos Põlva- ja Võrumaa esindustega viidi läbi esseekonkurss Valga-, Võru- ja Põlvamaa koolinoortele, mille keskastme konkursi võitis Pühajärve kooli õpilane Marili Vihmann.

### 5.13 SA Valga Piirkonna Keskkonnakeskus

Hummuli, Karula, Puka, Sangaste, Taheva, Tõlliste, Põdrala, Helme, Paluperas, Öru, Otepää, Valga ja Tõrva omavalitsuste sihtasutus.

Adress Kesk 12, 68203 Valga. Telefon 766 6114, faks 766 6167, mobiiltelefon 515 6955, [www.keskkonnakeskus.ee](http://www.keskkonnakeskus.ee)

Keskkonnakeskus on moodustatud 2001. aasta novembris ühisasutusena Valga linna, Tõlliste, Sangaste, Hummuli, Karula ja Taheva valla poolt. Hiljem liitusid Puka vald, Tõrva linn ja Helme vald. 2005. aastal Põdrala vald, 2006. aastal Paluperas vald, 2007. aastal Öru vald ja 2008. aastal Otepää vald. Sihtasutusena tegutsev alates 2005. aasta septembrist.

Alates 1.01.2011 ollakse Valgamaa Omavalitsuste Liidu haldusalas keskkonnaosakonnana ning sihtasutus likvideeritakse.

#### Eesmärk

Keskkonnakeskuse eesmärgiks on kohalike omavalitsuste keskkonnaga seonduvate õiguste ja kohustuste teostamine, keskkonnaprobleemide lahendamine, keskkonnaprojektide koostamine ja juhtimine ning keskkonna säästmisele ja keskkonnainfrastruktuuri arendamisele suunatud tegevuse korraldamine ning keskkonnaalase koostöö arendamine.

#### Tegevused

- keskkonna säästmisele ja keskkonnainfrastruktuuri arendamisele suunatud teenuste pakkumine;
- ürituste ja koolituste korraldamine ning nendega seotud teenuste osutamine;
- majandustegevuse arendamine, mis on suunatud eesmärkide täitmiseks;
- vajaliku materiaaltehnilise baasi ja infrastruktuuri loomine.
- rahataotlusprojektide koostamine, elluviimine, projektide juhtimine, järelevalve, aruandlus;
- keskkonnaalane nõustamine;
- keskkonnaalase dokumentatsiooni koostamine ja vormistamine;
- keskkonnaalaste tegevuste koordineerimine;
- planeeringu ja keskkonnamõtjude hindamise protsessides osalemine;
- esindamine keskkonnaalastes küsimustes;
- keskkonnajärelevalve toimingud omavalitsuste haldusterritooriumitel.



## Ülevaade SA Valga Piirkonna Keskkonnakeskuse tegevustest 2010. aastal projektide valdkonnas

SA Keskkonnainvesteeringute Keskuse Keskkonnaprogrammi on esitatud 20 projekti taotlussummadega kokku 22 623 853 krooni, millest 4 reoveekäitluse projekti, 7 joogiveevarustuse projekt, 4 tavajäätmete käitlemise projekti, 3 looduskaitse projekti, 1 jääkreostuse projekt ja 1 keskkonnateadlikkuse projekt.

Rahastatud on SA Keskkonnainvesteeringute Keskuse poolt 17 projekti summas 18 300 727 krooni, millest 3 reoveekäitluse projekti, 6 joogiveevarustuse projekti, 4 tavajäätmete käitlemise projekti, 2 looduskaitse projekti, 1 jääkreostuse projekt ja 1 keskkonnateadlikkuse projekt.

Võrreldes varasemate aastatega oli projektide esitamine 2010. aastal väiksemaarvulisem, kuna omavalitsuste üldine finantsolukord oli suhteliselt kesine ning samas on varasematel aastatel paljud probleemsed objektid ka lahenduse saanud. Kogu aasta jooksul toimus kaks projektivooru ning hindamissõel on muutunud tunduvalt karmimaks ja konkreetsemaks. Positiivsete finantseerimisotsuste osakaal esitatud projektidest protsentuaalses arvestuses oli märgatavalt parem asutusele, kui 2009. aastal.

### SA Valga Piirkonna Keskkonnakeskus muud valdkonna tegevused 2010. aastal:

- Korraldatud jäätmeveo rakendumisega seotud järelevalve menetluste läbiviimine kohalikes omavalitsustes.
- Alates 1.01.2008 kehtima hakanud jäätmete sorteerimise kohustusega seoses kogumis- ja konteinerörgustiku korrigeerimine ja tihendamine – eelkõige Tootjavastutusorganisatsiooni (TVO) konteinerpargi lisandumisega.
- Rahastatud projektide juhtimine, hangete läbiviimine, järelevalve ja aruandlus.
- Omavalitsuste nõustamine, planeeringuprotsessides osalemine, keskkonnavalitsuste dokumentide vormistamine, statistilised aruanded, strateegiliste arengusuundade väljatöötamine, keskkonnamõju hindamise protsessid.
- Vooluveekogude projekti rakendumises osalemine (Keskkonnaministeerium).
- Järelevalve jäätmevaldajate üle korraldatud jäätmeveo rakendumisel, pinnaveekogude kasutusel, üldine heakord.
- Valgamaa omavalitsuste ühise jäätmekava aastateks 2011–2016 väljatöötamine ja menetlemine kõigis 13 omavalitsuses.
- 3 praktikandi ning 2 tudengi lõputööde juhendamine keskkonnavaldkonnaga seonduvalt.

## 5.14 Keskkonnainspeksiooni Lõuna regiooni Valgamaa büroo

Aadress Kesk 12, 68203 Valga  
 telefon 767 9400, faks 767 9401, e-post valgamaa@kki.ee  
 Valgamaa büroo juhataja Tanel Tiirats

Keskkonnainspeksioon (*edaspidi inspeksioon*) on Keskkonnaministeeriumi valitsemisalas tegutsev valitsusasutus, mille põhiülesanne on looduskeskkonna ja loodusvarade kasutamise ning kaitse alase järelevalve korraldamine ja teostamine.

2010. aastal töötas Valgamaa büroos viis keskkonnajärelevalvega tegelevat inspektorit (büroojuhataja ja neli keskkonnakaitseinspektorit), kes menetlesid oma tööpiirkonnas toime pandud ja avastatud keskkonnavalitsuste õigusrikkumisi. Tööplaani järgselt kontrolliti tootmisettevõtteid, metsakinnistutel tehtud raieid, kaitstavate loodusobjektide kaitse-eeskirjade, ranna- ja kaldakaitse, maavarade kaitse, välisõhu kaitse, kalapüügi-, jahipidamis-, jäätmekäitlus-, metsakaitse-, tuleohutus-, veekaitse- ja kiirguseseaduse nõuete täitmist. Keskkonnainspeksiooni infoliinil registreeriti ja kontrolliti Valgamaal 194 teadet/kaebust. Tööplaanijärgseid objekte kontrolliti kokku 129 korral ning plaanivälise järelevalve käigus lisaks 150 objekti. Jätakuvalt tehakse koostööd Valga politseijaoskonnaga, Lõuna Ringkonnaprokuratuuri, Kaitseliidu Valgamaa Maleva, Lõuna-Eesti Päästkeskuse Valgamaa päästeosakonnaga, Maksu- ja Tolliametiga, Keskkonnaametiga Põlva-Valga-Võru regiooni ning Valgamaa Keskkonnakeskusega.

Õigusrikkumisi avastati 2010. aastal 161, sellest enim kalapüügi valdkonnas – kokku 69 rikkumist. Veekogudest eemaldati 48 tähistamata ja märgistamata selgusetu kuuluvusega püügile seatud kalapüügivahendit (nakke-

võrgud, mõrrad, unnad, vähinatad ja -mõrrad ning põhjaõngejadad). Kahekümnele kalapüügiseaduse rikkujale määrati kokku 18 060 krooni trahvi.

Metsaõigusnormide rikkumisi fikseeriti 15 ja väärteomenetluse korras määrati neljale isikule rahatrahve kokku 19 920 krooni.

Jahipidamisnõuete rikkumisi avastati kaheksal korral. Neljale füüsilisele isikule määrati rahatrahve kokku 9600 krooni eest. Jahiulukite ebaseadusliku hukkamisega tekitati keskkonnale kahju kokku 36 000 krooni.

Looduskaitsealadel avastati kuus kaitstavate loodusobjektide nõuete rikkumist. Peamiselt oli tegemist kaitsealustel veekogudel mootorpaadiga sõitmisega ning kaitseala valitseja nõusolekuta kaitsealal maa-ainese kaevandamisega. Looduskaitseaduse nõuete rikkumise eest karistati nelja füüsilist isikut kokku 3480 krooni ulatuses.

2010. aastal avastati Valgemaal jäätmekäitlusnõuete eiramisi 29 korral. Enamus menetlusi alustati isikute suhtes, kes ladestasid jäätmed loodusesse või olid jäätmetest vabanemise eesmärgil otsustanud need põletada või matta. Füüsilisi isikuid karistati 29 korral kokku 48 880 krooniga.

Pakendinõuete rikkumises karistati ühte juriidilist isikut 7000 krooniga, kuna kaupluse lahtioleku ajal polnud tagatud pandipakendite tagastamise võimalus.

Veeseaduse rikkumisi menetleti 11 korral, millest neljal juhul karistati füüsilist ja neljal korral juriidilist isikut. Kokku määrati karistusi veeseaduse nõuete rikkumistes 32 700 krooni eest. Enamus karistustest määrati põllumajanduses loomapidamisel veekaitse nõuete eiramise ning vee erikasutusloata tegevuse eest.

Välisõhu kaitse seaduse nõuete eiramisi avastati kuuel korral, kus juriidilistele isikutele määrati välisõhu saasteloata tegutsemise eest karistusi kogusummas 52 200 krooni.

Kompleksloa nõuete rikkumisi tuvastati kokku kuuel juhul. Karistus on määratud ühele juriidilisest isikust põllumajandusettevõtjale kompleksloa nõuete rikkumise eest 17 000 krooni.

Ranna- ja kaldakaitse nõuete eiramisi avastati kümnel juhul. Kaheksale füüsilisele isikule määrati karistustena kokku 4760 krooni. Enamjaolt karistati isikuid veekogude kallastel mitte ettenähtud kohtadesse sõidukite parkimise eest.

Järelevalvetöö takistamise eest määrati karistus kahele füüsilisele isikule kokku summas 12 000 krooni. Isikud eirasid inspektorite antud seaduslikke korraldusi.

Kokku karistati 2010. aastal rahatrahviga 86 füüsilist ja 14 juriidilist isikut kokku 225 600 krooniga.

## 6. Haridus ja noorsootöö

### 6.1 Koolivõrk ja õpilased

2010/2011. õppeaastal on maakonnas kokku 24 kooli, nendest 20 munitsipaalkooli, 3 riigikooli ja 1 erakool. Munitsipaalkoolidest on gümnaasiume/keskkoole 7 (nendest 1 kaugõppegümnaasium) ja põhikoole 13. Vastavalt 1.09.2010 jõustunud põhikooli- ja gümnaasiumiseadusele on põhikoolides üks kuni kolm kooliastet. Valga Jaanikese Kool, Helme Sanatoorne Internaatkool ja Valgamaa Kutseõppekeskus on riigikoolid. Audentese Spordigümnaasiumi Otepää filiaal on erakool.

Maakonna koolides õpib kokku 4252 õpilast, 272 õpilast vähem kui 2009/2010. õppeaastal. Munitsipaalkoolides õpib 3522 õpilast, nendest 99 kaugõppevormis. Õpilaste arv munitsipaalkoolides on võrreldes 2009/2010. õppeaastaga vähenenud 235 õpilase võrra. Õpilaste arvu vähenemine jätkub ka lähiaastatel.

Valminud on Valgamaa Noorte Nõustamiskeskuse (VANNK) arengukava. VANNK on lastele, noortele, lastevanematele, pedagoogidele ja omavalitsustöötajatele usaldusväärset info- ning nõustamisteenust pakkuv ja võrgustikutööd koordineeriv organisatsioon.

1. klassis asus 2010/2011. õppeaastal õppima 304 õpilast, nendest 300 õpilast munitsipaalkoolides, 2009/2010. õppeaastaga võrreldes 18 õpilase võrra vähem. Võrreldes Rahvastikuregistris registreeritud 2003. aasta sündidega on 1. klassis kooliteed alustanud õpilaste arv 1 lapse võrra väiksem.

Munitsipaalkoolidest õpib linnakoolides päevases õppevormis 1978 õpilast ehk 58% ja maakoolides 1445 õpilast ehk 42%. Võrreldes 2009/2010. õppeaastaga on linnakoolides õppivate õpilaste arv vähenenud (1%) ja maakoolides õppivate õpilaste arv suurenenud.

Tabel 6-1 Koolid 2010/2011. õppeaastal

Kooli pidaja (omavalitsus/riik/era)	Kool	Kodulehekülg
Helme vald	Ala Põhikool	www.ala.edu.ee
	Ritsu Lasteaed-Algkool	
Hummuli vald	Hummuli Põhikool	www.hummuli.edu.ee
Karula vald	Lüllemäe Põhikool	www.karula.edu.ee
Otepää vald	Otepää Gümnaasium	www.nuustaku.edu.ee
	Pühajärve Põhikool	www.pyhajarve.edu.ee
Palupera vald	Palupera Põhikool	www.palupera.edu.ee
Puka vald	Puka Keskkool	www.puka.edu.ee
	Aakre Lasteaed-Algkool	www.hot.ee/aakre
Pödrala vald	Riidaja Põhikool	www.riidaja.ee
	Pikasilla Algkool	www.pikasilla.edu.ee
Sangaste vald	Keeni Põhikool	www.keeni.edu.ee
Taheva vald	Hargla Kool	http://kool.taheva.ee
Tõlliste vald	Tsirguliina Keskkool	www.tsirgu.edu.ee
Tõrva linn	Tõrva Gümnaasium	www.torva.edu.ee
Valga linn	Valga Gümnaasium	www.valgagym.edu.ee
	Valga Vene Gümnaasium	www.valgavg.edu.ee
	Valga Kaugõppegümnaasium	www.vkog.edu.ee
	Valga Põhikool	www.valgapk.edu.ee
Õru vald	Õru Lasteaed-Algkool	www.oeruvv.ee
Riigikool	Valgamaa Kutseõppekeskus	www.valgamaa.kok.ee
Riigikool	Helme Sanatoorne Internaatkool	www.helmesik.edu.ee
Riigikool	Valga Jaanikese Kool	www.jaanikese.edu.ee
Erakool	Audentese Spordigümnaasiumi Otepää filiaal	www.audentes.ee

## 6.1.1 Õpilased ja koolide lõpetamine

Tabel 6-2 Õpilaste arv

Kool	Õpilaste arv viimasel viiel aastal				
	2006/2007	2007/2008	2008/2009	2009/2010	2010/2011
Ala Põhikool	87	81	67	65	52
Ritsu Lasteaed-Algkool (põhikool)	20	22	28	31	39
Hummuli Põhikool	122	107	87	88	82
Lüllemäe Põhikool	61	50	48	43	43
Otepää Gümnaasium	570	520	503	472	446
Pühajärve Põhikool	138	125	110	102	88
Palupera Põhikool	65	73	72	80	71
Puka Keskkool	195	181	173	156	139
Aakre Lasteaed-Algkool (põhikool)	33	21	19	21	23
Riidaja Põhikool	59	56	55	51	43
Pikasilla Algkool (põhikool)	23	30	22	22	23
Keeni Põhikool	146	146	140	137	132
Hargla Kool (põhikool)	76	77	72	80	73
Tsirguliina Keskkool	235	219	213	198	175
Tõrva Gümnaasium	654	598	542	525	483
Valga Gümnaasium	884	835	782	732	665
Valga Vene Gümnaasium	540	528	483	450	444
Valga Kaugõppegümnaasium	102	87	94	128	99
Valga Põhikool	440	396	387	370	386
Õru Lasteaed-Algkool (põhikool)	11	14	13	15	16
Valgamaa Kutseõppekeskus	607	597	603	587	565
Helme Sanatoorne Internaatkool	109	85	69	35	31
Valga Jaanikese Kool	72	90	91	80	80
Audentese Spordigümnaasiumi Otepää filiaal	54	54	55	56	54
Kokku	5303	4992	4728	4524	4252

Tabel 6-3 Gümnaasiumi/keskkooli lõpetamine 2010. aastal

Kool	Õpilasi nimekirjas	Lõpetas kooli lõputunnistusega	sh kuldmedaliga	sh hõbemedaliga
Audentese Spordigümnaasiumi Otepää filiaal	56	52	1	2
Otepää Gümnaasium	53	53	2	-
Puka Keskkool	14	13	1	1
Tsirguliina Keskkool	15	15	-	-
Tõrva Gümnaasium	49	47	2	3
Valga Gümnaasium	55	54	3	6
Valga Kaugõppegümnaasium	35	13	1	-
Valga Vene Gümnaasium	28	25	4	2
Kokku	305	272	14	14

**Kuldmedaliga lõpetanud**

Tauri Tikerpe	Audentese Spordigümnaasiumi Otepää filiaal
Maiko Kangro	Otepää Gümnaasium
Ruth Ruusmäe	Otepää Gümnaasium
Airi Markov	Puka Keskkool
Kadri Kuusksalu	Tõrva Gümnaasium
Dagny Viks	Tõrva Gümnaasium
Alo-Rainer Leheste	Valga Gümnaasium
Liina Muru	Valga Gümnaasium
Tauri Pai	Valga Gümnaasium
Veronika Jallai	Valga Vene Gümnaasium
Angelina Kulikovitš	Valga Vene Gümnaasium
Kristina Sopule	Valga Vene Gümnaasium
Marjana Vannik	Valga Vene Gümnaasium
Anneli Lillipuu	Valga Kaugõppegümnaasium

**Hõbemedaliga lõpetanud**

Liisi Rist	Audentese Spordigümnaasiumi Otepää filiaal
Raido Ränkel	Audentese Spordigümnaasiumi Otepää filiaal
Kätri Herm	Puka Keskkool
Maarja Appo	Tõrva Gümnaasium
Kätlin Karlson	Tõrva Gümnaasium
Kaija Kasak	Tõrva Gümnaasium
Kristina Grinko	Valga Gümnaasium
Kristine Johanson	Valga Gümnaasium
Kristi Lemmik	Valga Gümnaasium
Ariane Vilem	Valga Gümnaasium
Laura Gredzens	Valga Gümnaasium
Laura Jürioja	Valga Gümnaasium
Galina Bogdanova	Valga Vene Gümnaasium
Konstantin Rõbkin	Valga Vene Gümnaasium

**Tabel 6-4 Põhikooli lõpetamine 2010. aastal**

Kool	Õpilasi nimekirjas	Neist lõpetas kooli (juunis)	sh kiitu- sega	Jäi klassi- kursust kordama	Järeleksam (juunis/ augustis)	Täiendav õppe- töö (juunis/ augustis)
Ala Põhikool	17	13	-	-	8/3	3/3
Hargla Kool	12	12	-	-	-	-
Helme Sanatoorne Internaatkool	12	12	-	-	3/0	2/0
Hummuli Põhikool	12	12	1	-	3/0	-
Keeni Põhikool	18	18	1	-	4/0	2/0
Lüllemäe Põhikool	4	4	-	-	-	-
Otepää Gümnaasium	47	43	2	-	4/1	6/4
Palupera Põhikool	14	14	-	-	2/0	2/0
Puka Keskkool	13	12	1	-	3/1	4/1
Pühajärve Põhikool	21	21	4	-	1/0	1/0
Riidaja Põhikool	13	13	-	-	-	-
Tsirguliina Keskkool	26	26	-	-	5/0	-
Tõrva Gümnaasium	61	59	2	-	5/2	0/2
Valga Gümnaasium	87	85	3	1	11/0	17/1
Valga kaugõppe- gümnaasium	9	7	-	-	-	1/1
Valga Põhikool	29	28	-	1	3/0	-
Valga Vene Gümnaasium	48	46	1	-	15/2	4/1
Valga Jaanikese Kool	12	11	-	-	0/1	0/1
Kokku	455	436	15	2		

**Kiitusega lõpetanud**

Meriliin Lend	Hummuli Põhikool
Jo Kroll	Otepää Gümnaasium
Eva-Maria Oja	Otepää Gümnaasium
Remi Leopard	Pühajärve Põhikool
Ina Maria Mononen	Pühajärve Põhikool
Andre Ostrak	Pühajärve Põhikool
Joel Süldre	Pühajärve Põhikool
Kaari Tilga	Puka Keskkool
Gerle Trifanov	Keeni Põhikool
Kertu Hernits	Tõrva Gümnaasium
Kaija-Liis Kiidli	Tõrva Gümnaasium
Tamara Hlevno	Valga Vene Gümnaasium
Maris Mõttus	Valga Gümnaasium
Liisi Taits	Valga Gümnaasium
Henri Teder	Valga Gümnaasium

**6.1.2 Õpetajad**

2010/2011. õppeaastal töötab maakonna koolides kokku 565 pedagoogi. Siia on arvestatud lisaks aineõpetajatele ka koolide juhtkond, kasvatajad ja treenerõpetajad. Lisaks töötavad koolides mitmed teised erialaspetsialistid – huvijuhid, infojuhid, logopeedid, psühholoogid, sotsiaalpedagoogid ja eripedagoogid.

Täiskoormusega töötab 343 ja osalise koormusega 222 õpetajat. Võrreldes eelmise õppeaastaga on täiskoormusega töötavate õpetajate arv kasvanud 5 õpetaja võrra ja osalise koormusega töötavate õpetajate arv vähenenud 16 õpetaja võrra.

Hariduse järgi on kõige rohkem kõrgharidusega õpetajaid – 479 ehk 84,8% (eelmisel õppeaastal 84,7%), keskeriharidusega õpetajaid on 71 ehk 12,6% (eelmisel õppeaastal 11,8%) ja keskharidusega õpetajaid 15 ehk 2,6% (eelmisel õppeaastal 3,5%).

Pedagoogidena töötab 468 naist (82,8%) ja 97 meest (17,2%); eelmisel õppeaastal vastavalt 80,5% ja 19,4%.

Pedagoogi ametijärku omab 418 õpetajat, s.o 74% (eelmisel õppeaastal 74,2%). Vanempedagooge on 79 ehk 14% (eelmisel õppeaastal 12,8%), noorempedagooge 36 ehk 6,4% (eelmisel õppeaastal 5,6%) ja pedagoog-metoodikuid 7 ehk 1,2% (eelmisel õppeaastal 1%). Kvalifikatsioonita õpetajaid on 25 ehk 4,4% (eelmisel õppeaastal 6,4%).

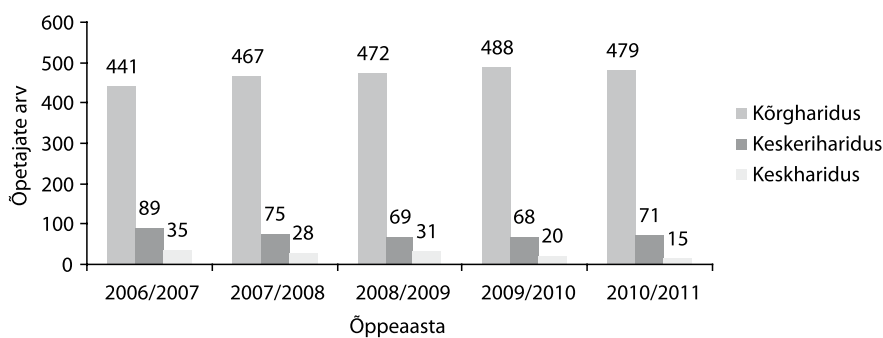
**Tabel 6-5 Täiskoormusega õpetajate arv koolides**

Kool	2006/2007	2007/2008	2008/2009	2009/2010	2010/2011
Ala Põhikool	12	9	7	6	6
Ritsu Lasteaed-Algkool (põhikool)	3	4	3	2	4
Hummuli Põhikool	13	13	13	10	7
Lüllemäe Põhikool	5	4	5	2	6
Otepää Gümnaasium	46	45	39	22	32
Pühajärve Põhikool	19	14	13	14	11
Palupera Põhikool	9	9	10	9	10
Puka Keskkool	12	11	15	13	14
Aakre Lasteaed-Algkool (põhikool)	4	3	4	3	3
Riidaja Põhikool	3	3	6	4	4
Pikasilla Algkool (põhikool)	4	3	4	4	4
Keeni Põhikool	17	17	14	17	11
Hargla Kool (põhikool)	9	10	10	12	6
Tsirguliina Keskkool	20	18	19	19	16

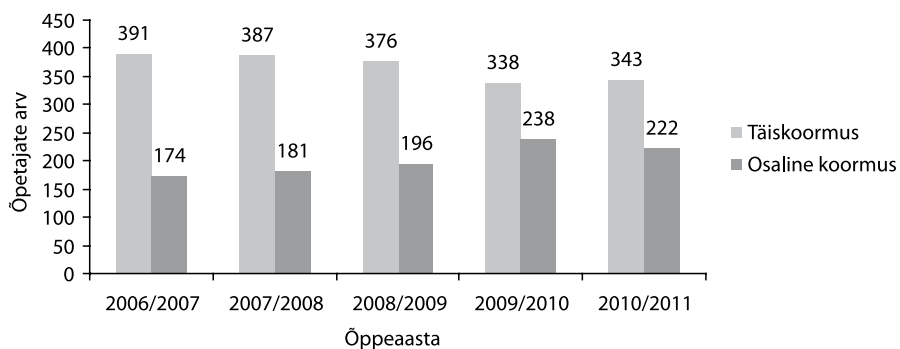
Kool	2006/2007	2007/2008	2008/2009	2009/2010	2010/2011
Tõrva Gümnaasium	42	39	36	38	33
Valga Gümnaasium	51	48	46	48	44
Valga Vene Gümnaasium	44	47	43	44	45
Valga Kaugõppegümnaasium	-	1	1	1	1
Valga Põhikool	28	28	27	28	33
Õru Lasteaed-Algkool (põhikool)	3	3	4	3	3
Valgamaa Kutseõppekeskus	18	20	25	24	28
Helme Sanatoorne Internaatkool	17	16	13	1	5
Valga Jaanikese Kool	10	21	17	11	11
Audentese Spordigümnaasiumi Otepää filiaal	-	1	2	3	-
KOKKU	391	387	376	338	337

Märkus: Õpetajate arv ilma kasvatajate ja treeneriteta.

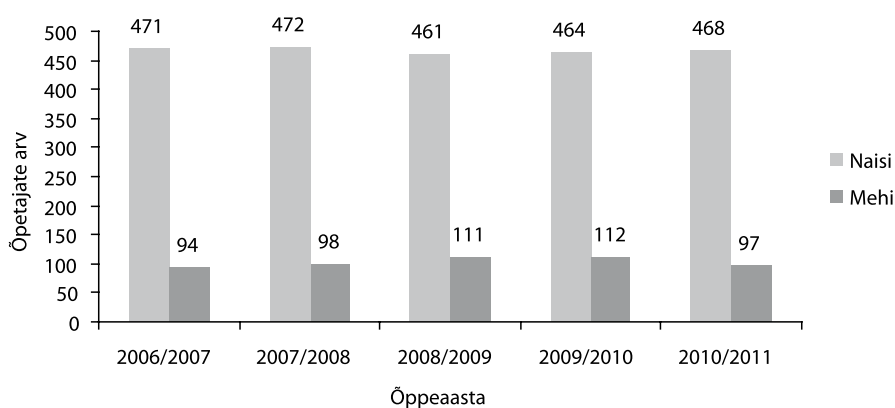
Joonis 6-6 Õpetajate struktuur hariduse järgi



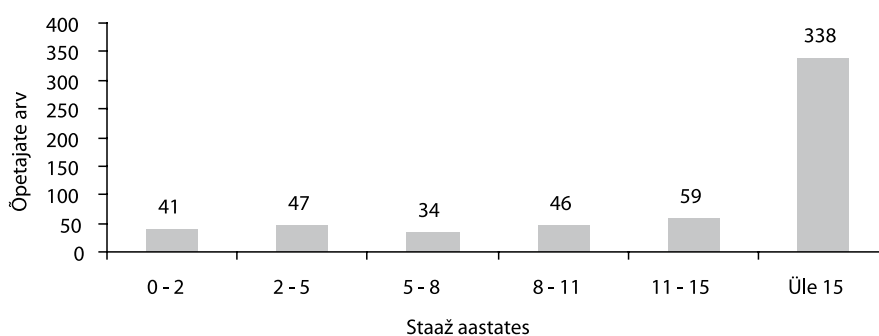
Joonis 6-7 Õpetajate hõivatus



Joonis 6-8 Õpetajate struktuur soo järgi



Joonis 6-9 Õpetajate struktuur staaži järgi



## Valgamaa Aasta Õpetaja 2010

**Saima Tell** – Keeni Põhikooli õppealajuhataja, ühiskonnaõpetuse ja õpiabirühma õpetaja, sotsiaalpedagoog, karjäärikoordinaator. Õpetajale omistati ka Aasta Õpetaja 2010 aunimetus.

**Ene Ever** – Otepää Gümnaasiumi matemaatika- ja õpiabirühma õpetaja

**Iina Kalbri** – Valgamaa Kutseõppekeskuse majutamise ja toitlustamise valdkonna juhtivõpetaja

**Leelo Kapp** – Pühajärve Põhikooli matemaatika- ja õpiabirühma õpetaja

**Eva Kosk** – Puka Keskkooli klassi-, eesti keele ja õpiabirühma õpetaja, pikapäevarühma kasvataja, rahvatantsuringi juht

**Urve Naha** – Hargla Kooli kehalise kasvatuse, inimese- ja loodusõpetuse õpetaja, ringijuht

**Svetlana Oper** – Tsirguliina Keskkooli inglise keele õpetaja

**Marika Riit** – Hummuli Põhikooli huvijuht-direktori asetäitja, ajaloo- ja ühiskonnaõpetuse ning karjääriõpetuse õpetaja

**Olga Rubtsova** – Valga Vene Gümnaasiumi vene ja saksa keele, ajaloo- ja ühiskonnaõpetuse ning kunstiõpetuse õpetaja

**Merike Soovares** – Valga Gümnaasiumi vene keele õpetaja

**Anne Õunapuu** – Tõrva Gümnaasiumi keemiaõpetaja



## 6.2 Koolieelsed lasteasutused

Tabel 6-10 Lasteaiad 2010/2011. õppeaastal

Omaavalitsus	Lasteaed	Lapsi	Rühmi	Pedagooge	Pedagoogide keskmine tööstaaž
Helme vald	Ritsu Lasteaed-Algkool	45	3	7	14
	Ala Põhikooli lasteae	20	1	2	14
Hummuli vald	Lasteaed Sipsik	20	1	4	22
Karula vald	Lüllemäe Põhikooli lasteae	43	2	6	15
Otepää vald	Lasteaed Pähklike	111	6	16	18
	Lasteaed Võrukael	52	3	10	24
	Pühajärve Põhikooli lasteae	18	1	2	12
Palupera vald	Hellenurme Mõis Eralasteaed	32	2	4	17
Puka vald	Aakre Lasteaed-Algkool	20	1	6	23
	Puka Lasteaed	40	2	7	25
Pödrala vald	Riidaja Põhikooli lasteae	19	1	2	7
Sangaste vald	Keeni Põhikooli ettevalmistusrühm	13	1	1	32
	Sangaste Lasteaed	32	2	5	23
Taheva vald	Hargla Kooli lasteae	19	1	3	17
Tõlliste vald	Laatre Lasteaed	10	1	4	18
	Sooru Lasteaed	22	2	4	20
	Tsirguliina Lasteaed Önnelind	29	2	5	18
Tõrva linn	Lasteaed Mõmmik	120	6	14	28
	Lasteaed Tõrvalill	60	3	8	23
Valga linn	Lasteaed Buratino	178	9	21	24
	Lasteaed Kaseke	110	6	16	20
	Lasteaed Pääsuke	150	9	21	26
	Lasteaed Walko	162	9	22	0
Õru vald	Õru Lasteaed-Algkool	20	1	3	35
	KOKKU	1345	75	193	21

Tabel 6-11 Koolieelsed lasteasutused

Aasta	Laste arv	Rühmade arv	Pedagoogide arv
2006	1238	68	182
2007	1289	70	175
2008	1297	72	178
2009	1302	75	188
2010	1345	75	193

## 6.3 Valgamaa Kutseõppekeskus

**Valga osakond** Lembitu tn 2, 68205 Valga, telefon 766 8575

**Helme osakond** Kooli tn 1, 68608 Helme, telefon 766 6081

Õppetöö toimus Valga ja Helme osakonnas. Valga osakonna peahoone asub Valga linnas aadressil Lembitu 2, täiskasvanute koolituskeskus asub aadressil Jaama pst 12, õppekõik ja õpilaskodu Uus 14, tislrikoda Võru 114, müüja õppelabor ja sotsiaalhoolduse eriala õpperuumid Transpordi 1.

2009/2010. õppeaastal toimus tasemeõpe 10 erinevas õppekavarühmas: transporditeenused (kaubaveod ja -käsitlemine), hulgi- ja jaekaubandus (müüja, müügikonsultant), majutamine ja toitlustamine (kokk, suurköögi-kokk, abikokk), tekstiil, rõivaste, jalatsite õmblemine (rätsepätöö), sotsiaaltöö ja nõustamine (sotsiaalhooldus, hool-dustöötaja), mootorliikurid, laevandus- ja lennundustehnika (autotehnik, autoplekksepp), materjalitöötlus (tisler), ehitus ja tsiviilrajatised (palkmaja ehitaja), koduteenindus (kodumajandus). Helme osakonnas jätkus õppetöö 2 õppekavarühmas: majutamine ja toitlustamine (kokk), mootorliikurid, laevandus- ja lennundustehnika (auto-plekksepp). Kooli kasutuses on kaks õpilaskodu, üks Helmes ja teine Valgas.

Õppijate arv on viimase viie aasta jooksul stabiliseerunud, eelkõige tänu erinevate kutseõppeliikide rakendamisele, jäädes 600 piirimaile. 75% kooli õpilastest on pärit Valga maakonnast, ülejäänud maakonda ümbritsevatest naaber-valdadest, üksikud kaugemalt. Kutseõppeliikidest on rakendunud töösse kõik õppeliigid, toimib koostöö teiste ha-ridusliikide ja -tasemetega tagamaks juurdepääsu kõigile soovijatele kutseõppes. Müüja erialal viidi läbi kutseõpet gümnaasiumis Tsiguliina Keskkoolis, Võru Tarbijate Ühistus ja Abja Tarbijate Ühistus.

Erinevaid ettevõtete praktikabaase on üle 150. Suurematega on sõlmitud koostöökokkulepped (Salome Auto AS, Valga Gomab Mööbel, M.A.S.I. Company OY (Sangar), Tallink jt). Erinevates Leonardo da Vinci projektides osalemi-ne võimaldas õpetajatel viibida Austrias, Saksamaal, Hollandis, Rootsis, Soomes, Sloveenias. Tisleri eriala 8 õpilast viibisid õppepraktikal Rootsis ja Saksamaal. Projektide eesmärgiks oli õpetajate stažeerimine ja õpilaste praktika-võimaluste mitmekesistamine.

Riikliku kutsevalifikatsioonieksami sooritas 122-st lõpetanust 50, mis on 40,7% kõigist lõpetanustest.

Valgamaa Kutseõppekeskus on Eesti Logistika ja Ekspedeerimise Assotsiatsiooni, Kaupmeeste Liidu ja Mööblitootjate Liidu liige.

Täiskasvanute Koolituskeskus korraldab tööalast koolitust esmase-, ümber- ja täiendõppena. 2010. aastal õppis kaheksakümne kahel erineval kursusel 1225 inimest.

Haridus- ja Teadusministeeriumi riiklik koolitustellimus võimaldas 398 töötavale täiskasvanud õppijale tasuta täien-duskoolituse 35 erineval kursusel.

Koostöös Töötukassa Valgamaa osakonnaga pakutakse ja viiakse läbi koka, müüja-klienditeenindaja, puhastus-teenindaja, sotsiaalhooldaja, keevitaja, raietöölise jt koolitusi. Lisandunud on ettevõtlus- ja tööotsingukoolitused. Koolitused toimuvad nii eesti kui ka vene keeles. Tegutseb autokool, kus saab õppida kursustel B-kategooria juhilu-bade taotlemiseks. 2010. aastal osales autokooli kursustel 143 inimest.

Korraldatakse B-kategooria lõppastme koolitust, 2010. aastal läbis selle 80 inimest.

Koolituskeskus on kujunenud elukestva õppe eestvedajaks Valgamaal. Täiskasvanud õppija nädal (TÕN) toimus 2010. aastal juba kolmeteistkümnendat korda. TÕNi ajal osales erinevates õpitubades ja koolitustel 398 inimest. Koostööpartneriteks on ETKA Andras ja teised Lõuna-Eesti kutseõppeasutused.

Jätkus uue õppekompleksi ehitus, mida rahastab Euroopa Liit Euroopa Regionaalarengu Fondi projektide „Uue õppekompleksi (Valga õppekoht) ehitus koos infrastruktuuri ja soetustega“ ja „Õpilaskodu ehitus“ kaudu. Komp-lexi valmimistähtaeg on 15.05.2011.

Koostati ja esitati projekt VocLink Eesti-Läti programmi lätikeelse kutseõppe käivitamiseks Valgamaa Kutseõppekeskuses õppeaastal 2012/2013. Juhtpartner on Valgamaa Kutseõppekeskus. Partneriks on Vidzeme Rakenduskõrgkool. Projekti maht on 265 800 €, sh Valgamaa KÕK tegevused 176 070 €, Vidzeme 89 730 €. Otsus tuleb mais 2011.

Valga Logistika Kompetentsikeskuse asutamiseks ja rahastamiseks on esitatud taotlus Euroopa Regionaalarengu Fondist rahastavasse kompetentsikeskuste meetmesse. Positiivse otsuse korral on kompetentsikeskuse käivitami-seks ja tegevuseks kuni aastani 2014 võimalik saada kokku toetust 1 462 557,70 €, milles Valga linna poolne toetus on 258 098,42 €.

Valgamaa Kutseõppekeskus osaleb partnerina Innovatiivse hoone ja elukeskkonna kompetentsikeskuse töös. Kompetentsikeskuste loomist rahastab Siseministerium läbi Ettevõtluse Arendamise Sihtasutuse (EAS).

Kompetentsikeskuste töös osalemine võimaldab koolil kaasata õppetöösse uusi erialaspetsialiste, täiustada õppe-baasi ning arendada välja uute unikaalsete erialade õpetamist.

Tabel 6-12 Lõpetajad erialade kaupa

Eriala	2005/2006	2006/2007	2007/2008	2008/2009	2009/2010	Kokku
Auto- ja remondilukksepp, autoplekksepp	12	8	-	-	2	22
Autoplekksepp (kutseõpe)	-	1	4	1	4	10
Autode ja masinate remont	-	-	18	13	-	31
Individuaalõmblus	-	9	-	-	-	9
Kokk	33	23	29	33	15	133
Abikokk	-	-	-	14	2	16
Suurköögikokk	-	-	-	-	7	7
Laomajandus põhihariduse baasil	18	19	-	-	-	37
Kaubaveod ja -käsitlemine (põihariduse baasil 3,5 aastat)	-	-	-	23	15	38
Müüja põhihariduse baasil	-	6	9	8	9	32
Müüja keskhariduse baasil	-	11	-	24	13	48
Müügikonsultant (kutsekeskhariduse baasil 0,5 aastat)	-	-	-	7	8	15
Sotsiaalhooldus	19	24	16	11	13	83
Tisler	25	17	24	13	5	84
Turismikorraldus	11	10	15	12	-	48
Õmbleja	10	10	-	-	-	20
Rätsepatöö (keskhariduse baasil 2 aastat)	-	-	-	10	-	10
Veokorraldus	-	4	-	-	6	10
Palkmaja ehitaja	8	16	21	12	8	65
Puhastusteenindus	-	8	18	-	-	26
Toateenija	5	-	-	-	-	5
Müüja (kutseõpe PK ja G - Tsirguliina KK 3 aastat)	-	-	-	12	15	27
Koduteenindus (kutseõpe PK ja G - Kaugõppegümnaasium 2 aastat)	-	-	-	8	-	8
Kokku	141	166	154	201	122	784

Allikas: Valgamaa Kutseõppekeskus

## 6.4 Noorsootöö

### 6.4.1 Noorteühendused ja -organisatsioonid

Tabel 6-13 Noorteühendused ja -organisatsioonid koolides

Kool	Organisatsiooni nimetus	Liikmete arv	Juhendaja
Hargla Kool	Kodutütred	6	Anu Lillipuu
	Noorkotkad	6	Anu Lillipuu
Hummuli Põhikool	Mitteformaalne ühendus „Noor mulk“	11	Marika Riit Katrin Rannu
Keeni Põhikool	T.O.R.E	7	Saima Tell
Otepää Gümnaasium	Skaidid	15	Peeter Mändla
Pikasilla Algkool	Kodutütred	8	Evelin Tamm
	Noorkotkad	10	Evelin Tamm
Puka Keskkool	Kodutütred	6	Kalmer Kingo
	Noorkotkad	10	Kaimar Kingo Kalmer Kingo

Pühajärve Põhikool	T.O.R.E Giidid	3 8	Eve Koser Ene Kelder
Riidaja Põhikool	Kodutütred Noorkotkad	3 6	Ülle Adamson Ülle Adamson
Tsirguliina Keskkool	Kodutütred ja Noorkotkad Punane Rist T.O.R.E	33 12 25	Svetlana Oper Svetlana Oper Anne Juust Maire Baumverk
Tõrva Gümnaasium	Eesti 4H Punase Risti Noored	31 7	Luule Rikkand Eve Tilk Malle Lemmle
Valga Gümnaasium	T.O.R.E	45	Eve-Mall Kirt Endla Lökova
	Kodutütred	13	Anu Lillipuu
	Noorkotkad	15	Kaimo Vahtra
	Kaitseliit	7	Kaimo Vahtra
	Punane Rist	11	Maimu Vismann
Valga Põhikool	Virgil-projekt	17	Kersti Piir
	MTÜ Kungla muusikalitrupp	32	Siiri Põldsaar Reet Laanoja
	T.O.R.E	12	Tiina Fedotova
Valga Vene Gümnaasium	Punase Risti Noored	15	Tiia Roop
	MTÜ stuudio Naeratus	12	Marianne Mandel
	SK Mesilased	8	Tarmo Post
Valga Vene Gümnaasium	T.O.R.E Punane Rist	13	Nadežda Selivjorstova

Tabel 6-14 Õpilasesindused koolides

Kool	Õpilasesinduse juht	Liikmete arv
Ala Põhikool	Laura Renke	10
Audentes	Inna Kairite	56
Hargla Kool	Iivika Ploom	9
Helme SIK	Angela Mägi	12
Hummuli Põhikool	Mariliin Lend	9
Keeni Põhikool	Siiri Linde	13
Otepää Gümnaasium	Mari-Liis Uprus	16
Palupera Põhikool	Maria Voolaid	11
Puka Keskkool	Kaidar Kingo	16
Pühajärve Põhikool	Merylin Tihomirova	14
Tsirguliina Keskkool	Kristi Kõiv	22
Tõrva Gümnaasium	Karl Kirt	25
Valga Gümnaasium	Gloria Hallaste	20
Valga Jaanikese Kool	Oleg Hatlevitš	9
Valga Põhikool	Keit Arula	16
Valga Vene Gümnaasium	Tamara Hlevno	15
Valgamaa Kutseõppekeskus	Heddy Bander	20

## VALGAMAA NOORTEKOGU

Valgamaa Noortekogu loodi 24. märtsil 2006. aastal. Valgamaa Noortekogus oli 2010. aastal 12 liiget ning presidendiks Sirli Pippar.

Koduleht <http://noortekogu.valgamaa.ee/>

### Valgamaa Noortekogu eesmärgid

**Peaesmärk:** võimaldada Valgamaa noortel osaleda otsustamisprotsessides ja kaitsta maakonna 7-26-aastaste noorte huvisid neid puudutavates valdkondades kõrgemal tasandil.

#### Eesmärgid:

- tuua noorte probleemid ja vajadused maakondlikule tasandile;
- leida meetodeid noorte aktiveerimiseks ning võimaluste mitmekesistamiseks;
- propageerida elujaatavat suhtumist;
- pakkuda noortele tuge valikute tegemisel ning ideede elluviimistel.

### 2010. aasta suurimad tegevused

- Abiturientide auks ja toetuseks kirjandikonkursi läbiviimine. Eesmärgiks ärgitada noori rohkem kirjutama ja arutlema ühiskonnas esinevate probleemide üle.
- Valgamaa noortekonverentsi „Nooruk Netidžunglis“ korraldamine. Konverentsi eesmärk oli tõsta noorte teadlikkust interneti ohtudest – sh identiteedivargustest, mängurlusest, internetivägivallast.
- Valgamaa aastanoore ja noortesõbra tiitli üleandmine. Valgamaa aastanoored 2010 on **Sandra Pikk** (maanoor) ja **Siim Sillamägi** (linnanoor) ning Valgamaa noortesõber - Tsirguliina Keskkooli huvijuht **Silva Stepanova**.
- Rahvusvahelise demokraatiaprojekti „You are the King“ Eesti etapi korraldamine ja selles osalemine.

### Valgamaa Noortekogu esindajad komisjonides

Sirli Pippar ja Sillen Klasman kuuluvad Valgamaa avatud noortekeskuste projektikomisjoni.

Sirli Pippar kuulub Valga maakonna arengunõukogusse.

### NOORTEÜHENDUS ELO TÕRVA KLUBI

Valgamaal tegutseb ELO alates 1988. aastast.

Eesmärgid:

- aidata kaasa lapse igakülgele arengule;
- kujundada lastel humaanset maailmavaadet loodusseaduste mõistmisel, sallivust, abivalmidust;
- õpetada lastele demokraatiat, anda üheskoos tegutsemise tarkust ja organiseerimiskogemust;
- anda lastele võimalus kaasa rääkida Eesti elu korraldamisel;
- kaitsta laste huve ja õigusi.

Aadress Spordi 1, 68606 Tõrva

Juhendaja Merike Soomets

### KODUTÜTARDE VALGAMAA RINGKOND

Kodutütred on Valgamaal 218.

Eesmärgid:

- kasvatada kõrge moraaliga isiksust erinevate võistluste, õppuste ja matkade abil;
- anda ettevalmistus toimetulekuks erinevates olukordades;
- arendada tüdrukutes veendumust, et nende haridusest ja haritusest oleneb nende endi tulevik.

Ringkonna vanem Sigrít Säinas

Ringkonna noorteinstruktor Anu Lillipuu

Aadress Kaitseliidu Valgamaa Malev, Võru 12, 68205 Valga

### NOORTE KOTKASTE VALGAMAA MALEV

Noorkotkaid on Valgamaal 218.

Eesmärk: skautlike kasvatus- ja treenimismeetodite kaudu igakülgselt arenenud patriootiliste noorte meeste kasvatamine.

Noorte Kotkaste malevapealik Rein Säinas  
Noorteinstruktor Kaimo Vahtra  
Aadress Kaitseliidu Valgamaa Malev, Võru 12, 68205 Valga

### **EESTI SKAUTIDE ÜHINGU OTEPÄÄ SKAUDILIPKOND**

Skaute on Valgamaal 25.

Eesmärgid:

- skautliku noorteprogrammi arendamine, võttes aluseks maailma skautluse uuemad arengusuunad;
- Eesti ühiskonna vajaduste ja noorte huvide järgimine.

Otepää Skaudilipkonna juht Peeter Mändla

Aadress Otepää Gümnaasium, Koolitare 5, 67403 Otepää

### **EESTI PUNASE RISTI NOORED VALGAMAA SELTS**

Liikmeid on 282, neist aktiivseid 22.

Eesmärgid:

- koolitada noori tööks noorsoorühmades, käsitledes kultuuride ja isikutevahelist mõistmist, tolerantsust ja kaastunnet, üksikute ja organisatsioonide koostöövorme;
- sisustada noorte vaba aega, kaasates neid projektide kaudu preventiivsesse töösse sõltuvusainete ja nakkushaiguste ennetamisel;
- arendada noorte hulgas vabatahtlikkust elanikkonna abistamiseks eriolukorras, katastroofis ja enimhaavatavate inimeste toetamisel.

Juhid: Annika Aunapu ja Eneli Kask

Aadress Kuperjanovi 3a-34, 68207 Valga

### **STUUDIO „JOY“**

Stuudio „Joy“ on alates 1995. aastast tegutsev mittetulundusühing, mille all tegutsevad erinevad huvialaringid: 11 tantsutruppi 249 tantsijaga, 2 vokaalansambli ja 20 solisti. Stuudio on võtnud osa vabariiklikest ja rahvusvahelistest tantsu- ja vokaalfestivalidest ja konkurssidest, kus loodi ja praeguse ajani säilitatakse suhteid loominguliste kollektiividega Bulgaarias, Ungaris, Lätis, Leedus, Poolas, Venemaal ja Eestis.

Stuudio „Joy“ ülesandeks on toetada ja arendada noortes inimestes initsiatiivi ja võimet saavutada elus oma eesmäärke, aidata leida kunstilise eneseväljenduse alternatiive Eestis ja Lätis ning kogu maailmas, valmistada ette heal professionaalsel tasemel kontsertprogramme, aidata integreeruda Eesti ühiskonda ning edaspidi Euroopasse neil noortel, kelle emakeeleks on vene keel. Stuudio „Joy“ peamiseks missiooniks on vähendada noorte sotsiaalset isolatsiooni, arendada nende individuaalset arengut mõtestatud tegevuse kaudu.

Aadress Kesk 3-7, 68203 Valga

Juhataja Marina Jerjomina

E-post [studiojoy@hot.ee](mailto:studiojoy@hot.ee)/[studiojoy@ya.ru](mailto:studiojoy@ya.ru)

### **MTÜ VALGA ROCKIKLUBI**

Valga Rockiklubi tegutseb alates 2002. aastast, korraldab igakuiselt Eesti ja välismaiste alternatiivbändide kontserte, rendib ürituste korraldamiseks helitehnikat ning on proovipaigaks viiele noortebändile ning kooskämiskohaks paarikümnele rockmuusika austajale.

Aadress Aia 19, Valga

Kontaktisik Ivo Mannine

E-post [web@rockiklubi.ee](mailto:web@rockiklubi.ee), [ivo@rockiklubi.ee](mailto:ivo@rockiklubi.ee)

## 6.4.2 Avatud noortekeskused

### **OTEPÄÄ AVATUD NOORTEKESKUS**

Aadress Virulombi 2, 67404 Otepää

Otepää Noortekeskuse juht ja valla noorsootõtaja Mari-Liisa Reigo

### **VALGA AVATUD NOORTEKESKUS**

Aadress Kuperjanovi 9, 68207 Valga

Veeb <http://www.valgakultuurikeskus.ee/>

Noorsootõjuht Lauri Drubinš

Noorsootõtajad: Kairi Luhaväli ja Katrin Puusepp

### **MTÜ TÕLLISTE AVATUD NOORTEKESKUS TANK**

Aadress Tehase 2, 68301 Tsirguliina

Veeb [www.anktank.ee](http://www.anktank.ee)

Noorsootõtajad: Sigrit Säinas, Piia Ardel

### **HARGLA MAAKULTUURIMAJA STRUKTUURIÜKSUS TAHEVA VALLA AVATUD NOORTEKESKUS**

Aadress Taheva vald, Hargla 68014

Noorsootõtaja Angela Saar

### **TAHEVA KÜLAKESKUS**

Aadress Taheva vald Taheva küla 68016

Perenaine Angela Saar

### **KOIKKÜLA KÜLAKESKUS**

Aadress Taheva vald Koikküla 68015

Perenaine Anita Maran

### **TÕRVA NOORTEKESKUS**

Aadress Spordi 1, 68606 Tõrva

Noorsootõtaja Merike Soomets

### **MTÜ HUMMULI NOORTEKESKUS**

Aadress Hummuli alevik, 68410 Hummuli vald

Noorsootõtaja Jaana Butov

### **MTÜ AVATUD HELLENURME NOORTEKESKUS**

Aadress Hellenurme 67514, Palupera vald, Valgamaa

Veeb [www.palupera.ee](http://www.palupera.ee) (link -> Kolmas sektor)

Juhid: Andrus Pastak, Karli Pastak

### **KARULA VALLA AVATUD NOORTEKESKUS**

Aadress Lüllemäe 68101, Karula vald Valgamaa

Noorsootõtajad: Sirly Solo, Ene Kaas

### **SVANK SANGASTE VALLA AVATUD NOORTEKESKUS**

Aadress Keeni 67002, Sangaste vald Valgamaa

Noorsootõtajad: Kaija Kõiv ja Rait Elvet

Veeb <http://svank2.blogspot.com>

MSN [svank22@hotmail.com](mailto:svank22@hotmail.com)

Twitter [www.twitter.com/svank2](http://www.twitter.com/svank2)

**KUIGATSI KÜLAMAJA**

Address Kuigatsi, 68219 Puka Vald, Valgamaa  
Noortejuht Kaija Kõiv

**MTÜ PUKA AVATUD NOORTEKESKUS**

Address Säde 2, 67217 Puka, Valgamaa  
Noortejuht Karin Sallok  
Veeb <http://pukaank.blogspot.com>  
MSN [pukaank@hotmail.com](mailto:pukaank@hotmail.com)  
Twitter [www.twitter.com/pukaank](http://www.twitter.com/pukaank)

**6.4.3 Huvikoolid****VALGA MUUSIKAKOOL**

Õpilasi 2010/2011. õppeaastal 221, pedagooge 32  
Direktor Ants Loos  
Address Kesk 22, 68203 Valga

**TÕRVA MUUSIKAKOOL**

Õpilasi 2010/2011. õppeaastal 69, pedagooge 10  
Direktor Thea Leitmaa  
Address Puiestee 1, 68606 Tõrva

**OTEPÄÄ MUUSIKAKOOL**

Õpilasi 2010/2011. õppeaastal 81, pedagooge 14  
Direktori kohusetäitja Vilve Maide  
Address Koolitare 7, 67403 Otepää

**PUKA KUNSTIKOOL**

Õpilasi 2010/2011. õppeaastal 25, pedagooge 3  
Juhataja Esti Kittus  
Address Kooli 3, 67217 Puka

**6.4.4 Valga Maavalitsuse Teavitamis- ja Nõustamiskeskus**

Teavitamis- ja Nõustamiskeskus on karjääriteenuseid pakkuv asutus, mis tutvustab 7-26aastastele noortele mitmekülgseid õppimis- ja töövõimalusi ning aitab kaasa eneseanalüüsioskuse arendamisele, et toime tulla praeguse ühiskonna nõudmistega.

Noorte karjääriteenused on kättesaadavad Valga maavalitsuses kabinetis 336.

Keskuses töötavad:

**Kutse- ja karjääriinõustaja, noorteinfo spetsialist Pille Paberits**

telefon 766 6189, 523 5522

e-post [karjaarikohvik@valgamaa.ee](mailto:karjaarikohvik@valgamaa.ee)

**Karjääriinfo spetsialist Marek Nõmmik**

telefon 766 6116, 5303 0115

e-post [karjaarikohvik@valgamaa.ee](mailto:karjaarikohvik@valgamaa.ee)

[www.tankla.net/karjaarikohvik](http://www.tankla.net/karjaarikohvik)



**Tabel 6-15 Karjäärinõustamise teenuse kasutamine**

Karjäärinõustamise liik	Keskuses	Väljaspool keskust	KOKKU
Individuaalne nõustamine (noorte arv)	72	172	244
Noorte grupinõustamine (noorte arv)	-	603	603

**Tabel 6-16 Karjääriinfoteenuse kasutamine**

Karjääriinfoteenuse liik	Arv
Konsultatsioonid ehk päringuintervjuud keskuses (haridus, tööturg, õppimine ja/või töötamine välismaal)	23
Kirjalikult, e-posti, telefoni jm vahendusel saabunud infopäringud (haridus, tööturg, elukutsed, õppimine ja/või töötamine välismaal)	58
Info vahendamine meedia kaudu (artiklite arv)	25
Karjääriinfo loengud koolides	42
Karjääriinfo loengutel osalenute arv	740
Karjääripäevad, infopäevad, konkursid, messid jt info vahendamiseks korraldatud üritused	21
Infoüritustel osalenute arv	1334

Valgamaal on toimiv 16-liikmeline kooli karjäärikoordinaatorite võrgustik.

#### **Võrgustikuliikmetele toimus kuus üritust:**

- 22.02 karjäärikoordinaatorite nõupidamine ja õppekäik Valgamaa Kutseõppekeskusesse – osalejaid 10;
- 15.03 karjäärikoordinaatorite metoodiline õppepäev – osalejaid 8;
- 14.-16.06 üleriigiline karjäärispetsialistide suvekool Kloogarannal – Valgamaalt osales 5 karjäärispetsialisti;
- 23.-24.08 Valgamaa karjäärispetsialistide suvekool Ala Põhikoolis – osalejaid 12;
- 25.10 „Õppenõustamis- ja karjääriteenuste süsteemi arendamine“ – osalejaid 27;
- 30.11 õppereis Kesk-Eesti Noorsootöö Keskusesse – osalejaid 7.

#### **Alustati koostööd maakonna noorsootöötajatega**

- 16.12 toimus karjääriteenuseid tutvustav õppepäev – osalejaid 11.

#### **Valga Maavalitsuse Teavitamis- ja Nõustamiskeskus korraldas maakonna noortele kolm ülemaakondlikku üritust.**

Traditsiooniliselt tähistati koos noortega Euroopa Päeva. Kevadseminaril jagati gümnasistidele edasiõppimiseks vajalikku infot. Uue algatusena sai teoks tööturu konverents. Noorte ürituste korraldamisele olid kaasatud vabatahtlikud Valgamaa noored. Keskuse spetsialistid väljastasid 7 vabatahtliku passi.

**Tabel 6-17 Vabatahtlike osavõtul toimunud üritused**

Üritused	Vabatahtlikud korraldajad	Üritusel osalenute arv
Euroopa Päeva tähistamine Infojaht	Monika Muru	41
Gümnasistide infopäev	Agnes Rüüsak Elis Haavasalu	80
Tööturu konverents „Olen ettevõtlik Valgamaa noor“	Maria Malõševa Marge Roosild Siiri Linde Kerli Kõrkjas Elis Haavasalu	114
Üritustel osalenuid kokku		235

- Valga Maavalituse Teavitamis- ja Nõustamiskeskus reklaamis oma teenuseid noorte haridusmessidel „Teeviit“ ja „Intellektika“ rajaleidja reklaamboksis, mille töös osalesid kaks Valgamaa vabatahtlikku: Deivi Pabbo ja Elis Haavasalu.
- Valmis uurimus „Teavitamis- ja Nõustamiskeskuse koostöö üldhariduskoolidega karjääriteenuste osutamisel Valga Maakonnas“. Uurimistööga saab tutvuda kõikides Valgamaa koolides, keskuse raamatukogus ja noorte kodulehel tankla.net/karjäärikohvik.
- Valmis Teavitamis- ja Nõustamiskeskuse logo. Logo kujundamisele aitas kaasa Valga ja Tõrva Gümnaasiumi kunstiõpetaja Gerda Vister, kelle juhendamisel valmis ligi sada tööd. Valga Maavalituse Teavitamis- ja Nõustamiskeskuse logo koosneb sümbolist „suunav käsi“ ning nimest Valgamaa Teavitamis- ja Nõustamiskeskus. Logol kasutatakse keskuses pakutavate teenuste nimetusi – karjääriinfo, karjäärinõustamine, karjääriõpe ja noorteinfo.
- Valmis noorte algatusel karjääriteenuseid reklaamiv õppeotstarbeline videoklipp. Videoklipiga saab tutvuda noorte kodulehel www.tankla.net/karjäärikohvik.

## 6.5 Erinoorsootöö

### 6.5.1 Alaealiste komisjonide tegevus

Valga maakonnas töötab kaks alaealiste komisjoni: maakondlik komisjon loodi 1998. aastal Valga Maavalituse juurde, kohaliku omavalitsuse komisjon alustas tööd 1.09.2006 Tõrva Linnavalitsuse juures. Tõrva piirkonna alaealiste komisjoni pädevusse kuuluvad Tõrva linna, Helme ja Põdrala valla alaealiste õigusrikkumiste arutelud, mõjutusvahendite määramine ning oma haldusterritooriumil alaealistega tehtava kriminaalpreventiivse töö koordineeri-

mine. 2010. aasta maakondlik erinoorsootöö koondstatistika kajastab mõlema komisjoni tööd.

**Tabel 6-18 Alaealiste õigusrikkumiste arutelud**

Aasta	2006	2007	2008	2009	2010
Õigusrikkumiste arv	123	93	91	80	83
Korduvarutelude arv	3	13	5	7	5

**Tabel 6-19 Alaealiste komisjoni poole pöördumiste alused**

	2006	2007	2008	2009	2010
Pöördumiste aluseks on järgmised teod					
Koolikohustuse mittetäitmine	44	49	28	18	30
Karistusseadustikus ettenähtud kuriteokoosseisule vastav õigusvastane tegu	31	26	18	21	26
Karistusseadustikus või muus seaduses ettenähtud väärteokoosseisule vastav õigusvastane tegu	48	18	45	41	27

**Tabel 6-20 Alaealiste komisjoni poolt kohaldatud mõjutusvahendid**

Mõjutusvahendid vastavalt alaealise mõjutusvahendite seaduse § 3 lg 1	2006	2007	2008	2009	2010
Hoiatus	97	75	70	68	69
Koolikorralduslikud mõjutusvahendid	5	4	-	-	-
Vestlusele suunamine psühholoogi, narkoloogi, sotsiaaltöötaja või mõne muu spetsialisti juurde	18	25	16	12	36
Lepitamine	-	-	-	-	-
Kohustus elada vanema, kasuvanema, eestkostja või perekonnas hooldaja juures või lastekodus	3	4	1	-	1
Üldkasulik töö	19	13	11	22	12
Käendus	-	-	-	-	-

Noorte- või sotsiaalprogrammides või rehabilitatsiooniteenuses või ravikuurides osalemine	8	4	5	7	9
Kasvatuse eritingimusi vajavate õpilaste kooli suunamine	3	4	-	-	1

**Tabel 6-21 Alaealiste õigusrikkumisi ennetavate kriminaalpreventiivsete projektide toetamine**

	2006	2007	2008	2009	2010
Toetuse suurus	75 997	76 584	128 525	125 778	-
Projektide arv	4	11	14	11	-

### 6.5.2 Nõustamiskomisjoni tegevus

Nõustamiskomisjon on moodustatud maavanema korraldusega ja tegutseb Valga Maavalitsuse juures. Nõustamiskomisjoni pädevusse kuulub õpilasele põhihariduse omandamiseks võimetekohase õppekava/õppevormi määramine, õpilase sanatoorsesse kooli, abikooli või eriklassi suunamine, lapse erilasteaeda või erirühma suunamine, koolikohustuse täitmise edasilükkamise otsustamine ning õpilase koduõppele määramine.

2010. aastal toimus nõustamiskomisjonil 12 istungit. Võeti vastu 66 otsust.

**Tabel 6-21 Otsuste arv nõustamiskomisjonis**

Aasta	2006	2007	2008	2009	2010
Otsuste arv	38	51	64	52	66

## 7. Majandus ja tehniline infrastruktuur

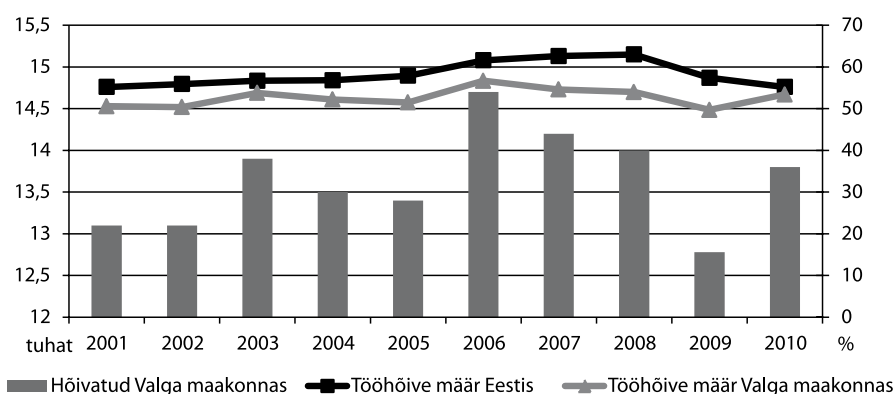
### 7.1 Tööhõive

Tabel 7-1 Valgamaa 15-74-aastased elanikud hõiveseisundi järgi

	2006	2007	2008	2009	2010
Tööealised kokku (tuhat)	26,0	26,0	25,9	25,8	25,8
Töäjõud (tuhat)	16,1	15,6	15,3	15,6	15,9
Mitteaktiivsed (tuhat)	9,9	10,4	10,6	10,2	9,9
Tööga hõivatud (tuhat)	14,7	14,2	14,0	12,8	13,8
Töötud (tuhat)	1,4	1,4	1,3	2,8	2,1
Töäjõus osalemise määr (%)	62,0	60,1	59,1	60,4	61,6
Tööhõive määr (%)	56,7	54,6	54,0	49,7	53,4
Töötuse määr (%)	8,6	9,1	8,5	17,8	13,3

Allikas: Statistikaamet

Joonis 7-2 15-74-aastaste hõive Eestis ja Valgamaal



Allikas: Statistikaamet

Tabel 7-3 Tööga hõivatud Valgamaal majandussektorite järgi

Aasta	Primaarsektor		Sekundaarsektor		Tertsiaarsektor	
	Hõivatud tuhat	Hõivatute osatähtsuse %	Hõivatud tuhat	Hõivatute osatähtsuse %	Hõivatud tuhat	Hõivatute osatähtsuse %
2006	0,9	5,9	5,4	36,7	8,5	57,4
2007	1,0	7,3	5,4	38,1	7,7	54,6
2008	1,2	8,6	5,5	39,0	7,3	52,4
2009	...	...	5,2	40,2	7,0	54,6
2010	1,1	7,8	4,1	29,7	8,6	62,5

Märkused: Primaarsektor - põllumajandus, jahindus, metsamajandus, kalandus

Sekundaarsektor - mäetööstus, töötlev tööstus, elektrienergia-, gaasi- ja veevarustus, ehitus

Tertsiaarsektor - kaubandus, teenindus jms

Allikas: Statistikaamet

### 7.1.1 Eesti Töötukassa Valgamaa osakond

Aadress Vabaduse 26, Valga 68204,  
 Juhataja Merike Metsavas  
 merike.metsavas@tootukassa.ee, telefon 767 9788

#### Tõrva klienditeeninduspunkt

Tartu mnt 20, Tõrva 68606

#### Alates 1. veebruarist on avatud Töötukassa Valgamaa osakonnas KARJÄÄRIINFOTUBA.

Karjääriinfotuba on avatud kõikidele soovijatele, kes soovivad abi töötöinguteks vajaliku informatsiooni leidmisel. Kliendil on võimalik soovi korral kasutada informatsiooni otsimiseks karjääriinfo kliendiarvutit. Vajadusel abistab karjääriinfospetsialist klienti kandideerimisdokumentide (CV, kaaskiri, motivatsioonikiri) koostamisel.

#### Alates 1. aprillist töötab Valgamaa osakonnas EURES nõustaja.

EURES nõustajad on asjatundjad, kes pakuvad kolme EURESe põhiteenust: teavet, nõustamist ja tööhõivealast abi nii töötajatele kui tööandjatele, kes huvituvad Euroopa tööturust.

Tabel 7-4 Registreeritud töötud aastas kokku

	2008	2009	2010
Registreeritud töötud	2241	3547	3686
Neist aasta jooksul arvele võetud uued töötud	1534	3325	2155
Kuu keskmine töötute arv	946	2083	2761
Töötuse % tööealisest elanikkonnast*	5,2	9,7	13,1
Töötuse % tööjõust**	7,6	14,7	15,1

Märkused: \* tööealine elanikkond (16-aastased kuni pensioniiga)

\*\* tööjõud vanus 15-74 (töötav elanikkond + mitteaktiivsed)

Allikas: Eesti Töötukassa Valgamaa osakond

Tabel 7-5 Registreeritud töötud aasta lõpus

	2008	2009	2010
Valga maakond kokku	1095	2 436	1 944
Valga maakonna linnad	697	1 509	1 156
... Tõrva linn	43	204	159
... Valga linn	654	1 305	997
Valga maakonna vallad	398	927	788
... Helme vald	58	166	156
... Hummuli vald	32	62	45
... Karula vald	27	67	60
... Otepää vald	39	116	112
... Palupera vald	13	39	35
... Puka vald	38	70	53
... Põdrala vald	27	76	82
... Sangaste vald	37	96	58
... Taheva vald	43	72	58
... Tõlliste vald	55	110	88
... Öru vald	29	53	41

Allikas: Eesti Töötukassa Valgamaa osakond

**Tabel 7-6 Aasta jooksul arvele võetud uued töötud, kes eelnevalt töötasid, eelneva töösuhte lõpetamise põhjuse järgi**

Töösuhte lõpetamise põhjus	2008	2009	2010
Asutuse likvideerimine	7	7	1
Distsiplinaarsüütegu	33	6	26
Katseaja ebarahuldavad tulemused	31	58	15
Koondamine	169	458	220
Muud põhjused	79	5	31
Määramata	7	8	8
Pankrot	21	11	4
Poolte kokkuleppel	99	138	82
Põhjus teadmata (puudub dokument)	10	-	-
Teenuse osutamise leping	2	10	39
Tähtajaline leping	196	385	322
Töötaja algatusel	224	195	89
Töötaja algatusel - töövaidluskomisjoni otsus	3	6	1
Töötaja algatusel (tööandja süül)	8	32	8
Kokku	889	1319	846

Allikas: Eesti Töötukassa Valgamaa osakond

**Tabel 7-7 Töötukassas registreeritud töötud eelneva tegevuse järgi**

Eelnev tegevus	2010
Töötas või oli ettevõtja	2095
Õppimine	136
Kaitsevägi	11
Kasvatas last	101
Haiglas	1
Hooldus	16
Töövõimetus	146
Vanglas	31
Muu	1227
Abikaasatasu (Välisteenistuse seadus § 67)	8

Allikas: Eesti Töötukassa Valgamaa osakond

**Tabel 7-8 Aasta jooksul töötuna arvel olnud isikud vanuse, soo ja suhtluskeele järgi**

	2008	2009	2010
<b>Vanus</b>			
16-24	339	698	721
25-49	1298	2392	2453
üle 50	604	457	512
<b>Mehed</b>	1227	2152	2176
<b>Naised</b>	1014	1395	1510
<b>Peamised suhtluskeeled</b>			
eesti keel	1517	1617	1454
vene keel	736	708	513

Allikas: Eesti Töötukassa Valgamaa osakond

Tabel 7-9 Aasta jooksul töötuna arvel olnud isikud haridustaseme järgi

Haridustase	2009	2010
Puudub algharidus	10	10
ESIMENE TASE	1042	1038
Algharidus	159	152
Kutseharidus põhihariduseta	6	11
Põhiharidus	877	875
TEINE TASE	2102	2182
Põhiharidus kutseharidusega	152	152
Kutsekeskharidus põhikooli baasil	644	677
Üldkeskharidus	1024	1060
Kutsekeskharidus keskkooli baasil	282	293
KOLMAS TASE	377	448
Keskeriharidus	223	277
Kutsekõrgharidus	41	47
Bakalaureuseõpe	94	105
Magistriõpe	19	19
Doktoriõpe	-	-
Määramata	15	8
Kokku	3546	3686

Allikas: Eesti Töötukassa Valgamaa osakond

Tabel 7-10 Aasta jooksul töötuna arvel olnud isikute kuulumine riskirühmadesse

Riskirühma kuulumine	2008	2009	2010
noor	335	698	781
vanglast vabanenu	39	69	38
55 ja vanem	292	457	491
pikaajaline	941	1442	2512
hooldaja	43	42	8
eesti keele mitteoskaja	287	591	774
puudega	172	278	200

Allikas: Eesti Töötukassa Valgamaa osakond

Tabel 7-11 Riikliku töövahendussüsteemi poolt osutatud tööturuteenused

	2008	2009	2010
Passiivsed meetmed:			
Said töötutoetust	784	1141	1054
Aktiivsed meetmed:			
Suunatud tööturukoolitusele	197	777	793
Tööandjale makstud toetuse abil tööle rakendunud töötud	4	9	245
Töötute arv, kes said toetust ettevõtlusega alustamiseks	19	21	30
Said karjäärinõustamist	442	845	512
Tööpraktikale suunatud	9	30	99
Tööharjutusele suunatud	27	38	58
Tööklubisse suunatud	-	-	28
Psühholoogilist nõustamist osutatud	-	-	56
Avalikule tööle suunatud	-	-	1
Sotsiaalsele rehabilitatsioonile suunatud	-	-	1

Allikas: Eesti Töötukassa Valgamaa osakond

Tabel 7-12 Töövahendus

	2008	2009	2010
Laekunud vakantsid	404	201	699
Rakendusid tööle	564	660	1134

Allikas: Eesti Töötukassa Valgamaa osakond

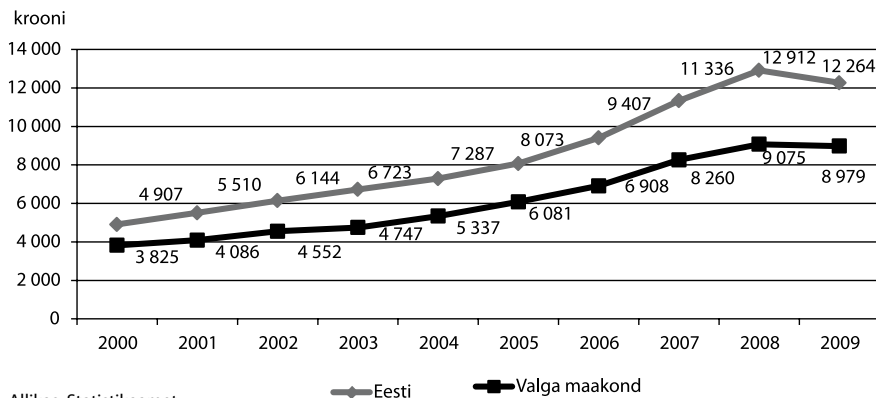
## 7.2 Sissetulek ja tarbimine

Tabel 7-13 Keskmine brutokuupalk (kr) 2010. aastal

	I kvartal	II kvartal	III kvartal	IV kvartal
Valgamaal	8910	9784	8758	9552
Eestis	11 865	12 877	11 876	12 736

Märkus: Hõlmatud on töölepingu, teenistuslepingu ja avaliku teenistuse seaduse alusel töötajad  
Allikas: Statistikaamet

Joonis 7-14 Keskmine brutokuupalk Valga maakonnas ja Eestis



Allikas: Statistikaamet

Tabel 7-15 Leibkonnaliikme kulutused aastas (kr)

	Kogu Eesti	osatähtsuse % kulutustest	Valga maakond	osatähtsuse % kulutustest
<b>Kulutused kokku 2010</b>	49 673,4	100	40 787,1	100
Toit ja alkoholita joogid	12 998,7	26,2	11 142,4	27,3
Alkohoolsed joogid ja tubakas	1 739,7	3,5	1 587,2	3,9
Rõivad ja jalatsid	2 215,9	4,5	1 741,6	4,3
Eluase	9 336,5	18,8	7 619	18,7
..remont	1 196,3	2,4	987,8	2,4
Majapidamiskulud	3 043,8	6,1	2 006,4	4,9
Tervishoid	1 810,8	3,6	1 330,7	3,3
Transport	5 417,8	10,9	4 824,8	11,8
..ühistransport	1 045,6	2,1	480,5	1,2
..bensiin, õlid	2 347,7	4,7	2 357,4	5,8
Side	2 878	5,8	2 542,1	6,2
Vaba aeg	4 664,7	9,4	3 081,3	7,6
..ajakirjandus ja raamatud	585,3	1,2	454,7	1,1
..reisipaketid	747,6	1,5	235	0,6
Haridus	622	1,3	299,4	0,7
Restoranid ja hotellid	1 438,5	2,9	557,8	1,4
..söömine väljaspool kodu	1 271,6	2,6	549,1	1,3
Mitmesugused kaubad ja teenused	2 595	5,2	2 219,7	5,4
Muud kulutused	912	1,8	1 834,6	4,5

Allikas: Statistikaamet



## 7.3 Pangandus

### 7.3.1 AS SEB Valga kontor

Address Aia 5, 68205 Valga  
 Telefon 665 8450; faks 766 1184  
 Direktor Eduard Rebane

Tabel 7-16 Pangandusnäitajad

	1.01.2010	1.01.2011	Kasv %
Internetipanga, teleteenuse ja telefonipanga lepinguid (tk)	19 351	20 381	5,3
Kehtivaid pangakaarte (tk)	18 296	18 486	1,0
Kehtivaid otsekorralduse lepinguid	20 064	18 076	-9,9
Hoiuste maht (tuh kr)	471 504	528 717	12,1
sh eraisikuid (tuh kr)	320 378	351 670	9,8
Laenude, liisingu, faktooringu maht (tuh kr)	844 775	764 475	-9,5
sh eraisikute laenud, liising (tuh kr)	545 739	523 518	-4,1

Allikas: AS SEB Valga kontor

#### Harukontor

Otepää  
 Address Lipuväljak 11, 67404 Otepää  
 Telefon 665 8760, faks 665 8764

#### Sularahaautomaadid

Valgas: Aia 5 (võimalus teha ka sularahas sissemaksed), Jaama pst 2B, Vabaduse 2/4, Raja 5, J. Kuperjanovi 62  
 Tõrvas: Valga mnt 3, Valga mnt 61  
 Otepääl: Lipuväljak 11, Lipuväljak 28

#### Makseautomaadid:

Valgas, Aia 5 – 2 tk

**Elektroonilised postipangad:** Pukas, Sangastes, Lüllemäel, Hummulis, Tsirguliinas, Harglas, Taageperas, Riidajas, Aakres, Örus ja Tõrvas.

### 7.3.2 Swedbank AS Valgamaa kontorid

#### Kontorite juhataja Anni Lillepea

##### Valga kontor

Address Kesk 10, 68203 Valga  
 Telefon 888 6265, faks 888 6263

##### Otepää kontor

Address Lipuväljak 4, 67403 Otepää  
 Telefon 888 6300, faks 888 6299

##### Tõrva kontor

Address Valga mnt 1, 68605 Tõrva  
 Telefon 888 6270, faks 888 6272

### Sularahaautomaadid

Valgas: Kesk 10 (ka sularaha sissemaks automaat), Jaama 2b, Riia 18, Pikk 1

Otepääl: Lipuväljak 4, Lipuväljak 28

Tõrvas: Valga mnt 1

Kord üle kahe nädala külastab Swedbanki Pangabuss Valgamaal Puka alevikku, Keeni küla ja Sangaste alevikku.

Pangabussis saab teha kõiki enamlevinud pangatehinguid.

Täpsem info [www.swedbank.ee](http://www.swedbank.ee) või tel 631 0310.

## 7.4 Maa- ja omandireform

### Maa-ameti Valga katastribüroo

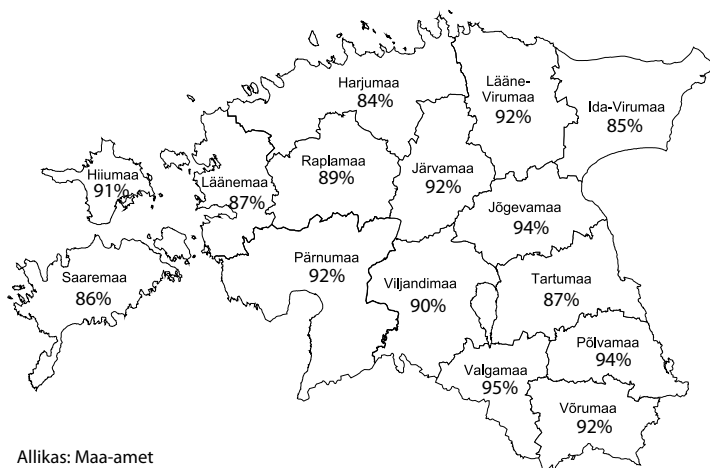
Aadress Kesk 12, 68203 Valga, telefon 675 0167

Maa-ameti Maakatastri osakond on Maa-ameti struktuuriüksus, mille eesmärk on maakatastrisse kande tegemiseks esitatud avalduste menetlemine, sh katastriüksuste ja katastriandmete muudatuste registreerimine ning andmevahetuse korraldamine seaduses ettenähtud juhtudel ja mahus. Osakonna põhiülesandeks on maakatastri pidamine. Osakonna koosseisu kuulub Valga katastribüroo, kus on kolm töötajat.

### Maareformi tulemused Valgamaal

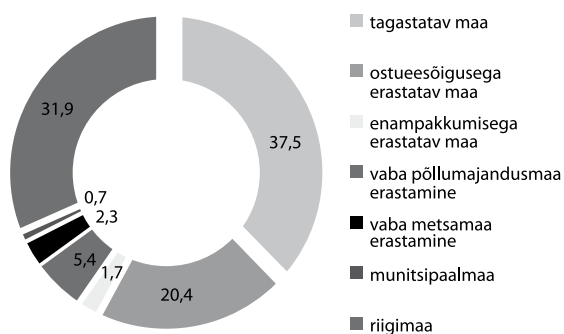
Seisuga 31.12.2010 oli riigi maakatastris registreeritud 20 798 katastriüksust pindalaga 193 629,8 ha, mis moodustab 94,6% maakonna maafondist. Sellest registreeriti 2010. aastal 541 katastriüksust pindalaga 3600,4 ha (so 1,9% registreeritud maast)

#### Joonis 7- 17 Maareformi seis Eestis 2010. aasta lõpus



Allikas: Maa-amet

#### Joonis 7-18 Maakatastris registreeritud maa jaotus (%) Valga maakonnas 31.12.2010 seisuga



Allikas: Maa-amet

Tabel 7-19 Maafond omavalitsuste lõikes (ha)

Linn/vald	Maafond kokku	sealhulgas					Muu maa
		Haritav maa	Looduslik rohumaa	Metsamaa kokku	sellest riigimets	muu mets	
Helme vald	31 273	7867	1363	17 674	7330	10 344	4369
Hummuli vald	16 270	4594	524	9200	4057	5143	1952
Karula vald	22 992	5555	864	13 017	6822	6195	3556
Otepää vald	21 736	5317	1613	10 286	2423	7853	4520
Palupera vald	12 348	4253	992	5251	1391	3860	1852
Puka vald	20 241	5767	997	10 375	5062	5313	3102
Põdrala vald	12 870	4247	929	5879	2468	3407	1815
Sangaste vald	14 473	6163	926	5441	1785	3656	1943
Taheva vald	20 471	3657	1423	13 156	7709	5447	2235
Tõlliste vald	19 378	6881	1023	8686	4403	4283	2788
Tõrva linn	480	-	-	96	-	96	384
Valga linn	1654	-	-	441	168	273	1213
Õru vald	10 463	3207	447	5650	3146	2504	1159
Kokku	204 649	57 508	11 101	105 152	46 764	58 388	30 888

Allikas: Maa-amet

Tabel 7-20 Maakatastris registreeritud Valgamaa katastriüksuste arv ja pindala (ha) seisuga 31.12.2010

Linn/vald	pindala	Registreeritud maa			Registreerimata maa	
		arv	pindala	%	pindala	%
Helme	31 273,3	1995	29 552,3	94,5	1721,0	5,5
Hummuli	16 270,3	981	15 438,5	94,9	831,8	5,1
Karula	22 992,1	1384	21 711,4	94,4	1280,7	5,6
Otepää	21 736,3	3304	21 067,7	96,9	668,6	3,1
Palupera	12 347,8	1359	12 025,9	97,4	321,9	2,6
Puka	20 093,2	1910	18 990,7	94,5	1102,5	5,5
Põdrala	12 722,3	1047	11 987,8	94,2	734,5	5,8
Sangaste	14 472,4	1303	13 685,7	94,6	786,7	5,4
Taheva	20 470,4	1123	19 327,4	94,4	1143,0	5,6
Tõlliste	19 377,8	1762	17 906,2	92,4	1471,6	7,6
Tõrva linn	480,4	1126	424,8	88,4	55,6	11,6
Valga linn	1654,2	2832	1301,2	78,7	353	21,3
Õru	10 462,6	672	10 210,2	97,6	252,4	2,4
Võrtsjärv	296	-	-	-	296	100
Kokku	204 649,1	20 798	193 629,8	94,6	11 019,3	5,4

Allikas: Maa-amet

Tabel 7-21 Maareformi dünaamika aastast reformitud katastriüksuste alusel

Aasta	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Katastriüksuste arv	1542	1098	1031	1098	816	883	716	557	408	541
Katastrisse kantud (ha)	11 729	9173	7690	11 869	3251,5	2837	1704,1	1539	1043	3600,4

Allikas: Maa-amet

Tabel 7-22 Õigusvastaselt võõrandatud vara tagastamise ja kompenseerimise taotluste lahendamise seisuga 5.10.2010

Linn/vald	Toimikuid	Menetlus lõpetamata	Lahendamise %
Helme vald	671	1	99,851
Hummuli vald	363	-	100
Karula vald	433	-	100
Otepää vald	646	6	99,071
Palupera vald	399	8	97,995
Puka vald	608	1	99,836
Põdrala vald	356	2	99,438
Sangaste vald	532	2	98,624
Taheva vald	391	2	99,488
Tõlliste vald	585	5	99,145
Õru vald	217	1	99,539
Tõrva linn	253	-	100
Valga linn	697	3	99,570
Otepää vallasisene linn	199	2	98,995
Kokku	6350	33	99,480

## 7.5 Ettevõtlus

Tabel 7-23 Valgamaa ettevõtjad õigusliku vormi järgi aasta lõpus

	2006	2007	2008	2009	2010
Füüsilisest isikust ettevõtjad	750	672	614	1031*	1060
Täisühingud	14	14	15	14	15
Usaldusühingud	4	6	7	7	21
Osaühingud	963	1049	1148	1269	1356
Aktsiaseltsid	80	78	78	78	74
Tulundusühingud	18	17	18	17	18
Kokku	1829	1836	1880	2416	2544

Allikas: Registre ja Infosüsteemide Keskus

Märkus: \* Senini Maksukohustuslaste registris registreeritud füüsilisest isikust ettevõtjad olid kohustatud 2009. aasta jooksul esitama avalduse Äriregistrisse kandmiseks, kui nad soovisid tegevust jätkata.

Tabel 7-24 Objektid äriregistris, riigi- ja kohaliku omavalitsuse asutuste riiklikus registris, mittetulundusühingute ja sihtasutuste registris, Eesti kirikute, koguduste ja koguduste liitude registris aasta lõpus

	2006	2007	2008	2009	2010
Usulised organisatsioonid	21	21	21	22	22
Mittetulundusühingud	541	563	603	652	695
Sihtasutused	23	23	24	22	24
Riigi- ja kohaliku omavalitsuse asutused	115	114	113	113	113
Ettevõtjad	1829	1836	1880	2416	2544

**Tabel 7-25 Ettevõtteregestris aasta lõpus**

	2006	2007	2008	2009	2010
Pankrotimenetluses äriühinguid	8	8	8	8	7
Likvideerimisel äriühinguid	33	33	33	33	34

Allikas: Registrate ja Infosüsteemide Keskus

**Tabel 7-26 Aasta jooksul registreeritud uute ettevõtjate arv äriregistris ning mittetulundusühingute- ja sihtasutuste registris**

registreerimise aasta	Kokku	äriühing	FIE	MTÜ	sihtasutus
2009	654	120	484	49	1
2010	300	137	119	43	1

Allikas: Registrate ja Infosüsteemide Keskus

## 7.5.1 Edukamad ettevõtted maakonnas

**Tabel 7-27 Edukamad ettevõtted maakonnas 2009. aasta majandustulemuste põhjal**

Koht	Ettevõtte	Tegevusvaldkond	Tegevjuht	Koht 2008. a
1.	Estrefransservice	ekspedeerimine	Uno Heinla	13.
2.	Sanwood AS	mööbli tootmine	Ari Juhani Lustila	42.
3.	Sanlind OÜ	põllumajandus	Andres Puksov	3.
4.	Lesanio OÜ	vahendustegevus	Terje Mängel	12.
5.	Viru Muna OÜ	hulgikaubandus	Andres Puksov	
6.	Valmap Grupp AS	ehitus	Matti Mõts	37.
7.	Sangaste Linnas AS	toiduainetööstus	Pille Pokk	8.
8.	Otepää Ehitusgrupp OÜ	ehitus	Toomas Ladva	
9.	Dammix AS	metsatööstus	Tõnis Raide	19.
10.	Skan Holz Helme AS	puitmajade tootmine	Argo Mehide	

Allikas: ajaleht Äripäev 19.10.2010

## Konkurss Valgamaa ettevõtluse auhind

2008. aastal kutsuti Valga Maavalitsuse, Valgamaa Omavalitsuste Liidu ja SA Valgamaa Arenguagentuuri poolt ellu konkurss Valgamaa ettevõtluse auhind. 2009. aastal lisandus korraldajana ajaleht Valgamaalane.

Konkursi eesmärgiks on tunnustada Valgamaa ettevõtjaid, kes oma hea maine ja aktiivse tegevusega on aidanud kaasa maakonna positiivsele arengule.

2010. aastal esitati konkursile ühtekokku 15 nominenti. Konkursi võitjad kuulutati välja 16. aprillil 2010 Puka Rahvamajas toimunud koostööalasel teabepäeval „Koostöö - tark valik“ järgmiselt:

- **Parim tootmisettevõtte 2009 AS Sangaste Linnas** – pikaajalise stabiilse ja keskkonnateadliku tegevuse eest.
- **Parim teenindusettevõtte 2009 AS Pühajärve Puhkekodu** – Pühajärve SPA ja Puhkekeskuse kõrge teenindustaseme, teenuste järjepideva edasiarendamise ja keskkonnateadliku tegevuse eest.
- **Parim uustulnuk 2009 OÜ Valga Leivatehas** – Valga linnas leiva- ja saiatootmise traditsiooni taaselustamise ning uudse kauplus-kohviku avamise eest.
- **Ettevõtluse edendaja 2009 MTÜ Erivajadustega Laste Tugikeskus Sinilill** – aktiivse tegevuse eest puudega inimeste integreerimisel tööle läbi uute töökohtade loomise, millega on kaasnenud märkimisväärne mõju ettevõtluse arengule.

## 7.5.2 Ettevõtluse tugisüsteemid maakonnas – SA Valgamaa Arenguagentuur

SA Valgamaa Arenguagentuur  
Aadress Kesk 11, 68203 Valga  
Telefon 767 9800, e-post valgamaa@arenguagentuur.ee  
www. arenguagentuur.ee

Sihtasutus Valgamaa Arenguagentuur (SVA) on maakonna arengu huvides tegutsev maakondlik arendusorganisatsioon, mis kuulub Ettevõtluse Arendamise Sihtasutuse (EAS) maakondlike arenduskeskuste võrgustikku. Tegevuse eesmärgiks on muuta maakonna majandus- ja elukeskkond atraktiivsemaks ja konkurentsivõimelisemaks, aidata kaasa maakonna erinevate arendusorganisatsioonide omavahelisele koostööle, pakkuda professionaalseid tugi-teenuseid, aidata kaasa maakonda investeringute toomisele ning seeläbi uute töökohtade loomisele ja elukvaliteedi tõusule.

SA Valgamaa Arenguagentuuri koostööpartnerid teenuste osutamisel on Ettevõtluse Arendamise Sihtasutus, Valgamaa Omavalitsuste Liit ja Valga Maavalitsus. Alates 1.04.2009 kuulub SA Valgamaa Arenguagentuuri koosseisu ka Valga Turismiinfokeskus, mis loob veelgi paremad võimalused antud valdkonna komplekssemaks ja jätkusuutlikumaks arenguks.

SA Valgamaa Arenguagentuur teeb koostööd erinevate organisatsioonidega. Olulisemad neist: Valgamaa Partnerluskogu, maakonna arengunõukogu, Töötukassa, Valgamaa Äriklubi, Valgamaa Omavalitsuste Liit, Võrumaa Tehnoloogiainkubaator ja Valgamaa Kutseõppekeskus.

2010. aastal nõustati 8 kohaliku omavalitsuse projekti, 15 MTÜ projekti ja 67 ettevõtlusalast projekti. Korraldati 27 erinevat teabepäeva, infopäeva, seminari ja koolitust. SA Valgamaa Arenguagentuur esitas ja sai positiivse rahastamisotsuse 4-le projektile summas 760 000 krooni. Viidi läbi 5 ümarlauda.

2010. aastal pöördusid kohalikud omavalitsused arenguagentuuri poole enamuses projektidealaseks nõustamiseks, finantseerimisallikate leidmiseks ja erinevateks arueludeks koostöö arendamise osas ning kohalike teenuste delegerimise küsimustes. On suurenenud omavalitsuste vajadus erinevate koolituste järele, mis on paljuski tingitud ka oma ressursside vajakajäämisest.

Kasvanud on vajadus erinevate investeringute järele. Vastupidiselt eelnevatele perioodidele ollakse valmis esitada erinevaid võimalusi kasutades projektitaotlusi. Projekti esitamise puhul saab määravaks omavalitsuse võimekus projekti omaosaluse leidmise osas. Samuti on probleemne ka vastavasisuliste programmide vähesus või väga väike ressurss selleks – näiteks piirkondade konkurentsivõime tugevdamise meede (PKT).

Olulisel kohal on omavalitsuste nõustamiste puhul arutelud koostöö efektiivsemaks ja tulemuslikumaks muutmisel ja vajaduse korral vajaliku kompetentsi leidmisel.

Võrreldes eelmiste perioodidega on omavalitsuste teadlikkus MAKi tegevuste osas tõusnud ja seda tänu organisatsioonivisiitide läbiviimisega omavalitsustesse. Eesmärgiks – tõhus ja toimiv koostöö.

Tegutsevate ettevõtjate nõustamine oli eelkõige seotud erinevate rahastusallikate leidmisega, taotlus- ja aruandlusvormide täitmise ning taotlusega kaasnevate dokumentide koostamise ja kontrolliga. Nõu küsiti ka ettevõtete tegevuste mahu vähenemisel seadusest tulenevate toimingute, majandusaasta aruannete elektroonse esitamise ja digitaalallkirjastamise toimingute kohta. SVA pakkus tuge koostööpartneritele, vahendades infot, osaledes koolituste ja seminaride korraldamisel, kaasates ettevõtjaid erinevatesse klasteri-, koolitus- ja ühisturundusprojektidesse.

Mittetulundusühenduste (MTÜ) valdkonnas võib eelmise perioodiga võrreldes täheldada huvi tõusu MTÜ asutamise protsessi ning asutamisdokumentide koostamise kohta. Esines enam korteriühistute ja garaažiühistute nõustamisi, klientideks suures osas vene keelt kõnelevad huvilised.

Palju oli MTÜ põhikirja muutmise soove ning nõustamist mitmetes erinevais E-Äriregistri toimingutes.

Samuti pöörduti nõustamissooviga, et saada teavet rahastamisvõimalustest konkreetsetele ideedele – enamuses investeringute, aga ka soetuste ning koolituste läbiviimiseks. Valdavalt nõustati juba aastaid tegutsenud ning kogemustega MTÜsid, viimasel ajal aga arvukalt ka erineva taustaga spordiklubisid.

Mitmel korral tuli kokku puutuda vägagi spetsiifilise temaatikaga, kus oli vajalik näiteks juristi nõuanne. Lähtuvalt e-aruande esitamise kohustusest tunti huvi MTÜ lõpetamise kohta.

Võttes aluseks tänast olukorda majanduses ning ettevõtluses, on äärmiselt oluline teadmiste ressursi koondamine ning selle efektiivne kasutamine ja rakendamine eesmärgiga jagada vajalikku informatsiooni võimalikult mastaapselt.

#### **2010. aasta huvitavamad ettevõtmised SA Valgamaa Arenguagentuuris olid:**

- **Maakondlik koostööalane teabepäev „Koostöö - tark valik“**

Osalesid maakonna omavalitsuste, ettevõtjate ja kolmanda sektori esindajad.

Teabepäeva raames tunnustati konkursi „Valgamaa ettevõtluse auhind 2009“ ja fotokonkursi „Tuntud ja tundmatu Valgamaa“ võitjaid.

- **Kagu-Eesti ettevõtluspäev „Tee Tulevikku“**

Toimus **Kanepi Rahvamajas**, mis oli üks piirkondlike ettevõtluspäevade raames toimuvatest ettevõtmistest üle kogu Eesti.

**Ettevõtmise korraldasid Põlva-, Võru- ja Valgamaa arenduskeskused. Sihtgrupiks olid** piirkondade ettevõtjaid ning ettevõtlusest huvitatud inimesed.

- **Strateegiline majandusmäng „DYNAMA“**

Kahepäevane koolitus viidi läbi koostöös EBS Juhtimiskoolituskeskusega. Koolitust rahastas LEADER programm. Osalesid maakonna ettevõtjad.

- **Lühiseminar gümnaasiumi noortele „Noored võtavad ette“**

Seminar toimus traditsioonilise „Teadmiste nädala“ raames. Päeva viisid läbi Andrei Korobeinik ja Harald Lepisk. Seminaril käsitleti teemasid ettevõtlusest ja ettevõtlikkusest ning arutleti, kuidas noortel unistajatel õnnestuks kasvada loovateks juhtideks.

Osalesid maakonna gümnaasistid.

- **Projekt „Toiduklastri algatus“**

Ettevõtluse Arendamise Sihtasutuse klastriprogrammi raames tulid aasta alguses kokku toiduainetööstuse ettevõtjad ja tugiorganisatsioonid, et käivitada toiduklastri. Projekti on kaasatud üheksa Valga-, Võru- ja Põlvamaa ettevõtet: AS Värska Vesi, AS Lõunapagarid, OÜ Kõlleste Kommimeistrid, AS Sangaste Linnas, Nopri Talumeierei OÜ ja Delibalt Production OÜ, Astelpajutooted OÜ, Bacula AS ja FIE Edgar Kolts. Lisaks osalevad projektis Eesti Maaülikool, Põllumajandus-Kaubanduskoda ning Põlva, Võru ja Valga maakondlikud arenduskeskused. Ekspertidena on kaasatud Jakob Saks ja Juhan Bernadt Ekspordiakadeemiast.

Projekti tegevustest toimus 4 koostööseminari ja 1 õppereis toiduklastri algatustega tutvumiseks (Rootsi, Taani).

Projekti otsene mõõdetav tulemus on valmiv toiduklastri arengustrateegia ja tegevuskava, mis võimaldab jätkata klastri arendamist ja selleks vajaliku toetuse taotlemist. Protsessi tulemusena oodatakse kaasatud partnerite infovahetuse käivitumist, partnerluse võimaluste ja vajaduste tundmaõppimist, vastastikku sotsiaalsete kontaktide ja usalduse ning seeläbi koostöö eeltingimuste loomist.

Projekti juhib Põlvamaa Arenduskeskus, Valgamaa Arenguagentuur on koostööpartner.

- **Arenguprogramm „Uuenduste otsingul“**

Osalemine pikaajalises Valgamaa Partnerluskogu programmis, mille sihiks on tõsta väikeettevõtjate ja ühenduste eestvedajate ning kohalike omavalitsuste esindajate võimekust mõelda uuenduslikult, suunata tulemuslikult erinevaid tegevusi, algatada projekte ning kaasavalt tegutsedes viia ellu uusi lahendusi. Programmis osalevad 24 isikut erinevatest organisatsioonidest ja ettevõtetest. Arenguprogramm koosnes seitsmest seminarist ja ühest õppereisist, mis leidsid aset ajavahemikus märts - november 2010.

• **ESF projekti „Haavatava sihtrühma tööga hõivatuse/töövalmiduse taastamine läbi individuaalse lähenemise ning sotsiaalse rehabilitatsiooni osutamise Valgamaal“**

Projekt kestab 01.08.2010 - 31.05.2011. Projekti taotleja on Valga Linna Töötute Aktiviseerimiskeskus. Projekti maksumus on 854 000 krooni. Projektis osaleb 85 lähisuhte vägivalla ohvrit. SA Valgamaa Arenguagentuur osutab projekti finantsjuhtimise teenust.

• **Programm „Investorteeninduse võimekuse tõstmine kohalikul tasandil“**

MKMi ja EASi pilootprojekt regionaalse suunitlusega välisinvesteeringute kaasamise tegevustele. Eesmärk on ühtne ja süstemaatiliselt kogutud info investeerimisvõimaluste kohta erinevates Eesti regioonides. Osalejad Valgamaalt: SA Valgamaa Arenguagentuur, Valga linn, Tõrva linn, Otepää vald ja Taheva vald.

• **Kagu-Eesti ettevõtjate õppereis Hiinasse**

Õppereis toimus EASi T&O programmi raames. Tegemist oli Valga-, Põlva- ja Võrumaa maakondlike arenduskeskuste koostööprojektiga. Valgamaa Arenguagentuur oli taotluse esitaja. Kasusaajad olid kolme maakonna 10 ettevõtjat, sh viis ettevõtjat Valga maakonnast. Projekti maksumus oli **424 874 krooni**. Projekti eesmärgiks oli luua uusi kontakte ja arendada suhteid uute võimalike sihtturgudega. Õppereisil külastati Shanghai Zhangjiang tehnoloogiaparki, maailmanäitust EXPO 2010 ja Lõuna-Hiina hulgiturge. Koostööpartner projekti tegevuste läbiviimisel oli International Trade Services OÜ.

• **Projekt „Kagu Eesti omavalitsuste haldussuutlikkuse suurendamine“**

Projekt teostati koostöös Valgamaa Omavalitsuste Liiduga. Projektis osalesid Valga-, Põlva- ja Võrumaa omavalitsuste juhid ning kolme maakonna arenduskeskuste juhid. Projekti raames viidi läbi kaks koolitust ja üks õppereis. Õppereisi käigus kohtuti Gulbene, Balvi ja Utena omavalitsusjuhtidega. Projekti eesmärgiks oli Valgamaa, Põlvamaa ja Võrumaa omavalitsuste haldusvõimekuse suurendamine, piirkondliku koostöö ja juhtimiskogemuste vahetamise kaudu. Projekti kogumaht oli 206 000 krooni. Kasusaajate arv on kokku 46, sellest Valga maakonnast 16.

Tabel 7-28 Nõustamismahud

		Arv 2008	Arv 2009	Arv 2010
Alustavate ettevõtjate nõustamine	Nõustatud alustavaid ettevõtjaid kokku	48	343	160
	Esitatud starditoetuse taotlusi (keskuse nõustamise abil)	2	4	7
	Neist EASi poolt rahastatud taotlusi	1	4	7
	Starditoetuse abil tekkinud ettevõtete arv	1	4	7
	Starditoetuse abil loodud töökohtade arv	4	6	7
	Väljaspool starditoetust nõustatud äriplaanide arv	46	19	22
	Väljaspool starditoetust keskuse nõustamise abil tekkinud ettevõtete arv	21	19	9
	Väljaspool starditoetust keskuse nõustamise abil loodud töökohtade arv	25	22	9
Tegutsevate ettevõtjate nõustamine	Nõustatud tegutsevaid ettevõtteid kokku	101	156	137
	sh nõustatud EASi programmidest	80	52	40
	Esitatud koolitustoetuse taotlusi (keskuse nõustamise abil)	3	5	5
	Neist EASi poolt rahastatud taotlusi	2	5	4
Mittetulundusühenduste nõustamine	Nõustatud mittetulundusühendusi kokku	122	270	198
	Nõustatud mittetulundusühenduse asutamist	16	28	35
	Loodud mittetulundusühenduste arv, kes kasutasid keskuse nõustamist	7	12	15
	Nõustatud mittetulundusühenduste projektide arv	46	20	21
	Neist rahastatud projekte	27	7	8
Omavalitsuste nõustamine	Omavalitsuste nõustamisi kokku	59	172	102
	Nõustatud omavalitsuste projekte (projektide arv)	27	14	21



### 7.5.3 Valgamaa Äriklubi

Valgamaa Äriklubi president on Hans Heinjärv.  
Koduleht [www.ariklubi.riiska.ee](http://www.ariklubi.riiska.ee)

Valgamaa Äriklubi tegutseb aastast 1994. 2011. aasta märtsi seisuga on klubi liikmeteks 49 Valgamaa aktiivset ettevõtete tippjuhti. Hooajal 2010/2011 korraldas Äriklubi kahepäevase kommunikatsioonialase koolituse Alal, tutvuti tennise- ja squashikeskusega Valgas, huvitavad külalised olid Urmas Klaas Riigikogust, Jaan Reinhold Välisministeeriumist, Ott Pärna Arengufondist, sommeljee Raivo Leesalu ja IT spetsialist Tõnu Samuel. Klubi liikmed on aktiivselt osalenud ka Valgamaa uue arengukava ettevalmistamisel.

### 7.5.4 Turism

#### Turismiinfo

##### Valga Turismiinfokeskus

Kesk 11, 68203 Valga  
Telefon/faks 766 1699, e-post [valga@visitestonia.com](mailto:valga@visitestonia.com)  
Kodulehekülg [www.visitestonia.com](http://www.visitestonia.com); [www.puhkaeestis.ee](http://www.puhkaeestis.ee)  
Infokonsultant Marina Lauk

##### Otepää Turismiinfokeskus

Tartu mnt 1, 67404 Otepää  
Telefon 766 1200, faks 766 1246, e-post [otepaa@visitestonia.com](mailto:otepaa@visitestonia.com)  
Kodulehekülg [www.visitestonia.com](http://www.visitestonia.com); [www.puhkaeestis.ee](http://www.puhkaeestis.ee)  
Infokonsultandid: Mare Raid ja Lea Ilp

##### Tõrva Turismiinfopunkt (avatud vaid suveperioodil)

Valga 1, 68605 Tõrva  
Telefon/faks 766 3300, e-post [info@torva.ee](mailto:info@torva.ee)  
Kodulehekülg [www.torva.ee](http://www.torva.ee)  
Infokonsultant Gristel Jaakson

##### Valgamaa turismiveeb [www.turism.valgamaa.ee](http://www.turism.valgamaa.ee)

Info majutus- ja toitlustusettevõtete, vaatamisväärsuste, aktiivse puhkuse, olulisemate sündmuste ning turismiga seotud teenuste kohta eesti, inglise, soome, saksa, vene ja läti keeles. Veebi haldab SA Valgamaa Arenguagentuur, moderaator Säde Kononov.

#### Turismiorganisatsioonid

##### SA Lõuna-Eesti Turism

Lõuna-Eesti maakondade turismitegevuste koordineerimine, regiooni tutvustamine välisriigidel.  
Vaksali 17 A, 50410 Tartu  
telefon/faks 744 2271, e-post [info@southestonia.info](mailto:info@southestonia.info)  
[www.southestonia.info](http://www.southestonia.info)  
Juhataja Kristi Kass  
Nõukogu: Ulla-Maia Timmo (esinaine), Kalev Härk, Tiina Tättar, Karin Jaanson, Antti Allas, Tõnu Aavasalu, Rein Kokk, Katrin Rajamäe, Sille Roomets

##### SA Valgamaa Arenguagentuur

Kesk 11, 68203 Valga  
Telefon 767 9800, e-post [valgamaa@arenguagentuur.ee](mailto:valgamaa@arenguagentuur.ee)  
[www.arenguagentuur.ee](http://www.arenguagentuur.ee)

Juhataja Ülle Juht

Nõukogu: Kalev Härk (esimees), Aivar Uibu, Jaanus Raidal, Ivar Unt, Ermo Kruuse, Anneli Kattai, Georg Gorbatenko  
Turismiarenduskonsultant Sille Roomets

### SA Tõrva-Helme Turism

Valga mnt 1, Tõrva 68605

Telefon 766 3300, e-post info@torva.ee

Nõukogu: Maido Ruusmann (esimees), Tiiu Madal, Tarmo Tamm, Peeter Arro.

### SA Otepää Turism

Loomisel.

### Valgamaa turundustegevused

- **Osalemine messidel:** Tourest 2010 – Tallinn, Matka 2010 – Helsingi (Soome), EAS kampaaniaüritus Helsingis Senaatoritoril (Soome), Mardilaat 2010 Helsingi (Soome), Inwetex 2010 – Peterburg (Venemaa).
- **Turundusmaterjalid saadetud koostööpartnerite kaudu messidele:** Vakatieburs 2010 – Holland, Vivattour 2010 – Vilnius (Leedu), TUR 2010 Göteborg (Rootsi), ITB 2010 – Berliin (Saksamaa), Reisen 2010 – Hamburg (Saksamaa), SUVI 2010 Tartus, IMEX 2010 – Frankfurt (Saksamaa), EAS talveseminar reisikorraldajatele Moskvas (Venemaa), Europe Day Riias (Läti) ning maakonda külastavatele ja Valgamaalt lähetatud delegatsioonidele, EAS välisesindustele, Eesti Majale Helsingis.
- **Valminud turundusmaterjalid:** trükised „Valgamaa kultuurikalender 2010“, koostöös Lõuna-Eesti maakondadega ja Läti Vidzeme regiooniga rattamarsruudi „Tour de LatEst“ kaardid (eesti, läti, vene, soome, saksa, inglise, leedu keeles) ja brošüürid (eesti-inglise, läti-inglise, leedu-vene, soome-saksa keeles), koostöös SAga Lõuna-Eesti Turism ja Lõuna-Eesti maakondadega trükis „Talv“ vene keeles, „Kultuuripuhkus“ ja „Looduspuhkus“ eesti, vene, soome, inglise keeles.
- **Valminud infomaterjalid:** veebitrükised „Talv 2010“ eesti ja vene keeles, „Aktiivne puhkus Otepääl ja Valgamaal 2010“ eesti keeles, Valgamaa, Otepää, Tõrva-Helme piirkondade turismiinfokaardid eesti ja inglise keeles, Valgamaa infovihik eesti, vene, soome, inglise keeles.
- **Kaastööd meediale, pressiteated, intervjuud, info-tekstid-fotod reisiinfo koostajatele:** ERR, ETV, TV3, Kanal 2, Reisimaailm, Otepää Teataja, Valgamaalane, Postimees, Päevaleht, Eesti Ekspress, Maaleht, EOMAP, Regio, internetiuudiste portaalid, Lõuna-Eesti Turismi uudiskiri.
- **Koostöö välismeediaga:** Moskva TV, artiklid Venemaa, Läti ja Soome aktiivse puhkuse veebiportaalidesse.
- **Telesaated Valgamaast ja valgamaalastest:** ETV „Sõida maale“ (Ökoküla, Torupillitalu, Ute Wohlrabi hobusetalu, Pühajärve Puhkekeskus), ETV „Suveniir“ (Taagepera kunsti- ja käsitöökoda).
- **Turismiinfo, sündmuste, uudiste sisestamine** www.puhkaeestis.ee, turism.valgamaa.ee, Google map, Facebook, Twitter.
- Läbi viidud külastusmärg koostöös Põlva- ja Võrumaaga „Muhedad elamused Eestimaa lõunapiiril“, foto-konkurss „Tuntud ja tundmatu Valgamaa“, „Tour de LatEst“ maratoni vastuvõtt Valgas.

### Arendusprojektid maakonnas

- **Viidi ellu Eesti - Läti piiriülese koostöö programmi projekt „Valga-Valka atraktiivsuse suurendamine“ 2008-2010/Valga linnavalitsus, Valka linnavalitsus. Projekti raames toimus** Valga - Valka külastuskeskuse ning Valga - Valka jäähalli tarvis arhitektuurikonkursside korraldamine, tehniliste projektide väljatöötamine, tasuvus-teostatavusanalüüsi läbiviimine, Pedeli piiriülese puhkeala väljaarendamine, infoviitade ja -tahvlite paigaldamine Valgas ja Valkas, Nipernaadi monumendi püstitamine Valgas, tutvustavate reklaammaterjalide, sh maskottide, suveniiride valmistamine, Valga-Valka konverents.
- Viidi ellu Eesti-Läti piiriülese koostööprogrammi projekt „ViSoEst by bike“ 2008-2010 /Vidzeme turismiassotsiatsioon, Valga Maavalitsus. Projekti raames koostati ühine Põhja-Läti ja Lõuna-Eesti ühendav jalgrattamarsruut, paigaldatakse viidad-liiklusmärgid-infotahvlid, rajati puhkekohad, jalgrattahoidjad, koolitati ettevõtjaid ja turismiarendajaid, koostati kergliiklusteede tehnilisi projekte, koostati turundusmaterjale – marsruudikaarte, osaleti messidel.

- Viidi ellu tegevusi Leader meetme „Äripartnerlus-edu ettevõtluses koostöö kaudu“ projekti **„Valgamaa turismiettevõtjate koostöö ja ühisturundus välisurgudel“** raames/ SA Valgamaa Arenguagentuur. Projekti raames täiendati maakonna turismiveebi vene- ja lätikeelse keskkonnaga, korraldati koostöö ümarlaudu, viidi ellu turundustegevusi.

**Leader meetmest „Äripartnerlus – edu ettevõtluses koostöö kaudu“ toetatud projektid/elluviijad:**

- „Valgamaa turismiettevõtjate koostöö ja ühisturundus välisurgudel“ / SA Valgamaa Arenguagentuur
- „Üheskoos Valgamaa turismitoodete tuntuse tõstmine välisurgudel“ / SA Valgamaa Arenguagentuur;
- „Valgamaa maine tõstmine läbi koostöö“ / SA Valgamaa Arenguagentuur
- „Internetiturundus Valgamaa turismiettevõtetele“ / SA Valgamaa Arenguagentuur
- „Valgamaa lambapidajate ja käsitöölise ühisturundus ja mainekujundamise edendamine“ / MTÜ Maavillane
- „Turism, toitlustus- ja majutusteenused, seminariteenused, pulmade ja pidude korraldamine“ / MTÜ Taagepera Arendus

**Leader meetmest „Väärt elukeskkond“ toetatud projektid/elluviijad:**

- „Paju Külakeskuse väljaarendamine“ / MTÜ Paju Pansionaadid
- „Käsitöö õppereis, keraamika põletusahju ja tarvikute ost“ / MTÜ Taagepera Külaselts
- „Kartuli Wabariigi välikino“ / MTÜ Kartuli Wabariik
- „Tõrva Kinomuseum-Külastuskeskuse väljaarendamiseks vajaliku arhitektuurse põhiprojekti koostamine“ / MTÜ Tõrva Kinomuseum
- „Otepää kuum talvepealinn“ / Otepää Vallavalitsus
- „Paju lahinguvälja atraktiivistamine“ / MTÜ Paju Pansionaadid
- „Orkestri palkamine Valgamaa Neeme Järvi klassikalise muusika festivalil osalemiseks“ / MTÜ Leigo Kontserdid

**Leader meetmest „Külakukkur“ toetatud projektid/elluviijad:**

- „Portselanmaali koolitus, materjalide soetamine meene väljatöötamiseks“ / MTÜ Taagepera Külaselts
- „Põdrala valda Riidajasse keraamikaseadmete soetamine meenete väljatöötamiseks“ / MTÜ Põdrala Külade Ühendus
- „Kõik tee ja veele“ / Spordiklubi Viraaž
- „Vitriinide ja savitehnika töövahendite ostmine“ / MTÜ Taagepera Külaselts
- „Jeti küla terviseraja hooldustehnika soetamine“ / MTÜ Jeti Küla
- 

**Leader meetmest „Tugev Tegija“ toetatud projektid/elluviijad:**

- „Toitlustusteenuse arendamiseks inventari soetamine“ / Trustwell Catering OÜ
- „Saun-seminarihoone renoveerimisprojekti koostamine“ / Kivimäe Hostel OÜ
- „Ürituste läbiviimisvõimaluste parendamine“ / Kivimäe Hostel OÜ
- „Kodulehe uuendamine ja inventari soetamine“ / Marja talu OÜ
- „Teenuste kvaliteedi tõstmiseks vahendite soetamine“ / Udumäe Puhketalu
- „Catering toitlustamine“ / Toidupada OÜ
- „Kuiivatatud marjade tootmine, marjamahla valmistamine ja marjakrõpsude tootmine“ / Mammud OÜ

ESF programmi „Rahvusvaheliste ürituste ja konverentside toetamine“ projekt **„Laskesuusatamise Euroopa Meistrivõistluste Otepää 2010 korraldamine“** / Eesti Laskesuusatamise Föderatsioon MTÜ.

**ESF programmi „Alustava ettevõtja stardi- ja kasvutoetus“ projektid/ elluviijad:**

- „Põhivara soetamine restorankohviku teenuste osutamisega tegeleva ettevõtte tegevuse käivitamiseks“ / Lumikohvik OÜ
- „Narmet OÜ Läti saatkond“ / Narmet OÜ
- „Saare Puhkemaja sportlaste puhkebaasiks“ / Saare Puhkemaja OÜ
- „Turismitalu“ / SANKIVIMAA OÜ
- „Pagari kohvik“ / Valga Leivatehas OÜ

**ESF programmi „Teadmiste ja oskuste arendamise toetus - koolitusosak“ projektid/elluviijad:**

- „Toitlustusettevõtte täiendkoolitused“ / Marex Grupp OÜ
- „Kompetentsi tõstmine rahvusvaheliste suhete arendamiseks“ / Marja Talu OÜ
- „Teeninduse arendamine Pühajärve Puhkekodus“ / Pühajärve Puhkekodu AS
- „Pühajärve Puhkekodu energeetika alternatiivide tasuvusuuringu koostamine“ / Pühajärve Puhkekodu AS

ESF programmi „Innovatsiooniosakute toetus“ projekt „Disainkanuu prototüübi tootarendus“ / Vidrikemõisa OÜ  
ESF programmi „Turismi turundustoetus ettevõtjale“ projekt „Majutusteenuse ekspordi suurendamine“ / Villa Müllerbeck OÜ

**PRIA meede 3.1 „Maaelu mitmekesistamine“ projektid/elluviijad:**

- „Hotell Murakas juurdeehitus“ / Apik Partner OÜ
- „Lande restoran-külastemaja ehitamine“ / Lande grillikoda OÜ
- „Mesilinnu loomakasvatushoone majutuseks ja toitlustuseks rekonstrueerimine“ / Agera OÜ
- „Majutushoone ehitus“ / OÜ Kalme-Veski
- „Hosteli ehitamine Taheva vallas“ / Kaldavere OÜ
- „Hoone majutushooneks rekonstrueerimine“ / OÜ Järvesilma
- „Külastemaja rekonstrueerimine“ / Ala-Venda OÜ
- „Söödimäe külastemaja ehitamine“ / 7 Plus OÜ

**Koostöö turismiasjaliste vahel**

- AS Pühajärve Puhkekodu, Kubija SPA-hotelli ja Värskas Sanatooriumi koostöös avati tšarterbussiliin Peterburi ja Lõuna-Eesti spaade vahel.
- AS Pühajärve Puhkekodu, Meediagrupp Süd-Est-i, GMP Clubhotel-i, Paap Kõlari Safarikeskuse, Karupesa hotelli, Oti Pubi, Otepää Gümnaasiumi, OÜ Veete, Otepää Motoklubi, Tehvandi Spordikeskuse, Otepää Looduspargi, Otepää konstaablajaoskonna jt koostöös viidi läbi Otepää Talvefestival 2010.
- SA Valgamaa Arenguagentuuri ning EAS, Valgamaa Partnerluskogu, Valga Maavalitsuse, Valgamaa Omavalitsuste Liidu, kohalike omavalitsuste, RMK, SA Lõuna-Eesti Turismi, Muinsuskaitseamet, Maanteeamet, Edelaraudtee, KIK, Võrumaa Arenguagentuuri, Võrumaa Turismi, Põlvamaa Arenduskeskuse, Viljandimaa Omavalitsuste Liidu, SA Tartumaa Turismi, Peipsi Koostöökeskuse, kõigi Eesti ja Põhja-Läti turismiinfokeskuste, Vidzeme Turismi Assotsiatsiooniga jpt.
- Koostöö maavalitsuse ja omavalitsuste tasandil sõpruspiirkondadega Lätis, Venemaal, Ukrainas, Soomes, Rootsis, Ungaris.
- Toimub maakonna arenduskonsultantide ümarlaud 6 korda aastas.
- Toimib turismiettevõtjate info- ja meililist [turism@valgamaa.ee](mailto:turism@valgamaa.ee) – haldab SA Valgamaa Arenguagentuur.
- Viidi läbi ettevõtjalane infopäev Kanepis koostöös Valgamaa Arenguagentuur, Võrumaa Arenguagentuur, Põlvamaa Arenduskeskus.
- Viidi läbi Otepää piirkonna turismiettevõtjate ümarlaud – koostöös Otepää vallavalitsus, Otepää Turismiinfokeskus ja Otepää piirkonna turismiettevõtteid.
- Viidi läbi Tõrva-Helme piirkonna turismiasjaliste ümarlaud – koostöös Tõrva Linnavalitsus, Helme Klaverimuuseum ja SA Valgamaa Arenguagentuur.
- Viidi läbi 2 maakondlikku turismiasjaliste ümarlauda (I – koostöö, ühispaketid, ülevaade sihtturgudest Soome ja Venemaa; II ühisturundustegevused, messidel osalemine) – koostöös SA Valgamaa Arenguagentuur ning Otepää ja Valga turismiinfokeskused.
- Osalemine messil Tourest 2010 koostöös Valgamaa, Põlvamaa, Võrumaa turismiettevõtjatega, Võru, Põlva, Valga ja Otepää Turismiinfokeskuste, SA Valgamaa Arenguagentuuri, Võrumaa Arenguagentuuri, Põlvamaa Arenduskeskusega.
- Osalemine Mardilaadal 2010 koostöös SA Valgamaa Arenguagentuur ja Valgamaa Käsitööselts.
- Ühise külastusmängu „Muhedad elamused Eestimaa lõunaservas 2010“ elluviimine koostöös Võru-, Põlva- ja Valgamaa turismiettevõtjate, turismiinfokeskuste ja SA Valgamaa Arenguagentuuriga.

- Fotokonkursi „Tuntud ja tundmatu Valgamaa“ elluviimine koostöös turismiettevõtete ja SA Valgamaa Arenguagentuuriga.

#### Tunnustatud turismiteod

- Taagepera loss „Eesti parim pulmakoht 2010“ I koht ja „Eesti parim pulmacatering 2010“ I koht;
- Sangaste loss „Eesti parim pulmakoht“ IV koht;
- Pühajärve SPA- ja Puhkekeskus „Keskonnategu 2010“;
- Tammuri talurestoran „50 Eesti parimat restorani 2010“;
- Sangaste rukkirestoran „50 Eesti parimat restorani 2010“;
- GMP Clubhotel Pühajärve restoran „Lõuna-Eesti parim turismiobjekt 2010“ nominent;
- Otepää Talvefestival „Lõuna-Eesti parim sündmus 2010“ nominent.

#### Turismi põhinäitajad

Valgamaa on majutuskohtade arvult Eestis neljas Harjumaa sh Tallinn, Saaremaa, Pärnumaa sh Pärnu linn järel. NB! Statistikaameti andmed kajastavad vaid statistikakohuslaste andmeid (süü alla ei kuulu alla 10 voodikohaga puhkemajad ja kodumajutused). Ettevõtete arv erineb suvehooajal ja talvehooajal ning majutuse täituvus madal- ja kõrghooajal. Käesolevas tabelis on arvestatud aasta kuu keskmiste näitajate alusel.

Tabel 7-29 Majutusteenus (põhinäitajad - aasta keskmine)

	2006	2007	2008	2009	2010
Majutuskohad	71	74	81	90	77
Toad	810	883	949	996	869
Voodikohad	2226	2396	2466	2599	2242
Tubade täitumus %	31	30	27	22	21
Voodikohtade täitumus %	28	26	22	17	18

Allikas: Valgamaa Arenguagentuur Statistikaameti andmetel

Tabel 7-30 Toitlustusettevõtted aasta lõpu seisuga

Toitlustusettevõtte	Arv 2009	Kohti 2009	Arv 2010	Kohti 2010
Restoran	13	782	13	782
Pubi	7	750	8	800
Baar/kohvik	20	677	26	657
Kiirtoitlustus	4	141	5	171
Muud sh catering	17	-	13	-
KOKKU	61	2350	65	2430

Allikas: Majandustegevuste register

**Turismi sihtkohana on Valgamaa seitsmendal kohal** Harjumaa (sh Tallinn), Pärnumaa (sh Pärnu), Tartumaa (sh Tartu), Saaremaa, Ida-Virumaa ja Lääne-Virumaa järel.

82% Valgamaa külastajatest on pärit Eestist. **Siseturismi sihtkohana on Valgamaa viiendal kohal** Tallinna, Ida-Virumaa, Pärnu ja Tartu järel. 39% Valgamaad külastavatest siseturistidest on pärit Tartumaalt, 22% Tallinnast, 12% Võrumaalt, 8% Viljandimaalt, 6% Põlvamaalt ning 0,2-2 % ulatuses teistest maakondadest eraldi.

Välituristide päritolult 39% on Soomest, 16% Venemaalt, 11 % Rootsist, 10% Lätist, 8% Saksamaalt ning mujalt riikidest kokku 16%. Välituristidest 17% on korduvkülastajad.

Tabel 7-31 Majutatute arv suurema osatähtsusega riikide lõikes

Riik	2006	2007	2008	2009	2010
Eesti	89 311	91 510	84 104	62 908	66 607
Läti	1538	2019	2131	1316	1441
Rootsi	1136	1251	1216	978	1635
Saksamaa	1661	1436	1253	1116	1082
Soome	7290	6770	6120	5608	5583
Venemaa	1102	1346	1353	1823	2322
Muud välisriigid	3196	3031	2737	1800	2209
KOKKU	10 5234	10 7363	98 914	75 549	80 879

Allikas: Statistikaamet

Ööbimiste arv kasvas 2010. aastal keskmiselt 7% tõustes 148 316-ni (2009. aastal 138 537). Suurima kasvuga olid talvekuud jaan-märts kui kasv ulatus 26%ni.

Kõige kauem viibisid siin venelased – keskmiselt 5,5 ööd (eestlased 1,6 ööd). Töö eesmärgil reisis 12 781 inimest sh 2288 konverentsil osalejat (2009. aastal 12 325 inimest sh 3272 konverentsil osalejat). Puhkusereisijate arv kasvas 21% võrreldes eelmise aastaga (51 649lt 62 508ni).

Tabel 7-32 Turismiinfokeskustes 2010. aastal teenindatud kliendid

	2008			2009			2010		
	kokku	sh välis	sh Eesti	kokku	sh välis	sh Eesti	kokku	sh välis	sh Eesti
Otepää TIK	13037	4218	8819	11665	3365	8300	14221	5560	8661
Valga TIK	6664	3556	3108	7732	4032	3700	8600	4411	4189
Tõrva TIP	2096	794	1302	843	63	780	2690	134	2556

Allikas: Turismiinfokeskuste ja turismiinfopunkti andmed

Tabel 7-33 Enimkülastatud sündmused Valgamaal

Sündmus	2009	2010
FIS Otepää MK	14 500	15 000
Tartu Maraton*	6123	8038
Leigo järveuusika	6500	7300
Tartu Rattamaraton*	5614	5882
Valga-Valka linnafestival	7000	5000
Kuldkala	4700	5000
Valga Sõjaajaloopäevad	3000	4500
Tõrva Loits	3000	3500
Otepää Talvefestival	-	2360
Tartu Jooksumaraton	1598	1897

Märkus: \* võistlejad ilma pealtvaatajateta

Allikas: ettevõtete andmed

Tabel 7-34 Enimkülastatud objektid Valgamaal

Objekt	2009	2010
Kuutsemäe Puhkekeskus	45 000	...
Tehvandi Spordikompleks	...	44 000
Pühajärve SPA- ja Puhkekeskus	19 161	19 641
GMP Clubhotel Pühajärve restoran	...	18 500
Taagepera loss	6300	10 000
Otepää Snowtubing	10 000	9000
Sangaste loss	11 000	8642
Isamaalise Kasvatuse Püsiekspositsioon	2856	5210
Valga Muuseum	4745	4507
Barclay de Tolly mausoleum	3779	3700

Allikas: Ettevõtete andmed

### 7.5.5 Põllumajandus

#### Põllumajanduse Registrate ja Informatsiooni Ameti Viljandimaa-Valgamaa büroo

Aadress Aia 17 68203 Valga. Telefon 766 6001, faks 766 0000

Põllumajanduse Registrate ja Informatsiooni Amet (PRIA) on Põllumajandusministeeriumi valitsemisalas olev valitsusasutus. PRIA ülesandeks on riiklike toetuste ning Euroopa Liidu põllumajanduse ja maaelu arengu toetuste andmise korraldamine, seadusega ettenähtud põllumajandusega seotud riiklike registre ja muude andmekogude pidamine, nende andmete töötlemine ning analüüsimine. Alates 2008. aasta aprillist jõustus uus struktuur, mille tulemusena moodustati maakonnabüroode liitmise teel 7 regiooni. Viljandimaa-Valgamaa regioonis töötab kokku 16 inimest, Valga büroos on töötajaid 7. Viljandimaa-Valgamaa regiooni büroo juhataja on Tiina Tõnissoo.

Tabel 7-35 Valgamaa loomade arv

Loomaliik	2006	2007	2008	2009	2010
Veised	10 011	9 441	10 313	10 103	10 478
s.h. piimalehmad	4 201	4 087	4 444	4 269	4 630
Sead	9 271	7 012	8 834	4 600	7 228
Lambad, kitsed	5 187	7 105	7 074	8 077	7 100

Allikas: Valgamaa Veterinaarikeskus

Tabel 7-36 Põllumajandustootjatele määratud toetused (tuh kr)

Toetused	2006	2007	2008	2009	2010
2005.a. kütuseaktsiisi osaline hüvitamine põllumajandustootjatele	366	2	-	-	-
Ammelehma kasvatamise toetus	803	1045	1484	886	1450
Ebasoodsate piirkondade toetus	8135	8203	8470	8459	8501
Elatustalude kohanemise toetus	3004	2613	2316	798	297
Energiakultuuri kasvatamise toetus	-	215	729	-	-
Heinaseemne täiendav otsetoetus	-	-	22	21	22
Keskkonnavalaste kitsendustega piirkondade toetus (Natura toetus)	1570	-	-	-	-

Keskkonnasõbraliku tootmise toetus	11 489	11 329	11 020	718	-
Keskkonnasõbraliku majandamise toetus	-	-	-	13 974	13 352
Loomade karjatamise toetus	-	-	-	3512	3581
Maaparandussüsteemi hooldustoetus	202	-	-	-	-
Mahepõllumajandusliku tootmise toetus	5911	6130	6248	5388	5701
Mahepõllumajandusliku tootmise toetus mahepõllumajanduslikult peetavatele karjatavatele loomadele	-	-	-	497	677
Mahepõllumajandusliku tootmise toetus mahepõllumajanduslikult peetavatele kodulindudele, sigadele, küülikutele ja mesilasperedele	-	-	-	6	5
Natura 2000 toetus põllumajandusmaale	-	1500	1608	7	1671
Ohustatud tõugu looma kasvatamise toetus	154	-	-	-	-
Ohustatud tõugu looma pidamise toetus	-	206	220	260	242
Piima tootmiskvoodi alusel makstav täiendav otsetoetus	-	7300	8029	4365	-
Piima täiendav otsetoetus	-	-	-	-	4920
Piimalehma toetus	4399	-	-	-	-
Piimasektori eritoetus	-	-	-	-	1012
Poollooduslike koosluste hooldamise toetus	-	2475	2513	2569	2617
Praktikatoetus	24	58	63	-	15
Põllumajanduskultuuri täiendav otsetoetus 2006.a. referentsi järgi	-	5488	6219	3700	5312
Põllumajanduskultuuri täiendav otsetoetus 2008.a. referentsi järgi	-	-	-	-	5668
Põllumajandusmaa lupjamise toetus	853	-	-	-	-
Põllumajandusmaa metsastamise toetus	1216	153	99	148	52
Põuakahjude hüvitamine	413	-	-	-	-
Sõnnikuhoidlale esitatavate veekaitsenõuetega vastavusse viimise toetus	4487	1954	808	-	-
Turuarendustoetus	504	-	428	-	125
Täiendav otsetoetus põllukultuuridele	15 746	10 829	10 482	5297	-
Ute täiendav otsetoetus	-	-	183	169	280
Ute kasvatamise täiendav otsetoetus	550	798	972	666	798
Veise loomühikute alusel makstav täiendav otsetoetus	-	4041	4948	3050	-
Veise täiendav otsetoetus	-	-	-	-	3913
Veisetoetus	2562	-	-	-	-
Ühtne pindalatoetus	22 048	30 136	37 753	44 006	50 099
KOKKU	84 436	94 475	104 613	98 496	110 309

Allikas: PRIA



Tabel 7-37 Maaelu Arengukava 2007-2013 investeeringumeetmete toetused Valgamaal (tuh kr)

	2009		2010	
	Määratud toetussumma	Väljamakstud toetussumma	Määratud toetussumma	Väljamakstud toetussumma
Meede 1.1 - Koolitus ja teavitustegevused	175	258	210	84
Meede 1.2 - Noorte põllumajandustootjate tegevuse alustamine	1877	1877	5629	5629
Meede 1.3.1 - Nõuandetoetus	258	258	272	272
Meede 1.3.2 - Nõuandesüsteemi arendamine	100	212	50	141
Meede 1.4.1 - Investeeringud mikropõllumajandusettevõtete arendamiseks	25 706	21 741	3040	11 985
Meede 1.4.2 - Investeeringud loomakasvatusehitistesse	29 845	17 016	15 069	13 230
Meede 1.4.3 - Investeeringud bioenergia tootmisesse	13 442	2484	-	5905
Meede 1.5.1 - Metsa majandusliku väärtuse parandamine	4058	496	2070	238
Meede 1.5.2 - Metsandussaaduste lisandväärtuse andmine (arendusprojekti elluviimine)	4709	726	-	-
Meede 1.5.3 - Kahjustatud metsa taastamine ja metsatulekahju ennetamine	101	20	189	3
Meede 1.6 - Põllumajandustoodetele ja mittepuidulistele saadustele lisandväärtuse andmine	696	758	-	357
Meede 1.8 - Põllu- ja metsamajanduse infrastruktuuri arendamine	5706	11 999	4600	6797
Meede 2.5.1 - Kiviaia taastamise ja rajamise toetus	-	-	98	-
Meede 3.1 - Majandustegevuse mitmekesistamine maapiirkonnas	17 387	10 634	12 651	8615
Meede 3.2 - Külade uuendamine ja arendamine	11 684	7559	10 926	5673
LEADER (tegevusgruppide toetus)	-	1507	-	1684
LEADER (projektitoetus)	6208	1410	9266	6029
KOKKU	121 952	78 955	64 070	66 642

Allikas: PRIA

## Valgamaa Põllumeeste Liit ja Valgamaa Nõuandekeskus

Aadress Aia tn 17, 68203 Valga

Telefon 764 1754, 504 2260, e-post jaan.bachmann44@gmail.com

Nõuandekeskus telefon 766 1754, e-post valga.nk@gmail.com

Liidu esimees ja Nõuandekeskuse juhataja Jaan Bachmann

Valgamaa Põllumeeste Liidu asutamiskoosolekust möödub sügisel 20 aastat. 2006. aasta aprillis ühines Valgamaa Põllumeeste Liiduga Valgamaa Talupidajate Liit, mille tulemusena moodustus ühtne kõiki põllumehi, töötlejaid ning maarahvast ühendav organisatsioon. Liidu koosseisus töötab akrediteeritud Valgamaa Nõuandekeskus. Jätkatakse ka lepingulisel alusel Maaelu Edendamise Sihtasutusega teabelevi teenuste osutamist.

Valgamaa Põllumeeste Liit on põllumeeste ja töötlejate ühendus, mille liikmeteks on arukalt mõtlevad talunikud, osauhingud ja aktsiaseltsid. Liidu liikmed on andnud suurema osa maakonna põllumajandustootjate ja töötlejate käibest maakonnas, absoluutse enamuse töödeldud põllumajandussaadustest toidulauale ja toormest toiduainete tööstusele maakonnas. Valga maakond on läbi ajaloo olnud põllumajanduslik maakond ja põllumehed on oma ettevõtlikkuse ja tulemustega seda kinnitanud. Juba aastaid ei räägita ainult põllumajandusest, vaid maaelust kui tervikust. 2010. aastal said põllumehed paljude tunnustuste osalisteks põllumajanduses ja maaelu arendamisel. Mati Nurm sai medali presidendilt, medalid said põllumehed Andres Puksov ja Uno Teemägi ministeeriumist,

Matti Möts ja Uno Teemägi ka Valga Maavalitsuselt. Head kohad saadi talunike vabariiklikult konkursilt – Arno Kõiv tootmistaludest, Jaanus Juhkam noortalunikest, Tiiu Tamm alternatiivtaludest, Mihkel Pavelson metsahooldusest, Margus Keldo lihaveisekasvatajatest.

Valgamaa Põllumeeste Liidu peamiseks ülesandeks on aidata võimalikult paljudel tänaistel põllumeestel jääda jätkusuutlikuks ka järgmisteks aastateks. Maal peaksid jääma alles kõik tänased majapidamised. Eriti tuleks soosida noorte tulekut maaellu. Põllumeeste Liitu on lisandunud ja tunnustust võitnud palju häid ja aktiivseid noori nagu Kertu Trahv, Mihkel Maks, Ahti Everst, Jaanus Juhkam, Ahti Nurm jt. Üheks prioriteetseks tegevuseks on ühistegevuse jõuline arendamine ja seda eriti väiksemahuliste tootjate ning alternatiivsete tegevustega tegelejate osas. Eesmärgiks on tugevate külaseltside moodustumisele kaasaitamine. Maal on probleeme internetiteenusega ja seda just talurahvale vastuvõetamatute hindade ja enamasti ka halva levi tõttu.

Tootmise ja töötlemise arendamisel on lähtunud keskkonnasõbralikust ja intensiivse tootmise edendamise põhimõtetest. Pidevalt on täiendatud tehnoloogilist baasi ja tootmistehnoloogiat ning rajatud uusi tootmishooneid.

Liit on aktiivselt tegutsenud oma liikmete (ja ka mitteliikmete) huvide kaitsmise ja neile paremate tingimuste loomise nimel. See tegevus ei paista alati otseselt välja, kuid tegelikult on iga tulemus taga palju läbirääkimisi, vaidlusi ja tõestamisi Riigikogu komisjonides, Vabariigi Valitsuses, Põllumajandusministeeriumis jne.

Läbirääkimiste tulemusena Eesti Põllumeeste Keskliidu ja sh Valgamaa Põllumeeste

Liidu koostöös ministeeriumide ja teiste keskasutustega saavutati:

1. Otsetoetuste siseriiklik juurdemakse ei vähenenud. 2011. aastaks on eelarves selleks 35,8 miljonit eurot.
2. Ei suurene kulud tootjatele seoses loomsete jäätmete käitlemisega.
3. Jätkub eritoetus piimasektorile – just väiksematele tootjatele.
4. Maaelu Edendamise Sihtasutuse vahendusel saab täiendavaid vahendeid nii laenuna kui laenugarantiina kevad-töödeks.
5. Saavutati toetuste väljamaksmine võimalikult varakult. Tõsised läbirääkimised on käinud ja käivad erimärgistatud diiselkütuse ja kütuse aktsiisi osas. Loodetavasti saavutatakse siin maarahvale vastuvõetavamad lahendused.
7. Saavutati Riigivaraseaduse täiendamise eelnõu vastuvõtmine 16.12.2010 - ajutises kasutuses oleva maa esmastuõigus tootjale.
8. Keskkonnaministeeriumi kaasamine aktiivsesse koostöösse Põllumajandusministeeriumiga investeringuresursside leidmiseks sõnnikuhoidlate veeseadusega vastavusse viimisel. Saavutatud õhusaaste uuringute alustamine Eesti Maaülikoolis õiglaste õhusaastetasude määramiseks keskkonnakompleksloa raames.
9. Eesti Põllumeeste Keskliidu esindaja kutsumine Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi tehnorajatiste talumise ja vähendamise töögrupi koosseisu.
10. Pakendi- ja pakendiaktsiisiseaduse muutmise algatamine, suurtrahvidega ähvardamise lõpetamine.
11. Liiklusseadusesse muudatuste sisseviimine (B-kategooria juhtimisõigus) ja seaduse vastuvõtmise edasilükkamine.
12. Osaleti aktiivselt maaelu puudutavas seadusloomes, eriti aga Euroopa Liidu ühise põllumajanduspoliitika osas 2013. aastaks ja edaspidiseks.

Hea koostöö on Põllumajandusministeeriumi, Valga Maavalitsuse, Maaelu Edendamise Sihtasutuse, Eesti Põllumajandus-Kaubanduskojaga ja kohalike omavalitsustega.

Oma kohuseks peetakse liikmete ja kõigi teiste maakonnas tegutsevate progressiivselt mõtleivate ja edasiarene mist soovivate maaelanike koolitamist ja nõustamist. Selleks on Valgamaa Põllumeeste Liidu koosseisus Valgamaa Nõuandekeskus, kus töötavad hea tasemega konsulendid (Aavo Hõbe, Merry Aart, Linda Raasik, Karin Hüva, Johannes Bundsen jt) ning tunnustatud nõustajad Kaido Edenberg, Leo Sinisalu, Kersti Merimaa, Liana Anton jt. Prioriteetseteks suundadeks on vastavusnõuete rakendamine, tööohutus ja -tervishoid, tootmise efektiivsuse ja jätkusuutlikkuse tõstmine, keskkonnanouetest kinnipidamine. Selleks viiakse läbi seminare, info- ja koolituspäevi. Tutvuti ka Gotlandil maaelu mitmekesistamisega. Oluliselt on vaja tõsta erinevate teenuste mahtu, eriti aga raamatupidamislikku teenust.

Maakonnas moodustunud ühtne põllumeesteorganisatsioon on kogunud jõudu ja selle liikmelisus suureneb pidevalt. Nüüd on vaja jätkata selle tugevdamist ja soodustada lõplikku ühtesulamist.

Maaelu oma mitmepalgelisuse ja keerukuse ning ilmastikust sõltuvuse tõttu vajab väga üksmeelset lähenemist ühtse eesmärgi – maaelu säilimise, maa kasutuses hoidmise, kodumaiste toiduainete tootmise, maaelanikele elatusallikate loomise jne saavutamiseks.

Valgamaa Põllumeeste Liit seisab kõigi tootjate-töötajate ja maaelanike huvide eest. Kõigil peab olema võimalus maal elada. Kõigile tuleb läheneda vastavalt sellele, milleks nad on võimelised ja millised on konkreetsed paikkonna tingimused. Kõik ei saa olla tootjad - on olemas ka väga vajalikud alternatiivsed tegevused (turism, marja- ja ravimtaimede kasvatus, toitlustus, teenindus, metsandus, lasteaiad, koolid, tervishoid jne) ning muud tegevusalad maal. Kõik see ongi terviklik maaelu.

Valgamaa Põllumeeste Liidul on heameel, et meil maakonnas on niivõrd palju häid, tugevaid ja tunnustatud põllumehi talunike, ühistute, füüsilisest isikust ettevõtjate ja teiste ettevõtlusvormide seas. On hästi arenenud turism ja alternatiivne tootmine nagu näiteks lihavede- ja lammaste kasvatus jne.

## Põllumajandusameti Valga keskus

Aadress Aia 17, Valga 68203 ja E. Enno 32, Valga 68204

Telefon / faks 76 40831, e-kiri sirje.allik@pma.agri.ee

Keskuse juhataja Sirje Allik

Keskuse juhataja asetäitja Anne Tonts

Põllumajandusamet (PMA, ingliskeelse nimetusega Agricultural Board) on Põllumajandusministeeriumi valitsemisalas tegutsev valitsusasutus, kellel on juhtimisfunktsioon ning kes teeb riiklikku järelevalvet ja kohaldab riiklikku sunni maaparanduse, taimekaitse, taimetervise, sordikaitse, seemne ja taimse paljundusmaterjali, mahepõllumajanduse, geneetiliselt muundatud põllukultuuri käitlemise, väetiste ning aiandustoodete valdkonnas seaduses ettenähtud alustel ja ulatuses.

Põllumajandusameti Valga keskuses oli 2010. aastal 8 töötajat. Valga keskuses olid tegevusvaldkondadeks maaparanduse, taimetervise, taimekaitse, seemne ja taimse paljundusmaterjali, mahepõllumajanduse ja tuulekaera tõrje valdkonda reguleerivates õigusaktides sätestatud ülesannete täitmine ning riikliku järelevalve teostamine, riikliku sunni kohaldamine ja väärtegade kohtuväline menetlemine, samuti riigi poolt korrashoitavate ühiseesvoolude hoiu ja alamvesikonna maaparandushoiukava koostamine ja selle täitmise kontrollimine ning vesikonna maaparandushoiukava koostamine.

Tabel 7-38 Maaparandusühistute (maaparandusseaduse alusel) nimestik seisuga 31.12.2010

Vald	Ühistu nimi	Registrisse kandmise kuupäev	Ümber-registreerimise kande kuupäev	Liikmete arv	Tegevuspiirkonnas reguleeriva võrgu pindala (ha)
Helme	Helme Maaparandusühistu	20.01.2000	28.06.2006	20	256
Tõlliste	Tagula Maaparandusühistu	10.02.1997	4.07.2006	35	337
Helme	Vao Maaparandusühistu	19.05.2006		6	127
Põdrala	Voorbahi Maaparandusühistu	9.05.2006		14	310
Õru	Lota Maaparandusühing	12.05.2006		14	210
Helme	Pupsi Maaparandusühistu	30.11.2006		9	141
Helme	Kuuse Maaparandusühistu	27.11.2006		11	187
Põdrala	Koordi Maaparandusühing	14.12.2006		5	54
Sangaste	Keeni Maaparandusühistu	26.11.2007		43	673
Hummuli	Koorküla Maaparandusühistu	7.09.2009		11	969
Õru	Õru Maaparandusühistu	23.04.2010		45	1218

Tabel 7-39 Kuivendatud maade pindala Eestis ja Valga maakonnas seisuga 31.12.2010

Nimetus	Möötühik	Eestis	Valga maakonnas	%
Põllumajandusmaa kuivendus	ha	644 890	32 289,1	5,0
sh dreanažiga	ha	510 264,5	31 382,1	5,1
Metsamaa kuivendus	ha	685 976	22 463,9	3,3
Kuivendatud maa kokku	ha	1 330 865	54 753	4,1

Allikas: Maaparandussüsteemide register

Tabel 7-40 Järelevalve teostamine Valga maakonnas

Valdkond	Inspekteerimisi 2009	Inspekteerimisi 2010
Seemned	13	24
Taimetervis	69	78
Taimekaitse	64	50
Mahepõllumajandus	108	112
Tuulekaera tõrjeabinõud	12	12

Allikas: Põllumajandusameti Valga keskus

Tabel 7-41 Kontrollproovide võtmine Valga maakonnas

Valdkond	Proovide arv 2009	Proovide arv 2010
Taimetervise valdkonnas saadetud laboratoorsele analüüsimisele	45	46
Teravilja seemneproovid saadetud laboratoorsele analüüsimisele	75	57
Taimekaitse valdkonnas saadetud laboratoorsele analüüsimisele	9	6
Mahetootmise valdkonnas saadetud laboratoorsele analüüsimisele	1	1
Taimetervise monitooringu käigus proovid ja saadetud laboratoorsele analüüsimisele	35	22
Taimetervises monitooringu vaatlused	17	19
Taimetervises võetud proovid inspekteerimisel ja analüüsitud kohapeal	4	5

Allikas: Põllumajandusameti Valga keskus

Fütosanitaarsertifikaate väljastati – 102 tk

Seemnete põldtunnustamine – 6 põldu, kokku 53,49 ha

Valga maakonnas oli 2010. aasta lõpu seisuga 66 mahepõllumajandusliku tootmisega tegelevat ettevõtet, neist 1 tegeles ainult loomakasvatusega, 32 ettevõtjat tegeles ainult mahepõllumajandusliku taimekasvatusega ja 33 ettevõttes on tunnustatud nii mahepõllumajanduslik taimekasvatus kui ka loomakasvatus.

Mahepõllumajandusliku üleminekuaja läbinud ja üleminekuajal olevaid maid oli 2010. aastal Valgamaal kokku 6107 ha.

## Valgamaa Veterinaarkeskus

Aadress Tartu mnt 79, 68205 Valga  
 Telefon 766 6712, faks 766 6711, e-post info.valga@vet.agri.ee  
 Juhataja Urve Laidvee

### Veterinaarkeskuse põhiülesanded:

- loomade ja lindude nakkus- ja mittennakkavate haiguste diagnostika, ärahoidmine ja tõrje;
- elanikkonna kaitsmine inimestele ja loomadele ühiste haiguste eest;
- järelevalve toidutoorme ja toidu käitlemise üle ehk toiduohutuse alane kontroll kogu toiduahela ulatuses, so rakendades „laudast lauani“ põhimõtet;
- järelevalve sööda ja söödatootmise nõuetekohasuse üle.

### Koosseis

17 järelevalveametnikku, 1 abiteenistuja ja 9 volitatud veterinaararsti maastikul.

### Loomatervishoiualane järelevalve

Veterinaartegevus on loomade ja inimeste tervise kaitseks ning loomade heaolu tagamiseks rakendatavate abinõude süsteem, mis hõlmab loomatervishoiu-, loomsete saaduste hügieeni- ja loomakaitsealaseid toiminguid.

Tabel 7-42 Järelevalveobjektid

Tegevusvaldkond	Arv 2009	Arv 2010
Loomakasvatuseettevõtted	550	444
sh toorpiima turustavad farmid	45	40
Loomseid kõrvalsaaduseid käitlevad ettevõtted	1	1
Loomsetest kõrvalsaadustest saadud toodete laod	1	1

Allikas: Valgamaa Veterinaarkeskus

Tabel 7-43 Nakkushaiguste diagnostika 2010. aastal

Loomaliik	Teostatud diagnostilisi uurimisi	Reageeris positiivselt
Veised	16 998	-
Sead	150	-
Lambad/kitsed	136	-
Linnud	203	-
Metssead	6	-
Metslinnud	6	-
Söödaproovid	13	-

Allikas: Valgamaa Veterinaarkeskus

### Toidukontroll

Toidukontrolli eesmärgiks on tagada tarbijale ohutu ja kõikidele nõuetele vastav toit. Eesmärgiks on järelevalve teostamise käigus saada kinnitust toidu käitlemise nõuetekohasusest ning rakendada meetmeid juhul, kui toidu käitlemine ei vasta nõuetele.

Tabel 7-44 Järelevalveobjektid

Käitlemisvaldkond	Arv 2009	Arv 2010
Lihakäitlemisettevõtted	5	5
Piimakäitlemisettevõtted	2	1
Muna ja munatoodete käitlemisettevõtted	2	2
Mee esmatootjad	4	9

Kalatoodete esmatootjad	1	1
Mitteloomse toidu töötlemisettevõtted	9	9
Jaekaubandus- ja toitlustusettevõtted	301	307
Toidutoorme ja toidu ladustamisettevõtted	5	7
Toiduveoettevõtted	3	3

Allikas: Valgamaa Veterinaarakeskus

**Tabel 7-45 Tarbija kaitsmiseks toidust pärinevate ohtude eest ja toidu ning toidutoorme omaduste hindamiseks läbi viidud laboratoorsed uuringud**

Proovi liik	Võetud proove	2009		2010	
		Mittevastavaid proove	Võetud proove	Mittevastavaid proove	Võetud proove
Toiduohutuse proovid	118	4	119	9	
Salmonella seire proovid	305	5	292	2	
Saasteainete seire proovid	341	-	362	1	

Allikas: Valgamaa Veterinaarakeskus

**Tabel 7-46 Teostatud veterinaar-sanitaarsektorsed ekspertise liha- ja kalaheadele**

Loomaliik	Kontrollitud liha- ja kalaheade arv	
	2009	2010
Veised	10 993	8701
Sead	69 203	87 047
Lambad/kitsed	361	241
Hobused	12	8
Kanad	20 620	19 440

Allikas: Valgamaa Veterinaarakeskus

## 7.6 Elekter

**Tabel 7-47 Eesti Energia teenindusmahud Valga maakonnas 2010. aastal**

Piirkond	Alajaamad	Õhuliine (km)		Kaabelliin (km)		Kliente arv
		10/15kV	0,4 kV	10/15 kV	0,4 kV	
Valga	290	258	464	63	87	10 056
Tõrva	249	314	523	31	62	4 353
Otepää	405	294	599	68	116	5 211
Kokku	944	866	1586	162	265	19 620

Allikas: Eesti Energia AS

### Suuremad investeeringud 2010. aastal

Viidi maakaablisse Helme ja Tõrva vaheline 15 kV õhuliin, mille käigus rajati 4 uut komplektalajaama ning 2,6 km keskpinge ja 0,3 km madalpinge kaabelliini.

Otepääl viidi Pikalombi-Orukalda 10 kV ja 0,4 kV õhuliini maakaablisse. Projekti raames ehitati Otepää liinil uus alajaam ning rajati 1,7 km maakaabelliini.

Valgas jätkus töö Valga alajaama ja Pedeli jaotuspunkti 10 kV kaabelliini ja Tartu tänava elektrivõrgu rekonstrueerimise 2. etapiga.

Otepääl ehitati Kopli tänava liini rekonstrueerimisel 1,8 km keskpinge- ja 0,7 km madalpingekaabelliini.

Palupera vallas paigaldati 15/10 kV vahealajaama uus trafo ja jaotusseade.

Taari - Kuigatsi 10 kV tupikliinil ehitati välja ringtoide.

### Pingekvaliteedi parandamise kallimad objektid

Loosu alajaama piirkonna rekonstrueerimine maksumusega 115 300 €. Pärna alajaama fiider F3 rekonstrueerimine maksumusega 56 530 € ning pingeprobleemi likvideerimine Urmi F2 toitel olevatel klientidel maksumusega 51 900 €.

### Suuremad liitumistega tehtud investeeringud

Valgamaa Kutseõppekeskuse liitumine Valgas – 49,2 tuh €, Tehvandi spordikompleksi liitumine Otepääl – 68,4 tuh €, Hummuli Agro OÜ liitumine Hummuli vallas – 40,9 tuh €, elektrita taludest (riigi abil) Alvaro Kölleri liitumine Öru vallas – 60 tuh €.

Tabel 7-48 Elektrienergia tarbimine Valgamaal 2010. aastal

Tarbijad	Mln kWh	%
Äritarbijad	94,8	67,6
Kodutarbijad	45,4	32,4
Kokku	140,2	100,0

Allikas: Eesti Energia AS

## 7.7 Planeeringud

### Maakonnaplaneering

Alates planeerimis- ja ehitusseaduse vastuvõtmisest 14.06.1995. aastal on maakonnas kokku koostatud üks maakonnaplaneering ning neli maakonna teemaplaneeringut. Valga maakonnas tuleb planeerimis- ja arengudokumentide koostamisel arvestada alljärgnevate kehtivate planeeringutega:

- „Valga maakonnaplaneering“ (kehtestatud maavanema 3.02.1999 korraldusega nr 132);
- Valga maakonna teemaplaneering „Tihe- ja hajaasustusega alad“ (kehtestatud maavanema 3.05.2001 korraldusega nr 367);
- Valga maakonna teemaplaneering „Asustust ja maakasutust suunavad keskkonnatingimused“ (kehtestatud maavanema 28.03.2003 korraldusega nr 269);
- Valga maakonna teemaplaneering „Ruumilise arengu põhimõtted ja suundumused Via Hanseatica mõjualal“ (kehtestatud maavanema 29.02.2008 korraldusega nr 137);
- Valga maakonna teemaplaneering „Maakonna sotsiaalne infrastruktuur“ (kehtestatud maavanema 29.12.2009 korraldusega nr 536).

Maakonna ja teemaplaneeringu materjalid on kättesaadavad Valga Maavalitsuse kodulehel.

### Üld- ja detailplaneeringud

Kehtiv üldplaneering (ÜP) on olemas kõigil 13 kohalikul omavalitsusel, neist kaks (Palupera ja Otepää) tegelevad uue üldplaneeringu koostamisega.

Aasta jooksul algatati 21, kehtestati 16 ja koostamisel oli kokku 77 detailplaneeringut (DP). Koostamisel olevate planeeringute hulka on arvestatud 2010. aastal ja varem algatatud detailplaneeringud.

Tabel 7-49 Kohalike omavalitsuste (KOV) planeeringud vahemikus 1.01.2010 kuni 31.12.2010

Omavalitsus	Algatatud DP	Kehtestatud DP	ÜP nimetus	Kättesaadav, märkused
Helme	2	1	Helme valla üldplaneering	<a href="http://www.helme.ee/main.php?pagel eft=yldinfo&amp;pageright=yldplaneering">http://www.helme.ee/main.php?pagel eft=yldinfo&amp;pageright=yldplaneering</a>
Hummuli	1	-	Hummuli valla üldplaneering	<a href="http://www.hummulivv.ee/%C3%BCldplaneering">http://www.hummulivv.ee/%C3%BCldplaneering</a>

Omaavalitsus	Algatatud DP	Kehtestatud DP	ÜP nimetus	Kättesaadav, märkused
Karula	1	-	Karula valla üldplaneering	<a href="http://www.karula.ee/index.php?go=yldplaneering">http://www.karula.ee/index.php?go=yldplaneering</a>
Otepää	7	6	Pühajärve valla üldplaneering	<a href="http://otepaa.ee/index.php?option=com_content&amp;view=article&amp;id=133&amp;Itemid=379">http://otepaa.ee/index.php?option=com_content&amp;view=article&amp;id=133&amp;Itemid=379</a>
			Pühajärve ümbruse üldplaneering	<a href="http://otepaa.ee/failid/areng-plan/Puhajarve_umbruse_udplaneeringu_seletuskiri.pdf">http://otepaa.ee/failid/areng-plan/Puhajarve_umbruse_udplaneeringu_seletuskiri.pdf</a>
			Otepää linn generaalplaan	Otepää Vallavalitsus, Valga Maavalitsus
Palupera	4	3	Otepää valla üldplaneering	koostamisel
			Palupera valla üldplaneering	<a href="http://www.palupera.ee/yldplaneering.pdf">http://www.palupera.ee/yldplaneering.pdf</a>
Puka	-	-	Palupera valla üldplaneering	koostamisel
			Puka valla üldplaneering	Puka vallavalitsus, Valga maavalitsus
			Puka aleviku osaüldplaneering	<a href="http://www.puka.ee/index.php?sisu=19&amp;k=36">http://www.puka.ee/index.php?sisu=19&amp;k=36</a>
Põdrala	1	-	Võrtsjärve piirkonna üldplaneering	<a href="http://www.vortsjarv.ee/files/vortsjarve_piirkonna_yldplaneering.pdf">http://www.vortsjarv.ee/files/vortsjarve_piirkonna_yldplaneering.pdf</a>
			Põdrala valla üldplaneering	<a href="http://www.podrala.ee/main.php?l=volikogu&amp;sisu=77">http://www.podrala.ee/main.php?l=volikogu&amp;sisu=77</a>
Sangaste	1	-	Sangaste valla üldplaneering	<a href="http://www.sangaste.ee/public/files/SANGASTE_VALLA_YLDPLANEERING.pdf">http://www.sangaste.ee/public/files/SANGASTE_VALLA_YLDPLANEERING.pdf</a>
Taheva	-	-	Taheva valla üldplaneering	<a href="http://www.taheva.ee/">http://www.taheva.ee/</a> -> Vallavalitsus -> Valla üldplaneering
Tõlliste	-	-	Tõlliste valla üldplaneering	<a href="http://www.tolliste.ee/dokumendid/ueldplaneering">http://www.tolliste.ee/dokumendid/ueldplaneering</a>
Tõrva	2	1	Tõrva linna üldplaneering	<a href="http://www.torva.ee/index.php/137/296">http://www.torva.ee/index.php/137/296</a>
Valga	2	5	Valga linna üldplaneering	<a href="http://www.valgalv.ee/et/Linnakodanikule/Ehitus-ja-planeerimine/Uldplaneering">http://www.valgalv.ee/et/Linnakodanikule/Ehitus-ja-planeerimine/Uldplaneering</a>
Õru	-	-	Õru valla üldplaneering	<a href="http://www.oeruvv.ee/index.php/component/content/article/34-ueldinfo/71-planeeringud">http://www.oeruvv.ee/index.php/component/content/article/34-ueldinfo/71-planeeringud</a>

## 7.8 Heakord

Analoogselt eelmiste aastatega heakorrastavad maakonna kohalikud omavalitsused üldkasutatavaid alasid ja objekte, kaasates valla/linna elanikkonda ning asutusi ja ettevõtteid. Enamus kohalikke omavalitsusi jätkas heakorraalaste konkursside läbiviimist nii omavalitsuslikul kui ka maakondlikul ja üleriigilisel tasandil. Konkursside käigus selgitati välja paremini heakorrastatud objektid.



Eesti Kodukaunistamise Ühenduse Valgamaa Piirkondliku juhatuse organiseerimisel korraldati koostöös kohalike omavalitsustega kolme liiki konkursse:

Konkurss „Kaunis Eesti kodu 2010“

Konkurss „Kaunis omavalitsus 2010“

Konkurss „Parim tööstusmaastik 2010“

Konkursile „Kaunis Eesti kodu 2010“ laekus ettepanekuid 9 objekti ülevaatamiseks. Konkurssidele „Kaunis Omavalitsus 2010“ ja „Parim Tööstusmaastik 2010“ Valgamaal nominente ei esitatud.

### Konkursi „Kaunis Eesti kodu“ võitjateks nii maakondlikul kui ka üleriigilisel konkursil osutsid

<b>Kaie ja Heiki Heinleht</b>	elamu Tantsumäe 1 Patküla külas Helme vallas
<b>Tiiu ja Kalev Helemets</b>	Kallaste talu Sooblase külas Taheva vallas
<b>Lasteaed „Walko“</b>	Sepa 12 Valga linnas
<b>Lasteaed „Mömmik“</b>	Valga 58 a Tõrva linnas

### Valga maavanema tänukirja konkursi „Kaunis Eesti kodu“ nominentidest pälvisid:

Lasteaed „Mömmik“	Valga 58 a Tõrva linnas
Annika Pedak ja Aivar Uibopuu	Sepamäe talu Ala külas Helme vallas
Kaie ja Heiki Heinleht	elamu Tantsumäe 1 Patküla külas Helme vallas
Maret Vähi ja Arno Anier	Savi talu Patküla külas Helme vallas
Tiina ja Andres Tõnisson	elamu Vanamõisa külas Põdrala vallas
Kristi ja Magnar Alev	Aasa-Sassi talu Pühajärve külas Otepää vallas
Maive ja Margo Pulles	eramu Pedja tee 4, Otepää vallas
Tiiu ja Kalev Helemets	Kallaste talu Sooblase külas Taheva vallas
Lasteaed „Walko“	Sepa 12 Valga linnas

## 7.9 Transport ja kommunikatsioonid

### 7.9.1 Maanteeameti Lõuna regioon

2010. aastal jätkusid ümberkorraldused Maanteeameti juhtimissüsteemis. Alates 1. jaanuarist likvideeriti regionaalsed maanteeametid. Ühinemise tulemusena reorganiseeriti senine Lõuna Regionaalne Maanteeamet ümber Maanteeameti piirkondlikuks struktuurüksuseks nimetusega lõuna regioon, mille põhiülesanded on alljärgnevad:

- teehoiu korraldamine ja tingimuste loomine ohutuks liiklemiseks 5890 km riigimaanteedel Jõgeva, Põlva, Tartu, Valga ja Võru maakonnas riigimaanteedel;
- liikluskasvatuse korraldamine, liiklusohutuse suurendamine ja liiklusvahendite keskkonnakahjulikkuse vähendamine;
- liikluse korraldamine riigimaanteedel;
- erinevate transpordiliikide logistikasõlmede ühenduste planeerimine;
- riikliku järelevalve korraldamine ameti tegevusvaldkonda reguleerivatest õigusaktidest tulenevate nõuete täitmise üle ja vajadusel riikliku sunni kohaldamine;
- riiklikku teeregistri ja liiklusregistri ning vastavate arhiivide pidamine;
- liiklusregistrisse kantud sõidukite, sõidumeerikukaartide, juhilubade ja muude õigusaktidest tulenevate dokumentide üle nõuetekohase arvestuse pidamine.

Lõuna regiooni koosseisus on eelarve-, hoolde-, planeeringute-, ehitus-, liikluskorralduse-, liikluskasvatuse- ja haldusosakond ning maakondlikud liiklusregistribürood. Osakondade töötajad paiknevad nii keskusel Tartus kui maakondlikes esindustes ja büroodes.

Valga maakondlikus esinduses töötab 5 inimest - Vello Lepik ja Allan Ladva planeeringute-, Rein Soovares hoolde-, Raul Tammela liikluskorralduse osakonnas ja Inna Valt eelarveosakonna teeregistri talituse koosseisus.

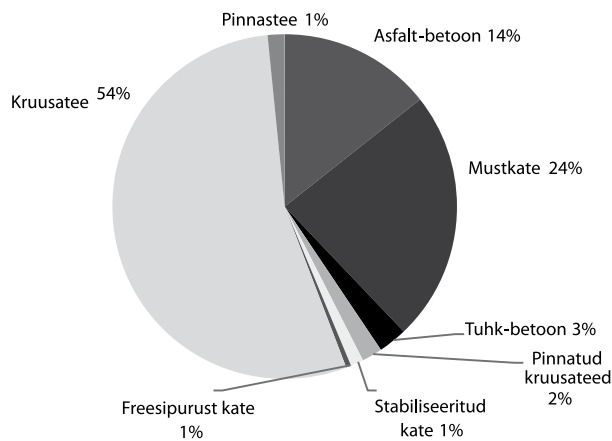
## Teed

Tabel 7-50 Riigiteede katted 2010. aasta lõpus (km)

Katte liik	Põhiteed	Tugiteed	Kõrvalteed	Kokku
Asfaltbetoon	87,910	32,807	39,573	160,290
Mustkate	-	128,497	134,104	262,601
Tuhkbetoon ja stabiliseeritud katted	-	3,200	40,300	43,500
Freesipurust katted ja pinnatud kruusateed	-	-	27,118	27,118
Kruuskate	-	-	602,271	602,271
Pinnastee	-	-	17,642	17,642
Kokku	87,910	164,504	861,008	1113,422

Allikas: Maanteeamet

Joonis 7-51 Riigiteede katted



Allikas: Maanteeamet

2010. aastal alustati Sangaste-Tõlliste tee taastusremondiga, mille tööd lõpevad 2011. aastal. Remonditi Pikasilla sild, lõpetati 1,5 km pikkuse Otepää - Väike-Munamäe ning alustati Helme - Linnaküla vahelise 3,7 km jalakäijate ja jalgratturite tee ehitamisega. Korduspindamist teostati 58,2 km ja kruusateede remonti 25,0 km.

Tabel 7-52 Maanteede ja teerajatiste ehitus-, remondi- ja hooldetööd Valga maakonnas (mln kr)

	2006	2007	2008	2009	2010
Maanteede hoole	25,02	30,140	34,162	42,196	37,494
- suvihoole	16,49	18,500	23,133	29,775	25,708
- talihoole	8,52	11,640	11,029	12,421	11,786
Maanteede remont	251,83	105,960	26,496	17,734	67,371
- ülekatted	243,38	87,680	-	-	43,939
- korduspindamine	7,57	17,020	16,703	10,604	15,192
- kruusateede remont	0,88	1,260	9,793	7,13	8,24
Teerajatiste remont	0,21	-	9,125	5,968	6,571
Maanteede ehitus	38,20	1,640	39,565	3,367	0,859
- asfaltbetoon	0,29	-	-	-	0,859
- mustkatted	20,17	-	29,042	3,367	-
- pinnatud kruusateed	17,74	1,640	10,523	-	-
Teerajatiste ehitus ja rekonstrueerimine	7,98	23,850	-	1,604	-
Tööd kokku	323,24	161,590	109,348	70,869	112,295

Allikas: Maanteeamet

Tabel 7-53 Valga maakonna kohalikud teed avalikuks kasutamiseks 1. jaanuari 2011 seisuga (km)

Linn/vald	Maantee	Tänav	Kokku
Helme vald	101,46	2,55	104,01
Hummuli vald	60,142	3,541	63,683
Karula vald	95,83	-	95,83
Palupera vald	91,715	-	91,715
Puka vald	83,571	9,366	92,937
Põdrala vald	40,8	-	40,8
Otepää vald	121,778	20,727	142,505
Sangaste vald	88,361	0,914	89,275
Taheva vald	33,335	-	33,335
Tõlliste vald	109,212	12,915	122,127
Õru vald	12,975	1,02	13,995
Tõrva linn	-	28,331	28,331
Valga linn	-	82,409	82,409
Kokku	839,179	161,773	1000,952

Allikas: Riiklik Teeregister

Tabel 7-54 Riigieelarvelised eraldised kohalike teede investeeringuteks (tuh kr)

Linn/vald	2006	2007	2008	2009	2010
	eraldis	eraldis	eraldis	eraldis	eraldis
Helme vald	764	1852	1227	471,0	471,8
Hummuli vald	418	1253	830	321,1	321,6
Karula vald	667	1554	1030	395,2	395,9
Otepää vald	1730	3639	2412	925,6	931,3
Palupera vald	599	1394	903	356,3	356,9
Puka vald	949	2115	1401	537,8	538,7
Põdrala vald	323	662	438	168,3	168,6
Sangaste vald	653	1447	1190	372,8	383,9
Taheva vald	240	535	355	136,1	136,4
Tõlliste vald	1019	2668	1768	716,7	718,0
Tõrva linn	811	2286	1494	581,7	582,7
Valga linn	2583	6681	4428	1699,4	1 702,3
Õru vald	98	294	183	74,8	74,9
KOKKU	10 854	26 408	17 659	6756,8	6783,0

Allikas: Vabariigi Valitsuse 11.veebruari 2010 korraldus nr 49

### Maanteeameti Lõuna regiooni Valga liiklusregistri büroo

1. jaanuaril 2011 liideti Maanteeamet ja Lõuna Regionaalne Maanteeamet.

Büroo uueks nimeks on **Maanteeamet Lõuna regioon Valga liiklusregistri büroo**.

Address Metsa 23, 68206 Valga. Telefon 766 1176, faks 764 0915, e-post valga@mnt.ee

Töötajaid 4, büroo juhataja kt Aivar Tumanov

Tabel 4-55 Valga maakonnas arvelolevad sõidukid 1. jaanuari seisuga

	2009	2010	2011
Sõiduautosid	16 882	17 221	16 268
sh eraomanduses	14 099	14 449	13 827
Autobusse	80	82	51
sh eraomanduses	28	28	15
Veoautosid	2211	2192	2144
sh eraomanduses	1006	1018	995
Mootorrattaid	605	630	590
Haagiseid	1713	1818	1897

Allikas: Valga liiklusregistri büroo

Tabel 4-56 Liiklusregistri Valga büroo poolt väljastatud juhiload (tk)

	2008	2009	2010
Väljastati			
piiratud õigusega juhilube	30	29	24
ajutisi juhilube	13	9	5
esmaseid juhilube	730	595	660
juhilube	1086	1005	955

Allikas: Valga liiklusregistri büroo

## 7.9.2 Transport

Tabel 7-57 Bussiliiklus

	2006	2007	2008	2009	2010
Riigipoolset sihtotstarbelist toetust saavate bussiliinide arv	33	41	38	34	35
sh linnaliine	2	2	-	-	-
sh linnalähiliine	-	-	2	2	2
Liiniläbisõit (tuh km)	1842,3	1997,5	1814,3	1814,5	1692,8
sh linnaliinidel	266,0	265,0	203,7	164,4	204,0
sh linnalähiliinidel	-	-	40,2	40,2	40,2
Piletitariifid (kr)					
sh linnaliinidel	6,00	6,00	10,00/15,00	10	10
sh maakonnaliinidel	0,65-0,70	0,65-0,70	0,70-0,80	0,80	0,80
Saadud piletitulu (tuh kr)	4522,3	5449,3	6388,0	6463,8	5799,1
Saadud sihtotstarbelist toetust (tuh kr)	12 912,86	13 413,1	19 918,7	24 447,1	22 857,5
sh ministeeriumilt	11 895,56	11 711,6	18 026,8	22 590,0	21 290,0
sh omavalitsustelt	1017,3	1701,5	1891,9	1857,1	1567,5

Allikas: Valga Maavalitsus

Tabel 7-58 Maakonda teenindavad bussifirmad (liinide arv)

	2006	2007	2008	2009	2010
AS Sebe	7	6	5	4	4
AS GoBus	4	44	43	41	39
AS Mulgi Reisid	8	2	2	2	2
AS Taisto Transport	3	4	4	3	3
AS Taisto Liinid	1	1	1	1	1

Heikki Truuvelt Mäe talu	1	1	1	1	1
Hargla Masinaühistu	1	1	1	1	1
AS Midima	1	1	-	-	-
OÜ Ekspress-Auto L	1	1	1	1	1
AS Harjumaa Liinid	-	3	3	3	3
AS Pärnu ATP	2	-	-	-	-
OÜ Põlva Reisisjateveod	4	-	-	-	-
OÜ Trakmain	24	-	-	-	-
Norma-A SIA (rahvusvaheline)	2	2	1	1	1
MootorReisi Aktsiaselts (rahvusvaheline)	1	1	1	1	1
Net-Bus GmbH (rahvusvaheline)	1	-	-	-	-
OÜ ARILIX	-	-	-	2	2
FIE Kalju Varik	-	-	-	-	1
OÜ Karter	-	-	-	-	1
Liinide arv kokku:	61	67	63	61	61

Märkus: AS-i Pärnu ATP, OÜ Põlva Reisisjateveod ja OÜ Trakmain liine teenindab alates 2006. aastast AS GoBus  
Allikas: Valga Maavalitsus

Tabel 7-59 Reisisjatevedu raudteel (reisijaid)

Peatus/jaam	2007		2008		2009		2010	
	Peale	Maha	Peale	Maha	Peale	Maha	Peale	Maha
Palupera	1942	1809	325	304	-	-	1456	1371
Aakre	751	753	158	158	-	-	-	-
Puka	9439	7754	2020	1677	-	-	5740	5272
Mägiste	1071	919	190	146	-	-	1034	1085
Pikaantsu	244	339	44	55	-	-	-	-
Keeni	1398	1258	356	274	-	-	1506	1410
Mõneku	88	79	14	21	-	-	-	-
Sangaste	7321	4615	1393	877	-	-	4392	3170
Valga	15537	18817	3110	3469	-	-	14410	16408
Kokku	37791	36343	7610	6981	-	-	28538	28716

Märkused: Reisirongide liiklust ei toimunud raudtee remondi tõttu alates 1.aprillist 2008 kuni 31. detsembrini 2009.  
Alates 01.01.2010 ei peatu reisirongid Aakre, Pikaantsu ja Mõneku peatuses

Allikas: AS Edelaraudtee

Tabel 7-60 Kaubavedu raudteel (vaguneid)

Aasta	Suund	Valga	Sangaste
2006	Väljaminev	3613	342
	Sissetulev	3419	209
2007	Väljaminev	3558	481
	Sissetulev	3404	113
2008	Väljaminev	3356	574
	Sissetulev	2204	718
2009	Väljaminev	1513	717
	Sissetulev	2359	407
2010	Väljaminev	1758	651
	Sissetulev	2203	124

Allikas: AS Eesti Raudtee

Tabel 7-61 Raudteejaamad 2010

Jaam	Address, ülem, telefon, faks	Töötajaid	Tööülesanded
Valga	Jaama pst. 18a, 68204 Valga piirkonna juhataja Niina Sotnik tel 766 4200	53	Rongiliikluse korraldamine, vagunite laadimine ja tühjendamine, ohutuse tagamine, kaubaveoga seonduva dokumentatsiooni täitmine, klientide teenindamine ja teiste raudteetranspordiga seonduvate tööülesannete täitmine
Sangaste	Valga mnt 1, Tsirguliina, Tõlliste vald Niina Sotnik tel 766 4200 jaamakorraldaja tel 766 4455	4	Rongiliikluse korraldamine, vagunite laadimine ja tühjendamine, ohutuse tagamine
Puka	Puka alevik, Puka vald Niina Sotnik tel 766 4200 jaamakorraldaja tel 766 4625	4	Rongiliikluse korraldamine, ohutuse tagamine
Karula	Vähero küla, Karula vald Niina Sotnik tel 766 4200 Jaamakorraldaja tel 766 4463	-	Rongiliikluse korraldamine, ohutuse tagamine
Keeni	Keeni, Öru vald Niina Sotnik tel 766 4200 jaamakorraldaja tel 766 4688	4	Rongiliikluse korraldamine, ohutuse tagamine
Palupera	Palupera vald, Niina Sotnik tel 766 4200 jaamakorraldaja tel 766 4482	4	Rongiliikluse korraldamine, ohutuse tagamine

Allikas: AS Eesti Raudtee

### 7.9.3 Perioodika

#### Ajaleht Valgamaalane

Vabaduse 38, 68204 Valga, telefon 7661960

Faks 766 1961, e-post [ajaleht@valgamaalane.ee](mailto:ajaleht@valgamaalane.ee)

[www.valgamaalane.ee](http://www.valgamaalane.ee)

Ajaleht ilmub kolm korda nädalas (teisipäev, neljapäev, laupäev). Väljaandja AS Ühinenud Ajalehed.

Peatoimetaja Sirli Homuha

Tegevtoimetaja Jaan Rapp

2010. aasta keskmine tiraaž kuus 3050, lugejate arv kokku 13 000, veebiväljaande keskmine

lugejate arv nädalas 18 935

#### Ajaleht Walk

Vabaduse 22-1, 68204 Valga, telefon 733 0337; 5663 4269

e-post [info@walk.ee](mailto:info@walk.ee)

Ajaleht ilmub iga nädala kolmapäeval. Ajaleht Walk on müügil Valgas ja Valkas

Väljaandja MTÜ WALK, juhatause esimees Igor Jallai, peatoimetaja Niina Nusberg

#### Maakonna internetivärv [valgamaa.ee](http://valgamaa.ee)

e-post [toimetus@valgamaa.ee](mailto:toimetus@valgamaa.ee)

Sisuhaldus – SA Valgamaa Arenguagentuur

Tehniline tugiteenus – Koodikirjutaja.net

Majutusteenus – Zone Media OÜ

Külastuste arv:

2006. a 1 091 686

2007. a 1 117 994

2008. a 1 232 083

2009. a 774 654

01.03-31.12.2010 külastusi 194 934, lehevaatamisi 619 628

## 7.9.4 Televisioon ja ringhääling

### ETV Valga korrespondendipunkt

Korrespondent Ragnar Kond  
Puiestee 8, 68203 Valga  
Telefon 764 0470  
E-post ragnarkond@hotmail.ee

### Raadio Ruut FM

Pikk 3a, 68203 Valga  
Telefon 764 1111, faks 766 9200  
E-post ruutfm@ruutfm.ee  
www.ruutfm.ee  
Eetris ööpäevaringselt lainepikkusel 96,6 MHz

## 7.9.5 Telefoniside

### Elion Ettevõtted AS

2010. aasta olulisem märksõna Valgamaal oli taas kord digiTV, sest uue põlvkonna digiTV ehk IPTV kasutajate arv kasvas oluliselt ka sel aastal. 2010. aasta lõpu seisuga kasutas Elioni digiTV-d 2961 Valgamaa peret, kusjuures see arv on alates teenuse pakkumise algusest tõusnud ligi neli korda: 2006. aasta lõpus oli Valgamaal digiTV kliente 785, 2010. aasta lõpus ligi 3000.

Ühtlasi on kõikides Valgamaa võrgusõlmedes olemas internetivõimalus ning ka kiire interneti teenuse leviala on laienenud.

2010. aastat jääb märksõnana iseloomustama ka taksofonide tegevuse lõpetamine, kuna selle kasutamine on aasta-aastalt vaid vähenenud ning keskmisel helistati 2010. aastal ühes kuus alla 1 minuti ühe taksofoni kohta. Taksofonid lakkasid töötamast 1. detsembril 2010 ning kõik 6 Valgamaal asunud taksofoni demonteeriti.

Tabel 7-62 Üldandmed aasta lõpu seisuga

	2008	2009	2010
Telefoniühendusi	7641	9022	6902
Taksofone	21	6	-
Interneti lairiba ühendusi	3358	3542	3826
ISDN ühendusi	136	672	1702
IPTV ehk uue põlvkonna digiTV ühendusi	2091	2666	2961

Allikas: Elion Ettevõtted AS

### VirCom andmesidevõrk

BSR Interreg IIIA projekti raames loodi 2006. aasta jooksul Valga maakonda ja Läti Vabariigi Valka rajooni kattevärgi andmesidevõrk, mida opereerib AS Kernel.

<b>Tugijaamu</b>	2008. aasta lõpus - 26
	2009. aasta lõpus - 26
	2010. aasta lõpus - 26
<b>Kliendiühendusi</b>	2008. aasta lõpus - 303
	2009. aasta lõpus - 301
	2010. aasta lõpus - 297

## 7.9.6 Avatud internetipunktid ja traadita interneti (WiFi) alad

Tabel 7-63 Avatud internetipunktid 1.01.2011 seisuga

Nimetus	Aadress
Ala Päevakeskus	Ala küla, Helme vald
Helme Päevakeskus	Helme alevik, Helme vald
Helme Raamatukogu	Linna küla, Helme vald
Jõgeveste Teabetuba	Jõgeveste küla, Helme vald
Kalme Päevakeskus	Kalme küla, Helme vald
Karjatnurme Päevakeskus	Karjatnurme küla, Helme vald
Taagepera Raamatukogu	Taagepera küla, Helme vald
Koorküla Rahvamaja	Koorküla, Helme vald
Valgamaa Kutseõppekeskuse Helme osakonna raamatukogu	Kooli 1, Helme alevik, Helme vald
Hummuli Raamatukogu	Hummuli alevik, Hummuli vald
Jeti Päevakeskus	Jeti küla, Hummuli vald
Kaagjärve Raamatukogu	Kaagjärve küla, Karula vald
Lüllemäe Raamatukogu	Lüllemäe küla, Karula vald
Lüllemäe Rahvaõpistu	Lüllemäe küla, Karula vald
Kannistiku Teabetuba	Pühajärve küla, Otepää vald
Otepää Raamatukogu	Lipuväljak 13, Otepää, Otepää vald
Pilkuse Teabetuba	Veski Spordibaas, Pilkuse küla, Otepää vald
Sihva asula teabetuba	Kauplus „Meie pood“ Sihva küla, Otepää vald
Hellenurme Noortekeskus	Hellenurme küla, Palupera vald
Hellenurme Raamatukogu	Hellenurme küla, Palupera vald
Nõuni Raamatukogu	Nõuni küla, Palupera vald
Palupera Külamaja	Palupera küla, Palupera vald
Aakre Raamatukogu	Aakre küla, Puka vald
Kuigatsi Raamatukogu	Kuigatsi küla, Puka vald
Puka Raamatukogu	Kooli 6, Puka alevik, Puka vald
Riidaja Kultuurimaja	Riidaja küla, Põdrala vald
Keeni Raamatukogu	Keeni küla, Sangaste vald
Sangaste Raamatukogu	Sangaste alevik, Sangaste vald
Sangaste Rukki Maja	Sangaste alevik, Sangaste vald
Hargla Raamatukogu	Hargla küla, Taheva vald
Koikküla Raamatukogu	Koikküla küla, Taheva vald
Taheva Külakeskus	Taheva küla, Taheva vald
Laatre Internetipunkt	Pargi 9, Laatre alevik, Tõlliste vald
Sooru Rahvamaja	Sooru küla, Tõlliste vald
Tagula Raamatukogu	Tagula küla, Tõlliste vald
Tsirguliina Raamatukogu	Nooruse 1, Tsirguliina alevik, Tõlliste vald
Tõrva Noortekeskus	Männiku 5, Tõrva linn
Tõrva Raamatukogu	Männiku 5, Tõrva linn
Valga Avatud Noortekeskus	Kuperjanovi 9, Valga linn
Valga Keskraamatukogu	Aia 12, Valga linn
Valga Turismiinfokeskus	Kesk 11, Valga linn
Õru Raamatukogu	Õru alevik, Õru vald

### Traadita interneti (WiFi) alad

2011. aasta alguses on Valgamaal [www.wifi.ee](http://www.wifi.ee) andmetel 51 registreeritud traadita interneti (WiFi) ala.



## 7.9.7 AS Eesti Post Lõuna regioon

### Valga piirkondlik postkontor

Aadress Kesk 10, 68201 Valga

Telefon 766 1932, faks 766 1145

2011. aasta alguses asuvad postkontorid Aakres, Harglas, Hellenurmes, Hummulis, Koikkülas, Lüllemäel, Otepääl, Pukas, Riidajas, Sangastes, Sihval, Taageperas, Tsirguliinas, Tõrvas, Valgas ja Örus.

Oktoobris 2010 suleti Laatre frantsiisikontor.

Tabel 7-64 Töödeldud postisaadetisi (tuh tk)

	2006	2007	2008	2009	2010
<b>Sisse</b>					
Kirjad	860,9	1071,6	1094,5	1003,7	776,9
Postipakid	35,5	38,1	42,6	34,2	34,6
Rahakaardid	1,8	2,3	2,0	1,3	0,6
<b>Välja</b>					
Kirjad	408,2	458,4	468,2	366,5	256,0
Postipakid	1,0	2,9	0,7	9,7	11,1
Rahakaardid	1,8	1,2	1,3	1,1	0,5

Allikas: AS Eesti Post

Tabel 7-65 Valgamaa postiasutustes vormistatud perioodika tellimused\*

	2008	2009	2010
Tellimusi vormistati (tuh kr)	4971	2453	1844
Ajalehti (nimetusi)	75	65	50
Ajakirju (nimetusi)	153	105	68

Märkus: \* sh perioodika tellimuste vastuvõtt kandes

Allikas AS Eesti Post

Tabel 7-66 Valgamaa postiasutuste kaudu enim tellitud ajalehed ja ajakirjad (tellimuste arv)\*

	2008	2009	2010
<b>Ajalehed</b>			
Valgamaalane	6446	4979	4047
Postimees	788	585	536
Maaleht	2810	2097	1786
SL Õhtuleht	1885	1336	963
Teleleht	1015	876	576
<b>Ajakirjad</b>			
Kodutohter	125	102	64
Naisteleht	35	32	29
Kodukiri	44	8	2
Tervendaja	...	105	96
Pere ja Kodu	...	45	28
Eesti Naine	88	57	39
Kroonika	281	155	76

Märkus: sh tellimuste vastuvõtt kandes

Allikas: AS Eesti Post

## 8. Sotsiaalhoolekanne ja tervishoid

### 8.1 Sotsiaalkindlustus ja -hoolekanne

#### Sotsiaalkindlustusameti Tartu Pensioniameti pensionide ja toetuste osakonna Valga klienditeenindus

Aadress Kesk 12, 68203 Valga, telefon 767 1982, infotelefon 16106, e-post info@valga.ensib.ee

Valga klienditeeninduses töötab 1 peaspetsialist ja 3 (2,5 ametikohta) spetsialisti.

Sotsiaalkindlustusameti peamiseks ülesandeks on juhtida ja koordineerida riiklikku sotsiaalkindlustussüsteemi ehk kindlustada inimesed seaduses ettenähtud pensionide, toetuste ja hüvitistega.

Tabel 8-1 Peretoetuste väljamaksmine (tuh kr)

Toetuse liik	2009		2010	
	Saajate arv	Summa (tuh kr)	Saajate arv	Summa (tuh kr)
Peretoetused kokku	8509	45 401,7	8935	44 287,2
sh				
Sünnitoetus esimesele lapsele	132	660,0	120	600,0
Sünnitoetus teisele ja igale järgnevale lapsele	166	830,0	186	930,0
Sünnitoetus mitmikutele	20	100,0	10	50,0
Lapsetoetus esimesele lapsele	4016	14 842,4	3866	14 227,4
Lapsetoetus teisele lapsele	1922	7068,7	1845	6799,4
Lapsetoetus kolmandale ja igale järgmisele lapsele	945	10 228,9	914	10 157,6
Lapsehooldustasu kuni 3-aastase lapse eest	462	3280,7	488	3365,8
Lapsehooldustasu kuni 3-aastaste lastega peredele 3-8-aastaste laste eest	185	651,1	200	697,5
Lapsehooldustasu 3 ja enama lapsega peredele 3-8-aastaste laste eest	338	1332,4	295	1206,2
Ajateenija lapse toetus	1	6,1	1	8,1
Seitsme- ja enamalapselise pere toetus	18	546,7	18	581,0
Üksikvanema lapse toetus	950	3475,5	926	3370,2
Lapse koolitoetus	11	5,0	-	-0
Eestkostetava või perekonnas hooldamisel oleva lapse toetus	62	2336,2	63	2276,0
Elluastumistoetus	11	66,0	3	18,0

Allikas: Sotsiaalkindlustusamet

Tabel 8-2 Vanemahüvitis

Toetuse liik	2009		2010	
	Saajate arv	Summa (tuh kr)	Saajate arv	Summa (tuh kr)
Vanemahüvitis	424	34 630,4	410	38 244,8
Vanemahüvitise ja sünnitushüvitise vahe	12	172,3	18	507,6

Allikas: Sotsiaalkindlustusamet

Tabel 8-3 Riiklik pensionikindlustus

Pensiooni liik	2009		2010	
	Saajate arv	Summa (tuh kr)	Saajate arv	Summa (tuh kr)
Riikliku pensionikindlustuse kulud kokku	11 261	545 205,8	11 465	556 856,5
Vanaduspension	7857	436 929,0	7805	437 023,9
Väljateenitud aastate pension	47	2971,2	51	3214,2
Töövõimetuspension	2890	93 606,8	3095	100 421,6
Toitjakaotuspension	222	6575,6	218	6548,2
Rahvapension	245	5123,2	243	5000,1
Riikliku pensionikindlustuse kulud kokku sisaldavad ka alljärgnevat pensione:				
Politseiametniku pensionid	32	2920,8	32	2797,8
Kaitseväeteenistuse seaduse alusel pensionid	21	1864,9	21	1850,7

Allikas: Sotsiaalkindlustusamet

Tabel 8-4 Puuetega inimeste sotsiaaltoetused

Toetuse liik	2009		2010	
	Saajate arv	Summa (tuh kr)	Saajate arv	Summa (tuh kr)
Puuetega inimeste sotsiaaltoetused kokku	6301	36 061,3	6540	39 379,6
Puudega lapse toetus	265	3794,1	297	4172,9
sh keskmise puudega lapse toetus	110	1398,1	136	1669,4
raske ja sügava puudega lapse toetus	155	2396,0	161	2503,5
Puudega 16-aastase ja vanema isiku toetus	2783	17 030,6	1997	11 766,4
sh keskmise puudega inimese toetus	485	1801,7	258	872,4
raske puudega inimese toetus	1938	11 641,9	1487	8527,7
sügava puudega inimese toetus	360	3587,0	252	2366,3
Puudega tööealise inimese toetus	1750	9796,8	2054	15 001,1
sh keskmise puudega inimese toetus	900	4386,3	1104	7419,2
raske puudega inimese toetus	682	4199,9	759	5850,7
sügava puudega inimese toetus	168	1210,6	191	1731,2
Puudega vanaduspensioniealise inimese toetus	1298	4946,2	1950	7949,0
sh keskmise puudega inimese toetus	387	749,3	585	1181,2
raske puudega inimese toetus	685	2679,7	1061	4646,0
sügava puudega inimese toetus	226	1517,2	304	2121,8
Hooldajatoetus	13	42,8	-	-
sh hooldajatoetus puudega 3–16-aastase lapse kasvatajale ja vanema inimese toetus	13	42,8	-	-
Puudega vanema toetus	94	351,5	104	365,6
Rehabilitatsioonitoetus	106	87,9	133	110,3
Õppetoetus	1	7,9	-	-
Täienduskoolitustoetus	1	0,7	3	13,1
Töötamistoetus	3	2,8	2	1,2

Allikas: Sotsiaalkindlustusamet

Tabel 8-5 Muud hüvitised ja väljamaksed

Hüvitise liik	2009		2010	
	Saajate arv	Summa (tuh kr)	Saajate arv	Summa (tuh kr)
Alaealistele, isikutele kellele on määratud töövõimetuspension või rahvapension töövõimetusel (puhkuseseadus, §26)	28	10,6	-	-
Lisapuhkepäev puudega lapse vanemale (töö ja puhkeaja seadus, § 23)	8	5,4	-	-
Tööõnnetuste ja kutsehaigustega seotud kahjuhüvitised	54	1071,7	63	1076,1
Matusetoetus	255	765,0	30	90,0
Repressseeritutele makstavad hüvitised	501	1348,5	614	1135,0
Sotsiaaltoetus välisriigist Eestisse elama asunud Eesti kodanikule või eesti rahvusest isikule	4	95,3	4	96,4

Allikas: Sotsiaalkindlustusamet

Tabel 8-6 Koduteenused

	2008	2009	2010
Sotsiaalhooldajate arv maakonnas	27	27	28
Teenindatavate isikute arv	221	234	250
Kulutused koduteenustele kr (sh isikuosalus)	2 297 881	2 879 491	2 561 176

Tabel 8-7 Hoolekandeesutuste teenuste statistika 31.12.2010 seisuga

Hoolekandeesutus	Kohti kokku	sh täiskasvanute hoolekanne		sh psüühiliste erivajadustega inimeste ööpäevaringne hoolekanne		sh asenduskoode teenus	
		kohti	täidetud	kohti	täidetud	kohti	täidetud
MTÜ Paju Pansionaadid	105	40	40	65	45	-	-
MTÜ Valgamaa Tugikeskus	60	21	20	39	72	-	-
MTÜ Hellenurme Mõis	320	300	261	20	20	-	-
MTÜ Valga Hoolekandekeskus	65	65	65	-	-	-	-
OÜ Taagepera Resort	17	17	17	-	-	-	-
Hargla Hooldekodu	23	23	22	-	-	-	-
Hummuli Avahooldekeskus	11	11	11	-	-	-	-
Karula Hooldemaja	18	18	17	-	-	-	-
Sangaste Pansionaat	30	30	26	-	-	-	-
SA Otepää Tervisekeskus	20	20	22	-	-	-	-
SA Taheva Sanatoorium	72	40	42	2	2	30	34
Valga Lastekodu Kurepesa	37	-	-	-	-	37	26
KOKKU maakonnas	778	585	543	126	103	67	60

Tabel 8-8 Päevakeskused 2010. aastal

Päevakeskus	Asukoht	Aasta jooksul teenindatud isikute arv	Püsiklientide arv
Domus Petri Kogu	Valga linn	155	86
Valgamaa Puuetega Inimeste Koda	Valga linn	314	168
Jeti Päevakeskus	Hummuli vald	50	20
Otepää Päevakeskus-Hooldekodu	Otepää vald	82	10
Õru valla Päevakeskus	Õru vald	35	10
MTÜ Valgamaa Tugikeskus	Valga linn	42	42
Ala Päevakeskus	Helme vald	19	19
Helme Päevakeskus	Helme vald	100	30
Jõgeveste Päevakeskus	Helme vald	50	20
Kalme küla Päevakeskus	Helme vald	56	-
Karjatnurme Päevakeskus	Helme vald	68	15
KOKKU	maakond	971	420

Tabel 8-9 Riigieelarve vahenditest toimetulekutoetuseks, täiendavateks sotsiaaltoetusteks ning sotsiaaltoetuste ja -teenuste osutamiseks, arendamiseks kasutatud vahendid (kr)

Omavalitsus	2006	2007	2008	2009	2010
Helme vald	433 793	313 967	354 870	511 671	852 701
Hummuli vald	163 428	119 176	74 480	150 580	202 285
Karula vald	387 978	351 279	156 742	331 338	487 382
Otepää vald	737 200	440 255	305 181	474 273	389 661
Palupera vald	317 589	233 840	137 925	142 539	125 769
Puka vald	114 453	68 322	57 271	93 110	199 512
Pödrala Vald	288 505	233 512	219 028	394 376	550 914
Sangaste vald	727 321	414 533	394 824	446 007	422 514
Taheva vald	491 000	342 242	375 468	445 585	513 000
Tölli vald	611 906	412 191	301 327	484 325	599 278
Tõrva linn	481 840	313 338	111 812	211 946	397 414
Valga linn	9 274 173	7 475 275	6 149 128	7 271 289	10 945 553
Õru vald	447 104	318 522	303 731	341 160	405 400
Kokku	14 476 290	11 036 452	8 941 787	11 298 199	16 091 383

Tabel 8-10 Toetus hooldamise eest

	2008	2009	2010
Hooldajate arv, kellele maksti toetust puudega isiku hooldamise eest	777	706	620
Hooldajatoetust makstud	2 489 008	2 090 500	1 878 280

Tabel 8-11 Laste hoolekanne

	2006	2007	2008	2009	2010
Esmakordselt arvele võetud vanemliku hoolitsuseta lapsi	32	35	48	27	52
Paigutatud asenduskodusse	9	10	7	6	8
Vormistatud eestkostet või hooldust	19	6	7	5	5
Oli eestkostel või hooldusel	57	55	53	46	43
Lapsendati	6	2	3	5	6
Lapsendatud lapsi arvel	65	58	40	38	44

Tabel 8-12 Tehniliste abivahendite soodustingimustel eraldamine omavalitsusüksuste lõikes

Linn/vald	Klientide arv 2009	Abivahendi kogumaksumus 2009	Klientide arv 2010	Abivahendi kogumaksumus 2010
Helme vald	49	167 022,90	48	98 583,28
Hummuli vald	34	179 275,40	29	78 933,03
Karula vald	30	129 116,70	31	135 835,48
Otepää vald	102	444 152,40	108	325 230,85
Palupera vald	21	60 360,90	20	104 313,37
Puka vald	51	118 106,10	38	104 195,09
Pödrala vald	26	64 894,70	29	53 230,83
Sangaste vald	30	76 914,00	32	95 920,22
Taheva vald	34	116 817,50	36	72 097,34
Tõlliste vald	46	143 224,10	51	220 553,84
Tõrva linn	101	182 794,10	107	231 072,58
Valga linn	454	1 839 356,72	495	1 280 331,90
Õru vald	17	70 799,40	15	31 831,44
Kokku	995	3 592 834,92	1039	2 832 129,00

Tabel 8-13 Tehniliste abivahendite soodustingimustel eraldamine abivahendite lõikes 2010. aastal

Abivahendi tüüp	Maksumus (kr)	Tasus riik (kr)	Tasus klient (kr)
Liikumisabivahendid	467 833	365 614	102 219
Ortoosid ja proteesid	564 655	451 357	113 298
Pöetus- ja hooldusvahendid	1 428 926	807 255	621 671
Nägemisabivahendid	50 820	44 374	6446
Kuulmisabivahendid	319 895	259 186	60 709
Meelelahutus- ja arendavad abivahendid	-	-	-
Kokku	2 832 129	1 927 786	904 343

## 8.2 Tervishoid

### Ambulatoorne üldarstiabi

Perearsti nimistuid maakonnas 17, ambulatoorset üldarstiabi osutavad 17 perearsti, 3 abiarsti, 17 pereõde ja 4 üldõde.

### Eriarstiabi

Eriarstiabi osutatakse AS Valga Haiglas, OÜ Tõrva Tervisekeskuses ja SA Otepää Tervisekeskuses, AS Pühajärve Puhkekodu Taastusravikeskuses ja 7 osaühingu või füüsilisest isikust ettevõtjatena töötavate eriarstide poolt.

### Hambaravi

Hambaravi teenuse osutajaid on maakonnas 9, neist erahambaravi asutusi 7 ja teise asutuse allüksusi 2 (AS Valga Haiglas ja SA Otepää Tervisekeskuses). Hambaproteesiteenust osutatakse AS Valga Haiglas, SA Otepää Tervisekeskuses, Hiie Silma hambaravikabinetis ja Helle Margi hambaravikabinetis.

Hambaraviasutustes töötab 13 arsti, sh eraarstidena 8. Proteesiarste on 4, hambatehnikuid 1. Õendusalatöötajaid on hambaravi asutustes 9.

**Statsionaarne arstiabi**

Maakonnas on 3 tervishoiuasutust, kus osutatakse statsionaarset arstiabi.

- AS Valga Haiglas on 94 ravivoodit ja 4 päevastatsionaari voodikohta. Statsionaaris töötab 17 põhikohaga arsti ja 47 õendusalatöötajat.
- SA Otepää Tervisekeskuses on 18 hooldusravi voodit. Statsionaaris põhikohaga töötavaid arste ei ole, õendusalatöötajaid 5.
- SA Tõrva Haiglas on 34 hooldusravi voodit. Statsionaaris töötavaid arste ei ole, õendusalatöötajaid 5.

**Kiirabi**

Maakonnas on 3 kiirabiteenust osutavat asutust:

- AS Valga Haigla, alluvuses 1 kiirabibrigaad;
- OÜ Tõrva Tervisekeskus, alluvuses 1 kiirabibrigaad;
- SA Otepää Tervisekeskuses 1 kiirabibrigaad otsealluvusega Tartu Kiirabile.

**Tabel 8-14 Ambulatoorne arstiabi (ühe elaniku kohta aastas)**

	2006	2007	2008	2009	2010
Külastusi arsti juurde	4,9	5,4	5,9	5,0	5,5
Arsti kodukülastusi	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1
Külastusi hambaarsti juurde	1,4	1,3	1,1	1,0	0,8
Kiirabi külastusi	0,19	0,19	0,2	0,2	0,2

**Tabel 8-15 Meditsiinipersonal**

Nimetus	Täidetud ametikohad		Neist ambulatoorselt		Põhikohaga töötajad		Neist ambulatoorselt	
	2009	2010	2009	2010	2009	2010	2009	2010
Arstid kokku	64,40	61,70	39,50	38,90	54	54	37	37
neist üldarst	2,8	3,05	1,55	1,05	2	3	2	2
perearst	17	17	17	17	16	16	16	16
sisearst	3,5	3,5	-	-	2	3	-	-
üldkirurg	6,85	5,40	1,85	2,10	5	4	2	2
uroloog	0,5	0,5	0,5	0,5	-	-	-	-
günekoloog	6,55	5,35	2,65	2,35	4	3	1	1
pediaater	2,40	2,35	1,15	1,10	4	4	2	2
neuroloog	2,5	2,5	0,5	0,5	2	2	-	-
oftalmoloog	2,25	2	2,25	2	3	2	3	2
otorinolaringoloog	1,65	1,6	1,65	1,6	1	1	1	1
psühhiaater	2	1,5	2	1,5	1	1	1	1
taastusraviarst	3	3	1,75	3	4	4	3	4
Õendusalatöötajad kokku	116,47	97,78	44,72	40,03	103	91	37	38
neist üldöde	46,85	44,75	9,85	12,25	43	42	11	12
pereöde	17	16,25	17	16,25	17	17	17	17
ämmaemandad	6,42	6,43	1,67	1,43	7	6	2	2

**Tabel 8-16 Voodikohtade iseloomustus**

Asutuse nimetus	Voodikohti		Keskmiselt ravitud haigete arv		Voodikoormus		Keskmine ravikestvus	
	2009	2010	2009	2010	2009	2010	2009	2010
AS Valga Haigla	109	94	3240	3178	189,6	195,5	6,9	6,2
Otepää Tervisekeskus	18	18	173	178	162,2	158,2	16,8	16,1
SA Tõrva Haigla	29	34	123	111	372,2	363,7	79,1	97,9

Tabel 8-17 Voodikohtade profiil

Voodikohtade profiil	Voodikohti		Keskmiselt ravitud haigete arv		Voodikoormus		Keskmine ravikestvus	
	2009	2010	2009	2010	2009	2010	2009	2010
Sisehaigused	40	25	1427	1316	201,7	215,9	7,4	6,4
Pikaravi/hooldusravi	59	64	540	570	294,6	300,7	30,4	31,1
Intensiivravi	6	6	201	188	163,5	138	1,75	4,4
Kirurgia	15	15	538	545	202,1	193,3	5,5	5,1
Sünnitus	10	10	354	380	137,0	129,3	3,5	3,1
Günekoloogia	11	11	97	130	35,5	37,8	3,4	2,7
Neuroloogia	-	-	-	-	-	-	-	-
Naha-suguhaigused	-	-	-	-	-	-	-	-
Lastehaigused	15	15	379	338	149,9	152,9	4,6	3,9
Kokku	156	146	3536	3467	215,0	223,8	9,8	9,5

Tabel 8-18 Enamesinenud esmahaigusjuhud (%)

Täiskasvanud	2009	2010	Lapsed	2009	2010
Hingamiselundite haigused	26,1	22,7	Hingamiselundite haigused	51,6	46,0
Vigastused ja mürgistused	12,0	12,3	Vigastused ja mürgistused	8,6	10,6
Kuse-suguelundite haigused	9,5	9,7	Naha- ja nahaaluskoe haigused	6,0	7,3
Lihaskonna- ja sidekoe haigused	11,0	12,3	Nakkushaigused	8,6	10,0
Silma- ja silmamanuste haigused	5,4	5,8	Kõrva- ja nibujätkehaigused	5,9	7,6
Seedeelundite haigused	5,9	5,1	Silma- ja silmamanuste haigused	4,4	5,8
Naha- ja nahaaluskoe haigused	4,6	5,8	Seedeelundite haigused	6,0	3,1
Vereringeelundite haigused	4,2	4,7	Lihaskonna- ja sidekoe haigused	1,6	1,7
Nakkushaigused	5,1	5,0	Kuse- ja suguelundite haigused	1,4	1,4
Psüühika- ja käitumishäired	2,0	1,9	Psüühika- ja käitumishäired	1,2	1,3
Kõrva- ja nibujätkehaigused	3,3	3,9	Närvisüsteemihäired	0,5	0,5
Närvisüsteemihäired	1,9	1,9	Vereringeelundite haigused	0,1	0,1
Muud haigused	9,0	8,9	Muud haigused	4,1	4,6

## Terviseameti Lõuna talituse Valgamaa esindus

Address Pärna pst 22, 68205 Valga, telefon 767 9230

Alates 1.01.2010 kannab asutus uut nime - **Terviseameti Lõuna talituse Valgamaa esindus.**

Asutuses töötab kolm inspektorit: 1 vaneminspektor ja 1 inspektor keskkonnatervise valdkonnas; 1 inspektor nakkushaiguste seire, ennetuse ja tõrje valdkonnas.

### Asutuse ülesanneteks on:

#### Keskkonnatervise valdkonnas

- kooli- ja koolieelsete lasteasutuste, noortelaagrite ning teiste sotsiaalteenuste terviseohutus;
- joogi-, mineraal-, basseini- ja suplusvee terviseohutus;
- elukeskkonnas esineva müra, vibratsiooni ja mitteioniseeriva kiirguse kohta kogutud teabe analüüsimine.



**Nakkushaiguste seire, ennetuse ja tõrje valdkonnas**

- nakkushaiguste seire ja epideemiatõrje tegevuste korraldamine;
- nakkushaiguste registri pidamine;
- nakkushaiguste levikutendentside määramine ja hindamine;
- immuniseerimisalaste andmete kogumine ja analüüsimine;
- immuunpreparaatide ja antiretroviirusravimite varu käitlemine.

**Tabel 8-19 Nakkushaiguste esinemisjuhtude arv**

Haiguse nimetus	2006	2007	2008	2009	2010
Salmonelloos	-	11	19	2	1
Soolenakkus	28	46	22	39	45
Viirushepatiit	-	5	2	-	1
Puukentsefaliit	7	-	3	5	7
Puukborrelioos	2	2	10	11	12
Tuberkuloos	9	23	10	6	8
Tuulerõuged	200	189	73	54	96
Sarlakid	3	6	19	3	3
Läkakõha	-	10	1	20	31
Sügelised	59	39	33	34	15
Enterobiaas	10	17	12	10	17
HIV-tõbi	1	1	-	-	-

Allikas: Terviseameti Lõuna talituse Valgamaa esindus

**Tabel 8-20 Haigestumised 2010. aastal**

Haiguse nimetus	Haigusjuhtude arv	Haigestumine 100 000 elaniku kohta
Rotaviirusenteriit	24	70,3
Norwalki viiruse tekkene äge enteropaatia	6	17,6
Soole täpsustamata bakter- ja viirusnakkused	8	23,4
Soole muud täpsustatud bakter- ja viirusnakkused	6	17,6
Kampülobakterenteriit	-	-
Salmonelloosid	1	2,9
Tuberkuloos	8	23,4
Läkakõha	31	90,8
Sarlakid	3	8,8
Tuulerõuged	96	281,2
Puukborellioos	12	35,2
Puukentsefaliit	7	20,5
Nakkuslik mononukleooos	3	8,8
Sügelised	15	43,9
Viirushepatiidid	1	2,9
Gripp	23	67,4
Ülemiste hingamisteede ägedad nakkused	2584	7569,9
Loomahammustused	27	79,1
Enterobiaas	17	49,8
HIV-tõbi	-	-

Allikas: Terviseameti Lõuna talituse Valgamaa esindus

### 8.3 Terviseedendus

Tervise edendamine on suunatud inimese tervist väärtustava ja toetava eluviisi kujundamisele, tervislikku elulaadi soodustavate võimaluste ning tingimuste loomisele. Valdkond hõlmab tervisetabe levitamist, tervistavate teenuste ja tegevuste arendamist ja soodustamist, samuti tervist kahjustavate käitumisviiside piiramist ning reguleerimist. Terviseedenduse eesmärgiks on tervist toetava keskkonna areng ja paikkonna suutlikkuse tõus läbi kodu- ja vaba aja vigastuste ning mürgistuste ennetamise, sh alkoholi tarvitamisest tingitud tervisekahjustuste ennetamine paikondlike organisatsioonide, võtmeisikute ja kohalike omavalitsuste tegevuse kaudu, kaasates kõik vanuserühmad. Ennetustegevused on suunatud liiklus- ja tuleõnnetuste ennetamisele, vägivalda ja sotsiaalse ebavõrdsuse vähendamisele.

Olulise sammuna Valgamaa terviseedenduse valdkonnas valmis 2010. aastal „Valgamaa terviseprofiil 2010-2013“ ja Valgamaa vigastuste profiil 2010-2013“. Profiilid on kättesaadavad aadressil [www.valgamv.ee](http://www.valgamv.ee).

#### Terviseedenduse alased tegevused aastal 2010

##### Meediaalased tegevused (Raadio Ruut FM; ajaleht Valgamaalane; veebis)

Kuupäev	Saadete ja artiklite teemad
6.-7.04	Saadet teemal „Linnastumine ja tervis“ ja „Kutsume südamenädalal liikuma“ 2 saadet, eetriaeg 20 minutit
19.-25.04	Südamenädala raames toimus 14 raadiosaadet, eetriaeg 2 tundi
28.-29.05	Südamenädala raames toimus 14 raadiosaadet, eetriaeg 2 tundi
31.05	Maailma tubakavaba päev – räägiti naiste tervisest, eetriaeg 15 minutit, saadete arv 1
20.09	Kampaania „Sinu tervis on sinu enda kätes“, eetris 12 saadet, eetriaeg kokku 2 tundi ja 45 minutit
25.09	Kampaania „Noored pööravad ohtudele liiga vähe tähelepanu“
12.10	Programmi tutvustav saade „Tervislik ettevõtte - meie edu pant!“
1.12	Ülemaailmne AIDS-i vastu võitlemise päev
10.-26.12	Kampaania „Ohutuid Jõule“. Käsitleti tule-, kodu- ja liiklusteemasid
1.-15.06	Kaitse end ja aita teist (KEAT) laagritegevusi ja ohutuspäeva kajastati kodulehekülgedel <a href="http://www.mnt.ee">www.mnt.ee</a> , <a href="http://www.rescue.ee">www.rescue.ee</a> , <a href="http://www.hummulivv.ee">www.hummulivv.ee</a> ja ajalehes „Valgamaalane“
22.06	Ajalehes Valgamaalane ohutu jaanipäeva raames artikkel „Päästeteenistus manitseb jaaniõhtul ettevaatlik olema“
29.06	Ajalehes Valgamaalane artikkel veeohutusest „Vette minnes tunne oma võimeid!“
25.09	Ajalehes „Valgamaalane“ artikkel noorte kampaaniast „Noored pööravad ohtudele liiga vähe tähelepanu“
30.11	Ajalehes Valgamaalane artikkel „Eesti peab kasutusele võtma isekustuvad sigaretid“
4.12	Ajalehes Valgamaalane artikkel „Vaimset pinget pole mõtet alkoholiga ravida“
18.12	Ajalehes Valgamaalane artikkel „Vanemad jälgivad laste turvalisust“

##### Koolitused / üritused/ kampaaniad

28.04	Üle-eestiline konkurss „Parim koolisöökla 2010“
1.01-30.04	Suitsuprii klassi võistlus. Osalesid Valgamaa koolid.
31.03	Üle-eestiline loovtööde konkurss noortele „Söögivahetund“
15.-16.04	Tartu-, Põlva- ja Valgamaa Tervisenõukogude arenduskoolitus Narva-Jõesuus
27.04	Valgamaa meeste tervisefoorum „Mehed liikuma Valgamaal 2010“ Tõrva Gümnaasiumis ja matk Tõrva terviseradadel
25.05	Paikkonna terviseprofiilide seminar Tartus
27.05-13.06	Kampaania „Ainus viis kindel olla - mine testima!“
29.05	HIV kampaania „Ainus viis terve olla - mine testima“
3.06	Valgamaa Tervisenõukogu ja koostööpartnerite seminar Tallinnas
4.06	Üle-eestiline terviseedenduse konverents 2010 „Tervisesõnumid infokülluse ajastul“ Tallinnas
7.06	„Valgamaa haridustöötajate terviseseminar“ Paluperä Põhikoolis
7.-8.06	Maakonna 6ndate klasside õpilaste laager „Kaitse end ja aita teist“ Paluperä Põhikoolis
9.06	„Valgamaa omavalitsustöötajate seminar“ Valga Maavalitsuses

14.-15.06	Valgamaa koolieelsete lasteasutuste arenduskoolitus Võrumaal, Uhtjärvel
20.09	Noortele suunatud kampaania „Sinu tervis on Sinu enda kätes“
26.-27.08	Üle-eestiline vigastuste ennetamise töögrupi liikmete koostööseminar Pärnumaal
25.09	Noortele suunatud teabepäev „Noored pööravad ohtudele liiga vähe tähelepanu“
28.-29.09	Valgamaa Tervisenõukogu terviseseminar „Meeskonnatöö“ Võrumaal
29.09	Üle-eestiline noortele suunatud kampaania „Mõtlematu tegu võib muuta Sinu elu jäädavalt“
1.10	Seminar „Ohutu vananemine“, eakatepäeva tähistamine Otepää Kultuurimajas
25.10	Koolitus „Märka ja aita iseennast“ õpetajatele ja lapsevanematele
9.11	Üleriigiline kampaania „Terviseks?“
15.-16.12	Lõuna-Eesti 6 maakonna vigastuste ennetamise töögrupi liikmete töökoosolek Pärnus

#### **Tervisenõukogu koostöö teiste organisatsioonidega:**

Lõuna Regionaalne Maanteeamet, Lõuna-Eesti Päästkeskuse Valgamaa päästeosakond, Politsei ja Piirivalveameti Lõuna Prefektuuri preventsiioonitalitus, Eesti Punase Risti Valgamaa Selts, Kaitseliidu Valgamaa Malev, Valgamaa Puuetega Inimeste Koda, Valgamaa Pensionäride Ühendus, Hummuli vald, Valga Linnavalitsus, Valga Maavalitsus, Tervise Arengu Instituut, Eesti Haigekassa, Tartumaa Tervisenõukogu, Põlvamaa Tervisenõukogu, teiste maakondade traumanõukogud, AS Valga Haigla, maakonna haridusasutused (koolid, lasteaiad), kohalikud omavalitsused ning maakonna sotsiaaltöötajad.

## **8.4 Eesti Punase Risti Valgamaa Selts**

Telefon/faks 764 3856, e-post valgamaa@redcross.ee; sekretär Aina Pääro.

Seltsi liikmeid 564, neist noorliikmeid 282.

Juhatus: Udo Reinsalu – esimees.

Liikmed: Marianne Aunapu, Rudo Lilleleht, Linda Oks, Aasa Pöder, Alar Roop, Ardo Valgepea.

**Seltsi põhiaated: inimlikkus, võrdsus, erapooletus, sõltumatus, vabatahtlikkus, ühtsus, ülemaailmsus.**

#### **Seltsi põhikirjalised tegevusvaldkonnad:**

- vabatahtlike koolitamine;
- fundamentaalsete printsiipide, rahvusvahelise humanitaarõiguse ja inimõiguste edendamine;
- esmaabikoolitus elanikkonnale;
- terviseedenduslike projektide läbiviimine noortele, tervislike eluviiside propageerimine rahva hulgas;
- katastroofiks ettevalmistuse taseme tõstmine koolitatud vabatahtlike hulgas, katastroofiohvrite toetamine, eriolukorda sattunute abistamine;
- veredoonorluse propageerimine;
- koostöö arendamine Rahvusvahelise Punase Risti ja Punase Poolkuu Organisatsioonidega.

#### **Osalemine programmides**

##### **„Koolivaheaeg Punase Ristiga“**

- Lastelaagrites osales 103 vähekindlustatud peredest pärit õpilast vanuses 7-13 aastat.
- Integratsioonilaager „Sillamäelt Pudrumäeni“ Ida-Virumaa ja Valgamaa eri keelekultuuriga peredest pärit 30 lapsele viidi läbi koostöös Valga Politseiga.

**„Toetus SA Taheva Sanatooriumile**

- Koostööprogrammi raames Saksa Punase Risti Sleswig-Holsteini Liidumaa Seltsiga jätkus Louisenlundi ja Valga Gümnaasiumi koolinoorte sõbrategevuse arendamine heategevusprojekti „Aed” elluviimiseks.

**„Märka hädasolijat!”**

- „Igale lapsele oma ranits” korraldatud heategevusloterii ja RIMI Valga Supermarketi korjanduskampaaniaga kogutud raha eest said 15 I klassi minevat vähekindlustatud perede last koolikoti ja koolitarbeid.
- Sekkumisvarude jagamise korraldamine Valga maakonnas: PRIA toiduabi jagati kõikides valdades kokku 53 521 kg, abisaajateks 7018 inimest.
- Punase Risti hügieenipakid riskirühmade 276 perele (953 isikut).
- Toidupakid koostöös RIMI Valga Supermarketiga Valga linna 82 vähekindlustatud perest pärit lapsele.
- Toetati Valgamaa paljulapseliste perede jõuluüritust.

**Terviseedendus „Noortelt-Noortele”**

- „HIV/AIDS” - Ülemaailmne AIDSi vastu võitlemise päeva tähistamine 1. detsembril Valgamaa üldhariduskoolide noortega.

**„Tegusad noored”**

- „Euroopa Esmaabi päeva” tähistati 11. septembril avaliku üritusena Valga linnas Pedeli äärsel virgestusalal. Tegevusse oli kaasatud 64 koolinoort Valga linnast.

**„Veredoonorlus”**

Punase Risti vabatahtlikud toetasid kampaaniat „Tule doonoriks!”. Doonoritelgid olid avatud Valga linnas 29.-30. juunil, ürituse korraldajaks Tartu Ülikooli Kliinikumi Verekeskus.

**„Õnnetuseks valmisolek”**

Eesti Punase Risti VALGA esmaabi /EA) rühmas on 26 aktiivset koolitatud vabatahtlikku.

Valgas toimus 15.-16. mail Eesti Punase Risti esmaabi rühmade regionaalne seminar teemal „Eesti Punase Risti valmisoleku loomine põgenike massiliseks sisserändeks”. Seminaril osalesid Põlva, Võru ja Valga esmaabi rühmade vabatahtlikud.

EPR Valga esmaabi rühma õppepäev „Ärevad sügispäevad” koostöös Läti Valka Punase Risti vabatahtlikega 6. novembril. Õppuse eesmärk oli Eestisse saabunud legaalsete pagulaste esmahooldus.

Esmaabirühma liikmed osalesid 13 suuremal rahvaüritusel esmaabivalvetes.

**Esmaabi koolituskursused**

Koolituskursusi täiskasvanutele (asutuste töötajad, mootorsõiduki juhid) viidi läbi 18, osales 241 kursust.

Õpilastele korraldati 5 tasuta kursust, osavõtjaid 64.

Punane Rist oli kaasatud Valga maakonna 6 kooli VI klasside õpilaste õppeprogrammi „Kaitse end ja Aita teisi” läbi viimise.

## 9. Kultuur

### 9.1 Raamatukogud

Valga maakonnas on 25 rahvaraamatukogu ja 5 laenutuspunkti. Kõik raamatukogud on ühtlasi ka teabekeskused, kus on olemas nii riiklikud kui ka kohaliku omavalitsuse õigusaktid, äri- ja infokataloogid.

Teavikute ostmiseks eraldas riik maakonna raamatukogudele 2010. aastal 833,5 tuhat krooni.

Internetiühendus ja raamatukoguprogramm RIKS on kasutusel kõikides raamatukogudes, elektrooniliselt laenutab neist 23.

Tabel 9-1 Raamatukogud

	2008	2009	2010
Kogud	391 661	395 928	395 626
Lugejad	11 341	11 469	11 300
Laenutusi	378 054	376 686	361 230
Laenutuste arv ühe lugeja kohta	33,34	32,84	31,97

Allikas: Valga Keskraamatukogu

Tabel 9-2 Raamatukogu külastusi ühe elaniku kohta

	2008	2009	2010
Valga Keskraamatukogus	5,1	5,7	5,2
Vabariigi keskraamatukogudes keskmiselt	3,8	4,2	4,3
Maakonna külaraamatukogudes	6,0	6,3	5,8
Vabariigi külaraamatukogudes keskmiselt	5,0	6,6	5,3

Allikas: Valga Keskraamatukogu

#### Valga Keskraamatukogu

Valga Keskraamatukogu koostab maakondlikku teavikute, kodulooliste artiklite ja isikute andmebaasi. Andmebaasid on nähtavad internetiaadressil [www.valgark.ee](http://www.valgark.ee).

Raamatukogus on kasutusel e-teenused: kirjanduse reserveerimine, laenutähtaja pikendamine ja infopäringud.

Kogu täienes 4041 teaviku võrra, neist raamatuid 3974. Hangitud kirjandusest moodustas võõrkeelne kirjandus 16,7%.

Telliti 110 nimetust ajakirju, neist 29 on võõrkeelsed.

Raamatukogus korraldati 53 näitust ja 84 raamatukoguüritust, neist 52 lastele. Üritustest võttis osa 1785 inimest, sh 1066 last.

Tabel 9-3 Valga Keskraamatukogu tegevusnäitajad

	Teavikuid	Lugejaid	Laenutusi	Külastusi
2008	115 059	3922	112 564	72 287
2009	117 815	4168	115 717	80 830
2010	117 748	3971	116 242	73 836

Allikas: Valga Keskraamatukogu

## 9.2 Muuseumid

Tabel 9-4 Muuseumid

Muuseum	Asukoht
Valga Muuseum	Valga, Vabaduse 8
Valga Isamaalise Kasvatuse Püsiekspositsioon	Valga, Pikk 16
Barclay de Tolly Mausoleum	Helme vald, Jõgeveste
Helme Koduloomuuseum	Helme vald, Helme pastoraat
Eesti Lipu Muuseum	Otepää, Kirikumõis
Elmar Maasiku eramuuseum	Puka vald, Purtsi küla
Otepää Suusamuuseum	Otepää, Kirikumõis
Alates 1.01.2011 Otepää Talispordimuuseum (Eesti Spordimuuseumi filiaal)	Otepää, Tehvandi staadionihoone
Otepää Gümnaasiumi Muuseum	Otepää, Koolitare 9
Gustav Wulff-Õie Muuseum	Pühajärve vald, Nüpli küla
Hellenurme Vesiveski Muuseum	Palupera vald, Hellenurme

Allikas: Kultuuriministeerium

### Valga Muuseum

Aadress Vabaduse 8, Valga

www.valgamuuseum.ee

Direktor Pille Tomson

Valga muuseumis töötas 2010. aastal 7 inimest. Valmis muuseumi arengukava aastateks 2010-2013 ning uus koduleht.

Välja töötati kogumispoliitika. Valga Muuseumi kogu täienes 111 museaali võrra. Konserveeriti 6 museaali, inventeeriti fotokogu ja arhiivkogu. Teenindati 35 uurijat ja anti muuseumivaldkonda puudutavates küsimustes konsultatsioone 52 juhul. Muuseumi teadustöös oli aasta olulisem teema Valgamaa algkoolide ajalugu. Toimus koduurimise konverents.

Muuseum viis läbi 40 haridusprogrammi, milles osales 834 last. Toimus 17 näitust, sealhulgas kaks muuseumi kogudel põhinevat näitust.

Muuseum tähistas ettekandepäevaga muuseumi asutamise 55. aastapäeva, toimus muuseumiöö teemal „Öös on lugusid“. Ajaloo huvilistele viidi läbi 7 ettekandeõhtut.

Valga Muuseumi külastas 2010. aastal 4507 inimest.

Tabel 9-5 Valga Muuseumi tegevusnäitajad

	2008	2009	2010
Museaale	69 190	69 264	69 375
Näitusi	17	14	17
Külastajaid	8706	4745	4507

Allikas: Valga Muuseum

Tabel 9-6 Kultuurile eraldatud riiklikud vahendid (tuh kr)

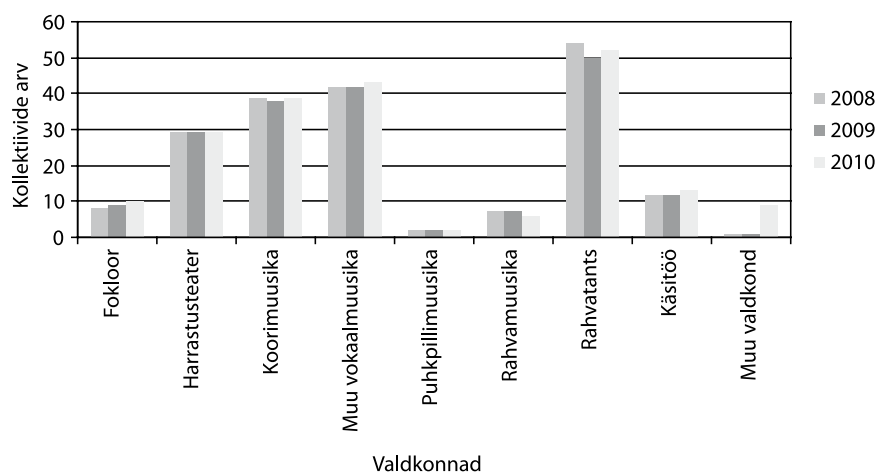
	2006	2007	2008	2009	2010
Toetus rahvakultuuriürituste läbiviimiseks	89,0	89,0	89,0	59,0	59,0
Toetus uute raamatute ostmiseks	1073,1	1102,21	1123,8	838,98	833,5

### 9.3 Kultuuri- ja rahvamajad

Tabel 9-7 Kultuuri- ja rahvamajad

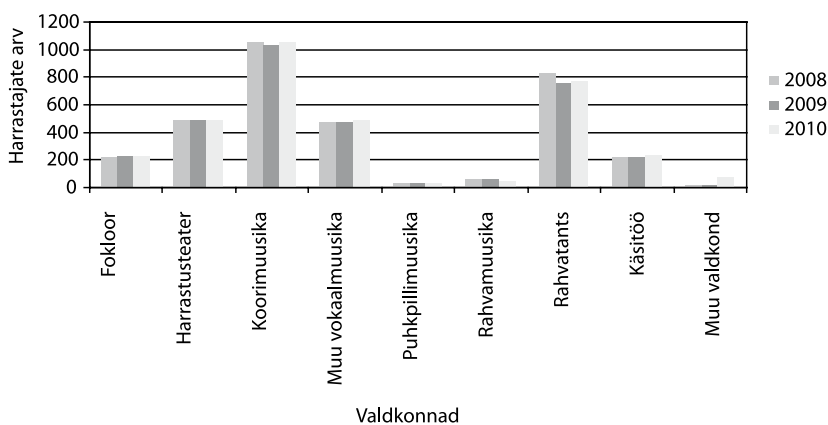
Linn/vald	Nimetus	Asukoht	Kultuuritöö eest vastutaja(d)
Helme vald	Ala Rahvamaja	Taagepera	Liivi Arro
	Koorküla Rahvamaja	Koorküla	Maire Mäll
Hummuli vald	Hummuli Rahvamaja	Hummuli	Kiira Soovares
Karula vald	Lüllemäe Kultuurimaja	Lüllemäe	Ene Kaas
Otepää vald	Otepää Kultuurikeskus	Virulombi 2, Otepää	Sirje Ginter
Palupera vald	Nõuni Kultuurimaja	Nõuni	Kalev Lõhmus Marika Viks
Puka vald	Aakre Rahvamaja	Aakre	Kristi Nagla
	Puka Rahvamaja	Puka	Helgi Pung
Põdrala vald	Riidaja Kultuurimaja	Riidaja	Anne Jaakson
Sangaste vald	Sangaste Seltsimaja	Sangaste	Merle Tombak
Taheva vald	Hargla Maakultuurimaja	Hargla	Küllli Mannas
Tõlliste vald	Tsirguliina Rahvamaja	Tsirguliina	Arne Nõmmik
	Sooru Rahvamaja	Sooru	Piia Ardel
Tõrva linn	Tõrva Kultuurimaja	Männiku 5, Tõrva	Pille Ilisson Küllli Alumäe
	SA Tõrva Kirik-Kammersaal	Valga mnt 2a, Tõrva	Ilmar Kõverik
Valga linn	Valga Kultuuri- ja Huvialakeskus	Kesk 1, Valga	Merike-Kai Jeets

Joonis 9-8 Valgamaa harrastuskollektiivid 2008-2010



Allikas: Statistikaamet

Joonis 9-9 Rahvakultuuri harrastajad Valgemaal 2008-2010



Allikas: Statistikaamet

## 9.4 Kultuurkapitali Valgamaa ekspertgrupp

### Valgamaa ekspertgrupi koosseis:

Ene Kaas (esimees), Viljo Grauding (aseesimees), Lenel Rand, Tuuli Vaher, Egon Ilisson

2010. aastal eraldati Kultuurkapitali Nõukogu poolt Valgamaa ekspertgrupile vahendeid 1 688 845 krooni ulatuses. Valgamaa ekspertgrupile esitati 455 taotlust summas 2 763 679 krooni, millest kinnitati 390 stipendiumi summas 1 542 271 krooni.

### Kultuurkapitali Valgamaa ekspertgrupi aastapreemiad

#### Kultuurkapitali Valgamaa ekspertgrupi aastapremia kultuurialal

- **Lea Radsin** - Taheva valla külade vaiba valmimise koordineerimise eest  
Taheva valla kultuuri- ja külaelu edendaja
- **Merle Tombak** - Rukkipäeva korraldamise ja regilauluansambli Koidu Tähed töö koordineerimise eest  
Sangaste vallavalitsuse kultuurispetsialist
- **Anne Vanatoa** - kultuuritöötajate suvelaagri kava ja Tõlliste valda tutvustava kava lavastamise eest  
Tsirguliina rahvamaja näitetrupi juhendaja
- **Kati Velner** - kalendritähtpäevade korraldamise ja portselanmaali kursuste korraldamise eest  
Sangaste valla kultuurielu edendaja
- **Galina Babitš** - eri kultuure tutvustavate ürituste korraldamise eest  
ansambel Oduvantšiki kunstiline juht

#### Kultuurkapitali Valgamaa ekspertgrupi aastapremia spordialal

- **Vassili Dinis** - U14 poiste võrkpallivõistlustel II koha ja Eesti noorte MM kuldmedali eest  
Võrkpalliklubi Viktooria noorte treener
- **Kalle Alla** - tunnustatud kohtunik sh Kergejõustikuliidu poolt  
Valgamaa rahvuskategooria kergejõustikukohtunik



### Kultuurkapitali Valgamaa ekspertgrupi eripreemia lootustandvale noorele

- **Kerli Adov** - noore näitleja eripreemia ja Otepää kooliteatris draamateatri juhendamise eest noor draamakirjanik Otepäält
- **Kristi Lemmik** - esimese sooloõhtu ja sooloplaadi ilmumise eest noor laulja, Valga Muusikakooli vilistlane

### Kultuurkapitali Valgamaa ekspertgrupi elutööpreemia

- **Evi Savi** - pikaajalise (30 aastat) naisansambli Relami juhendamise eest naisansambli Relami kunstiline juht
- **Aili Miks** - pikaajalise kultuuriajaloo talletamise eest näitleja, lavastaja, stsenaarist, ajakirjanik Otepäält

### Kultuurkapitali maakondlik kultuuripreemia Valgamaa Kultuuripärl 2010

- **Ilmar Kõverik** - eriilmeliste näituste, kontsertide ja kohtumiste korraldamise ja jäädvustamise eest Tõrva Kirik-kammersaali tegevdirektor

## 9.5 Sport

### 9.5.1 Valga maakonna edukamateks valitud sportlased

Valgamaa Spordiliidu juhatus valis 2010. aasta maakonna parimateks sportlasteks naistest **Kristina Šmigun-Vähi** ja meestest **Jaak Mae**. Mõlemad kuuluvad Oti Spordiklubisse. Meestest järgnesid poksija **Roman Rajevski** ja kahevõistleja **Karl-August Tiirmaa** ning naistest kergejõustiklane **Meeli Pällin** ja jahilaskur **Aili Popp**.

Aasta parimad noorsportlased selgitati eri vanusegruppides.

**14-15aastased tüdrukud:** **Katrin Kurg** (laskesuusatamine), **Anette Veerpalu** (suusatamine) ja **Maarja Maranik** (orienteerumine ja laskesuusatamine).

**14-15aastased poisid:** **Andreas Veerpalu** (suusatamine), **Ott Saar** (maadlus) ja **Allan Haukanõmm** (poks).

**16-17aastased tüdrukud:** **Grete Gaim** (laskesuusatamine), **Aune Illak** (laskmine) ja **Mary-Ly Kapp** (laskesuusatamine).

**16-17aastased poisid:** **Karl Laasik** (suusatamine).

**18-19aastased tüdrukud:** **Kirke Kirt** (kergejõustik).

**18-19aastased poisid:** **Mati Kikkas** (kergejõustik).

**Noorsooklass U23:** naistest **Kelly-Ann Laine** (kergejõustik) ja meestest **Ivo Suur** (maastikurattakross).

**Spordiveteranid:** naistest **Ene Aigro** (suusatamine), **Piret Granovskaja** (kergejõustik) ja **Liivi Parik** (orienteerumine) ning meestest **Tõnu Ainsoo** (kergejõustik), **Anti Parik** (orienteerumine) ja **Tõnu Laine** (maadlus).

**Parimate võistkondade auhinnad** kuuluvad Oti Spordiklubi suusatajate teatevõistkondadele. Täiskasvanutest **Keidy Kütt**, **Liis Kalda**, **Kristina Šmigun-Vähi** ja noortest **Helen Merilo**, **Keidy Kütt**, **Marju Meema** ning **Marko Liiva**, **Karl Laasik**, **Gunnar Kruus**.

**Tehnikasportlastest** olid parimad meestest **Indrek Järvpõld** (veoautokross), **Sigmar Tammemägi** (veoautokross) ja **Vahur Lillmann** (veobagi) ning naistest **Kristi Kahro** (tuletõrjesport).

Spordiliidu juhatus otsustas märkida ära **positiivsete üllatajatena** kergejõustiklase **Margot Meri**, **käsipalliklubi Käval poiste D-klassi** ja **võrkpalliklubi Viktooria poiste U14 võistkonna**.

**Parim treener** on **Anatoli Šmigun**, **spordiperekond Mati Luht** ja **Margit Lõhmus**, **Keron** ja **Kristo Luht** ning **aktivistid Leini Kirsimäe**, **Tiit Kattai** ja **Voldemar Tasa**.

### 9.5.2 2010. aasta rahvusvaheliste tiitli- ja karikavõistluste edukamad Valgamaa sportlased

Tabel 9-10 Rahvusvahelised tiitli- ja karikavõistlused

Taliolümpiamängud Vancouver Kanada		
Võidetud koht	Sportlane	Võistlusala
II koht	Kristina Šmigun-Vähi	murdmaasuusatamine 10 km vabatehnika
28. koht	Kristina Šmigun-Vähi	murdmaasuusatamine 30 km klassikatehnika
30. koht	Jaak Mae	murdmaasuusatamine 50 km klassikatehnika
37. koht	Triin Ojaste	murdmaasuusatamine 1,4 km klassikatehnika sprint
Juunioride maailmameistrivõistlused suusatamises Hinterzarten Saksamaa		
13. koht	Triin Ojaste	murdmaasuusatamine 5km klassikatehnika
15. koht	Triin Ojaste	murdmaasuusatamine 1 km vabatehnika sprint
25. koht	Eeri Vahtra	murdmaasuusatamine 15 + 15 km suusavahetusega sõit
Maailmakarikaetapid murdmaasuusatamises		
III koht	Jaak Mae	15 km klassikatehnikas Otepää MK etapp
6. koht	Kristina Šmigun-Vähi	10 km jälitussõit vabatehnika MK Faluni etapp
7. koht	Liis Kalda	FIS Maraton CUP Tartu Suusamaraton 63 km klassikatehnika
8. koht	Ene Aigro	FIS Maraton CUP Tartu Suusamaraton 63 km klassikatehnika
9. koht	Kristina Šmigun-Vähi	10 km klassikatehnika MK Otepää etapp
13. koht	Jaak Mae	FIS Maraton CUP Jiezerska Padesadka 50km klassikatehnika
13. koht	Kristina Šmigun-Vähi	5+5 km suusavahetusega sõit MK Faluni etapp
18. koht	Jaak Mae	FIS Maraton CUP Marcialonga 70 km klassikatehnika
30. koht	Jaak Mae	50 km vabatehnika ühisstardist Oslo

Allikas: Valgamaa Spordiliit

### 9.5.3 Valgamaa spordiklubide sportlaste poolt 2010. aasta Eesti meistrivõistlustelt võidetud medalid

Tabel 9-11 Kuldmedalite võitjad

Sportlane	Vanuse-klass	Spordiala	Võistluse toimumise aeg
Katrin Kurg	N15	laskesuusatamine - sprint 3 km	4.-5.01
Katrin Kurg	N15	laskesuusatamine - viitstart 4 km	4.-5.01
Grete Gaim	N17	laskesuusatamine - sprint 4,5 km	4.-5.01
Grete Gaim	N17	laskesuusatamine - viitstart 6 km	4.-5.01
Triin Ojaste	N20	murdmaasuusatamine - sprint vabatehnika	5.01
Erp Vahtra	M23	murdmaasuusatamine - sprint vabatehnika	5.01
Anette Veerpalu	N16	murdmaasuusatamine - 5 km klassikatehnika	9.-10.01
Andreas Veerpalu	M16	murdmaasuusatamine - 10 km klassikatehnika	9.-10.01
Andreas Veerpalu	M16	murdmaasuusatamine - 10 km vabatehnika	9.-10.01
Meeli Pällin	NN	kergejõustik - 3000 m käimine	16.01
Mati Kikkas	MJ	kergejõustik - 800 m jooks	22.-24.01
Erik Sume	PD	mäesuusatamine - slaalom	30.-31.01
Erik Sume	PD	mäesuusatamine - suurslaalom	30.-31.01
Tormis Laine	PC	mäesuusatamine - slaalom	30.-31.01
Tormis Laine	PC	mäesuusatamine - suurslaalom	30.-31.01
Meeli Pällin	N	kergejõustik - 3000 m käimine	20.-21.02

Piret Granovskaja	NV	kergejõustik - 60 m jooks	13.03
Piret Granovskaja	NV	kergejõustik - 200 m jooks	13.03
Anette Veerpalu	N14	murdmaasuusatamine - 3 km klassikatehnika (ühisstart)	13.-14.03
Andreas Veerpalu	M16	murdmaasuusatamine - 5 km klassikatehnika (ühisstart)	13.-14.03
Helen Merilo	N18	murdmaasuusatamine - teatesuusatamine 3x3 km	13.-14.03
Keidy Kütt	N18	murdmaasuusatamine - teatesuusatamine 3x3 km	13.-14.03
Marju Meema	N18	murdmaasuusatamine - teatesuusatamine 3x3 km	13.-14.03
Karl Laasik	M18	murdmaasuusatamine - 15 km klassikatehnika (ühisstart)	13.-14.03
Marko Liiva	M18	murdmaasuusatamine - teatesuusatamine 3x5 km	13.-14.03
Karl Laasik	M18	murdmaasuusatamine - teatesuusatamine 3x5 km	13.-14.03
Gunnar Kruus	M18	murdmaasuusatamine - teatesuusatamine 3x5 km	13.-14.03
Anna-Liisa Kärson	TB	mäesuusatamine - slaalom	16.-18.03
Tuule Laine	TB	mäesuusatamine - suurslaalom	16.-18.03
Anna-Liisa Kärson	TB	mäesuusatamine - ülisuurslaalom	16.-18.03
Kätlin Möttus	NJ	mäesuusatamine - slaalom	16.-18.03
Kätlin Möttus	NJ	mäesuusatamine - suurslaalom	16.-18.03
Kätlin Möttus	NJ	mäesuusatamine - ülisuurslaalom	16.-18.03
Ranek Koni	MJ	mäesuusatamine - slaalom	16.-18.03
Peep Poderat	MJ	mäesuusatamine - suurslaalom	16.-18.03
Kaarel Grünberg	MJ	mäesuusatamine - ülisuurslaalom	16.-18.03
Aune Illak	T	laskmine - õhupüstol	20.03
Gunnar Kruus	M18	murdmaasuusatamine - sprinditeade vabatehnika	26.-28.03
Karl Laasik	M18	murdmaasuusatamine - sprinditeade vabatehnika	26.-28.03
Anette Veerpalu	N20	murdmaasuusatamine - sprinditeade vabatehnika	26.-28.03
Triin Ojaste	N20	murdmaasuusatamine - sprinditeade vabatehnika	26.-28.03
Morten Priks	M20	murdmaasuusatamine - sprinditeade vabatehnika	26.-28.03
Eno Vahtra	M20	murdmaasuusatamine - sprinditeade vabatehnika	26.-28.03
Keidy Kütt	N	murdmaasuusatamine - teatesuusatamine 3x5 km	26.-28.03
Liis Kalda	N	murdmaasuusatamine - teatesuusatamine 3x5 km	26.-28.03
Kristina Šmigun-Vähi	N	murdmaasuusatamine - teatesuusatamine 3x5 km	26.-28.03
Kristina Šmigun-Vähi	N	murdmaasuusatamine - 30 km klassikatehnika	26.-28.03
Ott Saar	Õ	kreeka-rooma maadlus 42 kg	3.04
Pavel Loskutov	M	kergejõustik - 12 km murdmaajooks	1.05
Ester Karuse	NJ	kergejõustik - teatejooks 3x800 m	29.05
Ailen Raudsepp	NJ	kergejõustik - teatejooks 3x800 m	29.05
Cathy Post	NJ	kergejõustik - teatejooks 3x800 m	29.05
Cathy Post	NJ	kergejõustik - 1500 m jooks	29.-30.06
Kirke Kirt	NJ	kergejõustik - kettaheide	29.-30.06
Grete Udvas	NN	kergejõustik - kõrgushüpe	30.06-1.07
Kelly-Ann Laine	NN	kergejõustik - kettaheide	30.06-1.07
Meeli Pällin	NN	kergejõustik - 5 km käimine	10.07
Meeli Pällin	N	kergejõustik - 10 000 m käimine	16.-18.07
Pavel Loskutov	M	kergejõustik - poolmaraton	14.08
Karl-August Tiirmaa	M	kahevõistlus - paarissprint	3.09
Alar Kukka	M	kahevõistlus - paarissprint	3.09
Pavel Loskutov	M	kergejõustik - maraton	12.09
Meeli Pällin	N	kergejõustik - 20 km maanteekäimine	25.09

Allikas: Valgamaa Spordiliit

Tabel 9-12 Hõbemedalite võitjad

Sportlane	Vanuse- klass	Sportdiala	Võistluse toimumise aeg
Morten Priks	M20	murdmaasuusatamine - 10 km klassikatehnika	9.-10.01
Karl-August Tiirmaa	M	kahevõistlus - tavadistants	21.03
Jaan Jüris	M	suusahüpped - K 90 võistkondlik	21.03
Alar Kukka	M	suusahüpped - K 90 võistkondlik	21.03
Karl-August Tiirmaa	M	suusahüpped - K 90 võistkondlik	21.03
Lisett Segar	N15	laskesuusatamine - sprint 3 km	4.-5.01
Keidy Kütt	N18	murdmaasuusatamine - sprint vabatehnika	5.01
Siim Eilo	M20	murdmaasuusatamine - sprint vabatehnika	5.01
Margot Meri	TB	kergejõustik - kolmikhüpe	22.-24.01
Rasmus Saarniit	MJ	kergejõustik - 800 m jooks	22.-24.01
Magnus Kirt	MN	kergejõustik - kõrgushüpe	22.-24.01
Yoko Nikola Lüdimõis	TD	mäesuusatamine - slaalom	30.-31.01
Yoko Nikola Lüdimõis	TD	mäesuusatamine - suurslaalom	30.-31.01
Simon Nõgel	PD	mäesuusatamine - suurslaalom	30.-31.01
Kristjan Kangur	M	kergejõustik - 400 m jooks	20.-21.02
Katrina Ojavee	N14	murdmaasuusatamine - teatesuusatamine 3x2 km	13.-14.03
Anette Veerpalu	N14	murdmaasuusatamine - teatesuusatamine 3x2 km	13.-14.03
Katrin Kurg	N14	murdmaasuusatamine - teatesuusatamine 3x2 km	13.-14.03
Marten Pulles	M16	murdmaasuusatamine - teatesuusatamine 3x5 km	13.-14.03
Andreas Veerpalu	M16	murdmaasuusatamine - teatesuusatamine 3x5 km	13.-14.03
Siin Lehisemets	M16	murdmaasuusatamine - teatesuusatamine 3x5 km	13.-14.03
Ene Aigro	NV	murdmaasuusatamine - 3 km klassikatehnika	14.03
Anna-Liisa Kärson	TB	mäesuusatamine - suurslaalom	16.-18.03
Tuule Laine	TB	mäesuusatamine - ülisuurslaalom	16.-18.03
Jaagub Lehes	PA	mäesuusatamine - slaalom	16.-18.03
Jaagub Lehes	PA	mäesuusatamine - suurslaalom	16.-18.03
Jaagub Lehes	PA	mäesuusatamine - ülisuurslaalom	16.-18.03
Ranek Koni	MJ	mäesuusatamine - ülisuurslaalom	16.-18.03
Liis Kalda	N	murdmaasuusatamine - sprinditeade vabatehnika	26.-28.03
Kristina Šmigun-Vähi	N	murdmaasuusatamine - sprinditeade vabatehnika	26.-28.03
Jaak Mae	M	murdmaasuusatamine - sprinditeade vabatehnika	26.-28.03
Eeri Vahtra	M	murdmaasuusatamine - sprinditeade vabatehnika	26.-28.03
Konstantin Lonn	PD	võrkpall	28.-30.05
Kirill Kirku	PD	võrkpall	28.-30.05
Igor Dodonov	PD	võrkpall	28.-30.05
Erik Kerk	PD	võrkpall	28.-30.05
Aleksander Kuldkepp	PD	võrkpall	28.-30.05
Kiril Dobrovolski	PD	võrkpall	28.-30.05
Lisette Soopalu	TB	kergejõustik - teatejooks 3x800 m	29.05
Liisi Roosik	TB	kergejõustik - teatejooks 3x800 m	29.05
Johanna Ardel	TB	kergejõustik - teatejooks 3x800 m	29.05
Kätlin Mannas	TA	kergejõustik - 800 m jooks	29.-30.06
Cathy Post	NJ	kergejõustik - 3000 m jooks	29.-30.06
Kirke Kirt	NJ	kergejõustik - kuulitõuge	29.-30.06
Mati Kikkas	MJ	kergejõustik - 800 m jooks	29.-30.06
Margot Meri	TB	kergejõustik - kolmikhüpe	30.06-1.07
Janika Ardel	NN	kergejõustik - 3000 m takistusjooks	30.06-1.07
Magnus Kirt	MN	kergejõustik - odavise	30.06-1.07
Kelly-Ann Laine	NN	kergejõustik - kettaheide	16.-18.07
Eduard Sokolovski	M60	laskmine - spordipüstol 30+30	31.07
Leini Kirsimägi	N50	laskmine - lamades 30 lasku	31.07
Eduard Sokolovski	M60	laskmine - standardpüstol 20+20+20	1.08

Allikas: Valgamaa Spordiliit

Tabel 9-13 Pronksmedalite võitjad

Sportlane	Vanuse- klass	Spordiala	Võistluse toimumise aeg
Mihkel Oja	M16	suusahüpped - K 90 individuaalne	2.01
Maarja Maranik	N15	laskesuusatamine - sprint 3 km	4.-5.01
Mari-Ly Kapp	N17	laskesuusatamine - sprint 4,5 km	4.-5.01
Mari-Ly Kapp	N17	laskesuusatamine - viitstart 6 km	4.-5.01
Anette Veerpalu	N16	murdmaasuusatamine - sprint vabatehnika	5.01
Karl Laasik	M18	murdmaasuusatamine - sprint vabatehnika	5.01
Morten Priks	M20	murdmaasuusatamine - sprint vabatehnika	5.01
Karl Laasik	M18	murdmaasuusatamine - 10 km klassikatehnika	9.-10.01
Mati Kikkas	MJ	kergejõustik - 3000 m jooks	22.-24.01
Janika Ardel	NN	kergejõustik - 800 m jooks	22.-24.01
Magnus Kirt	MN	kergejõustik - kolmikhüpe	22.-24.01
Hanna Mägi	TD	mäesuusatamine - slaalom	30.-31.01
Hanna Mägi	TD	mäesuusatamine - suurslaalom	30.-31.01
Martin Kotkamäe	PC	mäesuusatamine - suurslaalom	30.-31.01
Anette Veerpalu	N	murdmaasuusatamine - sprinditeade vabatehnika	26.-28.03
Triin Ojaste	N	murdmaasuusatamine - sprinditeade vabatehnika	26.-28.03
Madis Vaikmaa	M	murdmaasuusatamine - teatesuusatamine 3x10 km	26.-28.03
Jaak Mae	M	murdmaasuusatamine - teatesuusatamine 3x10 km	26.-28.03
Eeri Vahtra	M	murdmaasuusatamine - teatesuusatamine 3x10 km	26.-28.03
Jaak Mae	M	murdmaasuusatamine - 50 km klassikatehnika	26.-28.03
Greete Poderat	TA	mäesuusatamine - slaalom	16.-18.03
Greete Poderat	TA	mäesuusatamine - suurslaalom	16.-18.03
Kätlin Möttus	N	mäesuusatamine - slaalom	16.-18.03
Greete Poderat	N	mäesuusatamine - suurslaalom	16.-18.03
Jaagub Lehes	M	mäesuusatamine - slaalom	16.-18.03
Karl Siim	M	mäesuusatamine - suurslaalom	16.-18.03
Kaarel Grünberg	M	mäesuusatamine - ülisuurslaalom	16.-18.03
Sander Pikk	PC	käsipall	9.-11.04
Carl Daniel	PC	käsipall	9.-11.04
Oliver Orgel	PC	käsipall	9.-11.04
Martin Mumm	PC	käsipall	9.-11.04
Hannes Koolmeister	PC	käsipall	9.-11.04
Veiko Luik	PC	käsipall	9.-11.04
Egert Pöldvee	PC	käsipall	9.-11.04
Silvester Aer	PC	käsipall	9.-11.04
Ingmar Kasuk	PC	käsipall	9.-11.04
Andris Celmins	PC	käsipall	9.-11.04
Juhannes Tamele	PC	käsipall	9.-11.04
Andrei Kunavits	PC	käsipall	9.-11.04
Joel Almar	PC	käsipall	9.-11.04
Sander Tsevtkov	PC	käsipall	9.-11.04
Margot Meri	TB	kergejõustik - kõrgushüpe	30.06-1.07
Mati Kikkas	MJ	kergejõustik - 1500 m jooks	29.-30.06
Janika Ardel	NN	kergejõustik - 3000 m jooks	30.06-1.07
Magnus Kirt	MN	kergejõustik - kõrgushüpe	30.06-1.07
Janika Ardel	N	kergejõustik - 3000 m takistusjooks	16.-18.07
Eduard Sokolovski	M60	laskmine - vabapüstol 60 lasku	31.07

Allikas: Valgamaa Spordiliit

### 9.5.4 Harrastusspordile eraldatud toetus

Tabel 9-14 Harrastusspordile eraldatud toetus Valgemaal

	2006	2007	2008	2009	2010
Taotlejaid	16	14	16	22	23
Projekte	16	23	23	31	23
Eraldatud toetus (kr)	283 861	283 861	283 700	252 012	222 860

**Raamatus kasutatud märkide seletus:**

- ... andmeid ei ole saadud või need on avaldamiseks ebakindlad;
- nähtust ei esinenud.